PEŠČANIK

Peščanik FM: Knjiga 10
Za izdavača: PEŠČANIK
Urednice: Svetlana Lukić i Svetlana Vuković
Karikature: Predrag Koraksić CORAX
Kreativni direktor: Nadežda Milenković
Grafičko oblikovanje: Slaviša Savić
Lektura: Slađana Miajlović
Kompjuterska obrada teksta: Jelena Mitić
Transkript: Gordana Martinović
Štampa: Fullmoon, 2007.
Tiraž:
ISBN 978-86-86391-08-7

Objavljivanje knjige 10 pomogao
Švedski helsinški komitet za ljudska prava.

Swedish Helsinki Committee
for Human Rights

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-92
323(497.11)(047.53)
316.7(497.11)(047.53)

PEŠČANIK FM. Knj. 10 / [urednice Svetlana Lukić i Svetlana Vuković ; karikature Predrag Koraksić Corax]. - Beograd : S. Lukić : S. Mesarović, 2007 (Fullmoon, Beograd). - 412 str., 32 str. s tablama ; 22 cm

Tiraž

ISBN 978-86-86391-08-7

a) Србија – Друштвене прилике б) Србија – Политичке прилике

COBISS.SR-ID 142531596

SADRŽAJ

07. 09. 2007 : APSOLUTNI POST

10 Miroslav Prokopijević, *ekonomista*

19 Vesna Rakić-Vodinelić, *profesorka prava*

25 Nenad Prokić, *narodni poslanik*

33 Ivan Čolović, *antropolog*

14. 09. 2007 : HAMLET IZ BELANOVICE

42 Miljenko Dereta, *Građanske inicijative*

49 Vladimir Gligorov, *ekonomista*

53 Tatjana Tagirov, *novinarka*

59 Nikola Samardžić, *istoričar*

21. 09. 2007 : BIĆE ONO ŠTO BITI NE MOŽE

71 Vesna Pešić, *narodna poslanica*

77 Ljubodrag Stojadinović, *kolumnista*

82 Pavle Rak, *sociolog*

90 Dubravka Stojanović, *istoričarka*

92 Teofil Pančić, *novinar*

93 Petar Luković, *novinar*

28. 09. 2007 : TKO JE UNUTRA, TKO JE VANI

102 Žarko Korać, *narodni poslanik*

110 Miša Vasić, *novinar*

118 Dejan Jović, *profesor političke istorije*

129 Nadežda Milenković, *???*

05. 10. 2007 : NA RINGIŠPILU

152 Biljana Srbljanović, *dramski pisac*

153 Nenad Prokić, *narodni poslanik*

154 Miljenko Dereta, *Građanske inicijative*

162 Dragoljub Stošić, *Unija slobodnih sindikata*

168 Srđa Popović, *advokat*

12. 10. 2007 : SIGURNA KUĆA SRBIJA

182 Muamer Zukorlić, *muftija*
190 Rajko Đurić, *Romska partija*
191 Teofil Pančić, *novinar*
193 Miljenko Dereta, *Građanske inicijative*
197 Biljana Kovačević-Vučo, *Komitet pravnika za ljudska prava*

19. 10. 2007 : KNEZ MIŠKOVA ULICA

211 Miša Brkić, *novinar* Ekonomista
217 Milan Vukomanović, *sociolog religije*
224 Ivan Čolović, *antropolog*
227 Petar Luković, *novinar*

26. 10. 2007 : LIČNI PROBLEM RADMILE HRUSTANOVIĆ

240 Vojin Dimitrijević, *Beogradski centar za ljudska*
245 Ivan Kuzminović, *???*
252 Olivera Milosavljević, *istoričarka*
258 Aida Ćorović, *Urban In*
259 Staša Zajević, *Žene u crnom*
260 Nataša Kandić, *Fond za humanitarno pravo*
261 Dubravka Stojanović, *istoričarka*

02. 11. 2007 : OMETENI U RAZVOJU

289 Zoran Ostojić, *LDP*
296 Vukašin Obradović, *urednik* Novina vranjskih
297 Aleksandar Stojković, *advokat*
300 Biljana Stojković, *Biološki fakultet*
305 Mirko Đorđević, *publicista*
310 Petar Luković, *novinar*

09. 11. 2007 : SMEJ SE, BAJACO!

320 Vera Marković, *SDU*
328 Latinka Perović, *istoričarka*
334 Dejan Ilić, *Fabrika knjiga*

342 Ivan Čolović, *antropolog*
346 Sreten Ugričić, *pisac*

16. 11. 2007 : MRAČNA PROPAGANDA

354 Slobodan G. Marković, *istoričar*
355 Petar Luković, *novinar*
363 Mirko Đorđević, *publicista*
365 Željko Bodrožić, Kikindske
367 Žarko Korać, *Socijaldemokratska unija*
371 Milutin Petrović, *filmski reditelj*

23. 11. 2007 : VEČNA SRBIJA

385 Mirko Đorđević, *publicista*
388 Aleksandar i Slobodan
395 Nevena Vučković-Šahović, *Centar za prava deteta*
396 Milena Jerotijević, *psiholog*
397 Valentina Savišić, *Veliki i mali*
404 Teofil Pančić, *novinar*

Uredile:

Svetlana Lukić i Svetlana Vuković

PEŠČANIK 21. 09. 2007.

BIĆE ONO ŠTO BITI NE MOŽE

Đelić više ne zna da li je on DS ili DSS...

Mi nećemo u NATO, a tamo nas niko ne zove...

Da Alan Ford i njegovi drugari žive u Srbiji, sigurna sam da bi bili sagovornici *Peščanika*...

Opseda me pitanje kako je ono parče teritorije na kojem je Filaret kao gladovao postalo sveta zemlja...

Vesna Pešić, *narodna poslanica*,

Ljubodrag Stojadinović, *kolumnista* Politike,

Pavle Rak, *sociolog*,

Dubravka Stojanović, *istoričarka*,

Teofil Pančić i Petar Luković, *novinari*

Svetlana Lukić:
Prekosutra se navršava dve decenije od održavanja Osme sednice Saveza komunista Srbije, kada je Slobodan Milošević provalio u živote dvadeset miliona ljudi. Malo je ljudi tada uzviknulo – Hanibal ante portas. Oni koji jesu, ili su mrtvi, ili su nestali, ili su otišli u inostranstvo. A mnogi od nas koji su ostali ovde i preživeli, postali su utvare.

Dvadeset godina je prošlo od kada je Srbija prekoračila takozvanu liniju horizonta. To je linija posle koje gravitacija crne rupe pojede sve koji su se previše nagnuli napred. Neverovatno je ćutanje o toj strašnoj godišnjici, koja je odredila živote svakoga od nas. Održava se jedan skup, biće promovisana jedna knjiga i to je sve. Ne znam koliko će i to malo istoričara, sociologa i politikologa na simpozijumu u Institutu za savremenu istoriju jedni druge čuti kada im sutra, bukvalno ispod prozora, na svom mitingu ispred bivše savezne skupštine – progovori Vlade Divac.

Od tog velikog košarkaša, koji izgleda pretenduje na nešto mnogo veće, ovih dana ne može da se živi. U svim novinama je, na svim televizijama, a Politika *mu svakoga dana objavljuje dnevnik. Svašta taj mudruje, pa i da njega, humanitarnog radnika koji pomaže izbeglicama, politika ne interesuje; da mu je Maja Gojković ponudila pomoć za izbeglice i da je ona, Maja, u stvari velika lafica. Divca ne interesuje to što su ona i njena maroderska stranka za vreme rata pljačkali i žive i mrtve, što su upravo oni i njihova politika toliko ljudi načinili izbeglicama. Ali dobro, odradićemo i miting divljenja Vladi Divcu. Čekam samo da vidim da li će mu Koštunica uručiti onaj jorganski čaršav od zastave, koji deli svim slavnim Srbima. Jednoga dana ću i ja dobiti takav.*

Ne znam kako je u Novom Sadu, kako je u Novom Pazaru ili u Staroj Pazovi, ali Beograd je prepun bilborda sa našim teniserima, koji danas igraju protiv Australije. Đoković, Zimonjić i ostali su se slikali kao opasni momci koji jedva čekaju kavgu, a na bilbordu piše – Jedna zemlja protiv celog kontinenta. Naša eventualna pobeda u tom teniskom meču bi mnogo manje značila da tamo piše, recimo, Australija. Mnogo bolje zvuči kada baciš na leđa ceo kontinent, sa sve kengurima, sidnejskom operom i Aboridžinima.

Da se vratim skupu u Institutu za savremenu istoriju, koji će raspravljati o uzrocima i posledicama Osme sednice. Setila sam se Stevana Pavlovića, profesora u Sautemptonu, koji je odbio da napiše knjigu o

istoriji Srbije. Umesto toga, rekao je da može da napiše samo esej, a onda je objasnio – Ne bih znao kako da Srbiju definišem kroz vekove. Nije bilo neprekidnog političkog entiteta ili teritorije pod tim imenom. Srbije su se pojavljivale, pomerale i nestajale. Ova teza Stevana Pavlovića o Srbiji kao ponornici koja čas nestaje, čas se pojavljuje ovih meseci se čini tačnijom nego ikada. Ljudi koji je sada vode poslali su je pod zemlju.

Koštunica je uspeo ono što je naumio 12. marta, da se napravi koncentraciona vlada kojom će on kao patrijarh vladati. Sabornost je postignuta o najbitnijim stvarima i Srbijica ponornica dugo neće ugledati svetlost dana, a ni mi s njom.

Koštunici nisu potrebni izbori, šta će mu izbori, on je kao njegov prethodni kolega sebe proglasio rezonantnom kutijom naroda. Njegov glas nije glas Koštunice Vojislava nego odjek svakog Srbina i svake Srpkinje. A Tadić? Predsednik je i dalje snažno privržen miru u svetu. Govori narodna poslanica Vesna Pešić.

Vesna Pešić:
Zapitala sam se šta su glavne osmatračnice s kojih može da se pogleda i razume šta se kod nas dešava. Bila sam inspirisana obeležavanjem godišnjice Osme sednice. U poslednjih dvadeset godina dva događaja su najznačajnija. To su dolazak Miloševića na vlast i ubistvo Zorana Đinđića. Miloševića apsolutno karakteriše to što je on Srbiju u ključnom momentu odveo na sporedne koloseke. Mi padom berlinskog zida nismo krenuli ka evro-atlantskim integracijama. Mi smo tu zaokrenuli i napravili mutanta. Socijalistička, komunistička partija spojila se sa agresivnim nacionalizmom, krenuli smo u ratove, odvojili se od sveta, bili pod sankcijama. I dok su svi drugi putovali i ispunjavali sve uslove potrebne da bi ušli u Evropsku uniju, mi smo ostali na slepom koloseku zajedno s Miloševićem. Ta situacija se menja dolaskom DOS-a na vlast i dolaskom Zorana za premijera. Sada se jasno vidi da je Zoran Đinđić ubijen zato što je od početka kristalno jasno zagovarao evropski put. Smatrao je da Srbija brzo mora da nadoknadi izgubljeno vreme i da što pre uđe u Evropsku uniju.

U vreme Osme sednice bio je objavljen tekst *Vojko i Savle.* Ponovo sam ga pročitala posle dvadeset godina. Vojko i Savle su Gojko Nikoliš i Pavle Savić. Gojko Nikoliš se tada opredelio za disidente, za promenu sistema i demokratiju. Oni su ga napali tako što su rekli da je

njegova žena Margo, Francuskinja, radila za Zapad. I Zoran Đinđić je ubijen zbog toga i nije prvi u našoj istoriji koji je zato ubijen. Njegove prethodnike su ubijali s obrazloženjem da vode austrijsku politiku. Demokratska stranka Srbije je, posle probnih balona poput onog da je Kosovo NATO država, održala sednicu svog glavnog odbora na kojoj je promenjen program stranke. Cilj njihovog programa je očuvanje Kosova. Zatim su rekli – Nećemo u NATO. Znači, sada je to zvanična politika Demokratske stranke Srbije. U tom programu tradicija se spaja s modernim društvom i velika uloga se daje crkvi. Na to se dodaje i ono – Nećemo na izbore. E sad, kada pogledate – Neću NATO, neću na izbore, hoću crkvu, hoću tradiciju, onda vam je potpuno jasno da su oni najavili zaista fundamentalni zaokret. Preko toga – Nećemo u NATO, oni prave otklon pre svega od Sjedinjenih Država. Ali evo, otvaramo se prema Rusiji. Kada oni kažu da neće u NATO, pretpostavljam da im je pokriće za to očekivanje da neke članice NATO-a priznaju nezavisno Kosovo. Sledeći korak je – Nećemo u Evropsku uniju, jer šta ako neka članica Evropske unije prizna Kosovo?

Time se vrši pritisak na Demokratsku stranku. DSS gnječi DS i drži ga u kleštima još od formiranja pregovaračkog tima za Kosovo i donošenja ustava. Toma Nikolić se hvalio na televiziji šta je sve Radikalna stranka ubacila u taj ustav. Mislim da Boris Tadić ne može da se seti nijedne svoje formulacije koju je uneo u taj ustav. Odigrao je to jedinstvo s njima i tražio samo da se budući izbori održe istovremeno. Onda su mu oni rekli – Ne dolazi u obzir. Zatim dolazi ovo najgore, kada on na izborima praktično predaje vladu Vojislavu Koštunici, navodno za ovu trampu da on bude predsednik republike. E sad mu oni kažu – Ismevao si šesti princip, a to je bio predlog podele vlasti koji ti sada iznosiš. Ispostavilo se da oni neće da podrže Tadića kao predsednika i pripremaju drugog kandidata. Našli su sirotog Divca, kojega su počeli da lansiraju. On ima koncert pred skupštinom, on formira humanitarnu organizaciju i traži donacije. Postao je i pisac, svakog dana vidim njegov tekst u novinama.

Demokratska stranka Srbije je promenila program i ne ispušta iz čeljusti Demokratsku stranku i Borisa Tadića. Polako ih voza, oni klize ka jedinstvenom programu. DSS kaže – Ne damo Kosovo, nećemo u NATO i u Evropsku uniju, imaćemo svog predsedničkog kandidata, mada možda više nećemo imati izbore. I Demokratska stranka na sve to nema odgovor. Ona nema šta da kaže i polako klizi i sada smo došli do toga da više ne znamo ko govori u ime vlade. DS kao da se po-

delio, jer Šutanovac i neki drugi izađu i kažu – Ne, ako se ne prihvati zajednički predsednički kandidat, ako šesti princip više ne važi, ako nema zajedničke podrške, ako se ne raspišu izbori, mi izlazimo iz koalicije. Siromah Rasim Ljajić, i on je u toj čorbi. Posle svakog ispada DSS-a, pojavi se poneko iz DS-a da nas teši, kao da ćemo mi strašno da se uznemirimo i zaplačemo ako ta vlada prestane da postoji.

To da Demokratska stranka klizi ka DSS-u naročito se vidi kod Đelića, koji više ne zna da li pripada Demokratskoj stranci ili Demokratskoj stranci Srbije. U intervjuu koji je ovih dana dao *Novostima* on kaže – Stav prema NATO-u neće izazvati krizu u koaliciji, vladaćemo pune četiri godine. I kaže ključnu stvar, koja je na prvi pogled zbunjujuća – To i nije partijsko, nego državno pitanje, koje se rešava na referendumu. Na kraju ga pitaju da li je on za NATO? a on kaže – Pa ne znam, ne znam da li sam za NATO. Onda su ga pitali za sličnosti i razlike između Đinđića i Koštunice, na šta je on rekao – Sličnosti su velike, razlika je u stilu. A vidim da je danas izjavio da ni spor o predsedničkom kandidatu neće poremetiti vladajuću koaliciju. On se izvinio Crnoj Gori zato što je nazvana kvazidržavom i rekao da je to učinio u ime vlade. A šta je onda Bubalo u toj vladi kada kaže – Oni nama treba da se izvine zbog Filareta, a ne da se mi njima izvinjavamo zato što je Aleksandar Simić, Koštuničin savetnik, rekao da su oni kvazidržava? Ko govori u ime vlade? Isto tako je i Jeremić rekao –Mi želimo evro-atlantske integracije, ali je u svojoj prezentaciji za *Partnerstvo za mir* pomenuo samo evropske integracije. I on kaže da govori u ime vlade.

Kao da se više ne zna ko u stvari govori u ime vlade. Ali ja ću vam reći – niko iz Demokratske stranke ne govori u ime vlade. U ime vlade govori Koštunica, a ovi samo skakuću i viču – I ja sam vlada. To je dramatično nestabilna situacija. Uopšte me ne bi iznenadilo da za mesec dana, ako neko iz Evropske unije pisne da će priznati Kosovo, Demokratska stranka Srbije mrtva hladna izađe i kaže – Mi više nećemo u Evropsku uniju. Postavlja se pitanje da li će Demokratska stranka imati svoj trenutak istine ili će opet samo da kaže – Ja sam vlada, ja sam za Evropsku uniju. Pojedini dobri analitičari, ne čuveni Antonić i Vukadinović, kažu da vrlo lako može doći do velikog političkog sloma, u smislu da posle proglašenja nezavisnosti Kosova radikali mogu doći na vlast, na koju će ih dovesti DSS. Približavanje Putinu i Rusiji, odstupanje od evro-atlantskih, pa i evropskih integracija – nam visi nad glavom, vidi se, kao trešnja koja samo što nije pala. Samo čekamo

da se to izgovori. Trenutak istine za DS bi bio da kaže – Dosta je bilo, mi sada pozivamo sve građane, hoćemo da preokrenemo situaciju, ne prihvatamo više ovu politiku, ona nas vodi u slom. Ali bojim se da se to neće desiti i da će oni na kraju biti šutnuti, a kada ih šutnu, oni će da dođu i da kažu – Mi volimo *Peščanik*, to nam je omiljena emisija.

Boris Tadić je, kako neki kažu, sa simpatijom ili sa ironijom, pristojan, dobar dečko, ali kao lider veoma bled, bez mogućnosti da se izbori za svoje stavove. On nema odgovor i ne može da ga pronađe zato što je deklarativan. Između generalnih opredeljenja DS-a koja se deklarativno zastupaju i svakodnevnih odluka koje moraju da donose zjapi ogromna praznina. Oni polako zauzimaju Koštuničinu poziciju, a Koštunica je već zauzeo radikalnu poziciju, koju je veoma jasno i bez ikakve dlake na jeziku definisao. Prošao je glavni odbor DSS-a, ne moramo da fantaziramo, sve su sami rekli. Ali kada Đelić kaže za Đinđića i Koštunicu da im je osnovna sličnost to što su obojica evropskog kova, onda zaista imamo potpunu konfuziju. Mi znamo da je jedan ubijen zbog toga što je bio evropskog kova, a da je drugi konačno definisao svoj program koji ga potpuno udaljava od Evropske unije i da mu je najvažnije Kosovo. Što se njega tiče, Evropska unija može da visi na grani, od toga nema ništa.

Đinđić je probao da se izmakne od politike koju je vodio Milošević, pa nije uspeo jer su ga ubili, sada je vodi Koštunica, a vodi je delimično i Boris Tadić – videćemo, možda će se on izvući iz tog čamca, ali sumnjam. To je politika Lazara i Kosovskog boja – biće ono što biti ne može. Tu politiku je vodio Milošević i to je politika koja se vodi danas. Koštunica i ostali nisu sledbenici Miloševića, nego su svi zajedno sledbenici ludačke priče – biće ono što biti ne može. Bilo bi jako dobro da što više ljudi vidi poslednji film Filipa Švarma o padu Krajine. Tu se, kao na dlanu, vidi politika koju sam definisala kao – biće ono što biti ne može. Ta politika je dovela do stvaranja Krajine, njenog pada i izbegličtva dve stotine hiljada ljudi. Oni su od početka vodili radikalnu politiku ne pokušavajući da nađu bilo kakvo srednje rešenje. I pretili su ne samo Hrvatima nego i Srbima iznutra. Drago Kovačević, koji sada ovde živi i blogira, a koji je bio gradonačelnik Knina, kaže da je ljudima koji su pokušali da podrže plan Z4 pretila fizička likvidacija.

Moj najdramatičniji zaključak o ovoj vrsti radikalne politike jeste da je poraz elemenat tog radikalizma, jer – biće što biti ne može. Sastav-

ni elemenat te politike je uvek poraz, žrtva i, naravno, izdajnik. Uvek postoji neki Branković, koji tobože izdaje, a u stvari ta politika je nemoguća. Kakva je njena dinamika? U Švarmovom filmu je pokazano da je srpsko odbacivanje plana Z4 omogućilo opstanak hrvatske države. Da je ovaj plan usvojen, to bi bila država u državi i, uz blizinu Srbije, Hrvatska uopšte ne bi funkcionisala. Tako neprekidno radiš za svog neprijatelja, koji trlja ruke i kaže - Oha, što su Srbi luđi, što su radikalniji, nama je bolje. I pošto je odbijen plan Z4, pred samu *Oluju*, u Beču je održan sastanak na kojem je ponuđeno sedam tačaka mirne predaje vlasti u Krajini. Srbi su i na to rekli - Ne. - E fino, onda ćete dobiti *Oluju*. Karadžić je sve vreme u Beču držao svog čoveka koji je sarađivao s Tuđmanom. U dogovoru s ovdašnjom vlašću, Karadžić se dogovorio s Tuđmanom da Republika Srpska neće pružiti pomoć Republici Srpskoj Krajini. Šarenić, glavni čovek Tuđmanove obaveštajne službe, garantuje Tuđmanu da Milošević neće reći ni A. I znate šta su onda uradili? Generali odbrane Krajine su povučeni i stavljeni su generali za evakuaciju. To je ta radikalna politika, koja neće da uzme u obzir nijednu drugu varijantu sem - biće ono što biti ne može, ali suština toga što biti ne može jeste poraz i ta se politika vodi i danas.

Zato pominjem Đelića, jer on je mlad čovek, odrastao je u Francuskoj, tamo je napravio karijeru, ima novca, inteligentan je, govori strane jezike, šta će njemu ta politika - biće ono što biti ne može? I onda tu čovek stane zabezeknut i kaže - Dobro, pa šta ćemo onda da radimo? Evo, i Demokratska stranka vodi tu politiku poraza, ko to sada može da obustavi, ko još uopšte može da nas zaustavi u porazu koji nas očekuje? Vrlo je teško sada nakupiti energiju, probuditi ljude da kažu - Stani malo. Znate kada se osetila ta energija? Osetilo se da ona postoji one noći kada je u skupštini biran Toma Nikolić. Svetla na prozorima moje zgrade su gorela, moje komšije su cele noći gledale skupštinski prenos. Znači postoji neko ko to osmatra, ali nema dovoljno artikulacije. Za vreme Miloševića srednja klasa je mnogo propala, niko kinte nije imao, nije bilo ničega i otpor protiv te politike je dostigao takav nivo da smo mi mogli da smenimo Miloševića. Međutim, srednja klasa se preko nove vlasti obnovila. Osposobljena mlađa i mlađa srednja generacija se udomila, delom u privatnom sektoru, delom u državi preko tih agencija. Srednja klasa je ponovo ušla u igru i nije zainteresovana za promene. Stanje je slično onom kada smo za peticiju protiv verbalnog delikta, koju je pokrenuo Srđa Popović, 1980. godine sakupili svega trista potpisa u celoj bivšoj Jugoslaviji.

Svako je imao neki poslić i govorio nam – Beži s tom peticijom, mani me se. Srednja klasa se opet udomila i ona ćuti, a nama kaže – Nemoj sada ništa da diraš, taman sam našao posao, malo mi je krenulo, a ti već pitaš šta ćemo da radimo s ovom politikom. Mnogi ljudi se prave ludi, prave se da ne vide. Samo ih u dramatičnim trenucima uhvati strah zato što im iskustvo govori da, ako stvari nastave da idu u tome pravcu, neće više biti ni njihove pristojne plate. Ali uglavnom ćute. Demokratska stranka ne gura promene i zato što je većina tih ljudi zaposlena preko njih.

Ljude, na primer, uopšte ne zanima zašto radnici nemaju nikakav sindikat i niko se ne pita šta radi taj Nezavisni sindikat, koliko se i on užljebio u sistem. Kada sam prošle nedelje bila u Vrbasu, prišla mi je žena koja radi u *Vitalu. Vital* je kupio Peconi i svaki radnik je dobio ugovor s pedeset dve stavke, po kojima možeš biti otpušten ako se udaljiš jedan metar od stola za kojim radiš. Pa onda kažu – Aha, išao si u klozet, i otpuste ga. Pa da li su oni normalni? To zvuči nadrealno. Jesmo li u srednjem veku, jesu li oni roblje? Ali ni radnici nemaju artikulaciju. Ni oni neće da uđu ni u kakvu stranku, zato što ipak postoje te pedeset dve stavke, koje sigurno ne preporučuju politički angažman. To što se mnogo ljudi užljebilo u sistem oseća se kao gluvoća u društvu. Ali za sada je dovoljno da nikako ne dozvolimo ovu dramatičnu promenu spoljne politike koju diktira Vojislav Koštunica. I ne smemo da dozvolimo da tih nekoliko uporišnih tačaka budu kolateralna šteta opšteg sloma koji može da se dogodi. Ne sme da propadne LDP, *Peščanik* i nekoliko novinara, kao što je Miša Vasić. *Vreme* je već propalo, zato ga nisam navela kao instituciju. Ne mogu da navedem *Vreme* posle onoga što Žarković radi u njemu. Mislim da im je rušenje tih nekoliko uporišnih tačaka prvi cilj. To ih možda najviše svrbi, smeta im što to napreduje i oni pokušavaju da to likvidiraju.

Kada je konačno, kao veliki odgovor na ovo što radi DSS, Boris Tadić pozvao na izbore do kraja godine, Koštunica mu je sinoć rekao – Evo vam Srpske radikalne stranke, s njima imate većinu u skupštini za raspisivanje izbora. Znači, DSS koči ideju izbora, više se ne zna ni kada će oni biti i da li je to kraj svih naših izbora, a na sve to oni još nude Demokratskoj stranci – Idite prvo vi u koaliciju s radikalima, a mi ćemo malo posle. Ako hoćete izbore, oni su vam partner, a naš su od ranije. Ne znam kakav će biti odgovor Borisa Tadića, ne znam kako će naći skupštinsku većinu, jer je DSS decidirano, kao što je rekao da neće u NATO, rekao da neće na izbore. To ne dolazi u obzir, dok traje

operacija nema igranke. Znači, na izbore možete da idete sami, tražite drugog partnera. Na sve to, ovi cirkusanti iz Demokratske stranke nam kažu – Četiri godine ćemo zajednički vladati, sve je u najboljem redu, ništa nas neće poremetiti. Žao mi je što ovde ne mogu da iskoristim neki izraz Pere Lukovića.

Demokratska stranka je u tesnacu, potpuno prigušena, onesposobljena da povuče potez. Oni će biti izbačeni iz te igre, kao 9. maja, i verovatno ni tada neće imati šta da kažu. Oni taj šah ne umeju da igraju. Ne znam da li Boris Tadić ne igra tu igru zato što se ne razume u politiku ili prosto neće da je igra i zato je tu gde jeste. Znam samo da postoji mogućnost velikog sloma, tako zovem kombinaciju Radikalne stranke i DSS-a. To je trenutak u kojem se odbacuje NATO i Evropska unija, Mladić i Karadžić zvanično postaju najveći heroji i prekida se saradnja s Haškim tribunalom. Paradoks će biti u tome što će oni to predstaviti kao objektivni izlaz iz krize koju su sami proizveli. Samo se nadam da veći deo građana neće prihvatiti tu varijantu. To su u stvari birači Demokratske stranke, ti što su se lepo zaposlili i neće da slušaju te ružne priče. Nemoj da me zamajavaš, dobio sam posao, ugodno mi je, dobro mi je, dobili smo stan, imamo kredite, keš ovo, keš ono, automobili, lizing. I stvarno nam je bolji vozni park, po ulici više nisu samo olupine. Možda će oni odigrati pozitivnu ulogu, možda će napustiti Demokratsku stranku, ali će morati da se pokaže masovniji otpor svemu ovome. A ako nas bez otpora, kao neke mrtvace, opet prevuku u situaciju iz koje opet moramo sve da gradimo iz početka, onda je sve ovo do sada zaista bilo trošenje energije uludo. Ponovo bismo imali njihove Udbe, njihove vojske i tome ne bi bilo kraja. Možda ljudi to neće dozvoliti. Moramo da shvatimo da je pred nama odsudna bitka, moramo biti potpuno svesni da se politička situacija u Srbiji dramatično promenila, da je ona za sto osamdeset stepeni promenjena. Koštunica vodi igru i može Boris Tadić da prebrojava svoje ministre koliko god hoće, od toga nema ništa. Iz logike te situacije jasno je zašto je Zoran Đinđić morao da bude ubijen, jer sada deluje otvoreno antievropska politika s porukom – Neće Srbija tamo nikad, ćao, *goodbuy*, doviđenja. Posledice tog ubistva i razlozi tog ubistva sada su jasniji nego ikad.

Svetlana Lukić:
Na onom mestu gde će sutra stajati obraćajući se narodu Vlade Divac, stajao je prošle nedelje predsednik Tadić pred novim mladim oficiri-

ma Vojske Srbije i rekao je eksplicitno da Srbija nije odustala od evroatlantskih integracija, da nije odustala od ulaska u NATO. Znate da je istoga dana glavni odbor Demokratske stranke Srbije zaključio za vjeki vjekova da Srbija neće ući u NATO. I evo samo malog podatka koji pokazuje ko je u srcu sadašnje vlade i vlasti. To je, naravno, Koštunica i to je, naravno, policija, a ne vojska. Juče je objavljen podatak da komandant žandarmerije ima dva puta veću platu od načelnika generalštaba. Plata Zdravka Ponoša je 69.000 dinara, a komandant žandarmerije Tešić prima 140.000 dinara. Mada je to kao neslužbeno, jer Jočić kaže da su plate njegovih ljudi službena tajna. Pre dva meseca Jočić je povećao plate svojim starešinama za trideset odsto. I on zna da je pretorijanska garda važnija nego neki načelnik generalštaba i, što bi rekao jedan vladika, fićfirić i evroslinavac kao što je Zdravko Ponoš. U nastavku Peščanika *slušate kolumnistu lista* Politika*, Ljubodraga Stojadinovića.*

Ljubodrag Stojadinović:

Nema govora o tome da nas NATO pozove da im pristupimo. Mi još ne ispunjavamo ni elementarne uslove za takvu vrstu integracije. I očigledno je da je odbijanje nečega za šta ponuda nije ni stigla poruka sopstvenom biračkom telu, nadripatriotskim snagama u Srbiji koje bi mogle da budu, smatra se, odlučujući faktor ako se izbori odlože za vreme posle rešavanja kosovske drame. Ministar Jočić je rekao – Dok traje operacija nema igranke. Ta nejasna i pomalo smešna izjava trebalo bi da obrazloži da smo mi država koja se ne mora držati zakona kao pijan plota i da postoje mnogo važnije stvari od zakona. Ali kada zakoni ne važe, u državi ne važi više ništa, pa ni odnos države prema svojoj teritoriji. To je put u beznađe. Tako razumem negativan stav prema integracijama. Taj stav je i posledica inercije iz prošlih vremena. On je u svojoj suštini paranoidan i ksenofobičan. Mi imamo mnogo zamerki na NATO. NATO je ovde počinio velike zločine, ali i svetska i domaća istorija nam pokazuju da ljubav i mržnja u politici i u odnosima s drugim državama nisu večni, nego prevladavaju interesi. A interes ove države je da ne dolazi u radikalan sukob sa onima koji mogu da nam budu vrlo moćni neprijatelji. Dakle, to je utopijska poruka iz stanja koje je utopijsko. Mislim tu i na onu smešnu dosetku da NATO na Kosovu pravi svoju državu. Ta teza se direktno protivi svakoj političkoj teoriji. NATO, čiji je interes globalna, planetarna država, sigurno ne bi svoje snage ulagao u to da pravi parodiju od drža-

ve na Kosovu. Nekome od ovih je ta dosetka pala na pamet, pa su svi počeli da je ponavljaju.

Ali ako je NATO naš prvi sused i ako već ima svoju državu na Kosovu, kako ćemo se odnositi prema svom komšiluku? Da li ćemo i NATO teritoriju smatrati svojom ili ćemo svoje teritorije možda smatrati teritorijama koje su pod aspiracijama NATO-a? Na to pitanje ti novi teoretičari nemaju odgovor i ta vrsta nesuvislosti je samo poslužila za višednevnu, šizofrenu kampanju o tome ko su nam prijatelji a ko neprijatelji, ko saveznici, a ko je ravnodušan prema našoj sudbini. Na kraju je priča o NATO državi prestala, ali odijum prema NATO-u je postao deo zvanične politike jedne stranke, pretpostavljam da to nije politika vlade. Priče o NATO državi i o NATO-u kao našem večnom neprijatelju ima smisla samo kao stvaranje simboličke izolacije, koja treba da vodi saznanju da smo dovoljni sami sebi. Iz toga što sami sebi spremamo nema izlaza. I ti ljudi koji nam to spremaju će tvrditi da iz toga nema izlaza zato što nam je neko drugi postavio tu zamku ili lavirint bez izlaza. Ova stvar mora da bude pod paskom javnosti, jer ljudi koji se bave najvažnijim stvarima u državi ne mogu to da čine samo na osnovu sopstvenog, po sve nas opasnog razumevanja stvari. Oni moraju biti pod presijom javnosti kako bi odustali od svojih ideja. Mislim tu i na stvarnu izolaciju, koju bi u ime svih nas mogla da prizove grupa ljudi nedorasla tome da vodi državnu politiku.

Najbolje je imati moćne saveznike i dobro je imati saveznika i u Rusiji, ali je opasno tog saveznika tražiti u situaciji kada se mi suprotstavljamo onoj drugoj strani. Dakle, ovde nije reč o tome da li će nam Rusija pomoći ili neće, jer od nje ne možemo očekivati kapitalnu pomoć. Mi možemo očekivati deklarativnu pomoć dok ta pomoć ne bude u sukobu s interesima Rusije. Rusi će nam pomagati sve dok princip o nenarušivosti granica ne bude narušen presedanom u vezi s Kosovom. Očigledno je iz naše istorije da mi od Rusije skoro nikada nismo dobili kapitalnu pomoć, posebno ne 1999. godine, kada smo trpeli strašna razaranja od bombardovanja. Na mostovima i na tribinama imali smo razne atamane, kostimirane u kozačke uniforme, kao što je bio Sergej Baburin na primer, koji su obećavali pomoć koja nije došla. Ni sada nam Rusija ne bi pružila vojnu pomoć, niti bi nama to odgovaralo. Dakle, Srbija sada mora da vodi računa o tome da preživi. Stav da Srbija bez Kosova ne može da preživi je u ovoj situaciji veoma opasan imajući u vidu istorijat onoga šta se događalo na Kosovu i činjenicu da je ono praktično izgubljeno 1999. godine. Od te godine

mi tamo nemamo ni državu, ni vojsku, ni sudstvo, ni granice. Mi smo država bez južnih granica. To su okolnosti koje moramo da imamo na umu. Ova politička garnitura nije odgovorna za te okolnosti i ona ne može da ispravi sve istorijske greške koje su napravili njeni prethodnici. Takođe ne treba da ih ispravlja ni na štetu Srbije. Ona mora da vodi računa i o tome šta će se reći ovoj javnosti u danu posle, kada se dogodi ono na šta nismo pristali. Dakle, to je ključno pitanje za našu političku elitu, šta ćemo raditi u danu posle, da li će oni podneti ostavke i otići u anonimnost, gde im je i mesto ako se dogodi ono na šta oni nisu pristali. Ili će nas ubeđivati da je to upravo ono što su oni planirali, ali da je to prevazilazilo moći ove države, o kojoj sada očigledno ne vode računa.

Mi ne možemo biti neutralni kao što je Švajcarska. Mi ne možemo biti neutralni u odnosu na ono što nam se dešava. Isti ljudi koji govore o tome da nećemo dozvoliti da nam Kosovo bude oduzeto tvrde da će u odnosu sa velikim silama biti neutralni, da će zauzeti poziciju koja će nas podjednako daleko držati i od svake sile i od opasnosti da mi budemo centar krize. Ali mi već jesmo centar krize, Balkan jeste centar krize. U toj situaciji ne može se biti neutralan, jer bi ta neutralnost bila izraz ravnodušnosti prema sopstvenoj sudbini, slepila pred onim što se dešava i odsustva sposobnosti da se situacija proceni i da se donese odluka koja će sprečiti dalje uništavanje naroda. Svaki ludak može da povede Srbiju u rat, u kojem može da izgubi još milion ili dva miliona stanovnika, da bude razorena na čitavoj teritoriji i da bude bačena u mrak koji bi trajao narednih pedeset godina. Novi rat na Balkanu bi bio katastrofa za sve narode na Balkanu, a Srbija bi izvukla najdeblji kraj, jer male zemlje koje žele da ratuju ne mogu da dobiju rat. Male zemlje mogu da dobiju rat samo ako ga ne vode. U tom smislu, neutralnost prema velikim silama sa osloncem na Rusiju je *contradictio in adjecto.*

Mi zaista moramo da tražimo savezništvo i sa onima koji pokušavaju da nam urade nešto loše. Mi nismo Rusija, pa da kažemo, kao što Putin kaže – Mi imamo interkontinentalne balističke rakete koje mogu da pogode svaki cilj u Americi. Mi kao država nismo u stanju da takve pretnje upućujemo bilo kome, jer bi one bile smešne i pogubne po nas. Ne možemo pokušavati da kidamo one odnose koji nisu ni uspostavljeni. To je isto kao kada se neko ljuti na bogatu udavaču, koja ga uopšte nije primetila, i kaže da se nikada neće oženiti njome – takav je naš odnos prema NATO-u, jer u ovom trenutku nas niko tamo nije

zvao. Pretpostavljam da će Demokratska stranka imati šta da zameri svojim koalicionim partnerima. Mi smo imali poruke nekih činovnika koje su nanele veliku štetu Srbiji. Savetnik predsednika Koštunice dao je sebi za pravo da ocenjuje status pojedinih nezavisnih država kao paradržava. Imali smo njegovog savetnika za štampu koji upućuje oštre poruke pojedinim ličnostima. Zna se šta radi savetnik za štampu, on može da upućuje poruke kolegama u medijima, a ne da na državnoj televiziji prva vest bude kako je on rekao da mi nećemo u NATO. Šta briga NATO da li je savetnik za štampu premijera rekao da li Srbija hoće u NATO ili neće u NATO? To nije čovek koji vodi državnu politiku, on može da vodi samo politiku svoje ekipe, ako ima neku ekipu. Premijer se nikada od njih nije ogradio, niti je rekao da su to ljudi koji su slabovidi slobodni strelci koji gađaju sve oko sebe i pogađaju pre svega nas.

Mislim da je vrednosna osnova na kojoj vojska treba da postane profesionalna – katastrofalna. Premijer ima stav da treba bežati od integracija u koje je vojska, na preporuku predsednika, upravo krenula. Imamo ministra odbrane koji je član koalicione vlade, kojem je stranački šef predsednik države koji ima pozitivan stav o integraciji i kojem je drugi šef premijer Koštunica koji o toj istoj integraciji ima potpuno suprotne stavove. Imamo generala Ponoša, koji je postavljen na dužnost ukazom predsednika, koji je optuživan da je član Demokratske stranke ili njen simpatizer. Načelnik generalštaba ne može biti predmet političkih rasprava i kalkulacija. Ministar odbrane tvrdi da su NATO standardi najbolji na svetu i da će vojska krenuti u svoju profesionalizaciju upravo tragom tih standarda. S druge strane, imamo poruku da NATO nije organizacija koju mi treba da pratimo. Protivrečne poruke sigurno ne mogu pozitivno da deluju na vojsku, koja je i ovako godinama na marginama društva, koja je postala krotka organizacija bez snage da na bilo koji način progovori o svojoj profesiji, osim kroz neke predloge na koji bi se način mogla reformisati. Ali vojsku nikad ne reformiše vojska sama, nego to treba da uradi država, koja ne zna šta će sa sopstvenom vojskom. Ovakvi stavovi vode vojsku u dalju marginalizaciju, u potpunu vrednosnu, koncepcijsku, pa i profesionalnu dezorijentaciju.

Da li ćemo se ponovo okrenuti ideologiji prošlih vremena, kada smo u vojsci uzgajali ksenofobiju, strah od stranaca, strah od integracija i proglašavanje svih onih koji znaju strani jezik neprijateljima? Da li ćemo i dalje negovati viziju da vojska mora da bude brojno jaka kako

bi mogla da zaštiti državu ili ćemo usvojiti koncepciju generala Ponoša da snaga oružane sile ne zavisi od brojnog stanja već od njenog tehnološkog statusa? Tehnološki status ove vojske i dalje je u relativnoj praistoriji i o tome država takođe ne vodi dovoljno računa. Dakle, vojska je postala polje političkih obračuna. Pretpostavljam da ministar odbrane u ovom času više misli o svojoj poziciji, o poziciji svoje stranke, nego o reformi vojske i prevazilaženju sistema koji podrazumeva stajaće formacije i stalnu narogušenost, jer su nam svi neprijatelji osim nas, a izgleda da je obrnuto. Problem je u nekompetentnom odnosu državne administracije prema vojsci i sve ovo što se događalo ovih dana u svakom pogledu ima razorno dejstvo na vojsku, na njenu funkciju, na njen profesionalni status i na mogućnosti njene eventualne upotrebe. Mislim pre svega na jug Srbije, ne mislim na Kosovo, jer bi takav pokušaj zaista bio iracionalan po posledicama koje se u ovom času ne mogu izmeriti. Može se znati samo to da bi one bile katastrofalne.

Ponoš, nažalost, očigledno nema podršku svih. On ima podršku predsednika i ministra odbrane, a nema podršku premijera, Srpske radikalne stranke, Demokratske stranke Srbije, upravo zato što Ponoš svojim ponašanjem razbija taj ksenofobični okvir. On je njima sumnjiv zato što putuje u inostranstvo. Znam anegdotu iz devedesetih godina. Prisustvovao sam sastanku na kojem je oficir koji se školovao u Britaniji i tamo bio briljantan đak, vrhunski poznavalac srpske kulture, trebalo da bude postavljen na generalsko mesto. Oficir bezbednosti se tome suprotstavio rečima – Ne može, jer on je za vreme boravka u inostranstvu kontaktirao sa strancima. Čovek je očigledno previdео da u inostranstvu, bar što se nas tiče, žive stranci. To je taj naš strah da će u svakom kontaktu sa strancima naš čovek biti inferioran. U stvari, ljudi koji to procenjuju polaze od sopstvene inferiornosti i sopstvene ksenofobije i zatvorenosti i to je osnovni razlog zašto Ponoš nema podršku. Druga vrsta uzdržanosti prema njemu je profesionalna. Generali koji su bili deo Miloševićeve politike i njegovih ratnih pohoda smatraju da on nije kompetentan da bude načelnik generalštaba, jer navodno nije komandovao nijednom jedinicom, osim nekim vodom. Njima ne odgovara to što je Ponoš čovek koji ume da misli i koji je drugačiji od njih. To je grupa ljudi koji su deo naše najgore prošlosti, ali je još gore što oni nisu razumeli to što se dogodilo. Oni i dalje veruju da smo mi na Kosovu pobedili i da bi oni svakako u ovom času mogli da krenu u još jednu takvu pobedu, za šta Ponoš očigledno nije spreman.

To su te dve poluge otpora Ponošu, pored onoga da je on bio predmet političke rasprave u vreme formiranja vlade. Dakle, ako Jočić bude ministar odbrane, onda Ponoš ne može da bude načelnik generalštaba. Zamislite, molim vas, da Jočić odlučuje o tome da načelnik generalštaba ne može biti niko drugi nego onaj kojega on izabere po svojoj partijskoj logici. Ako bi se to tako radilo, onda bi na nivou Jagodine Dragan Marković Palma mogao da kaže – Hoću da mi komandant garnizona bude niko drugi nego član ili simpatizer moje stranke. U Svilajncu bi Bidža rekao – Ehe, polako, biće čovek kojeg ja izaberem. Onda bi Raka Radović, naravno, izabrao svojega i na taj način bismo dobili pretorijanske bande u varošima. To znači nestanak vojske, ali to nisu započeli ljudi iz unutrašnjosti, nego upravo oni koji o vojsci moraju da vode računa kao državnici. Dakle, to je nešto što mora da zabrine i to je situacija u kojoj je vojska. Nastao je vrednosni raskol, a vojska opstaje na orijentaciji, projekciji, finansiranju, društvenim vrednostima kao što je ljubav prema otadžbini, kao što je profesionalizam i sve to je dovedeno u sumnju. Ako je sve to dovedeno u sumnju, onda oficiri na nekim položajima moraju da misle – Na vlasti su ovi, možda će da dođu radikali, da li bi bilo dobro da postanemo radikali, pa da nas sunce ogreje? Tako dobijamo višepartijsku vojsku, u kojoj se oficiri međusobno tuku i svađaju ko kome pripada. To bi bilo prenošenje partijskih, ideoloških ubeđenja do kraja, po dubini i onda bismo dobili nezalečiv raskol u vojsci. Na svu sreću, mislim da je vojska još pametnija od svog političkog rukovodstva.

Svetlana Lukić:
Slušate pesmu sa poslednjeg albuma Nore Džouns o strahu od sledećih izbora u Americi pod nazivom Draga zemljo*.*

U nastavku emisije čućete Pavla Raka. Pavle živi između Slovenije, Svete gore i Rusije, ovih dana je bio u Beogradu, onda ide u Rusiju i odande će možda da nam piše, da vidimo šta se događa u toj dalekoj, ali nama prijateljskoj zemlji.

Pavle Rak:
Primetio sam u susretu s komšijama, poznanicima, prodavcima na pijaci, da su ljudi postali toliko apatični i da su toliko izgubili nadu da će nešto bitno da se promeni, da više ne prave planove, više nemaju cilj u životu, nego kažu – Eto, život je završen i ako sutra umremo, bićemo zadovoljni što je i to gotovo. A da prestane ono što nas muči,

tome se više niko i ne nada. Druga stvar se dešava na političkom nivou, ako se to uopšte može zvati politikom. Čini mi se da, pored toga što je bio sposoban da izmanipuliše i uceni sve druge učesnike u političkom procesu formiranja vlade, Koštunica izgleda ima i jako dobre savetnike u Rusiji. I to što se sada izjavljuje o NATO-u, o evroatlantskim integracijama, to je odjek onoga što se u Rusiji sada govori o tome. Prvi put vidim da ova vlada nešto radi efikasno. Koliko će od te njihove efikasnosti ovaj narod još više da postrada, to je drugo pitanje. A šta je iza svega toga? Mislim da Putin sada ima potežak unutrašnji politički problem u Rusiji. U poslednjih nekoliko godina u Rusiju se slilo mnogo novca i on se, kao što je običaj u Rusiji, slio u džepove nekoliko ljudi. Dolazi vreme izbora, treba to sve na neki način opravdati ili prikriti nekom zavesom, i ta zavesa je spoljna politika Rusije. Danas oni obnavljaju hladnoratovsku retoriku. Putin je najavio da je njihova avijacija stavljena ne samo u stanje vojne gotovosti, nego da ona redovno obavlja vojna dežurstva i ljudi se sad pitaju šta je to. Da to nije tako autokratski režim, odmah bi se javili generali i rekli mu da ne priča gluposti. Međutim i oni ćute, a za široku publiku postignut je efekat. Ljudi osećaju da se Rusija zaista suprotstavlja i da je situacija napeta i da ovaj novac što je stigao treba da ide na oružje. A kod oružja se zna da stvar odmah postaje netransparentna, pa koliko je otišlo po džepovima, a koliko stvarno na oružje, to više niko živi ne može da raščisti.

Istovremeno s mobilizacijom javnog mnjenja protiv Atlantskog pakta, u Rusiji se odvija strahovita unifikacija unutrašnje političke scene. Oni su pred ove izbore doneli nove propise po kojima je prag za ulazak u skupštinu podignut na sedam odsto, što znači da one partije koje su zaista za neki pluralizam, čak i ako se ujedine, imaju male šanse da pređu taj prag. U Rusiji su sada napravili dve Putinove partije koje se kao krvavo bore među sobom. Novinari su naterani da o tome pišu kao o velikom sukobu na političkoj sceni samo zato da bi se stvorio privid dešavanja, a u stvari će te dve partije podeliti među sobom oko osamdeset odsto glasača, tako da će taj putinovski blok, iza kojega stoji ko zna kakav finansijski trust, vladati apsolutno, bez ikakve opozicije. Do sada je izražavanje opozicionog stava postojalo bar na izborima. Na izbornom listiću je postojao izbor - protiv svih. Poslednjih godina se sve više dešavalo da u mnogim izbornim jedinicama opcija - protiv svih - pobedi ostale. E, to je bila velika bruka i sada je to ukinuto, tako da niko neće brojati glasove onih koji su protiv svih. Istovremeno je prag za važenje izbora smanjen, tako da može da

izađe i dvadeset odsto ljudi, pa da izbori važe. To što se dešava u Rusiji ide prema apsolutnom jednoumlju, koje se ovde postiže time što se igra na kartu Kosova. I kod nas u parlamentu oni mogu međusobno da se psuju i izvode taj cirkus, kao što i te dve Putinove partije jedna drugu pljuju i psuju, a da u suštini vlada jednoumlje, koje se bazira samo na tome kako podeliti kolač.

Posvađaju se o nekim perifernim stvarima, ali da ta svađa dovede do razdora u koaliciji, ne dolazi u obzir. Vidim da je to donekle novo, da Srbija pokušava da imitira putinovsku Rusiju, ali okolnosti su različite. Koštunica ne može da ucenjuje ceo svet time što će da im zavrne slavinu za gas, ali može da ih ucenjuje time što nećemo u NATO, a NATO je pritisnuo da ceo Balkan bude u NATO-u, pa im to malčice smeta. Eto, i tu je onda ucena, pa se približavamo Rusiji što se toga tiče, ali inače, to što se ovde priča hladnoratovski zvuči smešno. To su dve nove stvari koje su me više rastužile nego iznenadile.

To što su mali ljudi u Rusiji dovedeni do bezizlaza onda razvija čudne forme surogata izlaza iz bezizlazne situacije. Tako je zvanična politika obrazovala omladinski pokret podrške Putinu, Pokret naših. Čim se kaže naši, znači da svi ostali nisu naši i trebalo bi da se zna i kakva im je sudbina, tim ne-našima. Taj pokret je poslednjih godina imao letnji logor u koji dolazi putinovska omladina iz cele Rusije i to izgleda jezivo. Vidite mlade ljude kojima je mozak potpuno ispran, a ako im nije ispran oni su svesni da ne treba da pokažu da im nije ispran, pa se ponašaju kao da im je ispran. Kao poslednji debili oni uzvikuju parole o svom genijalnom vođi i sve ostalo. Vidite kako ta omladina učestvuje u najgoroj kampanji blaćenja svih ostalih na političkoj sceni. Njihov letnji kamp je ukrašen ogromnim plakatima na kojima su pripadnici drugih političkih strujanja foto-montažom prikazani kao kurve. To je otišlo u pravcu nekog Hitlerjungenda najmilitantnije vrste. Njihov sistem vrednosti je uglavnom jaka Rusija. U Rusiji je oduvek armija imala veliku ulogu, ali to je suviše sivomaslinasto, pa su sada tome dodali i pravoslavlje. Od ove godine je u tim kampovima prisutno pravoslavlje. Ta stvar je dosta mračna.

U poslednje vreme se državna i crkvena propaganda dosta oštro odnosi prema savremenoj umetnosti. Bivalo je slučajeva pogroma, koji su bili upereni protiv likovnih izložbi koje se slobodnije poigravaju simbolima. I kod nas se desilo slično, kada je pre nekoliko godina na Cetinju slična izložba doživela da je napadne naša ovdašnja crkva.

Imali smo nešto slično u Novom Sadu, kada je crkva zaključila da manifestacija ulične umetnosti ne odgovara njihovim estetskim i ideološkim kriterijumima. U Rusiji su ti pogromi išli dosta daleko, do direktnog uništavanja umetničkih dela. To je dobilo sudski epilog ali, nećete mi verovati, nije bilo suđeno vandalima koji su uništavali, nego autorima izložbi. Na sudu su se pojavili eksperti, koji su dokazivali kako se radi o izazivanju verske, nacionalne i rasne mržnje. Još je teško reći kakvo će društvo iz toga da nastane. Povratak na staro je nemoguć, tako da kada se kaže da je to ponovna fašizacija ili staljinizacija, pitanje je koliko je i to samo metafora za nešto drugo što se sada dešava. U vreme staljinizma ili brežnjevizma postojala je bar mogućnost da se čovek potpuno povuče u sebe, u svoj krug ljudi i da se bavi nečim finim, jer svi su vrlo loše živeli i onda to nije bio problem. Umetnik živi loše, pa se bavi svojom umetnošću u slobodno vreme, a slobodnog vremena ima mnogo. E, sada to više nije tako. Ako hoćete da preživite, morate da učestvujete u ovoj adrenalinskoj civilizaciji i onda slobodnog vremena za nešto drugo skoro da i nema. Sem toga, nije u pitanju samo vreme, nego i volja da se bilo šta uradi. I u tom pogledu se sada stvara totalitarna atmosfera, totalitarizovano društvo koje vam ne dozvoljava da radite bilo šta drugo, ne fizičkom prisilom, nego ste prosto bačeni u situaciju iz koje ne možete da se ispetljate. Svi vam kažu - Imate dve ruke i dve noge, idite. Ali kuda i šta da se radi? I zato je to tužno i pretužno, izlaza nema, čak ni onog izlaza koji je imala moja majka kada je tri i po godine boravila u nacističkom logoru. To nije uspelo da je moralno slomi, jer je ona znala zašto je tamo i stalno je očekivala da sve to prestane i da započne novi život. A ovde formalno imate sve mogućnosti da se koprcate, ali nemate kud.

Crkva je i u Rusiji i u Srbiji na neki način pomoćna trupa ideologije. Ona vlastima pruža argumente protiv novog svetskog poretka. Tu je crkva vrlo aktivna, i ruska i ovdašnja. Takođe se radi i o direktnoj zameni za ideologiju koja je odbačena. Ta odbačena ideologija ostavila je iza sebe prazan prostor koji treba na neki način popuniti, pa crkvena ideologija dobro dođe. Radi se upravo o crkvenoj ideologiji, a ne o bitnijem sadržaju koji crkva treba da sobom nosi i da ga promoviše, ali koji za politiku nije interesantan. I u Ruskoj i u Srpskoj crkvi imate sveštenika i monaha koji rade svoj posao i imate onih koji su se stavili u službu dnevne politike. Neke razlike takođe postoje, i to bitne razlike. Rusija je društvo koje je imalo nešto dužu i jaču autoritarnu tradiciju. U tom društvu se ipak još zna šta može, a šta ne može da se radi. Kada se to što ne može da se radi ipak radi, to se radi manje-

više tajno, a kod nas imate političku propagandu, koja je apsolutno nedostojna crkve, koja se vrši otvoreno i onda to toliko pređe svaku meru da postane karikatura svega što bi mogao biti odnos između crkve i države. Pa se onda i država ponaša isto. Mislim da bi ovakav štrajk glađu kakav se desio na granici Srbije i Crne Gore u Rusiji bio nemoguć, a i reakcija ovdašnje vlade i nekih njenih ministara tamo bi izostala. To u Rusiji ne može da prođe. Povezivanje crkve i države u Rusiji počelo je televizijskim prenosima bogosluženja na kojima je učestvovao Jeljcin, a sada učestvuje Putin. I Jeljcin i Putin su vrlo dobro znali gde im je mesto u crkvi. Većina naših to ne zna i gura se u prve redove i onda to izgleda zaista smešno.

Svetlana Lukić:
Crkva se ovde eksplicitno izjasnila za monarhiju, a protiv republike. Imam utisak da se Ruska crkva nije baš tako eksplicitno izjašnjavala.

Pavle Rak:
Monarhistički diskurs je tamo veoma prisutan, razlika je samo u tome što on nije zvanični diskurs vrhova crkve. Ako uđete u bilo koju crkvu i pogledate literaturu koja se tamo prodaje, onda vidite da u Rusiji toga ima znatno više nego ovde.

Svetlana Lukić:
Kako oni izlaze na kraj s Putinom, koji je ipak KGB-ovac? Je li to onaj odnos koji je naša crkva imala prema Miloševiću – jeste komunista, ali može biti koristan?

Pavle Rak:
Putin se kao vernik pravilnije ponaša. Za razliku od Srpske crkve, Ruska crkva ima nešto dužu tradiciju prisilne saradnje s komunističkim režimom i to je ostavilo svoje posledice. Posle revolucije se težilo tome da crkva u Rusiji potpuno nestane i zajedno sa starim režimom ode u ropotarnicu istorije. Pokrenuta je velika propaganda, osnovana su ateistička društva. U jednom trenutku zaista je izgledalo da će borba protiv crkve biti uspešna, jer je crkva fizički gotovo bila uništena. Pred Drugi svetski rat u životu su ostala samo četiri episkopa. Očekivalo se da kada oni umru prestane takozvano apostolsko prejemstvo. To znači da, iako imate vernike, više nemate episkope, pa nemate ni sveštenike, jer samo episkopi mogu da rukopolože svešte-

nika i tako prestaje i taj svetotajski život, jer nema više nikoga da produži tu stvar. Onda je počeo Drugi svetski rat i Staljin je video da bi mogao da mobiliše više naroda ako u to uključi i crkvu. To se desilo 1941. godine i od tada do danas Ruska crkva je bar pedeset godina provela pod jako strogom kontrolom. Ona je mogla da se bavi bogoslužen jima samo kao crkvenom delatnošću i propratnim spoljnopolitičkim aktivnostima samo u okvirima diplomatske aktivnosti sovjetske države. I oni su na to navikli, oni i danas imaju refleks da sve što rade usklade sa vlastima. Vlast im sada ide više naruku i oni su apsolutno srećni da joj budu na usluzi. Nije se podvukla crta i nije se reklo – Mi smo imali takve aktivnosti, koje su nespojive s duhovnim poslanstvom crkve, ali smo, eto, morali, pa se sada kajemo. Umesto te crte prebačen je pokrov preko svega i tako je preživeo i odnos sluge prema lošem gospodaru, pri čemu sluga ne sme da kaže da mu je gospodar loš. U tome postoji kontinuitet. Ruska crkva sada ima znatno šire mogućnosti delovanja. Po prvi put je omogućena evangelizacija ruskog društva, koja je ranije bila strogo zabranjena. Crkva je samo u hramu mogla da govori svojim vernicima, a sada imate neke stvari koje izgledaju pomalo smešno. Imate ploveće crkve koje idu po velikim rekama, pa se usidre u naseljima u kojima nema crkava na po dve-tri nedelje, pa idu dalje. To bi nekad verovatno bilo bombardovano iz vazduha, kao što su bombardovali monahe po Kavkazu, kada su koristili i napalm da ih pobiju. To je rađeno pedesetih, šezdesetih godina.

Svetlana Lukić:
Kada je Putin trebalo da ide na Svetu goru, pokrenuta je i mornarica i avijacija. To je bilo otkazano, ali je na kraju Putin otišao, je li tako?

Pavle Rak:
Bio je, ali ja tada nisam bio tamo. Bio sam jednom kada je Putin trebalo da dođe, ali nije došao zbog oluje. Helikopteri nisu mogli da uzlete i tada su neki kaluđeri govorili da eto, Bogorodica ne da da on dođe. Međutim, na kraju ga je pustila, kao što je i Miloševića pustila, i Bogorodica i svi koji su tada u crkvi bili protiv toga, naročito u Hilandaru. Što se Putina tiče, mislim da su ga čak prihvatili oberučke, jer je on mnogo novca uložio u ruski manastir na Svetoj gori. Ne znam koliko su time Grci oduševljeni, jer to pomalo počinje da liči na brojnu prevlast Rusa na Svetoj gori s kraja devetnaestog i s početka dvadesetog veka.

Svetlana Lukić:
Kako je izgledala Miloševićeva poseta Hilandaru?

Pavle Rak:
Tu sad imate priču iz prve ruke, jer sam tada bio tamo kao iskušenik. Nekoliko dana pre posete je postalo jasno da se ona ne može izbeći, iako je iguman zvanično stavio do znanja da je ta poseta Hilandaru nepoželjna. Ali bilo je rečeno – Ako nećete vi, primiće ga Grci, intervenisala je i Srpska crkva i Grčka crkva i Vaseljenska patrijaršija. Na sve njih je bio vršen politički pritisak, jasna stvar. Tako da je bio zakazan dan i čas dolaska i onda je iguman hilandarski pobegao iz Hilandara. Njegov zamenik je posle večere ustao i rekao da je to za njega najstrašniji dan otkako je monah u Hilandaru, da sutradan primamo satrapa i da je svakome ostavljeno na volju kako će se ponašati. Onda je po službenoj dužnosti određen monah da kuva kafe i prima goste i iskušenik koji mu je u tome pomagao, a ostali su se zaista zadržali po svojim kelijama. Helikopter je sleteo ne u dvorište, jer nije bilo mesta, nego u baštu. Istovremeno kada i Milošević, dovezen je i iguman koji je morao da ga primi. Iguman mu je izrekao dosta oštru besedu, ali ipak u formi dobrodošlice, na šta je Milošević s rukama prekrštenim na zadnjem delu tela rekao – Zdravo, druže. Onda je ušao u crkvu, jer je trebalo da uđe da bi ga fotoreporteri slikali. Onda su popili kafu i pojeli ratluk koji uz nju ide i otišli. Poseta je vrlo kratko trajala, za razliku od sadašnjih poseta Koštunice, koji se deklariše kao vernik i Amfilohije mu je nekakav rođak po ženi. Doduše, i entuzijazam prema Koštunici opada, jer nije opravdao sva očekivanja.

Svetlana Lukić:
A šta još očekuju od Koštunice? Šta bi još mogao da im da?

Pavle Rak:
Pa crkva nije dobila imanja ovde po Srbiji.

Svetlana Lukić:
Aha, uvek se vraćamo na to.

Pavle Rak:
Crkva nije oduševljena ni time što je Srbija u *Partnerstvu za mir*, ona bi htela jasnu situaciju.

Svetlana Lukić:
Da li se dobro sećam da se Grčka crkva bunila zato što u ličnim dokumentima više neće postojati veroispovest, da se zna da su pravoslavci?

Pavle Rak:
Evropski stav je bio da bi to značilo diskriminaciju, a Grci su navikli da se na njihovim dokumentima to upisuje, jer je Grčka jedna od retkih država u Evropi u kojoj crkva nije odvojena od države. Na tome je Grčka crkva uspevala da okupi milionske demonstracije u Solunu i Atini, i to nekoliko puta.

Svetlana Lukić:
Ispričali ste mi da je vaša majka bila u koncentracionom logoru. Rekli ste da je ona znala zašto je bila tamo, jer je bila u oslobodilačkom pokretu. Običnim ljudima je bilo teže da to podnesu.

Pavle Rak:
Fascinantno je kako moja majka govori o solidarnosti logoraša. Sve su to bili ljudi koji su učestvovali u pokretu otpora u Češkoj, Francuskoj, Nemačkoj – bilo je dosta Nemica. I bitan deo te priče jeste da su ti ljudi znali zašto su tamo, za razliku od onih koji su slučajno pokupljeni kao taoci i odvedeni u logor, koje je taj užas prosto zatekao. Ljudi koji su slučajno bili gurnuti u tako strahovite uslove su prvi izgubili volju i odustali od elementarnih fizičkih režima preživljavanja. Moja mama priča o tome da su oni koji su se međusobno u tom logoru pomagali, između ostalog pazili i šta će da jedu. Ako neko više nije bio u stanju da se bori protiv užasnog osećaja gladi, pa je posegnuo za nečim za čime ne bi trebalo, ovi drugi bi mu skretali pažnju i pomagali mu da ne pojede truli krompir. A ovi jadnici koji nisu imali tu unutrašnju vertikalu, koji nisu već došli prekaljeni nekakvim otporom, oni su u očajanju od gladi jeli ono što ih je posle tri dana uvalilo u krevet sa strahovitom dijarejom i masovno su umirali.

Svetlana Lukić:
Na početku smo govorili o Srbiji, o tom osećaju zatvorenosti, izolovanosti. Juče sam čula podatak ministarstva unutrašnjih poslova da od desetoro građana Srbije devetoro nema pasoš. Ako ovu zemlju zamislimo kao vrstu logora, uslovno rečeno, da li to znači da ljudi koje ste videli kod nas na promociji, koji imaju sistem vrednosti sličan ljudi-

ma koji govore u Peščaniku - *lakše podnose ovaj logor nego svet koji ne želi da ima politička uverenja, nije angažovan i samo je u trpnom stanju?*

Pavle Rak:
To je lakše podnositi ako čovek vidi gde je i šta je i ako pokušava da se tome suprotstavi, čak i ako je taj pokušaj unapred osuđen na propast. Ljudi koji se nikako politički ne angažuju i hoće da imaju svoj mir ipak žive u ovom logoru i onda mi kažu u razgovoru na pijaci – Ako bi mi sutra neko rekao da ću da umrem, ja bih rekao – E, baš ti hvala, zato što više ne vidim zbog čega živim. Takav čovek lakše podlegne svemu nego neko ko se bori, pa makar i s vrlo malim šansama na uspeh. Primer s logorom i mojom majkom sam i pomenuo kao ilustraciju ove naše situacije.

Svetlana Lukić:
Prošlog petka je u Jugoslovenskom dramskom pozorištu održana promocija Peščanika*, kojoj je prisustvovalo oko osamsto ljudi. Govorili su, između ostalih, istoričarka Dubravka Stojanović, Teofil Pančić i Petar Luković.*

Dubravka Stojanović:
Ko god je ikada u životu čitao *Alana Forda*, zna za filozofske misli koje se pojavljuju u tom stripu. Jedna od mojih omiljenih parafrazirano bi izgledala ovako – Bolje biti pametan, lep i bogat, nego glup, ružan i siromašan. Ako bismo to pretočili u današnju političku situaciju u Srbiji, to bi otprilike moglo da se kaže – Bolje razvijena, bogata Srbija, članica NATO-a i Evropske unije, nego nerazvijena, siromašna Srbija mimo sveta. Ova dilema izgleda jednostavno i banalno, ali svi dobro znamo koliko je ona komplikovana i teška i koliko je ova misao iz *Alana Forda* superiorna nad sasvim suprotnom logikom koja vlada u Srbiji. Po toj izvrnutoj logici ova misao bi glasila – Bolje Rusija nego Evropska unija, bolje, kako kažu, preventivna pretnja NATO-u nego saradnja i članstvo, bolje nerazvijenost i siromaštvo nego da se mnogo radi, bolje tlapnje o davno izgubljenom Kosovu nego razumni pregovori, bolje Crna Gora kvazidržava nego dobrosusedski odnosi i bolje Filaret nego pruga Beograd-Bar. Jedan od važnih faktora koji mislim da nas razlikuje od ostatka zdravog sveta jeste to da imamo veći broj nepromenljivih okvira, nepromenljivih pitanja, koja su bila ista i 1850. i 1907. i 2007. godine.

Zbog toga sam napravila za danas popis tih pitanja, za koja mi se čini da se nisu pomerila dva veka i oko kojih se mi vrtimo i mislim da je tu objašnjenje zašto mi iz svega toga ne možemo da izađemo. Prvo sam postavila tri bazična pitanja svake moderne nacionalne države, to su pitanje teritorije, pitanje osnovnih političkih smernica i pitanje stanovništva. Prvo je pitanje teritorije. Srbija neće da prizna da je na teritoriji na kojoj jeste. Ona dva veka pokušava da bude na nekoj drugoj teritoriji i po tim željama granice su se pomerale na jug, zapad, sever. Zato mi uvek imamo pitanje svih pitanja, koje prvo mora da se reši, pa ćemo onda lako sve drugo, i razvoj demokratije i tranziciju i promene i transformacije svih drugih vrsta. Uvek postoji teritorijalno pitanje koje je neprikosnoveno ili što bi Jočić rekao – Dok traje operacija nema igranke. To je taj prvi zatvoreni krug iz kojeg se nije izašlo od stvaranja srpske države. Drugo, to su ti politički osnovi, dakle, šta je Srbija, je li to republika ili monarhija, je li to Zapad ili Rusija, je li to demokratija ili vladavina čvrste ruke.

Treće pitanje je pitanje stanovništva, i to u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. Kvalitativno, postavlja se pitanje ko su stanovnici Srbije, da li su to svi njeni građani ili su to etnički Srbi i čuveni drugi. A u kvantitativnom smislu Srbija nikada nije prebrojala svoje ratne žrtve. Poznati su razni računi za Drugi svetski rat, ali broj žrtava u Prvom svetskom ratu se kreće od dvesta hiljada do milion i četiristo hiljada, kako piše u udžbenicima istorije. I to pitanje uvek ostaje otvoreno, mi ne znamo koliko imamo stanovnika i nećemo da znamo koliko imamo stanovnika, ne znamo koliki su bili ratni gubici da bismo uvek mogli tim brojem da manipulišemo i da računamo na novi rat koji se može pokrenuti u ime onih koji su umrli, a ne znamo ko su ti ljudi i ne želimo da saznamo.

Nije promenjen ni odnos prema Evropi, čije bogatstvo želimo, ali ne želimo da pređemo put koji do njega vodi. Nismo promenili ni odnos prema drugima, koji su uvek neprijatelji i nikada nisu partneri. Nije promenjen ni odnos prema politici, koja je uvek sukob i rat u kojem je protivnik neprijatelj prema kojem je dozvoljeno, kako su govorili predstavnici opozicije u devetnaestom veku, da se upotrebe sva sredstva, počevši s političkim ubistvima. Nije promenjen odnos prema državi koja je uvek partijska, nikada pravna. Nije promenjen ni odnos prema velikim silama, koje su takođe uvek neprijatelji, vrlo retko saveznici. Nije promenjen odnos prema crkvi, koja je politički arbitar, a ne duhovno utočište vernika. Nije promenjen ni odnos prema vojsci

i policiji, koje uvek imaju suštinsku vlast i nikada nisu servis građana. Nije promenjen ni odnos prema intelektualcima, koji su mesije, a ne kritičari. Nije promenjen odnos prema sportistima, koji su nacionalni junaci, a ne profesionalci. Nije promenjen odnos prema istoriji koja je predvojnička obuka, a ne disciplina kritičkog mišljenja. Ovo je top-lista najboljih deset.

Srpska istorija je jedna od bržih istorija na evropskom kontinentu. Moj kolega Miroslav Jovanović i ja smo za jednu knjigu napravili bilans za period od 1804. do 2004. godine. U tom periodu od dvesta godina ratovalo se deset puta, bilo je sedam smena dinastija i državnih elita. Od 1835. do 2006. godine promenjeno je jedanaest ustava i bilo je deset dramatičnih zaokreta u spoljnoj politici. Granice su menjane deset puta od ustaničke Srbije do Jugoslavije. Državno-pravni okvir menjan je sedam puta: kneževina, Kraljevina Srbija, Kraljevina Srba Hrvata i Slovenaca, Kraljevina Jugoslavija, SFRJ, SRJ, SCG, pa opet Srbija. Politički sistem menjan je od orijentalne despotije preko neke vrste prosvećenog apsolutizma do parlamentarne monarhije, preko diktature, od kraljeva do komunizma, preko mekog socijalizma do tvrdog nacionalizma i do ponovnog pokušaja demokratije. Srbija je za to vreme tri puta okupirana, tri puta oslobođena, Beograd je pet puta bombardovan i svi vladaoci, osim kneza Miloša i Josipa Broza Tita, ubijeni su ili nasilno sklonjeni s vlasti. U tom preterano dinamičnom okviru ostala su nepromenjena pitanja o kojima sam govorila na početku. I onda postaje jasno zašto su se ona degenerisala u ta dva veka, zašto smo i mi i ta pitanja izgubili smisao i zašto se na kraju ovde obrnula logika, a i pamet. Da Alan Ford i njegovi drugari žive u Srbiji, sigurna sam da bi bili sagovornici *Peščanika.* Njihova zdrava i banalna logika je nešto što nam je vrlo potrebno.

Teofil Pančić:
Ja sam upravo doleteo iz kvazidržave, tako da se pitam da li sam igde i bio. Idem pravo sa aerodroma i mogu vam reći da je u Podgorici dvadeset devet kvazistepeni i da sam se osećao veoma prijatno na tim osunčanim kvaziulicama pod kvazipalmama. U torbi sam doneo nešto kvazipršuta i, sve u svemu, nije tako loše biti kvazidržava. Ponekad i dvadeset četiri sata izbivanja iz ove prave države čoveku ume da prija. Naravno, svakoga u Podgorici živo je zanimalo kako se ovde gleda na pogranične probleme i na izvesnog sveštenika koji nije mogao da uđe u Crnu Goru. Pokušao sam da im objasnim elementarnu

stvar. Naime, moglo bi se reći da Filaret i ja imamo slične probleme. Filaret bi u Pljevlja, a ja bih u Pariz. E sad, niti može Filaret u Pljevlja, niti ja mogu u Pariz. Razlika je u tome što kada Filaret ne može u Pljevlja, onda se cela država zbog toga uzbuni, ustane, ministri se usprave na stražnje noge, dok kada ja ne mogu u Pariz, to se smatra sasvim normalnim. Nama je normalno da postoji politička kasta koja je gore i mi koji smo dole, a postoji i crkvena kasta, koja ne samo da je iznad nas nego je i iznad političke kaste, jer se politička kasta udvara crkvenoj kasti. Mi smo došli u pretpolitičko stanje, kao pre Francuske revolucije. O čemu mi govorimo? O modernizaciji, neki čak spominju reč postmoderna – ajde, bogati.

Rekao sam vam kako bih ja u Pariz, ali mi ne daju, a da biste nekud išli potreban vam je, između ostalog, i pasoš. U poslednje vreme ovde su se mnogo unervozili zato što je grupa ligaša napravila nešto što je iz zezanja nazvala pasošem Vojvodine. I sad je to proglašeno separatizmom. Ja vas pitam da li je taj pasoš Vojvodine zaista toliko više kvazipasoš od pasoša Srbije? Ako ja s pasošem Srbije ne mogu gotovo nikud da odem iz ove zemlje, ako meni pasoš nije dovoljan, nego svaka država u koju bih hteo da putujem traži od mene uverenje da sam normalan, da nisam osuđivan, da nisam ratni zločinac, da nemam namere da otimam decu po stranim zemljama i tako dalje, da li je moj pasoš zaista pasoš? I drugo pitanje, da li je moja država zaista država? Bojim se da je ona kvazidržava više od Crne Gore, a jedva nešto manje od Vojvodine.

Petar Luković:
Ja sam danas nešto razmišljao kako da vam objasnim šta je to što ja pričam, jer stvarno ne znam. I juče pogledam na kiosku i piše – Svinjarije Petra Lukovića, evo, na drugoj strani. Mama mi srećom to nije videla, inače bi bila rahmetli. U ovom tekstu se bave time što sam ja navodno uvredio velečasnog Filareta. Omaklo mi se da sam rekao da je svinja ždrala. U stvari, ne prestaje da me opseda pitanje kako je ono parče teritorije na kojem je Filaret kao gladovao postalo sveta zemlja. Kako se dobija status svete zemlje? Nije me mrzelo da napišem deset uslova koje teritorija koja pretenduje na to da bude sveta zemlja mora prethodno da zadovolji.

Inicijalna mitraljeska kapisla za svaku svetu zemlju jeste postojanje štrajkača, rešenih da istraju da gladuju do sledećeg obroka. Uzgred,

slučaj mitraljesca Filareta ušao je u Ginisovu knjigu rekorda, jer je to prvi štrajkač glađu u istoriji koji je za vreme štrajka dobio dve kile.

Međutim, nije dovoljno samo to da štrajkač gladuje. Uslov svih uslova jeste da štrajkač bude u mantiji ispod koje nema ništa. Podsetiću vas da smo pre šest meseci imali tragičan slučaj štrajkača glađu u Nišu, koji su umrli, a njihovi zahtevi nisu usvojeni, niti je ta teritorija ispred skupštine opštine proglašena svetom zemljom. To je još jedan dokaz da svako može da štrajkuje glađu, ali da samo preosvećeni dobijaju šansu da svoje livadsko ognjište pretvore u svetu zemlju.

Kada imamo crkvenog štrajkača, sledeći korak je teritorija. Teritorija mora biti livada, njiva, kamenjar, uglavnom ravan teren, kako bi se nakon dobijanja crkveno-tehnološkog standarda na svetoj zemlji mogla izgraditi crkva ili manastir na oko pola miliona kvadrata sa striptiz barom, kladionicom, restoranom, bazenom, kako to već ide. Gradski ambijenti nisu zgodni za štrajkače. Da je Filaret štrajkovao ispred skupštine Srbije, gde bismo izgradili crkvu? Ne možeš u gradu, potreban ti je prostor. Veličinu teritorije buduće svete zemlje obeležava štrajkač slobodnim zapišavanjem. Tamo gde mu padne poslednja kap, tamo su granice svete zemlje.

Bez pomoći bližnjih, drugova, prijatelja, saradnika, štrajkač je osuđen na kosmičku usamljenost. Tabloidi su tvrdili da Filaret vidi žuto i ružičasto, ali povratio se iz mrtvih gladnih kada mu je stigao prvo onaj Naumov, a docnije sveti Velja Ilić, nosilac svih alkoholnih ordena iz Guče, što je pokazalo da štrajkač mora biti tetošen, o njemu se mora voditi računa. O njemu treba da brine premijer, ministar inostranih poslova Vuk Jeremić i naravno, neizbežni Rasim Ljajić. Rasim ima tri funkcije – ministar za socijalnu politiku, pa je predstavnik kongresnog biroa i za saradnju s Hagom. I on je našao vremena da pita Hag šta da radi s Filaretom, to mi je bilo fascinantno. Uglavnom, okružen pažnjom Pahomija, Ilariona i ostalih, Filaret je dane proveo u rahatluku. Upravo to drugarstvo, prijateljstvo što mlađih pionira monaha, to je dakle onaj duh koji nas vodi prema svetoj zemlji.

Nećemo dugo, imamo petu tačku: odluka o proglašenju svete zemlje. Tu odluku donosi samostalno ministar infrastrukture, jer je reč o kapitalnim crkvenim investicijama. Ustavom Srbije, u odeljku o svetoj zemlji piše da crkveni štrajkač nema pravo na žalbu, jer ministar zna šta je dobro za štrajkača, za premijera, za državu i za crkvu.

Šesto, gradnja počinje odmah. Budući da je u pitanju sveta zemlja, sekularni dokumenti poput građevinske dozvole, prostornog plana, urbanističkog projekta nemaju veze, ovo je sveta zemlja. Nacrt budućeg hrama na svetoj zemlji daje od oka ministar, direktno iz glave.

Sedmo, u aneksu proglašenja svete zemlje postoji mogućnost koncesije. Ministar ima ustavno pravo da iznajmi crkvu na svetoj zemlji i štrajkača zaposli kao svodnika. Ministar takođe ima pravo da od crkve napravi javnu kuću. Dokumenti o koncesiji, bez nekoliko aneksa, biće objavljeni na čuvenom sajtu www.sveta zemlja.pizdavammaterina.com.

Osmo, sveta zemlja je srpska zemlja.

Srpska zemlja je Ilićeva zemlja, Ilićeva zemlja je zemlja u kojoj je sveti Koštunica na vlasti sa jedanaest odsto glasova.

I deset, štrajkaču sleduje orden u obliku svetog mitraljeza i sve to uz poklič – Srbija.

Svetlana Lukić:
Na ovoj promociji smo objavili da ćemo napraviti film o atentatu na premijera Zorana Đinđića. U pravljenju ovog filma učestvuju mnogi ljudi, među njima su reditelj Milutin Petrović i dramski pisac Biljana Srbljanović, naša koleginica Brankica Stanković iz Insajdera*, advokat Srđa Popović, a potrebna nam je i vaša pomoć. Sve vam je objašnjeno na www.pescanik.net, a i obaveštavaćemo vas u emisijama* Peščanika. *Hvala vam što ste danas bili sa nama.*

PEŠČANIK 28. 09. 2007.

TKO JE UNUTRA, TKO JE VANI

U korenu te politike je slom...

Koštunica završava političku karijeru kao čovek koji je izdao sve ideje septembarskih izbora 2000. godine...

Samo očekujem da vidim Voju Koštunicu i ove njegove kako se bičuju, puze na kolenima moleći Boga da se Kosovo vrati u Srbiju...

Ako sada ne skupimo novac u evrima i ako ne snimimo taj film, sledeći put ćemo skupljati novac u rubljama...

ŽARKO KORAĆ, *narodni poslanik*,

MIŠA VASIĆ, *novinar*,

DEJAN JOVIĆ, *profesor političke istorije,*

NADEŽDA MILENKOVIĆ, iz *Peščanika*

Svetlana Lukić:
Mora biti da se danas osećate nesigurno, napušteno i skoro izgubljeno, jer obojica kormilara su nam u Njujorku. Tadić već danima kampuje u zgradi na Ist Riveru i vodi živu diplomatsku aktivnost. U otvorenom, ali prijateljskom razgovoru sa šefovima država koje navijaju za nezavisnost Kosova saopštio je svoj stav da je to za Srbiju neprihvatljivo. A vidim da je predsednik smirivao i Ban Ki-muna, jeste da su Albanci koji su nedavno pobegli iz zatvora na Kosovu sada u zapadnoj Makedoniji, okupljaju se i možda spremaju napad na Srbiju, međutim, rekao je predsednik šefu Ujedinjenih nacija – Nema razloga za paniku, Srbija će se odbraniti. Predsednik je nekome u hodniku takođe rekao da nijedna normalna zemlja ne bi prihvatila da joj se oduzme deo teritorije. Naglasak je na onome – normalna.

Predsedniku savetnici još nisu rekli da Srbija nije normalna zemlja, jer da jeste, ne bismo sada bili predmet rasprave i zabave velikih sila, ne bi strane trupe bile na Balkanu, ne bi se svakodnevno izricale presude za zločine protiv čovečnosti, torturu i ubistva i slične sportske aktivnosti naših naroda i narodnosti.

Koštunica Vojislav je samo nakratko stupio na neprijateljsko tlo, u zgradu na Ist Riveru, tek toliko da im saopšti novi kompromisni stav Srbije, a to je da Kosovo nikada neće biti nezavisno i da kosovskim Albancima on i Samardžić nude, kako je rekao, status najpovlašćenije nacije, kada je reč o pravima nacionalnih manjina. Nisam znala da je u najboljoj tradiciji međunarodnog i božjeg prava da postoje najpovlašćenije, malo manje povlašćene, nimalo povlašćene i razvlašćene nacionalne manjine.

I jedan i drugi državnik su u Njujorku ponovili da bi nezavisnost Kosova nanela nesagledive posledice međunarodnom pravu i svetskom poretku. Šta Tadić pod time podrazumeva, bog će znati. Jednom kada prestane da glumi predsednika i postane predsednik možda će nam reći, ali do tada nam preostaje da shvatimo šta pod time podrazumeva njegov jači koalicioni partner, Koštunica.

Stariji partner izgleda stvarno misli da će Zemljina kugla da se presaldumi ako naša vojska ne bude čuvala granicu sa Albanijom. Doktor Koštunica Vojislav, koji se na sebi svojstven način ozbiljno bavi proučavanjem međunarodnog prava i poretka, liči na one što vasionu proučavaju durbinom ruske proizvodnje kupljenim na buvljoj pijaci i

tvrde da nema nikakvih dokaza da kvazari, asteroidi i ostali bolidi postoje. Ko drukčije kaže, kleveće i laže.

Danas počinju takozvani pregovori između Prištine i Beograda. Šansa da dođe do pomaka u pregovorima je manja nego što je šansa da se dogovore burmanski generali i budistički sveštenici koje vojska ubija po ulicama. Loša vest je to što na Kosovu nealbansko stanovništvo zaista živi u užasnim uslovima, a nealbansko stanovništvo su, da se podsetimo, i Srbi i Crnogorci, ali i Romi. Isti oni Romi koje je ovih dana najsrpskiji Srbin sa Kosova, DSS-ov Marko Jakšić najstrašnije izvređao. Kosovske Rome su kamionima dovozili na glasačka mesta na Kosovu kada su Miloševiću bili potrebni glasovi. Kosovski Romi su zajedno sa Jakšićem i ostalim srpskim borcima za vreme rata nosili oružje i bili lojalni srpskim oružanim snagama. Romi su se zajedno sa Srbima povlačili sa Kosova u kolektivne kampove po Srbiji, gde su ih u nekim mestima odmah odvajali i slali u blatnjave straćare, što dalje od grada i od Srba. Neke Rome smo godinama posle 1999. godine viđali u istim maskirnim uniformama koje su im, kada su im bili potrebni, podelili braća Srbi. Marko Jakšić nije jedini rasista među DSS-ovcima; podsećam na Miroljuba Lješnjaka koji je kao poslanik DSS-a u vojvođanskom parlamentu pre neku godinu vređao Rusine. Lješnjak je prebrojavajući Vojvođane po nacionalnoj pripadnosti poručio Rusinima da ćute, jer ih ima samo trinaest hiljada, a, dodao je – Uz dve i po hiljade fertilnih žena koje imate, za sto godina vas neće ni biti.

Juče je, kao što znate, doneta presuda vukovarskoj trojci: Šljivančanin je dobio pet godina, Radić je u nedostatku dokaza oslobođen. U nedostatku dokaza za zločine kod Orahovca oslobođen je i Ljimaj, a u nedostatku dokaza oslobođeni su nedavno kod nas i neki pripadnici Škorpiona*. Ni Međunarodni sud pravde nije imao dovoljno dokaza da su* Škorpioni *povezani sa genocidom u Srebrenici. Ne mogu više da slušam sintagmu – nedostatak dokaza. Naravno da je potpuno jasno da je to jedan od mogućih i ne tako retkih razloga da sud nekoga oslobodi ili mu izrekne minimalnu kaznu ili da nevini ljudi budu oslobođeni, ali stvarno je postalo neizdrživo gledati koliko nevinih ima među ubicama.*

Evo, i Rusi su juče dali svoj doprinos razvoju legalizma. Državno tužilaštvo Rusije je reklo da ruski car Nikolaj Drugi, njegova žena i petoro dece, koje su boljševici ubili, ne mogu biti proglašeni žrtvama političke represije, jer nema dokaza da je postojala naredba boljševičkog

suda ili vansudskog tela da se car i njegova porodica pogube. Tela članova carske porodice pronađena su u jednom rudarskom oknu 1991. godine. Verovatno su ih tu doneli ruski medvedi, koji su cara i njegovu decu pre toga streljali i masakrirali.

Novosadska policija je zabranila skup neonacista iz Nacionalnog stroja*, koji je bio zakazan za 7. oktobar, dan kada je rođen njihov idol, Himler, valjda. Sinoć je Nenad Čanak napustio studio televizije* Foks*, koja je htela da uključi u program vođu* Nacionalnog stroja*. Čekam samo nekog od Antonića, nekog apostola slobode govora, da napiše kolumnu u* Politici*, gde bi drugde, i objasni nam kako u Srbiji postoje dvostruki aršini i kako se zabranjuju skupovi samo onih koji, doduše možda u pogrešnom ruhu, brane nacionalne vrednosti, kao što to čine* Nacionalni stroj *i slična udruženja nacionalno osvešćenih građana.*

*Novosadsku policiju su hvalili onomad kada su uhapsili junake iz S*troja*, koji su šamarali posetioce tribine na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, a sada hvale policiju, jer je skup zabranila. Jeste, ali zašto im je trebalo toliko dana da to kažu, šta su čekali? Možda su čekali da vide hoće li biti nekog pritiska javnosti. Šta nam ovakvi pozitivni primeri, kao što je ova zakasnela odluka policije, govore? Govore nam da ne možemo da se oslonimo na sopstvenu državu, ne možemo da očekujemo da će nas po službenoj dužnosti braniti od fašista, nego moramo sami da stražarimo ispred svog života.*

Kada smo kod pozitivnih primera, vidim da su mnogi ogorčeni zbog mojih komentara o prošlonedeljnom slavlju Vlade Divca i o pobedi tenisera. Tenisere ću da elaboriram idući put, a sada malo o Divcu. Ljudi su nam pisali – Ne diraj nam pozitivne primere, ne diraj nam sportiste kojima treba da se ponosimo. Ljudi, Vlade Divac je bio veliki košarkaš, veliki sportista, mada ne znam zašto su one večeri slavlja pravili poseban prilog o tome kako je Divac bio kralj foliranja faulova. Ali dobro, pošto sam krenula sa pozitivnim stvarima da nastavim: Vlade Divac je dao ogroman doprinos uspesima naše reprezentacije, Vlade Divac je zaradio ogroman novac u inostranstvu, nije ga od nas pokrao i sada hoće da ga ulaže u Srbiji, pokrenuo je humanitarnu akciju. Sve je to veoma lepo, ali mi se, eto, ne sviđa što je bio kralj foliranja faulova, ne sviđa mi se što su mu kul i Maja Gojković i Filaret, koga je posetio u Miletevi, i što je donatorsku večeru pravio baš u Belom dvoru kod Karađorđevića. Jeste da ćemo, kada to Bog bude zapovedio, ostati bez ovog patrijarha, ali mnogo je pretendenata na njegov presto.

Na početku ovog Peščanika *slušate narodnog poslanika Žarka Koraća.*

ŽARKO KORAĆ:
Čovek koji je napravio antiromski ispad, šovinistički ispad, Marko Jakšić, izašao je za skupštinsku govornicu i rekao da se izvinjava romskom narodu, što je u principu u redu. I stvar je svakoga čoveka na ovome svetu, posebno Roma, da li će da prihvate njegovo izvinjenje ili neće. Ljudi ponekad ovakve stvari izgovore, a to ne misle, ali on je objašnjavajući šta je uradio, izvinjavajući se romskom narodu, rekao da je on u stvari hteo da kaže da Batić ima ciganski karakter, mentalitet, ne znam tačno šta je rekao, što je onda izazvalo konsternaciju u skupštini. Onda su iz sale izašli poslanici Demokratske stranke i LDP-a, a predsednik parlamenta je napravio pauzu. Posle te pauze sednica je nastavljena kao da se ništa nije dogodilo, pa su reagovali razni poslanici i reagovao sam i ja. Osećao sam se dužnim da kažem da se izvinjavam građanima Srbije zbog ovakvih ispada u skupštini. Rekao sam i da kada čovek napravi omašku, grešku, na svakome je da proceni da li ju je on napravio namerno ili slučajno, ali kada taj čovek izvinjavajući se napravi još gori ispad govoreći o ciganskom mentalitetu, onda se radi o čistom rasizmu.

Naravno, ne postoji nacionalni mentalitet i nacionalni karakter. Ne postoji naučnik ili psiholog koji će, posle iskustva holokausta i nacizma, na ovakav način govoriti o bilo kojem narodu. Mi psiholozi govorimo o vrednostima, orijentacijama koje ima najveći deo pripadnika jednog naroda, pri čemu su to promenljive stvari. Najagresivniji narod početkom devetnaestog veka u Evropi verovatno je bio francuski; Napoleon je otišao do Moskve i spalio ju je, osvojio je Španiju. A ko danas misli o Francuzima da su agresivni? Znači, to se menja, nacionalni karakter ne postoji, ali negativno definisan nacionalni karakter je koren svih zala na ovome svetu. Užasavajuće je da je taj čovek uzdanica Koštuničine politike na Kosovu, on je član delegacije i nosilac najtvrđe struje u njoj. Taj čovek treba da pregovara o ravnopravnosti svih građana Kosova. Javno sam rekao da je najmanje što njegova stranka može da uradi da mu oduzme mandat. Ako ona to ne uradi, onda se ona indirektno solidariše s njim. Mora se kazniti ispad koji je u izvinjenju dobio svoju potvrdu.

Napadi na Rome su uglavnom maskirani u nešto drugo, sem kada se dese u najdrastičnijem obliku, kao kada skinhedi ubiju nekog Roma. Na fudbalskim utakmicama se viče – Cigani, Cigani, kao uvreda. Za-

mislite da je pripadnost jednoj naciji sama po sebi uvreda. To je kao kada bi povik – Norvežani, Norvežani, podrazumevao da je uvredljivo biti nazvan Norvežaninom. Juče i danas u parlamentu se nije pojavio nijedan predstavnik nijedne od romskih partija, ni gospodin Šajn ni gospodin Đurić. Meni je žao što njih dvojice nema, jer bih voleo da ljudi pogledaju u lice te žive ljude. Neka njima u lice kažu da postoji nešto problematično u njihovom mentalitetu i baš me interesuje šta bi to bilo.

Mirjana Karanović je jasno stavila do znanja da ne prihvata šovinističke i nacionalističke podele i to nekima smeta. Svi smo videli kojom brzinom je onaj mladi teniser doveden do tačke da pokazuje tri prsta posle pobede. Svega nekoliko nedelja pre toga rekao je da je svejedno da li si Srbin ili Hrvat. S rastom popularnosti, on se očigledno prilagođavao dominantnom obrascu. On može da pokazuje šta god hoće, on je odličan teniser i mlad čovek, ali nisam siguran da mu je potpuno jasno kome se obraća i šta je simbol podignuta tri prsta tokom proteklih ratova predstavljao za ljude neke druge nacije i vere na prostoru bivše Jugoslavije. Dakle, u slučaju Mirjane Karanović u pitanju je gotovo patološki šovinizam, u kome vi ne smete ni na filmu da igrate pripadnika druge nacije. Tu je čak pobrkano nešto što se zove simbolizacija i realno. Za vreme Koštuničine vlade šovinizam je ponovo postao prihvatljiva stvar. Tome je doprinela njegova kosovska fiks-ideja, jer to je sada postala fiks-ideja, i šovinizam se legalizovao, pre svega u odnosu na Albance.

Demokratska stranka, iz silne želje da participira u vlasti i da ne ispadne nelojalna, o G17 neću ni da govorim, prosto kaska za događajima, očigledno sasvim nevoljno. Još nije došao trenutak u kojem će oni jednostavno reći – Ovo je tačka posle koje mi više ne možemo da vas pratimo. Tako smo dobili vladu kakva ne postoji nigde u Evropi. Koštuničin savetnik kaže da je Crna Gora pseudodržava i za to ne snosi nikakve sankcije – nisam primetio da je izgubio posao ili da je Koštunica rekao da s tim nije saglasan, znači jeste saglasan. A onda predsednik države zove predsednika Crne Gore, zove ga i Božidar Đelić, potpredsednik vlade, i oni se izvinjavaju Crnoj Gori. To je u redu, ali Đelić sedi u toj vladi. A onda svi uglas kažu – Ne, mi se u stvari fantastično slažemo i tu nema nikakvih problema.

Koštunica je u stvari kao Luj Filip, kralj-buržuj, čovek koji je nakratko restaurirao francusku monarhiju. O toj restauraciji je pisao Bal-

zak i sve njegove karaktere danas imate tačno preslikane u našem društvu. Koštunica je čovek koji pokušava da vrati vreme koje se više ne može vratiti. Ako se mnogi očajni i depresivni slušaoci sada pitaju – hoće li uspeti ta restauracija, moj odgovor glasi – neće, ona je istorijski gubitnik. Ja ću odmah reći i zašto. Zato što ne postoji više nikakvo okruženje koje bi vas u toj restauraciji podržalo, sem ako su vam uzor burmanski generali, protiv kojih ovih dana protestuju i bosonogi sveštenici. Znači, nemate alternativu, nemate šta drugo da ponudite i ovo će proći onako kako je Luj Filip prošao sa svojom restauracijom monarhije. Kao što znate, Francuska je danas republika, a tako će biti i u Srbiji. Samo gubimo dragoceno vreme. Poslednja istraživanja pokazuju da koalicija Koštunice i Velje Ilića sada ima četrnaest odsto podrške, a LDP, na primer, ima deset odsto. Koštunica ima vrlo malu podršku građana Srbije i utoliko je tragičnije ovo što on radi, jer on zapravo nema podršku za to. Tako da Koštunica završava političku karijeru kao čovek koji je izdao sve ideje septembarskih izbora 2000. godine. Građanima je trebalo dosta vremena da to shvate. Ne znam zašto kod nas sve ide užasno sporo. Radi se o čoveku koji, kada se završi kosovska priča – više nema šta da kaže i zato se on grčevito drži za tu priču.

Oni su promenili sopstveni zakon o državljanstvu i dodali tu klauzulu da svi Srbi mogu da traže državljanstvo. To je moguće u mnogim zemljama koje smatraju da svi pripadnici jedne nacije u jednoj nacionalnoj državi automatski imaju pravo da postanu njeni državljani. Pri tome, treba napraviti reviziju glasačkog prava i razdvojiti ga od državljanstva i o tome sam govorio u parlamentu. Naravno da je to urađeno zbog Crne Gore i na pritisak prosrpskih stranaka u Crnoj Gori, koje postaju sve slabije i koje hoće da drugom delu Crne Gore pokažu da imaju veliki uticaj u Beogradu time što su uspele da to dobiju. Odgovor će biti zakon o ekskluzivitetu, koji će najverovatnije biti usvojen u Crnoj Gori, po kojem Crna Gora ne dozvoljava dvojno državljanstvo. Država ima pravo da to uradi. Svi Nemci imaju pravo na nemačko državljanstvo, ali moraju da se odreknu svakog drugog. Tako da mi ulazimo u ružan, novi konflikt sa Crnom Gorom, umesto da se ipak selo i dogovorilo sa crnogorskim predstavnicima. Ali ko da sedne?

Koštunica, njegovi mediji i saradnici govore o današnjoj vlasti u Crnoj Gori kao o banditima, švercerima i lopovima. Nemam posebno mišljenje ni o jednoj tranzicionoj vlasti, da budem pošten, ali na ovakav način govoriti o legalno izabranim predstavnicima susedne i bliske

države stvarno je neverovatno. Jedan sudija iz Barija u Italiji stalno podiže tužbe protiv Berluskonija i Đukanovića, koje tužilaštvo redovno odbacuje. Naši mediji o njemu više govore nego o bilo kojem živom, a ja mislim i o bilo kom mrtvom Italijanu. Teško da se o Leonardu da Vinčiju pisalo toliko puta koliko se pisalo o tom sudiji. Čovek je možda i u pravu, ali on nema nijedan dokaz za to što priča i on zato priča koješta. On je najslavnija italijanska ličnost u Koštuničinim medijima, jer on je krunski dokaz da su u Crnoj Gori na vlasti samo bitange i lopovi. I stalno se obećava veliki sudski proces, na kojem će se Đukanović pojaviti u lancima i bukagijama.

Takve stvari Koštunica osobito voli, ali ne primećuje da takve probleme, ali nešto veće, imaju Ratko Mladić ili brat Radovana Karadžića, Luka Karadžić, koji je pijan ubio jednu devojku i čeka suđenje. To nekako nisu prestupi o kojima vredi razgovarati, jer ti ljudi su dokazane patriote. Vojislav Koštunica ni u jednom trenutku nije javno rekao zbog čega je optužen Ratko Mladić i šta on kao premijer misli o tome, i, recimo, o Srebrenici. Mi smo u šaci jednoga čoveka bez podrške birača, sa fiks-idejom da na kosovskoj priči ostane u političkom životu Srbije, i čoveka koji je možda najizrazitiji primer kako jedna uskogruda, populistička i nacionalistička politička priča u Srbiji uvek Srbiju dovede u temeljni politički ćorsokak.

U korenu te politike je slom. Hoćete da uđete u Evropsku uniju, a napadate sve evropske zemlje zbog njihovog stava o Kosovu. Ako bacate fatvu na zapadnu civilizaciju koja vam oduzima Kosovo, onda je konsekventnije reći – Neću da uđem u to društvo. Veliki problem je pasivnost Demokratske stranke, koja još participira u toj vlasti i još veruje u evoluciju te vlasti. Ona podseća na sirotu, poštenu devojku koja se našla u javnoj kući i sve vreme viče – Ovo ne valja. Mislim da u ovom trenutku kriza ide ka vrhuncu, jer Koštunica neće ispustiti priliku da se, kada u decembru ili januaru kosovska kriza dođe do vrhunca, pokaže kao zaštitnik srpske nacije. I ovo s državljanstvom je odmah komentarisao u tom smislu – Ja sam zaštitnik srpske nacije. To je taj srednjovekovni model. Sećate se imperatora koji je od pape dobio naziv – Branilac vere? E, to je Koštunica – *Defendor Serbie*. Sa svojih deset, trinaest, četrnaest odsto glasova, on i dalje misli da je branilac nacije, iako mu je nacija okrenula leđa. On je izgleda i 5. oktobar shvatio kao istorijsku misiju koju mu nudi narod. Nije video da je njegov izbor za kandidata bio posledica dogovora u DOS-u, jer je on kao nacionali-

sta bio najzgodniji da pobedi Miloševića. Naravno da smo znali da je on nacionalista i da će kao takav dobiti najviše glasova.

Bojim se da će sledeći izbori biti vrlo slični septembarskim iz 2000. godine. Opet će Srbija odlučivati kojim putem želi da ide, da li želi koaliciju radikala i DSS-a, u kojoj će radikali biti dominantni, ili će glasati za reformske stranke, koliko god one međusobno bile posvađane. To je trenutak koji se približava. Ne verujem da će ova vlada dugo opstati, suviše je pocepana i ideološki podeljena. Ne vidim Srbiju koja kroz sledeću godinu stabilno plovi sa ovako podeljenom vladom, koju vodi čovek čija je politika u vezi s Kosovom poražena. Nezavisno Kosovo u bilo kojem obliku je Koštuničin poraz. Zanimljivo je pitanje da li on taj ishod vidi kao poraz. Ja mislim da ne vidi, jer on sebe vidi kao kneza Lazara koji gine za najviše principe. Sve to postaje veoma udaljeno od načina na koji ja shvatam kontakt s realnošću.

Navešću vam jedan primer. 1968. godine su studentske demonstracije uzdrmale De Gola i on je raspisao referendum s pitanjem podrške svojoj politici. De Gol je taj referendum izgubio i, bez obzira na to što je imao parlamentarnu većinu, on je rekao – Braćo Francuzi i sestre Francuskinje, nećete me, do viđenja. Otišao je u svoje rodno mesto, nedeljom išao na misu, nije hteo da daje intervjue, živeo je sa svojom ženom i tu je i umro. Nedavno su ga Francuzi izglasali za najvećeg političara u svojoj istoriji, i to zbog dve stvari – njegove uloge u Drugom svetskom ratu i zbog odlučnog rešenja alžirskog pitanja. Bilo bi dobro da Koštunica čitavu svoju kosovsku politiku stavi na pošteni referendum s pravim pitanjem – Da li način na koji se ja borim ima vašu podršku. Nažalost, u Srbiji političke zablude predugo traju i svi plaćamo cenu sopstvene inertnosti. Koštunica odlazi u političku istoriju kao čovek koji je pokušao da igra novog Miloševića. Zoran Đinđić vam nikada ne bi rekao da je on branilac srpstva. On je sebe video kao političara koji treba da modernizuje Srbiju, i svaki njegov govor sadrži tu misao – Sada imamo istorijsku šansu. A njega su ubili. Srbija se uvek deli na reformatore i antireformatore i Koštunica nesumnjivo pripada antireformatorima. Po svojoj prirodi, po svom poimanju Srbije, politike, po svom viđenju Evrope, on je pravi antireformator. Kraj njegove ere će još jednom otvoriti pitanje kuda zapravo ide Srbija. Kao u Ajzenštajnovom nemom filmu *Krstarica Potemkin*, kada dečja kolica krenu niz stepenice i pojavi se međunatpis – Rusijo, Rusijo, kuda si krenula? Ljudi se pitaju da li će se sve završiti izborima na kojima će Koštunica dovesti radikale na vlast. Da li će Srbija po-

stati Mijanmar, u kojem ljudi proklinju Zapad i tvrde da su kineski automobili najbolji na svetu i da naši seljaci prave najbolju proju? Da kada potpišeš ugovor vredan više od milijarde nisi dužan da ga staviš na uvid građanima? Neverovatno, svi narodi u istočnoj Evropi su bili srećni što konačno mogu da donesu odluku da postanu liberalna demokratija s tržišnom ekonomijom, a Srbija će ponovo o tome glasati 2008. godine.

Zapad nas vuče kao najgoreg đaka u razredu. Mene je sramota zbog toga. Mi nešto lupamo, a onda Solana kaže – Ma sve je u redu. Izgledamo kao rođak, malo prljav i neobrazovan, u solidarnoj i velikoj porodici koja ga redovno poziva na večere, iako ga baš ne vole mnogo, ali kao – šta da radimo, naš je. Tako i oni. Znači, stalno se trude, kao ovo sada – Dobro, Srbija ipak može da potpiše ugovor o stabilizaciji i asocijaciji po hrvatskom modelu. Ne razumem po čemu je taj model hrvatski. Ili – Dobro, nisu uhvatili tog Mladića, ali šta da radimo, tamo ga mnogi podržavaju. Mene je od toga sramota, ne od toga što idemo u Evropu, nego što nas tamo vuku. Ranije smo mi radili na tome, a oni su nam samo pomagali. Ne mogu da zamislim kako na sledećim izborima građani glasaju za potpunu izolaciju, presecanje veza sa Hrvatskom, sa Bosnom i Hercegovinom. To je u stvari pseudodilema jednog dela naše intelektualne elite. Iza toga se krije neviđena inferiornost, užasan strah od Zapada. Vi to ne razumete, mrzite ih, ali ih se i plašite. To je tužno, naša mlada generacija to nije zaslužila. Tako da je naša inferiornost u stvari samo inferiornost tih ljudi.

Oni su uvek iz te žablje perspektive posmatrali ogromne uspone evropskog duha. Ali mi smo imali generacije političara krajem devetnaestog veka koji su želeli da budu deo toga, na primer Jovana Ristića, našeg verovatno najsposobnijeg ministra spoljnih poslova. Jovan Ristić je bio najveća sirotinja, a doktorirao je na Hajdelbergu. On se nije plašio Evrope i zgrabio je pruženu šansu, a ovi sada neće šansu, jer se plaše da bilo šta učine s njom. To su ljudi bez sopstvenih biografija, bez naučnih radova i, kao za Domanovićevim slepim vođom, i mi za njima ulazimo u tu jamu. Srbija u ovom trenutku stoji zato što je Koštunica uspeo da je skrene s pravca razvoja kojim je krenula 2001. godine, to je nedvosmisleno. On nema problem s nasleđem devedesetih i sa, kako ga on vidi, tragičnim junakom srpske istorije, Slobodanom Miloševićem. On ima puno razumevanja za njega. Konačno, on je otrčao na razgovor s njim, navodno na nagovor generala Pavkovića, dva dana pošto je izabran. Posle nam je pričao o tom su-

sretu, ali nisam baš najbolje razumeo zašto je on otišao tamo, a da pre toga nije razgovarao s nama iz DOS-a. I nikada nismo tačno doznali o čemu je razgovarao s Miloševićem. Nama je rekao da mu je Milošević delovao jadno, skoro tužno, da mu je pokazivao kuću u kojoj živi, u kojoj mu ne radi slavina. Tada mi je sve to delovalo banalno, i taj susret i način na koji nam ga je Koštunica prikazao.

Solženjicin je napisao jednu novelu, koja mi se nije dopala kada sam je pročitao prvi put. To je *Odjel za rak*, još je postojala Jugoslavija i mi smo je čitali u hrvatskom prevodu. On je tu Rusiju naslikao užasnom, drastičnom metaforom. Rusiju pod Staljinom prikazao je kao odeljenje za rak, na kojem ljudi umiru. E, neki od ovih koji su na vlasti voleli bi da od Srbije naprave odeljenje za rak. Postoji neki rak u svemu tome. Način na koji oni promovišu kriminalce i ubice je nedostojan civilizovanih ljudi. To više nisu političke već civilizacijske razlike. To je kao da pišete roman u kojem je Osama bin Laden divan i nežan čovek, a ne odgovoran za smrt tri i po hiljade ljudi u Njujorku. Vi ste time sebe izmestili van civilizacije. Mislim na tabloide poput *Kurira*, *Presa*, koji humanizuju notornog ubicu. Ali ljudi na to ne reaguju, oni i dalje kupuju te novine. I to pokazuje da ovde vlada nešto kancerogeno.

Ima raznih teorija zašto je to tako, a jedna je da mi nismo doživeli katarzu. Narodi ne doživljavaju katarzu, čak se i pojedincima to retko dešava. Narodi se vremenom distanciraju od sopstvene loše prošlosti. Neki ljudi preuzmu odgovornost, pa dođu druge generacije koje postanu kritične. Ja mislim da je uzrok u tome što je politički program koji je iznedrio Miloševića u stvari bio jako duboko ukorenjen u ovome društvu i da zato ova zemlja od njega teško odustaje i nije spremna da se suoči s njegovim posledicama. Tek sada je neko reagovao na takozvani intervju s Ulemekom. Javnost jeste stala u zaštitu Mirjane Karanović, ali u principu se ne reaguje.

Zoran Đinđić se pretvorio u neku vrstu amajlije, u krstić oko vrata. To je pogrešno i ja uvek kažem – Čekaj malo, nemoj samo da plačeš, uzmi pročitaj ono što je on govorio, pa se za to bori, to je njemu spomenik. Slika Zorana Đinđića je postala kao krst koji ljudi drže pred nečastivim, drže se za njega kao za poslednju nadu. Ma ne tako, pogledaj šta je on govorio, pa ti reci to isto, bori se tako. Znate šta je on stalno govorio – Moraš da radiš, spavaćete posle, nemojte sada da spavate. Zamislite Koštunicu da to izgovori. Roditelji kritikuju svoju decu. Vole ih najviše na svetu, pa koliko ih kritikuju. Domanović, Ste-

rija Popović, Duško Radović, zar oni nisu voleli svoj narod, mučenici? I Đinđićevo nasleđe mora trezvenije da se pogleda. To nasleđe polako postaje ikona na zidu i meni to smeta. To je lepo, ali nije dobro za Srbiju. Hajde da pogledamo šta je rekao, ne moramo sve da prihvatimo, ali hajde da pogledamo suštinu onoga za šta se zalagao, jer on simbolizuje reformski deo Srbije. U tom smislu on jeste naš lider i naša inspiracija. Ali on ne može da bude inspiracija ako nikada ne govorimo o njegovim konkretnim idejama. Naravno, to bi najpre morala da uradi njegova stranka. Bože, šta je on sve o Koštunici govorio, a oni bez ikakvih problema sede s njim u koalicionoj vladi i ponavljaju ono što on govori. Meni je to tako teško da gledam, jer znam koliko ga je Koštunica spoticao. Sedi, znate, Koštunica u Palati federacije, a Zoran neće da ide. Ja kažem – Idi, a on kaže – Neću da idem tamo, ako hoće neka dođe on kod mene u zgradu vlade ili da se nađemo negde drugde, neću da mu idem tamo kao nekom monarhu. Koštunica je tamo sedeo kao na prestolu.

Pogledajte ovo sada s Rusijom. I Đelić je rekao da je ruski kapital prvi među jednakima. A zašto nemački ili italijanski kapital nije prvi među jednakima? Kako smo došli do toga? Srbija se tetura kroz svoju tranziciju, ali nema izrazite ličnosti koja bi je kroz tu tranziciju vodila, a ima čoveka koji je protiv tranzicije. Dok ne napravimo tu ravnotežu, da su oni koji nas vuku napred bar jednako sposobni kao oni koji nas opstruiraju, Srbija neće moći napred. I kada se iznedri u gnezdašcu neko ko bi možda mogao Srbiju da povede, tipičan je Čedomir Jovanović, onda imate najkonzistentniju kampanju protiv čoveka koju sam video u životu. Samo zato što oni slute da bi on možda mogao, pošto je nesumnjivo inteligentan i politički vrlo talentovan, da bude lider Srbije. Znači, treba satreti u korenu mogućnost da se takav pojavi. Ni slučajno ne sme da se rodi još jedan Đinđić, pa da Srbija ponovo počne da liči na evropsku zemlju. Vi uopšte ne znate šta će Koštunica sutra da uradi. Hoće li da traži da izađemo i iz Interpola, hoće li da traži da nam kalibar bude ruski, a ne natovski, hoće li da nam objasni zašto je izbor predsednika Srbije polarizovanje Srbije, a svi ostali izbori nisu? Onda pomislim – koga će zanimati ove naše nesreće, period od 2003. do 2007. godine? To je samo pet godina, moja Svetlana, i kada ja budem davno mrtav, mojim praunucima taj period ništa neće značiti. Ali ja živim u ovom vremenu i vaši slušaoci žive. Znaš, voleo bih da ih ohrabrim, ali vaša emisija ima notu pesimizma baš zbog svoje analitičnosti. Analiza često ne daje ohrabrujuće rezul-

tate. To je kao analiza šahovske partije koja je u toku, pa ti kažu – Gubiš partiju, predaj je sutra, kako god da igraš, gubiš je.

Mnogo je putnika kroz politiku koji dođu i nestanu. Meni srpska politička scena liči na veliku železničku stanicu kroz koju stalno neko prolazi. Tako će i sve ovo što sada gledamo nestati, pa i tvorac naše sadašnje propasti, Vojislav Koštunica.

Svetlana Lukić:
U nastavku emisije slušate novinara Mišu Vasića. On počinje odgovorom na pitanje – ko je Đuro Bilbija.

Miša Vasić:
Čovek je ušao u istoriju kao dopisnik *Večernjih novosti* iz Moskve 1993. ili 1994, kada sam na svoje ogromno zaprepašćenje na drugoj, trećoj strani video lepo uokvireni, dobro istaknut članak o tome kako između Moskve i Lenjingrada postoji podzemna pećina, toliko velika da kroz nju lete transportni avioni. Ja se potpuno zgranem, pa čitaj ponovo, pa su mi kasnije kolege iz *Novosti* objasnile da je on to malo preterao loše shvativši nekakav naučnofantastični tekst. To spada u komične epizode, ali kada takav Đuro Bilbija postane istovremeno glavni urednik dva dnevna lista, *Kurira* i *Glasa javnosti*, koji je postao neka vrsta *Kurira light*, pa kada počnu da drmaju i jedni i drugi s četiri stotine pitanja i četiri stotine odgovora – onda se tu već lepo vidi da u tom pseudoludilu ima i te kakvog sistema. To je kulminiralo gnusnim napadom na Miru Karanović. Onda sam u jednom dosta jasnom i preciznom članku u *Danas*u, gde sam počeo da tezgarim, ukazao na te svinjarije, na šta su Đuro Bilbija i uredništvo *Kurira* i *Kurira light* našli za shodno da mi upute otvoreno pismo, u kojem su me nazvali novinarom službe. Uobičajeno brkićevsko, mislim na Milovana Brkića, baljezganje. Sada sam ozbiljno u dilemi da li da tužim *Kurir* za jedan dinar odštete. To rade Francuzi, traže samo da se kaže – Izvinite, gospodine Vasiću, vi niste saradnik službe, odnosno mi smo to izmislili. Neću da budem Mile Isakov, koji je jedini državljanin Srbije koji je dobio pismenu potvrdu od službe da nije saradnička veza. Neću to da tražim od Radeta Bulatovića napismeno kao Mile, isto kao što neću da, kao Voja Šešelj, tražim od Srpske akademije nauka potvrdu da sam Srbin. Njih dvojica su stvarno izuzeci u istoriji: jedan dobio napismeno da je Srbin, drugi napismeno da nije saradnik službe. Pa, ljudi, alo, nemojte me.

Osim baljezganja, tu postoji jedan jedini argument kojim me optužuje da sam morao znati da je njima taj slučaj Mirjane Karanović bio podmetnut. Pazi, sad je njima nešto podmetnuto, oni ne čitaju svoje novine, urednici, dežurni urednici, glavni urednici, nego neko donese tekst i oni ga hladno puste. I ne samo što puste, nego objave ogromnim slovima na prvoj strani – Mira Šiptarka. Ja sam napisao pismo *Kuriru* i *Danasu,* ne znam da li će ga objaviti, o tome pitajući gospodina Bilbiju kako oni to uređuju novine, o čemu se tu radi, kada se njima razne stvari podmeću, a pri tom mene optužuju da radim za razne službe, koje su meni bliske, pa su im one to podmetnule, a oni su kao sva Srpčad, naivni i plemeniti, pristali to da puste. Ja se izvinjavam, ja sam, evo, od 1969. godine, skoro četrdeset godina u ovom poslu i ne sećam se novina u kojima se tekstovi pre objavljivanja nisu čitali.

Svetlana Lukić:
Pretpostavljam da redovno pratiš, po službenoj dužnosti, četiri stotine pitanja i četiri stotine odgovora.

Miša Vasić:
Pratim, naravno, moram. To je isto tako vrlo zanimljiva priča, pošto se Ulemek Legija sad setio da priča, ako je istina i ako se dade proveriti, o onome o čemu je trebalo pričati pred sudom na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića, Ivana Stambolića, za Budvu i na suđenju Zemunskom klanu. On ništa od toga nije bio rekao na sudu i pri tom ispaljuje razne apsolutno fantastične priče. E, sad se to naravno u beogradskoj pravosudno-policijskoj čaršiji tumači kao pokušaj pritiska na Vrhovni sud, u šta ja nisam uveren. Vrhovni sud, takav kakav je, suviše je ozbiljan dućan da bi podlegao takvoj vrsti pritisaka, preko nekih Bilbijinih novina. Imam utisak da je cela stvar usmerena više u pravcu predizborne kampanje, tim pre što su počeli da se javljaju razni Antonići, koji uzimaju Aleksandra Simovića i njegove nebuloze od odbrane – Ja čuo, neko mi rekao, čini mi se i tako dalje – kao najozbiljniju svetu istinu. Antonić je u malom zakašnjenju, to se radilo s Legijom kada se onomad bio predao, pa su isti takvi kao i on vrištali okolo kako će sada Srbija progledati. Ako će Srbija progledati od onoga što bude ispričao Aleksandar Simović, onda neka progleda Srbija, ćao Srbijo, divota, uživanje.

To je sve ista uobičajena priča koja je počela još krajem 2002. i početkom 2003. godine. To je dogma Demokratske stranke Srbije, da budem sasvim precizan, po kojoj je Đinđić bio kriminalac i maltene to što je ubijen možda je i zaslužio. To je priča poput one Dejana Mihajlova, Antonića i Vukadinovića, cele te ekipe. Suština je u osnovnom političkom sukobu u Srbiji i to između nacionalista i svih drugih, patriota i svih drugih, jer ko god po njima nije patriota on je dakako izdajnik, špijun i saradnik svih službi kao ja, ili vaskoliki neprijatelj srpstva kao ti, Ceco. Stvar je tu potpuno jasna, međutim, ono što mene zabrinjava je gebelsovska upornost u ponavljanju i recikliranju laži, otpada i gadosti u koju su se uključili čak i neki ljudi od kojih to nisam očekivao, nemoj me terati da ih imenujem, ali ko čita novine zna, zbog političkog oportunizma, zamora, ne znam čega sve. Ne bih ulazio u to, treba njih pitati, i tu se sada stalno prosejava i vrti iznova cela priča o tome ko je ubio Zorana Đinđića. Pa Čeda i Beba, sad smo dodali Batića, pa zašto li su ga ubili?

Svetlana Lukić:
Ko je dodao Batića?

Miša Vasić:
Mislim da je Aleksandar Simović dodao Batića, pa se za to uhvatio Slobodan Antonić, svaka mu čast na izboru inspiracije. To je sve postalo, u svojoj sistematskoj, tupavoj, tvrdoglavoj upornosti, jer nemaju drugi argument osim upornosti i osim sistematskog ponavljanja istog, kažem - gebelsovska matrica. Što je neverovatnije i što ga duže ponavljaš, više će ljudi poverovati. Metod je ispravan, videli smo rezultate, i vidimo ih, ja se nadam da ih nećemo videti u toj meri i dan danas. Sad mene optužuju da pokušavam da utičem na Vrhovni sud time što sam ukazao na nekoliko svinjarija. Pri tom, kampanja koja nosi gigabajte tekstova, radio-signala i televizijskih signala, to nije uticaj na Vrhovni sud. Alo, ljudi, vodeći naslov udarnog intervjua prvog nastavka, kaže - Đinđićev ubica prebačen avionom u London. Zašto to nisi rekao na sudu? Zašto to govoriš sada? Pa kako prebačen, pa niko ga ne pita kako je prebačen, je li to išlo kroz onu podzemnu pećinu? Legija će sve kazati kada bude došlo vreme i ja se iskreno nadam da će to vreme već jednom doći, ali to očito nije ovo vreme, kada on daje svojih četiri stotine glupih odgovora na četiri stotine glupih pitanja. Moram sada da citiram Bebu Popovića s glavnog pretresa za ubistvo Zorana Đinđića, kada je rekao Legiji u suočenju - Vi ste, go-

spodine, napravili glup pakt s glupim ljudima, e, pa sad, izvolite lizati posledice glupog pakta s glupim ljudima. Ako mislite da će vam to uspevati i dalje, iskreno da vam kažem, čini mi se da neće. Ne treba potcenjivati čitaoce, ne treba potcenjivati publiku.

Šta god ja mislio o Radetu Terziću, a to mišljenje nije preterano laskavo, to je stvar između mene i njega, ali ono za šta ga tuže, da je bio pripadnik Zemunskog klana, zbog čega je dva meseca sedeo u pritvoru, da mu dokažu ne mogu, nema šanse. Pretpostavljam da je Rade Terzić gađan da bi se pogodio neko drugi preko njega. U prvom redu, naravno, Čedomir Jovanović, jer se očekivalo među našim tupavim dogmatama da će Rade Terzić da kaže ono što bi oni najviše voleli da on kaže – Jeste, naredio mi Čeda da pustim ove dripce. Druga meta odmah iza Čede je Mioljub Vitorović, sadašnji zamenik tužioca za ratne zločine, a u to vreme zamenik četvrtog opštinskog tužioca, koji je bio nateran naredbom, kao i njegova šefica Biljana Radovanović, da se ne žali na pritvor. Međutim, vrlo je zanimljivo u celoj pritvorskoj priči o Zemuncima iz 2001. godine da niko ne pominje vanraspravno veće Četvrtog opštinskog suda, koje jedino može da pusti nekoga iz pritvora. Da li će se tužioci žaliti ili neće, to vanraspravno veće ne obavezuje. Njih ne dira niko, ali su zapeli za Mišu Vitorovića i Čedu Jovanovića. Jasno je zašto na Čedu, a što se Miše Vitorovića tiče, podsetiću zašto.

Miša Vitorović je bio zamenik specijalnog tužioca koji je davao završnu reč za slučajeve *Stambolić* i *Budva* i koji je u toj završnoj reči direktno imenovao Slobodana Miloševića kao inspiratora političkih ubistava. To ih jako boli. Zašto? Ušlo je u prvostepenu i ušlo je u pravosnažnu presudu, u izreku i obrazloženje i to je pravosnažno potvrđeno, da Slobodan Milošević jeste politički ubica, tačka, gotovo, nema dalje razgovora, šta god mislio Ivica Dačić i ostali. To je gotovo, završeno je, ćao. E, to Mioljubu Vitoroviću nikada nije oprošteno, zbog toga mu nije produžen mandat zamenika specijalnog tužioca i morao je da pređe u odeljenje ratnih zločina uprkos odličnim rezultatima u nekim od slučajeva specijalnog tužilaštva. Pomenuću trgovinu ljudima, pre svega, gde se mnogo istakao i postao međunarodni instruktor na evropskom nivou za tu tematiku. Pa drumska mafija i bilo je još nekih stvari koje je taj čovek odlično uradio, ali ono mu nije bilo oprošteno. To je bilo u vreme kad je SPS kao nevladina stranka podržavao vladu Vojislava Koštunice, pa sad ne znam ko je kome tu plakao na ramenu i ko je koga rešio da teši i da ga drži za ručicu,

ali očigledno je o tome reč. I šta smo na kraju dobili? Jedino što je ostalo protiv Radeta Terzića jeste da je on doneo odluku da se Ulemek Legija ne goni zbog onog incidenta sa policijom u klubu *Stupica*, u junu 2001. godine. Međutim, tu sad dolazimo u vrlo delikatnu situaciju, a to je da okružni javni tužilac, što je Rade Terzić bio tada, ima diskreciono pravo da s obzirom na konsultacije, s obzirom na to da je on predstavnik države, može i ne mora i bez ikakve odgovornosti da pokrene ili ne pokrene određeni krivični postupak. Okej, sad polako proizlazi da je tadašnji vrh pre svega policije, ali i pravosuđa došao do zaključka da je bolje ne ljuljati čamac s Legijom. Otprilike, manja je politička šteta ako ga ne budemo gonili nego ako ga budemo gonili, a i svi su živeli u strahu božjem od Crvenih beretki.

Mislim da će se tu Rade Terzić odbraniti potpuno uspešno, tim pre što je već stavio do znanja, na posredan i neposredan način, da je to bila stvar dogovora na vrhu, koji on kao državni činovnik ima da poštuje. Prema tome, ja mislim da oni Radeta Terzića ne mogu da uhvate nigde i nikako i da ga je trebalo pustiti na miru da se bavi svojom advokatskom praksom, jer će taj Rade Terzić za koji mesec presaviti tabak i odrati državu Srbiju za debelu odštetu za ova dva meseca pritvora i protivpravnog i nezakonitog proganjanja. Ja mislim da on jeste protivpravno i nezakonito proganjan, šta god da ja inače o Radetu Terziću mislim.

Svetlana Lukić:
Maločas si rekao šta je mogao da bude cilj, koga su oni gađali preko Radeta Terzića.

Miša Vasić:
Gađali su, u svojoj gluposti trusta pilećih mozgova Demokratske stranke Srbije, i nisu pogodili, naravno, jer ne mogu da pogode, jer ovaj čovek je sedeo u zatvoru dva meseca, a Rade Terzić nije nimalo glup – i ćutao. Nema bolje odbrane u takvoj situaciji nego ćutati, jer kad nevinog čoveka zatvore, što više priča više će se uplatkati, koliko god bio nevin. Stara advokatska teorija, to sam čuo od Srđe Popovića i još negde, tokom suđenja disidentima krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina bila je – Sediš i ćutiš, pa neka se oni izvole baviti dokazivanjem. Rade Terzić je to izveo briljantno, nije reč rekao. Oni su se jako razočarali i sad ne znam koliko je perja letelo između njih u međuvremenu, kad su ovi koji su uradili radnju pitali

onoga ko im je savetovao da tu radnju urade – Dobro, šta ćemo sad da radimo? – Ne znamo šta ćemo. Čovek ćuti, neće da optuži ni Čedu, ni Bebu, ni Batića, ni Gorana Vesića, ne znam ko je sve bio popularan u tom trenutku i neće da kaže – oni su mi naredili. Jer, ako prizna da su mu naredili, on je priznao zloupotrebu službenog položaja i naravno da Rade Terzić, koji je odličan pravnik, neće sebe da uplatka na taj način. On će da ćuti, to mu je najjednostavnije, a kasnije ćemo da vidimo čija nana crnu vunu prede i ko kome dođe koliku lovu. I to je još jedan dokaz gluposti vladajuće koalicije u ovoj državi. To što oni pritvaraju koga god hoće, kako hoće i uz obaveznu televizijsku sliku, to je kombinacija gluposti i arogancije.

Mislim da je to dinkićizam. Drugovi radikali su ovih dana u skupštini lepo ukazivali da u sadašnjoj koalicionoj raspodeli vlasti, ne samo ovoj, nego i iz prethodne vlade, G17 plus drži UBPOK, odnosno sadašnji SBPOK ili Službu za borbu protiv organizovanog kriminala, putem njenog načelnika Spasića. Otkad je Dinkićev čovek tamo došao na čelo, imamo ono što se od *Sablje* nije ponavljalo duže vreme, a to su hapšenja na televiziji gde su zamagljena lica policajaca, to razumem, to i treba, ali se lice pritvorenika, odnosno čoveka koji je u tom trenutku, da budem potpuno precizan, policijski zadržan na četrdeset osam sati, vidi vrlo jasno. Onda smo imali tu smešnu scenu s Radetom Terzićem, kojega sve televizije prikazuju kako ga vode u zatvor s lisicama, ali kad je izlazio iz zatvora samo nekoliko vernih tabloida ga je slikalo. To je bilo i s Goranom Kljajevićem, čiji je slučaj u tom smislu podjednako skandalozan. I kad jednog dana Goran Kljajević bude izašao, šta ćemo onda uraditi, jer koliko ja čujem, *stečajna mafija* se ne drži najbolje kao slučaj. Ima tu mnogo procesnih zamerki, od kojih su neke navodno fatalne.

Svetlana Lukić:
Kad smo već pominjali Terzića, toj priči pripada i silazak Mihajlovića s planine. On se izgubio u tim maglama, pa se pojavio i opet nestao u vidu lastinog repa.

Miša Vasić:
Ja sam bio zapanjen Mihajlovićevim intervjuom u *Poligrafu,* kod Jugoslava Ćosića. On je odjednom počeo da pokazuje njemu potpuno nesvojstvenu nervozu. Ja Dušana Mihajlovića znam godinama kao vrlo smirenog i promišljenog čoveka, a sada tu počinje vrdanje i koprca-

nje, lisica kojoj je jedna noga ostala u kljusama, to je bio moj utisak. Čekaj, polako, Dušane, ćuti, zašto si uopšte dolazio? Ali to je bila nervoza. Ne volim da koristim tu reč, pošto je radikali toliko koriste u svojim skupštinskim i medijskim manipulacijama. Jednostavno, to je bio Dušan Mihajlović na kojeg ja nisam navikao. Pretpostavljam da o tome ima raznih teorija, u koje se ja neću upuštati, jer sam do danas sačuvao, što bi rekli Kinezi, osamdeset prema dvadeset odsto pozitivnu sliku o Dušanu Mihajloviću iz najgadnijih vremena. Po svemu sudeći on jeste, hajde da kažemo, lobirao kod Caneta Subotića da potpomogne njegovu predizbornu kampanju Crna ovca iz 2003. ujesen, u čemu nema ničeg lošeg. Ljudi, za Caneta smo videli da je sada težak šeststo miliona i nije Dušan jedini koji je pokušao da klepi Caneta i klepio ga za neku kintu. Razumimo se, ja sam realista, šta god slušaoci *Peščanika* o tome mislili, ja sam uveren da političari imaju pravo da probaju da klepe bogataša za neku kintu. To se radi u celom svetu, vazda se radilo i radiće se, hvala na pitanju, neka Druga Srbija misli šta hoće. Ja apsolutno nemam primedbu moralne prirode na to, ali imam drugu primedbu. Umesto da je Dušan izašao i rekao ovako – Jesam, tražio sam, čovek mi dao toliko i toliko i šta hoćete, molim, eto, jesam li ja jedini? Šta rade Koštunica, Velja Ilić, svi redom, zar nemaju svoje tajkune koji su tu i tamo doprinosili, a o Bogoljubu Kariću koji je doprinosio svima i o Miloradu Miškoviću koji verovatno doprinosi svima takođe, da ne pričamo? Ali ja u tome ne vidim ništa nepolitičko, nemoralno i, ne znam kakvi su poreski propisi, nelegalno. Neka vidi uprava prihoda da li se plaća ili se ne plaća finansijski doprinos političkoj kampanji, neki PDV ili nešto, ali ne vidim u tome problem.

Nevolja je u tome što mi još nismo imali tajkuna koji će na bazi čistog srca, prosvetljene duše da fljusne lovu nekakvoj političkoj stranci, a da od nje ne očekuje ništa. To još nismo imali na celoj planeti uključujući čak i onog američkog milijardera koji je grdnu lovu fljusnuo nekakvim humanitarnim organizacijama, zašto – pa da se oslobodi od poreza. Zašto ne donesete normalne poreske propise kojima se doprinosi nauci, umetnosti, Jugoslovenskom dramskom, *Peščaniku*, *Vremenu*, otpisuju od poreza, kao i pri kupovini umetničkih slika, skulptura i jako skupih automobila? Tako je po celom belom svetu. Donesite takve propise, pa će stvari biti jasne. Nemojte nam držati situaciju permanentno uzburkane blatnjave vode u kojoj može da *bidne*, ali ne mora da znači, pa *će mi da vidimo* koga će da 'apsimo, a koga nećemo.

Plašim se da će tako proći i ova duvanska afera sa Canetom, sa svim ovim raznim likovima. Iz nekog razloga oni idu od 1996. godine, a to je počelo odmah 1991. godine. Iz nekog razloga, verovatno iz razloga zastare, mi još nemamo pravnu kvalifikaciju za šta oni ljude tuže, pa će onda da ispadne da je nešto otišlo u zastaru i onda imamo čuveni argument Bracike Kertesa, koji potpuno iskreno užasnut kaže – Ljudi, to je sve bilo za državu. Onda dolazimo na istu onu staru priču da je ta zmija imala samo jednu glavu, a ta jedna glava počiva u miru pod lipom u Požarevcu.

Ja stalno gledam prenose sednica skupštine, stalno imam uključen Drugi program, kad god njihove ekselencije narodni poslanici zasedaju i smatraju i ukazuju. Nikakve razlike više nema između prethodnih skupština i ove skupštine, nemamo onu konstruktivnu dinamiku koju smo imali u vreme vlade DOS-a, sad me nazovite dosmanlijom. Ovde imamo šou, po napisanom scenariju, po napisanim listama dijaloga. Potpuno je jasno da je to televizijski šou, rialiti šou, *Big brother* u skupštini i nije nikakvo čudo što su gospoda njihove ekselencije urliknuli, stali na zadnje noge i počeli da vrište kad se pojavila mogućnost da se delovi sednica ne prenose. Njih skupština zanima jedino i isključivo zbog TV prenosa i ni zbog čega drugog. Ma zabole njih ona muška polna stvar za zakone, za politiku države, za Kosovo, za bilo šta. Ne, dokle god mi možemo da balegamo izravno u živom TV prenosu. I to se najlepše vidi na primeru Srpske radikalne stranke, koja je, po običaju, najorganizovanija u toj stvari. Imamo permanentne: Krasić, povremeno Nikolić, Nataša i imamo povremene srpske radikale koji se pojavljuju za govornicom s napisanim sastavom koji onda sriču. Tu je očigledno da drugovi radikali imaju, ja sam uveren, tajni priručnik koji im se deli, gde prva rečenica glasi – Svaku rečenicu počinješ sa – Mi, srpski radikali; svaki put kad pominješ Voju Šešelja kaže se profesor doktor Vojislav Šešelj, zarez, koji trune nevin u Hagu, zarez, i nja-nja-nja, što god je on bio rekao bilo o čemu, njegova stota knjiga, sve. I tu se oni snalaze fenomenalno, plivaju kao ribe u toj vodi, zašto – jer su tu vodu sami natočili u akvarijum.

Onog trenutka kad bi neko stekao građanske hrabrosti, snage da kaže ovako – Ma nema više prenosa, nego hajde vi malo da radite, produktivnost Narodne skupštine Republike Srbije bi porasla za dvesta pedeset odsto. Ali ne, skupština je postala šou koji služi predizbornoj kampanji i uzajamnom pljuvanju, podjebavanju i šta se već tamo sve radi, što sve čoveka u krajnjoj liniji i zamori. A Toma Nikolić kao

predsednik skupštine bio je jasan signal Voje Koštunice – Nemojte da mislite da ste vi jedini na svetu, imam ja još udvarača, ja sam poštena devojka, mogu da biram. Tu je reč o koalicionom potencijalu, kako oni to zovu. Svaka kurva ispred železničke stanice ima koalicioni potencijal, hvala na pitanju, to joj je posao. Sad imamo tu nesrećnu situaciju s Kosovom, da citiram Vojina Dimitrijevića koji kaže – Po tim kosovskim stepenicama se Sloba Milošević još 1987. godine popeo svima nama na grbaču i na glavu, pa je sve tako i završilo. E, kaže, sad, kad ovi počnu da se penju, to će biti cirkus i potpuni haos.

Imamo onog iz Prokuplja, onog Hadži Andreja Milića, komandanta Srpske garde cara Lazara koji će sad da oslobađa Legiju sa specijalcima, on će da ode da rastera NATO s Kosova kao mačke s jebišta, to će biti katastrofa, kad srpski patrioti s Hadžijom na čelu krenu. To se sve, naravno, kolportira po novinama i na kraju, šta će da urade? – Uradiće isto ono što su uradili 17. marta 2004. godine, krenuće s litijom od Saborne crkve do Hrama svetog Save i to će biti kao u ranom srednjem veku, kada ih opkole varvari, Huni, ajvari i ostali. Onda oni, šta će jadni, kad vide da su najebali, onda šta rade? Prave litiju, bičuju se usput. Ja samo očekujem da vidim Voju Koštunicu i ove njegove kako se bičuju, puze na kolenima moleći Boga da se Kosovo vrati u Srbiju. To su uradili 17. marta. A tada se ne prave litije, radi se nešto drugo. Šta se to drugo radi, ja da im objašnjavam neću i ne mogu, nije moja struka, jako mi je žao.

Svetlana Lukić:
U Srbiji je prošle nedelje skoro neprimetno prošla jedna istorijska godišnjica, godišnjica održavanja Osme sednice Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije. Održan je jedan skup u Institutu za savremenu istoriju, na kojem je izgleda bilo veoma malo učesnika iz Srbije. A i kako bi ih bilo? Mnogi takozvani naučni i kulturni radnici, koji su podržavali pobednika Osme sednice Slobodana Miloševića, još sede u Akademiji, institutima i na fakultetima. Jedan od organizatora skupa bio je i Dejan Jović. Dejan predaje političku istoriju na univerzitetu Stirling u Škotskoj i s njim smo razgovarali o ovoj istorijskoj sednici.

Dejan Jović:
Ljudi se rado sjećaju nekih ranijih dana i ta nostalgičarska dimenzija ima i političku relevantnost. Vidjeli ste i na Osmoj sjednici, sada

smo se mogli prisjetiti, dvadeseta godišnjica je, da je Miloševićeva struja baš inzistirala na tom povratku u mladost. Često se zaboravlja generacijska dimenzija priče, ona je dosta važna u politici. Vidite, 1984. godine prvi puta se bira novo predsjedništvo Jugoslavije, prvo poslije Tita. Tu nema prodora nove generacije, ali dolazi do prodora novog principa. Ljudi koji su izabrani nisu predstavnici Tita i saveznog vrha, nego predstavnici svoje republike i pokrajine. Onda, 1986. godine u svim republikama, naročito u Srbiji i Sloveniji dolazi nova generacija političkih lidera s Kučanom i Miloševićem, kasnije se u Hrvatskoj probija Stipe Šuvar i drugi. Ante Marković je također na neki način nova generacija. E, sad, je li to dobro ili nije? Ljudi koji nemaju političkog iskustva u tako kompleksnoj zemlji često žele sve na brzinu riješiti. Poslije Osme sjednice sve je moglo ići ovim ili onim smjerom, stvar je jednostavno odluke tadašnjih vođa da krenu smjerom koji je završio tako kako je, nažalost, i završio. Ona je omogućila radikalizaciju političkog diskursa i, na primjer, Bogdan Bogdanović upozorava odmah da je na Osmoj sjednici došlo do prodora radikalnog govora, da je glavna riječ koja se upotrebljava tamo: beskompromisnost, odlučnost, jedinstvo. Često ljudi zaboravljaju da nije na Gazimestanu prvi puta pomenuta mogućnost da bi moglo doći do bitaka. Recimo, Milošević govori i na Osmoj sjednici o mogućnosti da dođe do bitaka.

Međutim, nije Osma sjednica pala s neba, već u osamdesetim godinama se radikalizuje politički prostor, pojavljuju se zahtjevi za radikalnim egalitarizmom u cijeloj zemlji, a narodne mase umjesto da traže više slobode i više pluralizma, nažalost traže više reda, više autoriteta, žale za Titom i traže novog Tita. I u tom smislu se jugoslavenska situacija iz tih godina razlikuje mnogo od situacije u Čehoslovačkoj. Kad me pitate za važnost Osme sjednice, ja mislim da je to vrsta najave konzervativne revolucije, a to znači revolucionarni metodi su obnovljeni, politika se više nije vodila samo po nekim pravilima ili u nekim racionalnim forumima, nego je sve dopušteno. A konzervativna je zato što ona zapravo budućnost vidi kao povratak u bolju prošlost, i u tom smislu se veže s nostalgijom nekih ljudi, čak i starijih, koji nisu bili zainteresirani da sami budu revolucionarne vođe u tom trenutku, ali im se svidio taj radikalni govor, radikalizacija koju je Milošević ponudio na Osmoj sjednici.

Ako pažljivo pratite simboliku narodnih protesta tada, ne govorim samo o kosovskim Srbima, govorim i o Albancima i o simbolici koju

su i oni koristili, malo je tamo zahtjeva za slobodnim medijima, privatnom inicijativom i vrijednostima koje se obično vežu uz liberalnodemokratski poredak. Nasuprot tome, tu su Titove slike, parole iz revolucionarnog razdoblja ili želje za radikalnim akcijama, za hapšenjima – Uhapsite Vlasija, na primjer. Te su ideje bile prilično radikalne, ideja jednakosti jest ideja radikalne jednakosti. Koncept bratstva se napušta, nema više parole bratstvo i jedinstvo, ali ima jedinstva, a nakon toga retorički se to jedinstvo pretvara u slogu, jer sloga ima tradicionalistički i dijelom nacionalni prizvuk, za razliku od jedinstva. Ako u govoru imate parole kao što su – beskompromisnost, žustrina, odlučnost, jedinstvo, i ako za to imate veliku podršku kod naroda, onda ne možete ništa drugo očekivati nego radikalnu akciju. Prije neki dan predstavljena je knjiga o Osmoj sjednici, pa je profesorica Ljubinka Trgovčević spomenula Jelenu Lovrić. Jelena Lovrić je pisala u tekstovima da je to poligon za mogući rat, dakle, bilo je ljudi koji su se ozbiljno zabrinuli. Međutim, meni je zanimljivo, u novinama iz septembra 1987. godine, kad se sve to događalo, kao da je postojala neka vrsta partijske direktive da se ni tom događaju, a ni događajima koji su prethodili ne daje preveliko značenje, da se ne bi dodatno uzbunila javnost i u Hrvatskoj i drugdje, da se ne bi stvorio masovni pokret i u Hrvatskoj, pa gdje bismo stigli onda. Paradoksalno je da, recimo, kad je 3. septembra ubijeno šest vojnika u paraćinskoj kasarni, slovenačko *Delo* je donijelo tu vijest kao potpuno nevažnu, na dnu prve stranice, a *Vjesnik* ju je također objavio kao petu ili šestu po važnosti toga dana. Retrospektivno gledano, taj događaj je strahovito doprinio radikalizaciji ne samo u Srbiji, nego i u Hrvatskoj. Sjećam se vrlo dobro da su mnogi ljudi, obični građani bili zgroženi, sjećam se protesta i da su u Zagrebu bojkotovani Albanci i albanske trgovine.

Jedan vojnik, Aziz Keljmendi, neočekivano je na spavanju usred noći pucao na grupu svojih kolega, drugih vojnika i ubio je šestoricu. Jedan je bio iz Beograda, jedan je bio iz Zagreba, iz ulice u kojoj ja živim, tako da se ja sjećam tih događaja koji su bili vrlo dramatični. Naravno da su oni izazivali uznemirenost, strah, neizvjesnost i želju da se takve stvari zaustave. Na tom strahu i neizvjesnosti kasnije su nastale velike manipulacije koje su vodile u nasilje. Mislim da je proizvodnja straha bila jedna od najproduktivnijih grana političke industrije u to doba.

Milošević o Titu govori na dan Osme sjednice, na posebnoj sjednici koja je posvećena pedesetogodišnjici Titova dolaska na čelo partije, to je

1937, pa 1987, dakle pedeset godina. I on koristi zapravo taj govor da sebe predstavi kao glavnog nasljednika, interpretatora titoizma. Međutim, u tom govoru Milošević reducira Tita na samo jednu Titovu stranu, on govori samo o takozvanom mladom Titu, samo o Titu koji pobjeđuje u ratovima. On koristi eksplicitno samo epizode iz Titovog života koje se događaju u Drugom svjetskom ratu. Podsjeća izravno na Kadinjaču, žrtvovanja na Sremskom frontu, na Sutjesku i Neretvu, ali ne govori ništa o Titovoj politici kompromisa. Tito je prvenstveno čovjek kompromisa, naročito u kasnijoj svojoj fazi, izbjegavao je konflikte kad god je moguće, čak je popuštao na potpuno neprincipijelnoj razini svima kojima je god moguće, čak i ako je to potpuno suprotno principima u koje on vjeruje ili onim principima kojima vjeruju suprotstavljene strane. Takvo reduciranje Tita zapravo već pokazuje smjer Miloševićeve akcije, a to je smjer beskompromisnosti, revolucionarnosti i povratak u razdoblje prije 1966. godine. Takvo predstavljanje Tita također omogućava Miloševiću da dođe vrlo blizu onih ljudi koji žele rehabilitirati Rankovića, koji su bliski policijskom aparatu, nostalgični za vremenima prije 1966. godine i dovodi ga u blizinu Dobrice Ćosića, koji također onda smatra da je smjena Rankovića i smjer kojim je zemlja krenula nakon toga bio u biti pogrešan.

Svetlana Lukić:
Ovde je omiljena tema jednog dela javnosti kada se Dobrica Ćosić kači na taj Miloševićev voz.

Dejan Jović:
Mislim da je njegova uloga daleko manja nego što on misli i daleko manja nego što neke moje kolege misle. Sa stanovišta Miloševićeve pozicije, on se oslanjao isključivo na tu vlast, nije slijedio nikakve ozbiljne savjete koji bi dolazili izvan krugova tog porodičnog kabineta. Njegova intelektualna podrška je bila Mirjana Marković i njeni prijatelji s univerziteta i ja ne vidim da je uloga Dobrice Ćosića ili Srpske akademije nauka na Miloševića bila ogromna. Ona je bila ogromna u radikalizaciji srpskog javnog prostora, koji je dijelom podržavao Miloševića, a kasnije se od njega pomalo odmaknuo i onda je čak u nekom trenutku podržavao i radikalnije političke struje, čak i protivnike Miloševića, jer su smatrali da je previše Jugoslaven i previše vezan za socijalističku tradiciju i neuspješan u ostvarivanju koncepta koji su oni zamislili. Ja ne bih precjenjivao ulogu koju su ti ljudi imali. Na skupu o Osmoj sjednici, Sveta Stojanović je iz publike

govorio i zanimljivo mi je bilo čuti njegove uspomene o prvom susretu s Miloševićem u maju 1992. godine. Bio je prisutan Dobrica Ćosić, zajedno su išli razgovarati, njegov zaključak je bio da je Milošević saslušao što oni imaju da kažu. Rekao je - Kako da ne, profesore Stojanoviću, naravno, drago mi je da se vidimo, ali nije rekao niti jednu rečenicu komentara. Iz toga profesor Stojanović i ja zaključujemo da je Milošević smatrao da su oni potpuno nerelevantni i da misli da ga oni zapravo smaraju.

Raspad Jugoslavije je jedna od centralnih tema u akademskom svijetu, a i političkom na Zapadu, naročito u devedesetim godinama, zato što ne možete objasniti međunarodnu politiku uopće ako ne gledate na raspad Jugoslavije. Ne možete objasniti potrebu Evropske unije da ima zajedničku vanjsku i bezbjednosnu politiku, ne možete objasniti američku novu doktrinu interveniranja u suverenim zemljama iz ideoloških razloga, čak i protiv volje Ujedinjenih naroda. Ne možete objasniti ni rusku politiku povratka. Apsolutno je pretjerano kad smatramo da smo mi u centru svijeta. U normalnim okolnostima nitko ne gubi niti jednu minutu sna zbog toga što se događa u Zagrebu i Beogradu, ali ovo je bio poligon za promjenu spoljnopolitičkih orijentacija nakon kraja hladnog rata i najveća kriza koja se dogodila u Evropi i u svijetu u devedesetim godinama. Ima vrlo različitih interpretacija. Jedna je da se Jugoslavija raspala zbog ekonomske neuspješnosti, ali problem te interpretacije je u tome da se ona raspala u trenutku kad se ekonomski počela oporavljati. Mi se svi dobro sjećamo vremena Ante Markovića i poleta i entuzijazma koji je on stvorio u cijeloj zemlji, ne samo u Hrvatskoj, odakle je bio, i u Bosni, odakle je rodom. Onda postoji interpretacija da se Jugoslavija raspala zato što je netko izvana htio da se ona razbije, to je vrlo popularna interpretacija i kod nas i drugdje. Koliko ja znam Amerika je podržavala Markovića vrlo, vrlo dugo i ja ne vidim nikakve želje da bi netko razbijao Jugoslaviju da bi stvorio rat, za koji ne zna što bi s njim. Oni nisu znali niti kako da interveniraju, niti što da rade s tim. Mislim da je raspad Jugoslavije primarno, ne sasvim, ali primarno naših ruku djelo i treba za to da uzmemo odgovornost i da o tome raspravljamo među sobom.

Onda postoji interpretacija da multinacionalne države ne mogu opstati i da su se sve raspale. Prvo, nije točno da su se sve raspale, nije se raspala Velika Britanija koja ima također četiri nacije, nije se raspala Kanada, nije se raspala Španija, još se nije raspala Belgija, vidjećemo što će biti kasnije, ali nije se raspala. Za razliku od toga, raspa-

le su se socijalističke multinacionalne države. Možemo razgovarati o razlozima. Onda imate interpretaciju da se Jugoslavija raspala zbog toga što je postojao ustav iz 1974. godine. Ustav pišu neki ljudi, da su ti ljudi nekako drukčije htjeli, da je bila politička volja, i ustav bi bio drukčiji. Ustav sam po sebi nije faktor. Ovo je sad smiješno, kaže – mi smo zapisali u ustav da je Kosovo dio Srbije. Ustav nije nešta potpuno nepromjenjivo, osim ako niste Amerikanac, pa ga onda nikad ne mijenjate u dvjesta godina. Onda imate interpretaciju da se Jugoslavija raspala zbog ličnosti Miloševića i Tuđmana i da smo imali Havela ne bi se raspala; ali nismo, nego smo imali njih. Ili da je održavana samo zbog Tita, da je Tito stvorio Jugoslaviju i kad je on umro, to više nije bilo moguće. Ličnosti imaju ogroman značaj i nije sasvim svejedno tko je tu, međutim, također postavlja se pitanje zašto mi nismo imali Havela ili zašto Češka nije imala Miloševića i Tuđmana. Onda također jedna interpretacija jako inzistira na nacionalizmu. Nacionalizam je uvijek postojao, bio je važna alternativa komunizmu i socijalizmu. U vrijeme raspada nacionalizam je bio u porastu, ali meni se čini da on tada još nije dominirao. Nacionalizam je stvoren i potican, ali ja odbijam tvrdnje da su u Jugoslaviji ljudi samo mislili o tome kako da mrze jedan drugoga. Naročito tu ideju o etničkoj mržnji potpuno odbacujem. U Jugoslaviji nije bilo vječne etničke ljubavi, ali nije bilo ni etničke mržnje. Pa to je normalno, većina ljudi niti voli nekoga, niti mrzi, nego je manje-više ravnodušna prema drugome i to je sasvim normalno stanje. Interpretirati da je postojala velika mržnja, pa da se samo balkanski narodi ubijaju zbog mržnje je po mom mišljenju pogrešno.

Moja argumentacija temelji se prije svega na priznavanju važnosti i doprinosa koji su dali svi ovi drugi ljudi. Ja ne spadam u one koji će reći – Slušajte, ovaj svijet je pun kretena, moje kolege nemaju pojma. Treba priznati da su mnoge od ovih stvari koje sam spomenuo ranije apsolutno bile doprinijele našem razumjevanju stvari. I ekonomska kriza je doprinijela, i promjene u međunarodnim okolnostima i kulturalne razlike i postojanje nacionalizma i ličnosti i ustav i sve su to bili elementi. Međutim, jedan moj mali dodatak tom već postojećem mozaiku jest da malo pogledamo također i na marksističku ideologiju, posebno jugoslavensku interpretaciju marksizma nakon 1948. godine, koja je zapravo bila u velikoj mjeri antietatistička i time je smatrala da država treba da odumre. Što je socijalistički projekt uspješniji, to je država slabija. Jugoslavenski komunisti su iskreno u to vjerovali i mnogi ljudi su ih u tome iskreno podržavali. To je bila, mo-

žete reći iz današnje perspektive, možda utopija, ali sve je utopija, liberalna demokracija je utopija, utopija je da živimo u slobodnom društvu. I ideja da bi država trebala oslabiti jest primamljiva i poštena, ali nosi i opasnost da u jednom trenutku ta država više nije u stanju da izvrši svoju glavnu funkciju, a to je funkcija zaštite građana.

Mi plaćamo porez i pristajemo da ograničimo svoju slobodu, da poštujemo zakone, zato što vjerujemo da je to cijena koju plaćamo za neku vrstu zaštite, da nas policija zaštiti ako sutra netko dođe na vrata i hoće da nas ubije ili opljačka, da nas vojska štiti od toga ako to netko hoće da napravi izvana. Država ništa drugo ne treba raditi nego koristiti narodne pare, poreze, za tu vrstu zaštite naše slobode, da možemo da radimo u kući, u državi ono što želimo kroz demokratske mehanizme. E, sad, ako država to više nije u stanju efikasno raditi, nego za razliku od toga smatra da je najbolji oblik zaštite da podijeli oružje po konceptu opštenarodne odbrane ili da podijeli odgovornost za političku vlast na različite male grupe, pa do razine deset radnika u takozvanim OOUR-ima, onda tu postoji opasnost – Što ako se pojavi stvarna opasnost, da stvarno netko hoće da izvede revoluciju nasiljem, tko će onda zaštititi našu slobodu? Jugoslavija se krajem osamdesetih našla u toj situaciji da su na jednoj strani alternative, uključujući i nasilne i radikalne ideologije, postajale sve jasnije i sve nasilnije, a s druge strane, građani su osjećali da države više nema da ih štiti. Ja mislim da je u tome jedan od razloga raspada Jugoslavije. Nažalost, neki su to razumjeli kao da ja smatram da su jugoslavenski socijalisti ili komunisti ili ljevičari krivi za rat i za sve ostalo. Ali raspad Jugoslavije je jedna tema, rat je drugo. Rat je bio tako krvav zbog toga što je u njemu sudjelovalo pedeset ili sedamdeset različitih vojski. Bile su privatne vojske, privatne osvete, privatni ratovi. Ja živim dugo u Britaniji. Britanska država dopušta separatizam kao političku doktrinu. Sad živim u Škotskoj, tamo je na vlasti partija koja otvoreno kaže kraljici u lice kad je bila u posjetu Edinburgu – Mi želimo da se odvojimo. To je dopustivo, ali ako bi oni sutra krenuli da uzmu oružje u ruke, to ne bi moglo nikako da završi, osim zatvorom i to vrlo ozbiljnim i oduzimanjem oružja i sprečavanjem nasilja. Jedna stvar je što vi hoćete politički, ali nasilje se mora spriječiti.

Spriječiti nasilje ne može individualna ličnost, to mora da radi država i jugoslavenska država se krajem osamdesetih godina našla u situaciji da to više nije mogla uspješno da radi. I dovoljno je bilo da imate dvije do tri hiljade nasilnika ili čak i manje, pa da radikalizira-

ne političke vođe krenu u tako grozan, užasan, haotičan i anarhičan rat, koji je stvorio takve velike nesreće. Postavlja se, međutim, pitanje zašto se Jugoslavenska narodna armija također raspala i zašto se sve raspalo, i porezni sistem i pravni sistem. Iz zatvora su pušteni ljudi koji su bili pravomoćno osuđeni, jer kao eto, sad je novi sistem, pa oni sad postaju narodni heroji. Zaključak koji ja predlažem jest da moramo vidjeti razloge zašto se to sve raspalo. Po mom sudu situacija bez države zapravo daje otvoreni prostor za nasilje svake moguće vrste. Pa gledajte, u postjugoslavenskim zemljama još se radi o uspostavi normalnih država. U 2003. godini desilo se ubojstvo Zorana Đinđića, koje je pokazalo da i 2003. država nije bila jača od privatnih grupa i da je zapravo bila preuzeta, da je država bila instrument kojim su upravljale kriminalne, podzemne grupe. Pogledajte hrvatske generale, pa tu ne možete otkriti je li to pripadnik mafije ili je to pripadnik države. I druga stvar, ako gledate budžet Evropske unije, kad se radi o pristupanju zemalja Evropskoj uniji, većina novca koji Evropa daje ide za uspostavu normalnih, funkcionirajućih, efikasnih država, carine, policije, za reformu vojske, pravosudnog sistema, za uspostavu transparentne administracije, birokracije.

Pogledajte Čehoslovačku, pogledajte i Poljsku čak, otpor socijalizmu tamo je bio želja za većom slobodom i građanskim društvom. Za razliku od toga, jugoslavenski socijalistički koncept je bio po definiciji antidržavni, pa je otpor njemu bio prodržavni. Kod nas su ljudi protestirali ne zato da se dodatno uvede samoupravljanje, šta su recimo poljski radnici tražili. Solidarnost se temelji na tome u prvoj fazi i do 1989. godine tamo se govorilo o samoupravljanju kao modelu i tražilo se više jugoslavizma. Ali naši, naravno, kad protestiraju protiv sistema i smatraju da on ne funkcionira, oni zaokreću drugdje. Gde drugdje? Okreću se ili na stare proetatističke staljinističke koncepte ili na nacionalnu državu, i Milošević u tom smislu, a i Tuđman, su vođe takvih prodržavnih pokreta, koji su odgovor na antidržavni koncept, adržavni, da kažem malo blaže, koji su imale prethodne političke elite. Druga stvar je ta što ste u Poljskoj mogli za sva zla da krivite Sovjetski Savez. Ovdje vi to više niste mogli, jer ovdje Sovjetski Savez nije bio gospodar, nego ste ovdje morali naći drugog krivca. E sad, tko je taj drugi krivac? Možete da krivite Jugoslaviju kao takvu, možete da krivite Srbe ako ste Hrvat, ili Hrvate ako ste Srbin ili Albance ako ste Hrvat i Srbin, ili Bosance ako ste Slovenac, ili Slovence ako ste Bosanac. Znači, ovdje imate prostora da krivite – ne samog sebe, to nitko

neće, taj koncept ne postoji, taj film još nismo gledali, nego da krivite uvijek nekog drugog. I taj drugi je ovdje, doma – ali ne ja.

Nacionalizam je jednim dijelom naravno i zapadna politička doktrina, ideja nacionalnih država nastaje na Zapadu, ona je povezana s liberalnom demokracijom i u tom smislu nacionalne države su čvršće, uspješnije i stabilnije na Zapadu nego bilo gdje na svijetu. U tom smislu, ako gledate sudbinu nacionalizama u bivšoj Jugoslaviji, meni ne izgleda nimalo nelogičnim da je slovenački nacionalizam uspješniji od bilo kojeg drugog. Slovenija nije tolika iznimka samo zbog toga što je to etnički kompaktna teritorija, jer i Kosovo je relativno kompaktna etnička teritorija, međutim razlika je u tome što Slovenci znaju gdje su im granice – tko je unutra, tko je vani. Taj nacionalizam je konsolidiraniji, tako da kažem, jasniji je, jer je bliži Zapadu, jer ima i liberalno-demokratske elemente. Kako idemo dalje prema jugu i istoku, tako su te nacionalističke ideje više vezane s neliberalnim političkim doktrinama i uopće nemaju pojma gdje su granice i tko je unutra, tko je vani. Ako pogledate makedonski nacionalizam, vidjećete da tamo pola makedonskih nacionalista smatra da bi zapravo najbolje bilo da postanu dio bugarske države. Neki od njih smatraju da je velika Makedonija idealna, neki smatraju da treba dići zid između njih i zapadne Makedonije i da treba postupiti po izraelskom principu. Makedonski nacionalisti uopće nemaju jasnu sliku o tome gdje je makedonska nacija i što je makedonska nacija. Ja mislim da je sa srpskim, crnogorskim i albanskim nacionalizmom, jednim dijelom i s bošnjačkim nacionalizmom, slično. Srpski nacionalisti prvo smatraju da je njihova granica cijela Jugoslavija, onda da je to Karlovac – Karlobag, i onda dva druga mjesta koja više ni u Hrvatskoj nitko ne zna. Da, Virovitica. Onda nakon dva mjeseca imate ideologiju da je to cijela Bosna, ali nije Hrvatska, neka ide, pa neka se povuku ovi Srbi iz Krajine, nema veze, nećemo mi ništa, šta sad ima veze? Onda nakon toga je – Nije baš ni cijela Bosna, ali je svakako Srbija s Crnom Gorom, onda ide iza toga – Ma dobro, neka ide i Crna Gora, ali Kosovo ne ide. Sad, slušajte, to je konfuzan projekt. Što je to srpski nacionalizam, da li može netko da nacrta granice toga? Vi ćete dobiti deset različitih karata, i onda, naravno, ako počnete rat na osnovu deset različitih karata, onda ćete se povlačiti i svaki put objašnjavati da ste se povukli, ali samo na svoje granice. A gdje su vam granice, to vam nitko od njih ne može jasno objasniti. A da ne govorim o kosovskim Albancima, da li ujedinjenje s Albanijom ili ne, da li da se priključe ove općine koje su u Srbiji ili ne. Kad pitate albanskog nacionalistu –

Nacrtaj mi mapu, vi ćete dobiti pet mapa od pet ljudi, a možda i pet mapa kod istoga čovjeka u roku od pet minuta. A Hrvati su negdje između toga, znate, Hrvati su bili malo manje konsolidirani nacionalisti, kasnije su se konsolidirali od Slovenaca, pa ste onda imali Tuđmana, koji je smatrao prvo da je cijela Bosna njegova i na osnovu historijskog prava, ja se toga sjećam kad je pokazivao mape i govorio – Vidite kako izgleda Hrvatska, kao kifla. Ja svojim studentima kažem – Kroacija ne dolazi od riječi kroasan, zvuči dosta slično i izgleda slično, ali nije. A onda, poslije toga nije cijela Bosna, ali Hercegovina jest cijela, a onda 1994. godine, kad je i to postalo nerealno, onda dobro, ostajemo u avnojskim granicama. Ali od 1994. godine nadalje to se više ne dovodi u pitanje. Avnojske granice se dovode simbolički u pitanje, još se smatra kad se prođe granica kod Neuma da je to jedna država, iako morate da izvadite pasoš, ali vi znate da je vjerojatno onaj tamo carinik i policajac također Hrvat ili se odnosite prema njemu kao da je Hrvat, pa ga ne tretirate ozbiljno. Ako hoćete da odete iz Splita u Dubrovnik, morate da prođete kroz bosansku teritoriju. Iako sad grade most preko Pelješca, pa možda i nećete morati.

Živimo u području gdje države dolaze i odlaze. Često to kažem svojim studentima koji su rođeni u Britaniji, a imam i američke studente. Kažem im – Većina vas i vaših roditelja, vaših djedova i pradjedova su rođeni, osim ako ste u Irskoj rođeni, i vjerojatno ćete i umrijeti u dubokoj starosti, u istoj zemlji. Morate malo da se zamislite i da shvatite da veći dio Evrope nije takav. U Evropi većina ljudi je u svom životu osjetila promjenu pasoša, promjenu ideologije, građanske ratove, separatizme i nasilje. Jugoslavija u tom smislu nije iznimka, ali je možda najburnija teritorija Evrope, tako da je ta konfuznost jednim dijelom time uvjetovana, druga konfuznost s državom uvjetovana je još retorikom koja je skeptična prema državi. To je paradoksalno, ali polovina nacija u bivšoj Jugoslaviji je dobila državu, a većina nije htjela. Da ste pitali Makedonce na referendumu, ne u okolnostima zastrašenosti, propagande, kada niste smjeli da dođete na televiziju i kažete – Ja sam protiv nezavisnosti Hrvatske ili protiv nezavisnosti Slovenije, ali u normalnim okolnostima da ste pitali Makedonce žele li oni nezavisnu državu, bili bi vam rekli – Ne. Isto je s Bosancima ili u Srbiji, u krajnjem slučaju. Slušajte, Srbija je sada obnovila državnost bez referenduma i bez jasne svijesti da li ljudi stvarno žele srpsku državu ili žele Srbiju i Crnu Goru ili žele Jugoslaviju. Znači, konfuznost je još prilična, međutim, ja mislim da je razlika između Hrvatske i Sr-

bije za sada u tome što se u Hrvatskoj završila i postkomunistička i postnacionalistička tranzicija. Što pod tim podrazumijevam?

Tranzicija je završena i faza konsolidacije počinje onda kada na vlast ponovno dođu iste one partije ili čak možda isti ljudi koji su vladali prije, ali više ne žele taj stari sistem vratiti nazad, a i ne mogu ga vratiti - možda bi oni htjeli, ali ne mogu više. Tako da, na primjer, tranzicija u Poljskoj ili Češkoj, Mađarskoj je zapravo završila onog trenutka kad su bivši komunisti došli na vlast, ali nisu više uveli niti Edvarda Gereka, niti Janoša Kadara, nikakav takav režim, nego su nasuprot tome ostali dosljedni liberalno-demokratskim principima. A ista stvar je i s nacionalističkom tranzicijom. U Hrvatskoj su bivši komunisti došli na vlast 2000. godine i nisu uveli nikakav komunizam, a HDZ je došao na vlast, ali nije uveo tuđmanizam, nego je napravio odmak od tuđmanizma. I to daje ipak neku sigurnost. Sanader je ipak u tom smislu napravio veliku izdaju tuđmanizma. Za Srbiju tu još ima prostora. Paradoksalno je da zapravo mi moramo da vidimo što bi se dogodilo, možemo da zamislimo, da SPS i radikali dođu na vlast. Pitanje je da li bi se uveo sistem iz devedesetih nazad ili ne bi, ali tek onda kada bismo bili sigurni da SPS i radikali na vlasti ne znače povratak u Miloševićevo razdoblje ni u jednom aspektu, tek tada bismo mogli reći - Okej, ta zemlja je završila svoju postkomunističku i postnacionalističku transformaciju. Ja se nadam da će se to dogoditi brzo. To ostaje da vidimo.

Svetlana Lukić:
Bio je ovo Dejan Jović, a jedna od primedaba na Peščanik *jeste da stalno pričamo o prošlosti, o toj Osmoj sednici, o 12. martu, 5. oktobru, ratnim zločinima, a nikako o budućnosti, odnosno o onome od čega se živi, o novcu, o korupciji i sličnim stvarima. Pa to je malo teško, jer većina ljudi koja govori u ovoj emisiji misli da još u vrhovima policijske, vojne i izvršne vlasti u ovoj zemlji sede ljudi koji su ili činili zločine ili čuvaju ratne zločince, da sede ljudi koji su 12. marta učestvovali u atentatu na premijera i time u stvari sproveli puč u ovoj zemlji. Onda je suvišno pričati o korupciji. To je kao kad biste se čudili što je Arkan pljačkao pumpe. Pa naravno, kada je čovek ubijao po Vukovaru i istočnoj Slavoniji, onda je zaista glupo čuditi se što je još i pljačkao benzinske pumpe. Mi smo odlučili i to smo najavili još u prošloj emisiji, da napravimo film o atentatu na premijera Đinđića. To smo obelodanili na promociji u Jugoslovenskom dramskom pozorištu, odakle ste*

prošle nedelje čuli malu reportažu. Danas ćete na kraju Peščanika *slušati Nadeždu Milenković, našu kreativnu direktorku, koja svojim rečima na tom skupu objašnjava našu nameru da snimimo ovaj film.*

Nadežda Milenković

Nadežda Milenković:

Ovaj deo koji je meni zapao da vam kažem se obično najavljuje kao akcija prikupljanja sredstava, pa se kaže – nama nedostaju sredstva. Prvo, odmah da vam kažem, sredstva nam ne nedostaju, nedostaju nam pare. Znači, sredstva imamo, sve ono čime se film pravi, imamo bogu hvala pameti i znanja, iskustva, pre svega ovih sjajnih žena, i neke časti i hrabrosti, a gde će da škripi, to je ono što se zove – pare, novac. I onda smo razmišljajući o tome kako da prikupimo ta sredstva i ko u stvari treba da finansira ovakav film, shvatili da treba da ga finansiraju svi kojima je stalo. Jedna Ceca, ja ih baš i ne razlikujem, jedna od njih dve je lepo rekla da ovaj film treba da finansiraju ljudi koji su išli iza kovčega Zorana Đinđića. To su ljudi koji svakog 12. marta odu na Novo groblje, a posle gledaju specijalne emisije i uredno plaču kod kuće. Mirko Đorđević je u jednom *Peščaniku* divno rekao, pa je to budući slogan ove akcije – Ako nećemo mi, ko će i ako nećemo sada, kada? Onda smo došli na ideju da se ta akcija zove – Evro po glavi slušaoca. Kad bi svaki slušalac uplatio po evro, to bi bilo ihi-hi za film i da pretekne i da radimo još svašta drugo. Kad izađete, videćete, mi smo spremili male uplatnice, prigodne za to da ih ponesete. To su samo fotokopije, ne brinite, i ono – ko ne popuni ne može da izađe. I to je naša želja, da vas pozovemo da svako uplati jedan evro, kad plaćate struju koju sigurno plaćate, i RTS koji prigodno ide uz to. A zašto evro? Pre svega zbog toga što je to, osim što je moneta nekim ljudima koji je imaju, nama simbol puta kojim je Đinđić poveo Srbiju. A ako sada ne skupimo to u evrima i ako ne snimimo i ne uradimo ovaj film, sledeći put ćemo skupljati novac u rubljama.

Svetlana Lukić:

Do sada je na račun za finansiranje filma uplaćeno sto šezdeset hiljada dinara. Ako imate mogućnosti i volje da nam pomognete, možete na našem sajtu na adresi www.pescanik.net da pogledate uplatnicu. Hvala vam što ste slušali Peščanik*, do viđenja.*

PEŠČANIK 05. 10. 2007.

NA RINGIŠPILU

Ko priziva fašizam, to mu je poslednje prizivanje...

Sada ne postoji ništa besmislenije nego biti član Demokratske stranke...

Moja kamenica u glavu je da pišem blog jednom nedeljno...

Atentat je vrlo značajan za razumevanje 5. oktobra, jer je on bio razrešenje tog dvosmislenog događaja...

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramski pisac*,

NENAD PROKIĆ, *narodni poslanik*,

MILJENKO DERETA, *iz Građanskih inicijativa*,

DRAGOLJUB STOŠIĆ, *iz Unije slobodnih sindikata*,

SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

Svetlana Lukić:
Peti je oktobar, na današnji dan pre mnogo godina emitovana je prva epizoda serije Leteći cirkus Montija Pajtona*. Na današnji dan pre sedam godina desilo se nešto za šta smo mislili da je revolucija, a sada je već jasno da na pitanje – šta se dogodilo tog dana, postoji najmanje tri odgovora. Vi zaokružite onaj za koji mislite da je tačan:*

a) revolucija
b) primopredaja vlasti
c) puč

Bojim se da mnogi ne bi znali šta da zaokruže, baš kao što 31 odsto građana Srbije, po rezultatima poslednjeg CESID-ovog istraživanja, kaže da ništa ne razume u vezi s politikom koja se vodi u ovoj zemlji. Strašna je činjenica da trećina ljudi živi kao u bunilu, u državi čije ciljeve ne shvata i čiji je gospodari, vidljivi i nevidljivi, surovi i beskrupulozni, ispunjavaju užasom.

Odavno je sećanje na 5. oktobar kod mnogih od nas počelo da izaziva neku vrstu uvrnute nostalgije. Nije to žal za mladom vrbom iz našeg detinjstva, to je žal za nama pod tom vrbom, mladima i punim nade.

Sedam godina posle, za skupštinsku govornicu izlazi Aleksandar Vučić sa transparentom – sigurna kuća za Ratka Mladića. Sedam godina posle, predsednik parlamenta na to ćuti, jer mu poslovnik ne dozvoljava da reaguje. Sedam godina posle, neonacisti i klerofašisti najavljuju marševe, a ministar policije ih zabranjuje s obrazloženjem da to šteti imidžu zemlje u trenutku kada se rešava status Kosova. Da nema Kosova, to bi verovatno bilo još jedno legitimno izražavanje slobode govora i okupljanja.

Sedam godina posle, radikali predlažu da se u skupštini donese rezolucija kojom se osuđuje blokada Kube od Sjedinjenih Država i u ozbiljnim novinama se o tome vodi polemika i neki ozbiljni ljudi se izjašnjavaju o ovom idiotskom predlogu. Mi smo sada, sa Rusijom, postali velika sila i izjašnjavamo se o svetskim problemima starim pola veka. Zašto ne glasaju za rezoluciju kojom se osuđuje nasilje nad budističkim sveštenicima u Burmi? Da li zato što s burmanskim diktatorima već decenijama tako lepo trgujemo prodajući im haubice? Što ne glasaju za rezoluciju kojom se osuđuju kineske vlasti koje svake godine izvrše nekoliko hiljada smrtnih kazni? Evo, 10. oktobra je Dan borbe protiv smrtne kazne, pa neka u to ime usvoje rezoluciju protiv kineske

vlade. Tako bi naša vlast po ko zna koji put dokazala svoju privrženost ljudskim pravima koja su, kada malo bolje razmislite, izmišljena pre nekoliko hiljada godina u republici Srbiji.

Ombudsman Saša Janković priznao nam je da ne može ništa onim dilberima, odbornicima iz Knića, koji su razrešili dužnosti predsednicu skupštine opštine, jer se usudila da ode na porodiljsko bolovanje. Kada ombudsman još nema kancelariju, nema budžet, nema stručne službe, teško da se šta drugo, osim njegove nemoći, i moglo očekivati. Pa ni ovi što vladaju nisu blesavi, tako su povereniku za informacije Rodoljubu Šabiću dali sobu i telefon, pa vidi kako im je uzvratio. Mi živimo u zemlji u kojoj izbor glasi – ombudsman ili ministar za Kosovo i Metohiju. Ombudsman dakle nema nikoga u stručnoj službi, ali zato Slobodan Samardžić, ministar za virtuelni deo Srbije, po sistematizaciji ima pravo na sto osamdeset zaposlenih. I tako dalje, mogu da nabrajam do sutra. Moj junak Foks Molder bi rekao – Loviš čudovište mrežom za leptire.

U Novom Sadu je bila promocija Peščanika*, govorili su Miljenko Dereta, Nenad Prokić i Biljana Srbljanović.*

Biljana Srbljanović:
Normalno je da u sredini u kojoj ubiju čoveka reformatora da bi došli na vlast ljudi marširaju s kukastim krstovima – to ide jedno s drugim. Zato su ga oni i ubili. A mi treba da pokažemo kako su oni to izveli i kako im čak i ona druga strana te vlasti, koja bi trebalo da bude modernija, liberalnija, prećutkivanjem i saradnjom daje apsolutni legitimitet. Juče sam otvorila *Kurir*, na naslovnoj stranici Ulemek izgovara – Voja nije naš. Kada masovni ubica i zločinac nešto kaže, ja odmah pomislim suprotno. Na prvoj stranici tih novina on objašnjava nešto o svojim prijateljima kriminalcima i divi im se. Na drugoj stranici govore o tome da li se Batić sunčao u solarijumu ili je garav od rođenja, a ispod ministar inostranih poslova objašnjava kako u Ujedinjenim nacijama zastupa naše, srpsko pitanje. E, kada to postoji jedno s drugim, onda ne treba da se bavimo ni tim malenim dečkom koji pokušava da glumi ministra inostranih poslova, u smešnom odelu, sa smešnom politikom i smešnim ovlašćenjima, na smešnom engleskom, niti treba da se bavimo Ulemekom i njegovim kolumnama, nego treba da se bavimo time ko tim ljudima omogućava da rade to što rade. Sve drugo je za mene potpuno beznačajno.

Pre dva dana mi je Ceca dala knjigu Vesne Mališić, koja je napravila intervju s Đinđićem u periodu od 1. novembra do 1. decembra 2000. godine. Znači, još su u toku bile promene, bila je tročlana vlada, i on objašnjava u dugačkom monologu tačan proces dolaska na vlast 5. oktobra. I govori nešto što mi se čini ključnim, da je on te 2000. rekao – Neće ovu državu promeniti ni nevladine organizacije, ni mi koji idemo okolo sa svećama, koji trčimo da se bijemo, pa kad nas mlate mi bežimo. Nećemo ništa promeniti mi, s našim parcijalnim shvatanjem problema, nego tu mora da se nacrta front hrabrih, radikalnih ljudi koji jurišaju na ove koji nam rade o glavi. I kako je bilo tada, 5. oktobra, tako je i sada – ili će oni na nas ili ćemo mi na njih. Mora se jurišati na njih, ali ne parcijalno, nego u glavu, tamo gde je najopasnije. I kada ovaj kaže – Nije Voja naš, treba im odgovoriti – Ne, Voja je vaš. Tu treba udarati.

Nenad Prokić:
Obraz, Dveri, to nisu autentični pokreti. Oni nisu nastali iz nekih ideja, već čistom instrumentalizacijom, od ove vlasti koja je u kolapsu, zajedno s politikom koja je nastala na temi Kosova. Sa odlaskom Kosova ta politika očekuje svoj kraj i boji ga se. I nama je, izgleda, suđeno da budemo poslednji, to je Dejan Jović dobro rekao u emisiji – postkomunistička i postnacionalistička tranzicija jedino kod nas nije završena. Kod nas niko nije izdao ideju Miloševića. Radikali nisu uradili ono što je Sanader učinio u Hrvatskoj. Mirko Đorđević mi je rekao, pa verujem, da je poslednja veštica u Evropi spaljena pod Karađorđem. Prema tome, mi ćemo poslednji da prođemo postnacionalističku i postkomunističku tranziciju i to se upravo sada najavljuje preko tih ultimativnih sredstava, uprkos tome što su oni svesni da je to poslednje sredstvo koje može da se iskoristi. Ko priziva fašizam, to mu je poslednje prizivanje.

Pre neki dan je u Novom Sadu igrana predstava Jirgena Goša iz Nemačke, *Magbet*. To je komad pokojnog Šekspira, koji govori o tome kako se na vlast dolazi ubistvom i on zbog toga ima posebno značenje u Srbiji. U Nemačkoj čitanje tog komada nije toliko važno kao što je ovde. To je predstava puna krvi i govana i naši ljudi s te predstave izlaze. Jadna je zemlja koja se boji da se prepozna u ovoj predstavi. Jauci paraju nebo, a niko ništa da učini – to su Šekspirove reči pred kraj ovog komada. Dakle, zašto ljudi izlaze s predstave koja podseća na srpsku vlast, koja se maže govnima, trpa sopstvena jaja u dupe – jer tako glume ti ljudi, ko je gledao video je ogroman komad džigerice koji

se tamo rastrže. Oni su sve vreme goli i prvi put sam video golotinju koja ima svoje opravdanje u teatarskom smislu. A kada glume žene, oni muški pribor podviju ispod butina tako da on viri pozadi. E, tako su oni izgledali kada su stavljali u Kumanovu onaj potpis. A sada su frajeri i preko *Obraza i Dveri* su isukali te svoje neupotrebljive organe znajući da je to možda poslednji put. Ne govorim baš stalno ovako, ali predstava je takva, pa onda govorim na taj način. Tu se vidi metamorfoza zla i publika izlazi, jer, doduše, može to da podnese u životu, ali ne može da ga podnese na sceni. E, dokle god ne budu mogli to da podnesu na sceni, a podnose ga u životu, dotle u ovom društvu neće biti završena postkomunistička i postnacionalistička tranzicija.

Ideje o tome nedostaju takođe i urednicima novina, pa u pet novina istoga dana izađu napadi na Čedomira Jovanovića. To znači da ti urednici koji nemaju ideju dobijaju ideju iz jednog centra, iz istog onog centra iz kojeg se šalje direktiva ovim jadnim ljudima koji izigravaju neke fašiste, a ne znaju ni šta to znači.

Miljenko Dereta:
Mislim da je vrlo opasno verovati da oni to ne rade iz ubeđenja, da oni to rade samo kao instrumentalizovani ljudi. Imao sam zadovoljstvo da u televizijskoj emisiji razgovaram s Markom Jakšićem i on zaista misli to što govori. Ne znam šta je strašnije – da ne misli to što govori ili da misli to što govori. Ali oni su zaista uvereni u to, oni su spremni da se žrtvuju zato što je žrtva krajnji cilj kojem oni teže. Ne smemo da ih potcenjujemo i da mislimo da je njih moguće promeniti, osim ako ne onako kako je Biljana rekla, nekim jurišem, jer to je jezik koji oni razumeju. Njihova ubeđenja su u tom smislu čvršća od naših, jer su jednostavnija od naših. Mi uživamo u sopstvenim razlikama. Sasvim je sigurno da su oni uvereni u to što rade i da oni to rade sistematski. Ja vas podsećam na to ko je sada ministar obrazovanja, koji je pohvalio versko obrazovanje, iako bi kao ministar morao da čuva građansko vaspitanje, jer nema ko drugi da ga čuva osim ministarstva. Dakle, to je sistematski rad na stvaranju i učvršćivanju te ideologije kod mladih, da bi je oni zastupali, ako je potrebno, i svojim životima. I kada se preti nekim ratom, naravno da oni iz skupštine ne vide sebe u tom ratu, već vide one koje u ovom trenutku obrazuje ovo ministarstvo obrazovanja. Zato je velika stvar to što se Novi Sad ovako mobilisao protiv ove najave. Mi smo se već dogovorili s nekima od organizatora da ćemo biti ovde 7. oktobra. Pojačanje će doći iz Beograda.

Svetlana Lukić:
Juče sam čitala tekstove u Politici *o napretku Rusije: na prvoj strani, na trećoj strani, na petoj strani...*

glas iz publike:
A zašto vam smeta Rusija?

Biljana Srbljanović

Biljana Srbljanović:
Da vam kažem, meni ne smeta Rusija, ali mi živimo u Srbiji i Putin nije predsednik ove države i ruska Duma nije čak ni za vreme Tita vladala ovom zemljom, pa neće, vala, da počne ni sada.

Nenad Prokić:
Danas je bilo usaglašavanje u parlamentu i kao 34. tačka dnevnog reda je usvojeno, i s kvorumom Demokratske stranke, da će se raspravljati o tome da tražimo od Amerikanaca da prekinu blokadu Kube. Pedeset godina traje ta blokada, a oni su se sada setili. Dakle, raspravljaćemo o tome u parlamentu i sasvim sigurno ćemo, s Demokratskom strankom, tražiti da se ukine blokada Kube.

Biljana Srbljanović:
Kada Demokratska stranka lupi šakom o sto, ima Buš da deblokira Kubu sto posto, nema govora. Mislim da Demokratska stranka... Srbije, dobro, zato sam i napravila ovu grešku, jer se to preliva jedno u drugo. Čini mi se da dok ovi ljudi vode tu stranku, ona će samo sve više i više da tone. Nju vode neodlučni ljudi, odlučni samo u tome da znaju u čemu su saglasni sa svojim koalicionim partnerom. Ništa drugo oni ne znaju. S druge strane, Demokratska stranka Srbije – ni manje stranke ni više gladi za pozicijama, za upravnim odborima. Oni ne puštaju velika preduzeća. Sto javnih preduzeća puta pet članova upravnih odbora, pa to su ogromne plate, privilegije. To su, ljudi, odluke koje se donose u Srbiji, a ne Kosovo, Putin, Rusija i tako dalje. Oni se međusobno tale i dele i sve zavisi samo od količine lukrativnih mesta, na kojima može nešto legalno ili paralegalno da se zaradi. Od toga će zavisiti kada će Demokratska stranka lupiti šakom o sto.

Da se ne zavaravamo, ta stranka nikada nije bila Građanski savez, ali je postojao minimum konsenzusa njihovih birača, i oni i dalje misle da glasaju za proevropsku, proreformsku stranku. Oni su glasali za tog nepopularnog Đinđića, stajali mu iza odra, plakali mu na sahrani

i nisu verovali da će ljudi koji su govorili da je on zlikovac, narko-diler i kriminalac sada sedeti u vladi s njegovim naslednicima. To je sramota za tu stranku i sramota za milion ljudi koji su na ulici pratili tog čoveka, ubijenog. Ljudi koji smatraju da im ipak nije do kraja jasna uloga toga Đinđića, da li su to baš bile reforme ili nisu, vode Demokratsku stranku i nominalno su zauzeli neka vrlo zanimljiva ministarstva. Mene zanima, na primer, sad sam se uhvatila za tog ministra spoljnih poslova, da li je Vuk Jeremić razgovarao sa svojim ambasadorom Maršićaninom, da ga pita za saznanja koja je Maršićanin iznosio pre nepune dve godine o tome kako je Zoran Đinđić narko-diler i kriminalac. Da li njegov ambasador zastupa tu vrstu teorija u svojim kontaktima u Švajcarskoj, da li on uopšte ima kontakte, da li je trezan i šta se s njim događa? Da li su ambasadorska mesta potpuno prebrisana, jer bez obzira na to što je konstituisana vlada, mi i dalje nemamo ambasadore. To znači da se ovde diplomatija vodi nekim drugim putevima. U ovoj zemlji se sve vodi nekim drugim putevima, pa mene zanima da mi se objasni koji su to putevi. Ako se tako radi na spoljnopolitičkom planu, zašto bih verovala da se tako ne radi u pravosuđu? DS vodi glavnu reč u toj oblasti i ja ne znam zašto bi oni lupali šakom o sto, kada im negde u dubini duše taj Zoran nije baš do kraja jasan, a i držao ih je na ledu. Zašto bi oni lupali šakom o sto kada im je ovo prvi put da su ustali s rezervne klupe i pojavili se pred svetom?

Miljenko Dereta:
Imao sam zadovoljstvo da pre dva dana boravim nakratko u Crnoj Gori i razgovarao sam o Rusima sa Crnogorcima. Sećate se čuvene crnogorske izreke - Nas i Rusa trista miliona. Sada oni vrlo kritično govore o Rusima koji su kupili celu Crnu Goru. Oni su od Crne Gore napravili zemlju dembeliju u kojoj su se ljudi obogatili preko noći prodajući dedovinu, kako oni kažu, i koji sada za taj novac kupuju stanove ovde, u Novom Sadu i u Beogradu. Cene stanova su ovde skočile zato što su Rusi došli u Crnu Goru.

Demokratska stranka je u vrlo neugodnoj situaciji. Naime, oni se bore za vlast. Šta bi oni imali da ne učestvuju u ovoj vlasti? Oni su još manjina, čak ni sa LDP-om ne mogu da formiraju vladu. Dakle, šta bi oni mogli da rade kao opozicija, kada su, kao što nam je pokazano one čuvene noći sa radikalima, ovi spremni i na to? Srećom po nas, radikali nisu bili do kraja spremni da poštuju ustav i zakone, pa nisu

ostali na vlasti, nego su se, verovatno uz dobru pogodbu, s nje povukli. Kao i uvek pokušaću da odbranim jednu političku odluku. Ulaskom u ovakvu koaliciju vi procenjujete da ima šanse da nešto promenite u ovoj vladi. Alternativa je da se držite principa, kao što se Građanski savez od osnivanja držao svojih principa i porastao s jedan na dva odsto podrške, dakle zastupajući ideje koje u Srbiji zahtevaju vreme da bi zaživele. I činjenica da vas ovde ima toliko večeras i činjenica da se sprema marš protiv događaja najavljenih za nedelju pokazuje da se podiže glas javnosti. I to se podiže ne kada se to dogodilo, nego pre nego što se dogodilo. To je jako važno. Kao što je važna i činjenica da zahvaljujući jednom delu vlade Evropska unija menja svoj odnos prema našem pridruživanju. Neki pomaci se postižu i mislim da je najveći izazov za Koštunicu i njegovu vlast bio to što je Đelić, kakav god da je, svrdlao i oni su odjednom pomislili – Ovaj će da nas uvede u Evropu, brzo izmisli NATO državu, napadni ga i spreči u tome. I mislim da se sada u vladi vodi velika bitka kako bi sprečili da deo vlade pod kontrolom Demokratske stranke nastavi evropske integracije.

A sličnosti između Rusije i Srbije su velike. Danas je Putin najavio da ne odbacuje mogućnost da postane predsednik vlade. To smo već imali – bio sam predsednik države, a sada ću biti premijer. Putin se ugleda na našeg Voju i mislim da će se i Rusiji dogoditi ono što se dogodilo nama.

Nenad Prokić:
Sada ne postoji ništa besmislenije nego biti član Demokratske stranke. Nedavno sam bio u emisiji u kojoj sam od svih koje sam napao najviše napao njih. I uđem ujutru u parlament i oni mi kažu – Bilo je super. Kažem – Je l' me zafrkavate? Kažu – Ma ne, bilo je odlično. Pa kako možeš to da mi kažeš, kada sam tebe napao? Ne, ne, bilo je super. Dakle, oni su u potpuno šizofrenoj situaciji i to prilično bedno izgleda. Koštunica se mnogo boji radikala. On nema boljeg predsednika od Tadića, jer će ovaj sve da radi, samo da ostane predsednik.

Biljana Srbljanović:
Htela sam da kažem da sam u šizofrenoj situaciji. Kada pratiš jedno krilo vlade koja gura ka evropskim integracijama, ti vidiš da ljudi iz tog istog krila kažu – O pripadnosti NATO-u odlučiće narod na referendumu. Ja sam protiv ulaska Srbije u NATO, ja lično, Biljana Srblja-

nović, dramski pisac. Srećom po Srbiju, mene niko ništa ne pita, te Srbi, uđite u NATO ako mislite da spasete živu glavu. Ja to jednostavno ne mogu iz svojih najdubljih uverenja da opravdam, niti da zagovaram, ali se nadam da me Srbija neće poslušati. I to ne zbog toga što je NATO bombardovao Srbiju, nego zbog toga što je NATO bombardovao bilo koga, što je to vojna organizacija koja je direktno pod vlašću jedne vlade, koja mi se nikako ne dopada sada. I to što imam da zamerim Putinu, imam da zamerim u istoj meri i Džordžu Bušu, samo srećom, kada američke kompanije kupuju preduzeća u Srbiji i daj bože da nam se to desi, to je jedna priča, a druga je priča kada to isto reformsko krilo vlade dođe s međunarodnog sastanka i kaže – Direktor *Aeroflota* je zainteresovan da kupi JAT. Kao da je on portparol direktora *Aeroflota*. Šta mene briga za šta je zainteresovan direktor *Aeroflota*? Tako da oni kao buše, buše, hoće u Evropu, ali s druge strane kažu – Narod neka odluči i ako bi još ruski narod mogao da nam odluči, to bi možda bilo i najbolje. Tako da nisam sasvim uverena u iskrenost, a pogotovo ne u moć tih pojedinaca koji pokušavaju da nas integrišu u NATO.

Je l' vi shvatate da smo mi bojeva glava između Češke i Slovačke, da se nama, čitavom državom, sudbinom osam miliona ljudi, ovde preganjaju kao da smo stvar? Pokušavaju da pomire nepomirljivo i mislim da je ta vlada ni riba ni devojka. Ljudi koji možda imaju to krilo vlade možda imaju iskrenu misao, iskrenu viziju, ali oni nemaju moć, nemaju vlast i u krajnjem slučaju se kriju iza populizma – Narod će da kaže. Ne daj bože da se ovde narod o bilo čemu više izjašnjava na taj način. Ovo nije da na livadi izvičemo vožda. Mi smo glasali, izabrali smo neke ljude na osnovu njihovog programa i ako je taj rekao da program njegove stranke podrazumeva evropske integracije, nema šta narod dalje da mu kaže, narod mu je jednom rekao. Ako ne bude tako, onda vrati mandat, bajo, idemo na nove izbore, da ti narod malo kaže šta ćeš da radiš.

Miljenko Dereta:
Demokratska stranka valjda nikoga nije iznenadila. U jednom trenutku je jedan čovek među njima nametnuo drugačiji ton i mi koji smo mu verovali smo ostali isti, a Demokratska stranka se vratila na ono što je uvek i bila. Za ljude koji za to glasaju, to je jedini izbor, jer nisu svi kao što smo mi i nisu svi kao što su radikali. Većina je za srednju, nikakvu liniju, na kojoj se oseća sigurno i mirno, u kojoj ži-

votari, u kojoj je stekla nešto. Dosta putujem po Srbiji i ljudi mi kažu – Moramo ipak biti oprezni, moramo polako, jer sada nešto imamo. E, to je ta Demokratska stranka, to je sredina, to niti smrdi, niti miriše, ali je to većinsko opredeljenje jedne u osnovi demokratske Srbije. To što mi mnogo očekujemo od Demokratske stranke je problem nas koji ne glasamo za nju. Oni koji glasaju za nju veruju u to. Nažalost, biće potreban bar još jedan ciklus izbora da mi postanemo većina.

Biljana Srbljanović:
U principu sam zahvalna što ima ljudi kao što si ti, koji umere, spuste na razumnu meru moju ličnu ljutnju, kada sam u stanju da šamaram i levo i desno. Ali moram da kažem nešto. Iako nisam glasala za Demokratsku stranku, predsednik Tadić, od onog momenta kada je izabran, više nije Demokratska stranka. On je predsednik moje zemlje i on meni odgovara. Ja nisam građanin drugog reda zbog toga što nisam član Demokratske stranke, a ovo je očigledno postala višepartijska država, u smislu da su oni koji su u partijama – na vlasti, ali u svakom smislu. Direktori kompanija su ljudi iz partija, ljudi dižu kredite po partijskoj liniji, lizing se dobija po partijskoj liniji. Znači li to da smo mi koji nismo članovi partija građani drugog reda? Znači li to da predsednik države Srbije odgovara samo članovima svoje partije ili sam i ja podjednako građanin kao i onaj koji ima neke koristi od toga što je u Demokratskoj stranci? Ja mislim da jesam i da je on obavezan da meni odgovara na isti način kao i onom tamo. Mislim da je velika greška što se ovde to nikako ne razdvaja. Najočiglednija stvar bi bila da predsednik države podnese ostavku na funkciju šefa partije. Ali ovako ne, mi smo višepartijski sistem shvatili tako da ko je u partijama taj nam vlada, a mi ostali – pa bolje da se učlanimo.

Sad gledam unazad, bliži se 5. oktobar, pa se svi sećamo kako je bilo, pa sam spomenula da sad čitam neke spise i prisećam se 5. oktobra 2000. godine. Mnogo me je sramota koliko sam bila glupa i kako sam smatrala da je mnogo važno i da je strašno veliki otpor što šetam tamo sto dana, mlatim svećama, trčim pred pandurima. Jedina moja povreda iz demonstracija je što sam se jednom ušinula kada sam se okliznula ispred pandura. Hoću da kažem, nismo ni mi spremni da malo pripomognemo, da eventualno uđemo u izbornu trku. E, ja mislim da je možda došlo vreme da se totalno uvališ u to, pa da se time baviš ili da se ne baviš. Ako mora da se uđe u stranke, ulazi se u stranke, ako moraš da stavljaš svoje ime na liste za kandidate, stavljaš se

na liste, uvališ se do kraja. Nema više one pozicije – gledam sa strane, kao ja sam nezavisni intelektualac, pa ću da posmatram. Koga ja tačno posmatram? Meni bi za moju poziciju nezavisnog intelektualca mnogo odgovaralo da se ništa ne promeni, da bih ja imala šta i da posmatram. Pa bolje da sebe samu posmatram i od toga što vidim, verujte mi, mnogo me je sramota.

U šta mi ode sedamnaest godina? Mislim da je došlo vreme da se povuče neka crta, da svi kažemo do koje tačke smo bili spremni da rizikujemo i šta smo stvarno rizikovali i da vidimo kako ta granica može malo da se makne, pa da ideš do kraja. Ili ućuti i idi, digni taj lizing, otplaćuj tamo ratu za kola i ćuti, super ti je, doći će ti Putin, šta te briga što će *Aeroflot* da kupi JAT, kad ionako nećeš nigde da letiš, em nemaš pare, em nemaš vizu, šta se buniš onda? Prema tome, ili jedno ili drugo.

Miljenko Dereta:
Naše biografije su malo različite, ja sam počeo devedesetih u političkoj partiji, u Građanskom savezu, bio tamo šest godina, pa sa Žarkom Koraćem otišao u SDU i tako dalje. I video sam ograničene mogućnosti političkog delovanja u ovakvoj Srbiji kakva jeste, i prihvatio sam se drugog posla, da kroz podizanje obrazovanja mladih ljudi u učenju demokratije pokušam da pomognem da se stvori društvena baza koja može da održi demokratiju. Ne samo da proizvede 5. oktobar, nego da ga održi, jer to je naš problem. I mi ne slavimo 5. oktobar, mi slavimo 24. septembar, kada smo pobedili na izborima, zato što je za nas jako važno da smo mi u demokratskom, nenasilnom procesu, po pravilima igre koja su bila potpuno nefer, pobedili Miloševića. Otporaši, na koje se ti pozivaš, ti koji idu u prvi red da se biju, to je bio Srpski pokret obnove. Nije slučajno da je on marginalizovan, to su Veljini ljudi, to su ljudi koji dolaze s kamenicama na 5. oktobar. Meni je teško da zamislim bilo koga od nas, pa i sebe naravno, kako se bije. Ne zagovaram pasivnost, naprotiv, ali zagovaram realističnu sliku onoga što je sada moguće u Srbiji. Užasno je teško.

Biljana Srbljanović:
Ja uopšte ne pozivam ni na kakve demonstracije, revoluciju, to su sve besmislice koje su prošle. I ti si u pravu, ja nikada ne bih zavalila taj kamen, išla bih da vidim i prvi bi me kamen pogodio u glavu i ja bih pala kao prva žrtva revolucije iz čiste gluposti. Ali ja ne govorim o to-

me, jer to je vreme prošlo, ja govorim o tome da nama dolaze novi izbori i da mi treba da imamo u glavi da se prase ne goji pred Božić. Šta vi mislite, zašto se ja akam s onim ljudima na blogu, šta mislite šta meni to treba u Parizu, gde sedim lepo, gledam u Senu, šetam kuče? Akam se s blogom, jer tamo dolaze desetine hiljada ljudi i ti objašnjavaš, objašnjavaš, pa mic po mic, pa jedan po jedan, nešto se talasa, nešto se menja. To je moj posao, ja ne mogu da idem od vrata do vrata, ali mogu ovako od čoveka do čoveka što sedi u kući iza svog kompjutera, mogu tako da skupljam glasove za promene. To je naš posao, tako se pravi revolucija, o toj revoluciji ja govorim. Moja kamenica u glavu je da pišem blog jednom nedeljno. Gnjavi ljude, gnjavi, pitaj – kolika ti je plata, jesi li siguran da si dobro razmislio kako ćeš da glasaš. Nama dolaze izbori, nama su važni gradovi. Setite se, molim vas, da su promene u Srbiji pod Miloševićem počele od gradova, i to ne od Beograda, nego od ostalih gradova, koji su vadili kestenje iz vatre za Beograd. Prema tome, to treba da radimo, o tome vam govorim, nema tu – gadim se, nema – nije to za mene. Ljudi mi kažu – Šta te briga, je l' ti dosadno u Parizu? Pa ti si pisac, to je ispod tvog nivoa. To su moji sugrađani, zašto ja to ne bih radila, zašto ja ne bih zasukala rukave i uradila nešto za svoju državu? Šta mogu da uradim? – Da ispiram mozak ljudima, da ponavljam dok svi ne poludimo, pa na kraju neka se promeni pet, deset odsto, ali menja se, vi vidite da se to menja. Eto, to je neka stvar koju svi treba da radimo, svako u svom domenu.

Kad su one došle na ideju da se na osnovu knjige *Nezavršen proces* Srđe Popovića radi taj film, mnogo sam se obradovala, a kada su me još pozvale da se uključim u taj rad, bila sam mnogo ponosna. Paralelno s radom na scenariju pišem knjigu o tom iskustvu: zašto sam se uključila u to, na šta nalećem, da se izborim sa svojim demonima i da sebi ostavim nekakav dokument, vrstu dnevnika o tome šta sam sve razmišljala, u kakvim zabludama sam bila. Svi smo od trenutka kada je ubijen Đinđić shvatili šta smo izgubili, a da u ono kratko vreme dok je on nama vladao, nismo znali šta imamo i da smo se mnogo ogrešili o to. Ja prva moram to da priznam i čitam sada te materijale, prolazim kroz ličnu katarzu, kažem – Čekaj, ti si to pročitala u *Kuriru,* čoveče. Meni je to u mali mozak neko ubacio – reformator, proevropski, da, ali Cane, Mane, ovo, ono. Ljudi, ne umem mnogo stvari da radim u životu, ali umem da učim i da čitam. Ja sistematično prilazim ovome, čitam sve, ja vam dajem reč, iščitaću sve te hiljade strana novinskih isečaka, zapisnika s procesa, deset hiljada strana ima samo zapisnika s procesa, knjiga, apsolutno svih dokumenata koji mi dođu

do ruke, koji osvetljavaju veliku ulogu Zorana Đinđića, premijera, u našim životima. Ja vam dajem reč da ću to iščitati da bih isterala svoje demone i da bih se oprala pred sobom za ono u šta sam sumnjala. I mislim da smo svi mi pali kao žrtve stravične propagandne mašine zaboravljajući ključnu stvar, da je taj čovek bio premijer, da je ubijen zato što je bio premijer i zato što je radio nešto dobro za nas, i da je naša obaveza da damo svoj sekund vremena, pola evra, šta god, da doprinesemo da to ruglo koje stoji kao živa rana Srbije na neki način počne polako da zarasta.

I zato vas pozivam da čime možete pomognete, super je da pomognete, ali zbog vas. Taj jedan evro po glavi slušaoca, taj materijal koji imaš, dajte ahrive ako imate, dajte kasete, šta god ko da ima, bilo šta što misli da je važno neka da. Ja vam dajem reč da ću sve pročitati i da ću sve uzeti u obzir, ako ništa drugo, barem neće biti nijedne tačke koja će ostati zamućena, od sad pa zauvek.

Svetlana Lukić:
Slušali ste Miljenka Deretu, Nenada Prokića i Biljanu Srbljanović koji su govorili na promociji Peščanika *u ponedeljak u Novom Sadu. A juče je u Beogradu sahranjen naš stalni sagovornik i naš prijatelj, Dragoljub Stošić. Dragoljub je bio predsednik Unije slobodnih sindikata, vođa sindikalnih štrajkova vozača GSP-a pod Miloševićem, žestok kritičar dvojice gradonačelnika, Nebojše Čovića i Nenada Bogdanovića. Dragoljub je bio domaćin* Čuvara vatre*, on je obukao majicu sa Đinđićevim likom i otišao pred specijalni sud kada su se pred tim sudom pojavili momci sa slikom vuka* Crvenih beretki *na svojim majicama. Prebijan i hapšen pod Miloševićem, Dragoljub je 5. oktobar dočekao u zatvoru, pa ipak, kada je umro, gnevan i brz, shvatili smo da taj 5. oktobar, koji izgleda nije bio nikakva revolucija, koji nam je komad po komad oduzet bez ostatka za ovih sedam godina – ipak ima nešto što mu niko ne može oduzeti – svog neznanog junaka kojem mi znamo ime – Dragoljub Stošić. Neznani junak koji je pao u borbi za našu izgubljenu stvar.*

Dragoljub Stošić:
Kao da ste u ludnici na otvorenom, kao da je ovo Čehovljev *Paviljon 6* i mi tu teturamo, tumaramo po mraku, sudaramo se, sluđeni, bez neke nade. Ja sam se 1999. godine zalagao za protektorat, nema potrebe da menjam svoje mišljenje. Ja ne mislim da treba radikale pustiti,

pa kao, onda će sve biti jasno. Pa nemamo mi više mogućnosti, nema više ni energije, ni vremena. Prosto smo toliko ubijeni u pojam, toliko smo osiromašeni. Pa zar već nemamo to, šta oni još mogu da urade? Zašto se ne uzme taj podatak koji je tu skoro objavljen, ali je prošao gotovo nezapaženo, da sedamdeset odsto anketiranih studenata nikada nigde nije bilo izvan granica Srbije? Ja sam pre neki dan bio u Hrvatskoj i trebalo mi je nedelju dana da se oporavim, samo kada sam video kakvi su njihovi putevi. A oni su na najnižoj lestvici od tog normalnog sveta. Pa gde smo onda mi?

Zoran Đinđić je jednom rekao – Ovde čim se umiješ, odmah si sumnjiv. To je stvarno tačno i dok ležimo u blatu imamo dva izbora – da ustanemo iz tog blata ili da one malobrojne koji još ne leže, nego stoje u tom blatu, povučemo u to blato. To mi liči na ovo da se mi dodatno angažujemo da se ovde sudi za ratne zločine. Umesto da ustanemo iz tog blata, da to malo energije što još imamo upotrebimo na ustajanje, mi i to malo energije upotrebljavamo da uvučemo one malobrojne koji još stoje, koji još nisu legli u to blato. I kada svi budemo kao svinje i kada svi budemo groktali i kada ovo bude veliko korito u kojem ćemo da lapćemo pomije, onda ćemo valjda svi da budemo srećni, neće nam ništa drugo trebati. Kada sam u Gradskom saobraćajnom preduzeću pokrenuo ideju da se napravi jedan sindikat, počeo sam time što sam razgovarao s ljudima da li je njima palo na pamet da bi oni možda trebalo da imaju drugi par cipela, pošto taj jedan, s izlizanim i iskrivljenim petama, izgužvan, prljav, ne bi trebalo da im bude dovoljan. Ili da ih podsetim na instituciju nedeljnog ručka s porodicom u kafani. Mi smo naš standard, pristup životu, elementarnom, toliko snizili, toliko smo postali ljudi bez potreba da im zaista olakšavamo posao. Ili je možda to što nam rade sve ove godine dovelo do toga, svejedno šta je, ali to mora da prestane. I taj težak posao suočavanja s tim unesrećenim ljudima koji imaju strašne dezorijentacije i ograničenja koja su im sve ove godine stvarana u glavama, to mora da se raščisti ili za nas nema nade.

Ja sam se u Demokratsku stranku učlanio 1996. godine iz dva razloga, jedan je bio važniji, taj da se prkosi režimu Slobodana Miloševića, i drugi je bio taj što sam verovao Zoranu Đinđiću. Znači, imao sam dva razloga, prkos i shvatanje da je otpor prema Slobodanu Miloševiću preduslov za sve drugo – iz istih razloga sam se učlanio i u *Otpor*. Ali što se tiče Demokratske stranke sada, moram da kažem da sam razočaran. Ona iz više razloga ne liči na sebe, a najviše tome doprino-

si taj tragični razlog da su ubili Zorana. Pre neko veče, neko od onih mlađih članova Demokratske stranke, kada su došli da daju podršku Čedi Jovanoviću u opštinskom odboru na Novom Beogradu, dodao je na tabli na kojoj piše Demokratska stranka – Srbije. I mislim da je to ozbiljna opomena Demokratskoj stranci. Ako hoćete da idem do kraja, to je vrhunska uvreda za Demokratsku stranku, da je uporede s Demokratskom strankom Srbije. Da li je Boris Tadić shvatio da ta kohabitacija dugoročno gledano nije zdrava, ni po njegovo zdravlje, između ostalog? Ja bih voleo da jeste, ali ne bih smeo da stavim ruku u vatru za to. I Čeda Jovanović, bez obzira na to da li je prerano došao na mesto na kome je bio, zaista ima politički nerv koji je teško sporiti i strašno brzo misli. On govori stvari koje ja u devedeset i ne znam koliko procenata potpisujem, sasvim mi odgovara sve to što priča. Da li je on malo nadobudan, da li je izdržao teret slave koja mu se dogodila, to je druga priča, ali Čedomir Jovanović je jedan od dvojice ljudi koji su isporučili Slobodana Miloševića. Jednog od njih su ubili, a ovog drugog pokušavamo da se oslobodimo. Da nema ničeg drugog u biografiji Čedomira Jovanovića, to bi trebao da bude razlog o kojem bismo morali da vodimo računa kada činimo ustupke *Kuriru* ili ne znam ni ja kojoj tamo opciji koja se eksponira preko *Kurira*, i dopuštamo da se na taj način navodno Demokratska stranka pročišćava.

Ne mogu da razumem, ne mogu da shvatim da Branislav Čanak, predsednik UGS *Nezavisnost*, kaže da su protiv ovog zakona o radu zlonamerni investitori i ljudi koji su nam namenili ulogu kolonije. Pa ne mogu da verujem, stvarno. Pa ja bih bio presrećan, i ako je to izdaja, onda ja jesam izdajnik, da mi zaista postanemo kolonija tipa Južne Koreje, da dođemo do tog nivoa kao kolonija da možemo da organizujemo olimpijske igre. Zaista sanjam o tome da ovde dođu velike svetske korporacije, multinacionalne kompanije koje će da ulože mnogo sredstava, pa da im bude stalo do toga što su uložili, a da onda mi organizujemo sindikate i podignemo našu svest na nivo da kažemo – E, sad mi mislimo da smo izrabljivani, jer imamo platu tri hiljade dolara, a hoćemo da imamo pet. Ali za to je potrebno da oni ovde dođu, a ne da ih na ovaj način sprečavamo da uopšte dođu, jer će oni da nas izrabljuju, Bože, a sada smo srećni i tu našu sreću ne damo da nam neko muti.

Ako ovi budu isporučili Mladića, mi možemo da se pakujemo i može biti da sam ja negde u podsvesti i zbog toga čekao Batića ispred zatvora da ga pozdravim, jer u Srbiji je običaj da ideš na slave, ideš na

svadbe, ideš na ispraćaje, da zadužiš onog domaćina da dođe tebi. Pošto nas to sve čeka, ja bih voleo da me sačekaju, da ne izađem baš onako sam. Ne šalim se. Živiš negde gde se veruje na reč advokatu Mirjane Marković da će ona da se pojavi tamo gde je budu zvali, a Batić je držan u zatvoru zato što će da pobegne. Šta reći o pravosuđu čijeg ministra uopšte ne doživljavam kao da govori – on, što se mene tiče, sikće, prosto me čovek plaši. Oči ga odaju, on je meni najopasniji od cele te ekipe, iako je to, naravno, varka, jer sigurno je da je to Koštunica. Sigurno da je to on, jer on ih tu sve drži, sa svojim unezverenim pogledom. Prosto kada ga vidi onako unezverenog, pomislio bi čovek da je on tu slučajno, da je ušao u neku prostoriju u kojoj je jedina slobodna stolica bila stolica predsednika vlade i on je, čovek, tu seo. Čoveče, on je otišao u ono poplavljeno selo gde Velja Ilić gradi kuće. I to su proglasili najvećim gradilištem u Srbiji. Pa to bi malo veća moba, dva sela da se skupe, da se ljudi dogovore i da pomognu jedni drugima – isto bi uradili i pretpostavljam za kraće vreme. To je Srbija pet godina posle 5. oktobra.

Treba ljudima reći – Toliko smo grešili da nas je sramota, izvinite što nismo napravili lustraciju, izvinite što smo zaboravili da su *Čuvari vatre* u ovom gradu šetali godinu i nešto dana. Ali ja se odlično sećam, jer ja sam svakih četrdeset pet dana išao u policiju da im legalizujem tu šetnju, da imaju pravo da šetaju, da ih ne bi tukli. Ti ljudi su tamo skandirali – Maki, *Otpor*, u ono vreme, čoveče, povremeno je bilo viša marica i policajaca nego njih u šetnji, bilo ih je nekad između pedeset i dvesta i šetali su svaki dan trista šezdeset i nešto dana. Ti ljudi su zaboravljeni, ti ljudi nisu pozvani kada je pravljen onaj koktel u skupštini grada posle promena 5. oktobra, a tamo je bilo i profesora univerziteta. Znači, da se izvinimo svi zajedno, svi ćemo da se izvinimo jedni drugima što smo izdali jedni druge, za sve što nismo razumeli, stvarno je vreme. Ne mora Batić ponovo da bude ministar pravde, ali on i Čeda i Vesna i Nataša Mićić i onaj prepametni Nikola Samardžić, svi treba da budu tu i da probamo još jednom. A šta drugo da radimo, šta ćemo sad da radimo, da se predamo, šta? Pa ne mogu da umrem mirno s mišlju da mi dete stoji pred nekom ambasadom zato što je skupio neku kintu da ode u Mađarsku, pa ne može drugačije nego da dobije vizu da bi otišao u Mađarsku. Pa je li to pomisao s kojom čovek treba da se pomiri? Ja stvarno mislim da nije. Ja bar ne mogu s tim da se pomirim.

Imamo sada izbore koji će da izmešaju iste karte. Imaćeš tri Tadića i dvojicu Koštunica, do sad si imao tri Koštunice i dva Tadića, i to će valjda da bude ta promena. Možda bi najbolje bilo da imamo četiri Nikolića, da imamo kvartet Nikolića i da onda propadnemo jednom za svagda, jer bismo s njima u sledećem mandatu verovatno mnogo brže propadali nego što ćemo propasti s ovima. Ovo je agonija kojoj nema kraja, koliko vidim. Stalno nam izmišljaju nekakva pitanja svih pitanja, nekakve nacionalne interese, neke specijalne situacije, osetljiva vremena. Nikako da dođe na red kako se lečimo, kako se školujemo, u kakvim uslovima radimo, kakve plate primamo, to nikako da budu osetljiva pitanja. Te životne, svakodnevne stvari od kojih nam ovaj jedan jedini život i zavisi guraju u stranu i daje se prioritet stvarima koje u stvari nisu pitanja, nego su izgovori. I to traje. Živiš u zemlji u kojoj ti, recimo, predsednik najvećeg sindikata u zemlji vozi službeni auto koji mu je dao najveći tajkun u zemlji, koji, uzgred, ne dozvoljava sindikalno organizovanje u svojoj *Delti*. I opet ćemo u martu da čekamo one koji su ga najviše mrzeli da polože vence na spomen-ploču Zoranu Đinđiću, pa ćemo onda i mi da dođemo tamo, da žalimo i sebe i njega.

Treba da raskrstimo s Miloševićevom baštinom, ali da li iko normalan veruje da nas na to poziva i da je u tom poslu učestvovao Ivica Dačić i Milorad Vučelić i Tomislav Nikolić i Vojislav Šešelj? I stvarno, da li je moguće da neko ko je sledio Zorana Đinđića sada na poziv, u isto vreme Vojislava Šešelja i Borisa Tadića i Milorada Vučelića i Vojislava Koštunice, treba da ode da uradi nešto na šta ga oni pozivaju? To je potpuno ludilo, to je let iznad kukavičjeg gnezda. Ne zna čovek stvarno šta više da kaže, jer ovo prođe, ostarismo. Pogledam sebe, vidim da sam ostario nadajući se, a živim sve gore. Ja ne mogu da verujem da je neko zaista verovao da će zbog preambule u ustavu sačuvati srpsku kolevku. Za njihovu informaciju, srpska kolevka je premeštena u Guču. Stvarno beščašću nema kraja. Evo šest godina posle tog 5. oktobra, ako budemo ponovo imali pet minuta, ne bismo smeli da napravimo grešku koju smo napravili 5. oktobra. Bolje reći, u noći između 5. i 6. oktobra.

Dok sam dolazio ovamo, idem po ovom lepom danu i gledam taj narod, kojem se događa donošenje ustavnog zakona. Na licima ljudi vidiš da se ništa ne događa, to nikoga ne interesuje. Sve više mislim da to nije apatija, sve više sam ubeđen da narod u stvari prezire predstavnike ove vlasti, od prvog do poslednjeg. Ja očekujem od Tomisla-

va Nikolića da je lud, očekujem da će da zarati s čitavim svetom izgovarajući se da poštuje ustav, ne očekujem ništa ni od Koštunice, ali od Borisa Tadića očekujem. Ipak je to opcija kojoj sam i ja kao pojedinac prilično toga dao zalažući se za nešto što je ta Demokratska stranka nekad predstavljala. On se zaista sada ponaša kao korumpirani kriminalizovani stečajni upravnik u preduzeću kome hoće da snizi cenu, da bi ga neki njegov prijatelj tajkun, u ovom slučaju verovatno Koštunica, kupio. Tako nam izgleda Demokratska stranka.

I sad ti skladište, iz kojih god razloga, eksplodira. Pojavi se zvaničnik i kaže – Mi ćemo pomoći koliko možemo. Pa čoveče, šta ti to pričaš? Kako misliš – Pomoći ćeš koliko možeš? Taj narod živi bez plata ili s tim platama koje ima ne može ništa da uradi, ne može da plati telefonski račun, ne može ništa da uradi. I sad mu država osobno, pošto mu je nanela štetu, unesrećila ljude, kaže – Pomoći ćemo koliko možemo. Ma nije valjda? I ništa. Pa šta treba ovde da se desi da neko izađe i kaže – Alo bre, pa dosta, stvarno dosta jednom? Neko ovde nekoga bolje poznaje nego on sebe i to nema kraja, ne možeš da pratiš, toliko kulja ta prljavština i to vređanje i ta kanalizacija, ne znam koji je profil te cevi, ali prosto smo potopljeni. Probudiš se i kao da nisi ni legao da spavaš, stalno potpuno isto. Imamo predvečerje izbora, nadamo se da će biti bolje, nešto ćemo promeniti. Nećemo ništa promeniti, jer nemamo šta da promenimo, ponuda će biti ista. Nije otvorena nova prodavnica, imamo bakalnicu na ćošku i tu robu ćemo opet kupiti, s nadom da kad otvorimo kutiju u njoj neće biti ništa plesnivo i nikakvo užeglo ulje, nego kao biće nešto drugačije. Neće.

Jutarnjem programu B92 neko je poslao poruku. Voleo bih da ga upoznam, isto kao što sam voleo da upoznam onog čoveka koji je držao Zoranovu sliku tamo na Tamnavi kada je Koštunica bio u poseti. Poruka glasi – Petnaest godina je od 9. marta, šest godina od 5. oktobra, tri godine otkako su ubili Zorana Đinđića, ej, ljudi, u pomoć. Stvarno, u pomoć.

Mi smo potpuno zaboravili kako je izgledalo kada su smenili Zorana s mesta gradonačelnika i kada smo krenuli u protestnu šetnju. Krenemo pored Kalemegdana, niz ulicu Tadeuša Košćuškog, čoveče, kada su istrčali iz kalemegdanskog parka. Dotle su bili neki kordoni, pa si bio oprezan, možeš da očekuješ, a ono je bilo kao da su nas čekali u zasedi. To je tako prštalo, tako su padale devojke na štiklama, juri te neki divljak u čizmama, čoveče. Poče šutiranje, one njihove torbi-

ce se prosipaju, padaju deca, vrište. Od onda mrzim interfon, jer većina ulaza u onim poprečnim ulicama ima interfon, ne možeš da uđeš ni u jedan, nemaš gde da se sakriješ, čoveče. Ja nažalost taj 5. oktobar nisam dočekao na ulici, nisam ga dočekao ispred skupštine, zato što sam bio uhapšen 3. oktobra, pa sam 6. pušten. Taj deo nisam video, ne mogu da prežalim, ja bih, ako ni zbog čega drugog, voleo da se 5. oktobar desi ponovo da mogu da budem tamo. Zamisli, posle tolikih godina ti ne vidiš to, nego sediš u nekoj ćeliji. Pa da se ubiješ, čoveče, zamisli to. Ali to što kažeš da neki nisu dobili dovoljno batina, ima najmanje dve stvari koje se nama nisu desile, a ja se bojim da će zbog neke kosmičke pravde koja je prosto neizbežna to da nam se desi: nisu nam uzvraćene batine koje smo nekima oko nas zadali, to je jedno, a drugo, zbog onih koji nisu dobili batine 5. oktobra, jer nije sprovedena lustracija, zovi to kako hoćeš, batine, lustracija, nije bitno, dobiće batine ovi što je nisu sproveli. Ja se bojim da će nas ta kazna stići, suviše smo zla naneli direktno. Ne mogu ja da kažem sada – ja u tome nisam učestvovao, ja sam bio protiv toga. Ili ja nisam bio dovoljno protiv toga ili nas nije bilo dovoljno koji smo bili protiv toga. Stvarno se iskreno bojim i na svu sreću, ako je to sreća, nećemo naneti zlo drugima, neće nam to više dozvoliti, to će se desiti ovde, među nama. Ako se desi ovde među nama, kakvi smo, ne znam šta će biti. Stvarno sad počinjem da se uživljavam u to, pa mi se ne dopada nimalo.

Svetlana Lukić:
Ni sedam godina posle, mi ne znamo šta se desilo 5. oktobra. Evo šta misli da se desilo Srđa Popović.

Srđa Popović:
Za građanina postoji nešto zbunjujuće u tom događaju, koji jeste dvosmislen. Da li je to bila revolucija, smena vlasti, puč, šta je to bilo i šta je tu poraženo? Uzrok tome vidim pre svega u ambivalentnosti Miloševićevog režima, jer je on bio dvoglav. U raznim jugoslovenskim republikama zauzeti su različiti odnosi prema padu berlinskog zida, prema globalnom kolapsu komunizma. I ja se sećam da je Milošević zamerao zapadnim republikama, Sloveniji i Hrvatskoj, što su na tanjiru dale nacionalistima vlast. A on je, za razliku od toga, prvo oklevao koliko god je mogao s višestranačkim izborima, a onda se dosetio, i mislim da je to njegova najveća dosetka, da on može da drži unutrašnje protivrečnu poziciju: da se drži te svoje matične partije da bi zadržao društvenu svojinu, kontrolu nad medijima, privredom,

kontrolu nad policijom, vojskom, a da to nakazno venča s nacionalističkom ideologijom i da zauzme celokupni politički prostor. Dakle, da ne može niko da ga skida, onako kako su svi ti komunistički režimi skidani, s nacionalističkih pozicija. U ostalim istočnoevropskim zemljama pobune su bile nacionalističke, ali u odnosu na ono što se smatralo ruskom okupacijom. A ovde su direktno padali komunistički režimi pred nacionalizmima. I on je odlučio – Pa ja mogu da igram obe uloge, mogu da budem i Crvenkapa i vuk, što je bila stvarno velika dosetka i nekako neprozirna, zato što je to bilo toliko apsurdno i protivrečno da niko nije došao do dna toga. I pod Miloševićem ste imali i ambivalentnu opoziciju, kod koje se nikad nije znalo protiv čega su oni, jesu li protiv socijalizma, kao Koštunica, recimo, jesu li protiv nacionalizma, jesu li protiv rata, protiv čega su oni, čemu su oni opozicija od svega toga. Tako da, kada je Milošević padao isto tako nije bilo jasno šta je tu poraženo, njegova ratna politika, njegov militantni nacionalizam, je li tu konačno skinuta petokraka, šta se tu dogodilo. Taj događaj nije jasan.

I onda imate dalje ambivalencije i dvosmislenosti. DOS koji dolazi na vlast je ambivalentna tvorevina. Šta je DOS, je li to Koštunica koji je skinuo Miloševića i postao kalif namesto kalifa, ili je to Đinđić koji je sve to organizovao i koji najaktivnije pokušava da promeni bivši režim? Koštunica insistira na legalitetu, na kontinuitetu pravnog sistema, na očuvanju Miloševićevog aparata. I to je bilo dvosmisleno, zbunjujuće, pa je onda svet kazao – Nije važno šta je bilo, važno je da smo se oslobodili Miloševića. A posle će se pokazati da je vrlo važno kako se interpretira 5. oktobar i da je vrlo važno da se zna šta je tu poraženo i ko je tu pobednik. Zbog te interpretacije, koju su pokušali i jedni i drugi da nametnu, i Koštunica i Đinđić, nastao je kasnije i frontalni politički sukob DSS-a i DS-a. Onda je on počeo da dobija ekstralegalne forme. Smatram da je ekstralegalno bilo kada je Đinđić izbacio iz parlamenta poslanike DSS-a, ali je odgovor bio ne samo ekstralegalan, nego i nasilan, jer onda su odjednom počele da se dešavaju stvari kao što je ubistvo Gavrilovića, kao što je oružana pobuna i na kraju atentat, kojim je konačno razrešena ta ambivalencija.

Atentat je vrlo značajan za razumevanje 5. oktobra zbog toga što je on bio razrešenje tog dvosmislenog događaja. To pokazuju posledice atentata. Đinđić, koji je bio najnepopularniji od viđenijih političara na političkoj sceni, odjednom je počeo da biva idol. DSS je odjednom bio prepoznat kao stranka miloševićevske politike bez Miloševića,

možda najviše po tom brutalnom aktu nasilja kojim se ta strana poslužila, gde su čak i egzekutori bili iz miloševićevske garniture. Ljudi koji su za njega i pre to radili su opet to uradili. I tu je veliki deo ljudi progledao, naknadno dao kredit Đinđiću i počeo da napušta DSS. I tu počinje strmoglavi pad rejtinga DSS-a, koji prolazi neprimećeno. Kada se digla magla, pokazalo se da je Koštunica isto što i radikali, da on ulazi u koaliciju sa SPS-om, da flertuje sa radikalima, i onda zašto bih ja bio u DSS-u, kada mogu da idem na pravo mesto, kod onih koji mnogo jasnije tu poziciju plasiraju na političkom tržištu? Mislim da je ubistvo doprinelo rastu radikala i da je tu popularnost Koštunice počela da opada, jer je postala nemoguća ta mimikrija da je on tobož uglađeni nacionalista. Taj atentat je mnogo razbistrio političku scenu, on je čak onemogućio i Demokratskoj stranci da se izjašnjava tako nejasno.

Odmah je primećeno ne samo da DSS opstruira suđenje ubicama Zorana Đinđića, nego i da Demokratska stranka na to nema šta da kaže. Hajde što oni neće o suđenju da govore, hajde, neće da utiču na sud i tako dalje, ali kada vide ono što smo svi videli, što je očigledno, da DSS pokušava da zaštiti ljude koji su osuđeni za ubistvo, da pokušava da diskredituje specijalni sud, da ga ukine, protivi se zakonodavstvu o zaštićenom svedoku, o specijalnom sudu, tajno se sastaje s Legijom – pa zar Demokratska stranka ništa nema o tome da kaže? To je bio njihov predsednik, sudi se ubicama njihovog predsednika. Zar oni mogu da ulaze u koaliciju s ljudima koji opstruiraju to suđenje? To je bio poraz Demokratske stranke, koji je, po mom mišljenju, izazvao i pojavu LDP-a, jer je u Demokratskoj stranci bilo ljudi koji na to nisu mogli da pristanu. To je bila linija razgraničenja, stvorena je frakcija i Demokratska stranka je morala da odluči – da ih izbaci ili da odgovori na pitanja koja su oni postavljali. I oni su odlučili da ih izbace iz stranke i ja mislim da će ih to koštati, već ih košta, a tek će ih koštati. I poslednje što čujem jeste da raste broj glasača LDP-a, zbog toga što se situacija razbistrila, što je pozicija centra koju je prvo tobož zauzimao Koštunica postala nemoguća. Koštunica je to shvatio i približio se SPS-u i Miloševićevim starim koalicionim partnerima, radikalima, a DS je pokušao da stane na to mesto, da sada on bude taj centar, ali stvar je u tome što je centar nemoguć. I DS će se osipati isto kao što se osipao Koštunica.

U Srbiji postoje dve realistične i konsekventne politike, a to su one koje se obično nazivaju ekstremnima. One su ekstremne zato što su

opcije polarizovane, a ako imate opciju istok – zapad, onda ne znam koja bi vaša opcija u centru trebalo da bude – sever, jug, šta, to je nemoguće. I ja mislim da će LDP i dalje dobijati i mislim da se vidi da postoje samo dve opcije u igri, a da je sve ostalo zamlaćivanje koje povlađuje iluziji nekih ljudi, koje ja razumem, koji misle da se može nešto dobiti, a da se ne plati nikakva cena. To znači – nećemo izručiti Miloševića, nećemo sarađivati s Hagom, ali ćemo ući u Evropsku uniju, a nećemo ući u NATO. To su tlapnje koje samo produžavaju paralizu. I to počinje da se vidi i naravno da postoji strah, jer sukob dve tako udaljene opcije kao što je radikalska i LDP-ovska, bez obzira na neravnopravnost snaga je zastrašujući, zato što se ne vidi da on može da se razreši bez većih potresa.

To je bio kriminalni poredak i cela ta država je bila zločinačko udruženje i njih je amnestirao Koštunica time što je proglasio da su to bili izbori, jedan predsednik otišao, drugi predsednik došao i Milošević je i dalje predsednik najveće opozicione stranke, koji zaslužuje sve uvažavanje. A ja mislim da je najbliže istini da je to bila dvorska zavera i da je ono što se dogodilo bilo puč. SPS tvrdi stalno da je to bio puč i jeste bio puč. Glasovi nikada nisu prebrojani, a Milošević je predao vlast tako što je došao načelnik generalštaba u pratnji Koštunice i Ivanova i kazao mu – Vi ste, predsedniče, izgubili izbore. Izvolite, predajte vlast, Koštunica vam garantuje da nikada nećete otići u Hag, da će se prema vama ponašati sa uvažavanjem, a gospodin Ivanov je tu da kao velika sila garantuje takav sporazum. Ja mislim da se to dogodilo i da je Milošević u stvari uklonjen izdajom svoje okoline, jer je on u svom ludilu suviše daleko otišao i počeo je sve da ih ugrožava. To je bilo možda najupadljivije tokom sedamdeset sedam dana NATO bombardovanja, kada su svi pomislili – Ovaj čovek je lud, NATO će ući i sve će nas za uši izvaditi odavde, daj da ga sklonimo, da napravimo neki privid promene, a pokušaćemo da zadržimo sve što se zadržati može. I zato je Koštunica izabran kao ambivalentni kandidat.

To se videlo već iz one parole iz doba izbora – Zapuši nos pa glasaj. Jedan veliki deo je zapušio nos pa je glasao, potpuno svestan svega, ali je smatrao da je ipak važno da Milošević ode. Ispostavilo se da je ceo taj režim, cela ta zločinačka država bila suviše težak objekt, težak orman koji pokušavate da srušite, ali ne možete iz prve, morate da ga klatite. I on je zaklaćen 5. oktobra, ali nije pao, nego se naprotiv malo klatio i na kraju se opet stabilizovao. I sada nas to dovodi do očajanja, gledamo taj orman, klatili smo, klatili, a ništa nismo rasklatili.

Linija koju vidim kao konstantnu je dvosmislenost Miloševićeve pozicije, dvosmislenost opozicije koja ne zna čemu je opozicija, dvosmislenost 5. oktobra, gde se ne zna šta je pobedilo. Posle atentata se zna šta je pobedilo i tek kada se to saznalo, onda su mnogi ljudi videli da je ta dvosmislenost postojala od početka i morali su da se odluče za jednu ili za drugu stranu. I to je situacija u kojoj smo i sada, dakle, dve nepomirljive opcije su na delu, jedna je ta Miloševićeva politika bez Miloševića, a druga je ono što je hteo Đinđić, nema trećeg. Jedna je Istok, druga je Zapad. Male zemlje su opredeljene svojom spoljnom politikom, važniji je taj izbor nego bilo kakva unutrašnja politička odluka. Odlučite se za Putina, onda se zna, vi ste putinovska zemlja i ovo jeste putinovska zemlja. Ovde se dešava sve ono što se dešava i u Rusiji, toj Rusiji koja je i Miloševića podržavala, toj Rusiji u koju putuju Aca Tomić i Pavković za vreme oružane pobune *Crvenih beretki*, koja garantuje Miloševićev i Koštuničin dogovor 5. oktobra, u koju beže svi ratni zločinci. I to je ta Rusija koja sada, eto, ne dâ da nam taj zli Zapad oduzme petnaest odsto teritorije i kojoj ćemo biti, čuo sam, večno zahvalni. To je najveći zaokret koji je postignut atentatom na Zorana Đinđića.

Vi iz posledica možete da zaključujete nešto o uzrocima i nešto o motivima i ciljevima. Ako gledate šta se dogodilo posle Đinđićevog ubistva, onda imate potpuno pravo da zaključujete da je to i bio cilj ubistva. Nije se ubistvo desilo slučajno i promene koje su posle toga nastale nisu slučajne. Đinđić je želeo da uđe u Evropsku uniju i NATO, a mi sada ne želimo da uđemo u Evropsku uniju i NATO. Đinđić nije želeo koncentracionu vladu, Koštunica pravi koncentracionu vladu, Đinđić nije hteo da ima ništa s radikalima, a Koštunica flertuje s radikalima. Đinđić ništa nije hteo da ima s Miloševićevom strankom, on je u koaliciji s Miloševićevom strankom. Pa čekaj, ima neke logike u tim događajima. Ali ovde se, i to je nasleđe iz Miloševićevog perioda, toliko toga događa, a to su mahom pseudodogađaji, koji vas stalno drže na ringišpilu i nikako ne možete da sastavite tu priču, jer stalno imate neki potres i ljudi gledaju u to. Kao kada se sruši kuća, a vi ne kažete - Srušila se kuća, nego govorite - Pala ova cigla, pala ona cigla, brojimo te cigle, evo još jedne cigle. Kada se kuća ruši, padaju cigle, zašto brojiš svaku ciglu? Ali to je još Milošević ustanovio, kad god zapetlja i nađe se u neprilici, on stvori novi skandal i onda se svi bave tim skandalom, dok ne naiđe novi skandal. I to suviše dugo traje, mislim da se ljudima vrti u glavi.

Svetlana Lukić:
CESID je uradio istraživanje po kojem trideset jedan odsto ljudi ne shvata ništa od onoga što se događa u politici.

Srđa Popović:
Ja tako tumačim i apstinenciju. Situacija je nečitljiva, većina stvari koje su stvarno važne se dešavaju daleko od našeg pogleda. Demokratska stranka ne može da ima predsednika vlade, iako je osvojila većinu. Šta onda znače ti izbori? Ne znače ništa, ali to znači da neko to uspeva da spreči sredstvima koja nisu vidljiva. Jer zašto bi neko ko je pobedio pristao na to? Mora biti da se odvija neki drugi komad iza zavese. Tu vidite da postoji faktička moć koja nije institucionalna, koja deli karte i onda naravno da je svet demotivisan da izlazi na te izbore. Zašto da izlazim na izbore, glasam, mogu i da pobedim, ali pobedio sam samo na papiru? U stvarnosti će se desiti nešto drugo, nešto što hoće Vojislav Koštunica koji ima pet odsto glasova, a na šta pristaje Boris Tadić, iako ima dvadeset pet odsto glasova.

Mi smo neosvešćeno društvo, već dvadeset godina ne znamo šta nam se događa, ne razumemo to što nam se događa, a događaju nam se strašne stvari. I to izgleda kao prirodna pojava, nešto što se dešava samo od sebe i svi se pozivaju na svoje glasove i na biračko telo. Besmisleni su glasovi koje daju neinformisani birači koji ne razumeju šta je u igri. Većina ljudi u ovoj zemlji živi kao u snu i onako kao što je san organizovan emocijama, nema nikakvog racionalnog toka. A mi tako živimo, mi živimo kao da sanjamo. Ne mislimo, radimo ono što nam se dopada, a ne znamo ni zašto nam se to dopada, ni da li je to dobro za nas.

Kome se život poboljšava i odakle se to finansira? Da li se to finansira na račun nekih budućih naraštaja? Vi to možete da udesite, da se ono što bi trebalo da sutra budu naše penzije danas troši na asfaltiranje, ali vi ne znate da li je to tako, jer je sve neprozirno. Može da bude vrlo varljivo ono što se vidi turistički.

Svetlana Lukić:
Kao što seljaci stave kreč na zemlju da rodi i ona stvarno rodi prve godine, a druge umre.

Srđa Popović:
Mi smo jako uznemiren svet, naša su razmišljanja kratkoročna. Jedna stvar je poželjna kratkoročno, vrlo loša već srednjoročno, a katastrofalna dugoročno. Ovde ljudi razgovaraju i vidim da je nesporazum među njima nastao i zbog toga što jedan misli kratkoročno, a drugi srednjoročno. Pa obojica su u pravu, samo ne mogu da se sporazumeju na koji rok oni to misle. Kada se zadužujete, pa super, dobijete novac ni za šta. Posle dođe vraćanje i to je već nešto drugo. Čitao sam u *Ekonomistu* da se ovde ljudi zadužuju kod banaka da bi igrali na berzi. To je katastrofa, to niko ne radi, ali prošle godine cene na berzi su porasle za šezdeset odsto i svi su zaradili tih šezdeset odsto, a sutra će da padnu sto odsto i šta će onda da bude, ko će da vraća te dugove, kakve će to katastrofe da budu? Kao Jezda i Dafina. To je posledica toga što vam je ovde stalno voda ispod nosa. Ne možete vi da mislite ni o čemu drugom sem o tome da nos držite iznad vode, kakvi dugoročno, šta dugoročno, daj bre, pomagaj, hoću da se udavim. Pusti to sa isušivanjem te močvare, ko zna kada će to biti? I ovi što su protiv Evropske unije stalno govore – Kada ćemo ući? Možda za dvadeset godina. Čekaj, pa i za dvadeset godina je dobro, pa jednom, bre, da uđemo. Ali oni kažu – Ako je za dvadeset godina i ne treba nam.

Svetlana Lukić:
Ne radi im posao. To je priča koju nam je pričao Aca Popović kada je gledao ogroman red za milion maraka na lotou. A kada je premija bila sedamsto hiljada maraka, nikoga nije bilo u redu, kažu – Ne vrši mi posao.

Srđa Popović:
Mi smo toliko dugo na tom ringišpilu da nije čudo što ne možemo, što kažu Amerikanci, da zastanemo da pomirišemo cveće, nego smo stalno u histeriji. To se ovde zove ritam modernog života, to bezglavo lundranje i muvanje. Kada pogledate beogradski saobraćaj, pomislite – pa ovo cveta, ovo buja, ovo je neka privreda. Ma ne, oni svi idu u kafiće, na splavove da se nađu s nekim, nema veze, nije to nikakva smislena žurba. To prebacuju *Peščaniku*. Neprijatno je stati, pogledati gde ste, bolje da tako šetamo okolo i da ne mislimo, samo ćemo da se oneraspoložimo. Samo ćemo, što kažu klinci, da upadnemo u bedak. Nemoj to, pusti to, šta mi to pričaš, neću to da slušam. Ako nećeš da slušaš, to je druga stvar, ali mogao bi možda da popraviš taj zub, posle će da ti ga vade. I kada maknete izvan ovih granica to je prvo

što primetite, da ljudi imaju neke planove, da se ti planovi zasnivaju na nekim informacijama, da postoje neki stabilni trendovi. Ljudi tamo računaju svoje živote do groba, a ovde je to nemoguće, jer su okolnosti stalno promenljive, kao da igrate šah na tabli na kojoj se pojavljuju nemoguće figure, pa tabla ima sto osamdeset, pa dvesta trideset polja. Kako da igrate? Ne možete vi tu ništa da igrate i planirate.

Dilema Istok – Zapad postoji od kada postoji Srbija. Čak i u doba komunizma ste imali te proevropske struje u jednopartijskom sistemu, a čim je uspostavljen višepartijski sistem, odmah je sve došlo u staru kolotečinu. Tako mi shvatamo politiku, da imamo narodnjake i da imamo Evropljane i da je među njima večno ista diskusija i ista debata i, nažalost, isti ishod. Evropljani su uvek gubili, a često bili i ubijani, kao što je Đinđić bio ubijen. Tako da se to ovde već doživljava kao naša fatalna sudbina, da mi ništa drugo ni ne umemo nego da stalno igramo jedan isti komad s novom podelom. Odigravamo jedino što znamo. Ovoga puta se dogodilo nešto izuzetno povoljno za nas, da ne samo što su neki ljudi ovde bili zainteresovani za tu Evropu, nego je ta Evropa jednom bila zainteresovana za nas i jednom htela da nam pomogne. I to je narodnjačka većina doživela kao strašnu podvalu – Ne bi oni nas da nemaju neki interes. Kakav interes od tebe može da bude? Jesi li ti tržište, je l' ti imaš naftu, za šta se oni to grabe kada pokušavaju da nas uvuku u Evropsku uniju, šta će to od nas da imaju, paradajz? Narodnjaštvo je uvek bilo povezano s paranojom. I kada je železnica trebalo da prođe kroz Srbiju govorilo se – Jao, tu će da nam se uvuku s tom železnicom. Sada više niko ni ne pomišlja da išta ulaže u Srbiju i vidi se da od toga neće biti skoro ništa. Sada nas svi gledaju, ja mislim, sa sažaljenjem. To što mi doživljavamo kao neprijateljstvo, to oni još pokušavaju nešto s nama, ali vide da mi nećemo. Pa kako će? Ne može ipak ništa da se desi bez nas.

Hajde da kažem nešto optimistično. Mislim da je dobar proces to što se kod nas kristališu dve opcije kao jedine. Oslonac na Rusiju, zatvaranje, opstanak u siromaštvu i u tako reći naturalnoj privredi i ovo drugo, gde za sada stoji samo LDP i nezadovoljni članovi Demokratske stranke, a to je ta konačna modernizacija, ulazak u Evropu, kosmopolitizam, liberalna ekonomija, oslobađanje ekonomije od politike, osnivanje tržišta. Ja mislim da će se te dve opcije sve više kristalisati kao jedine i da će onda biti mnogo racionalniji izbori, kada narod ne budu zbunjivali neki Dinkići, Vuk Drašković, Koštunica više i ne može, ali i on je to radio, Boris Tadić. Postaće jasno šta su naša dva

jedina puta, između kojih srednji ne postoji. Mislim da će Demokratska stranka doživljavati ono što je doživeo Koštunica kada je hteo da izigrava centar, a to znači ne samo osipanje, nego i cepanje. Očigledno je nezadovoljstvo svih ljudi koji optiraju za tu zapadnu i evropsku varijantu. Oni ne mogu da shvate kako se to Tadić slepo i na ponižavajući način lepi uz Koštunicu, koji je već otišao totalno prema radikalima. DS već biva percipiran kao interesna grupacija. Hoćete upravne odbore, hoćete ministarstva, hoćete da imate predsednika, ali čemu sve to? – Pa, ničemu, samo da zadovoljite svoje apetite. Oni sve više tako bivaju percipirani i ljude to što slepo slede Koštunicu vređa. Pa je l' ne vidiš, bre, da ti je zavukao ruku u džep, vadi šta god hoće, a ti se ne usuđuješ ni da protestuješ?

Svetlana Lukić:
Jedan član glavnog odbora DS-a nam je rekao pravdajući poteze Tadića da se oni posle atentata na Đinđića plaše Koštunice.

Srđa Popović:
To mogu da razumem, ako uzmete u obzir kako je Koštunica očistio Demokratsku stranku od nepoželjnih članova koji su želeli da ostanu na liniji Đinđićeve vlade. On je sve počistio i jasno im stavio do znanja – Ili ste mi svi neprijatelji ili ćete da očistite ovo. I oni su sve to očistili. To je bio njihov prvi poraz, kada su pokazali da nemaju odgovor na te ucene, da im je suviše stalo do toga da zadovolje svoje apetite i da će se povinovati svim opscenim zahtevima koji dolaze s te strane.

Zoran Đinđić:
/opis inauguracije Vojislava Koštunice za predsednika SRJ u knjizi Vesne Mališić/

U centru *Sava* sve je izgledalo glamurozno, dolazili su ministri spoljnih poslova Grčke, Norveške, razni izaslanici, ali se osećalo da je sve fasada bez supstance. Osećalo se da tu nema vlasti i da sve može da bude vrlo prolazno. Imajući u vidu iskustva Aljendea, Gerenskog i drugih bezubih građanskih revolucija koje su počinjale narodnim entuzijazmom, a završavale krvavim obračunima i preuzimanjem kontrole od vojske, sve vreme sam imao neprijatan osećaj da ništa nije završeno i da vrlo brzo stvari mogu krenuti u neprijatnom pravcu. Tih noći nisam mogao da spavam, jer sam imao osećanje mučnine da je sa svakim satom naša pozicija gora, a da u javnosti izgleda bolja.

Mediji su bili puni priča o pobedi, a kada se čovek zapita šta je garant da ona opstane, onda shvati da nema nikakvog garanta. I kada se upita gde je vlast kada mi odemo kući, onda shvati da vlasti nema. Ona postoji dok smo skupljeni, kada se raziđemo, nje više nema. A kada se upitamo da li socijalisti imaju mehanizme koji funkcionišu i kada oni nisu tu, odgovor je – imaju. To je značilo da su praktično već 6. oktobra bili u prednosti u odnosu na nas.

Srđa Popović

Svetlana Lukić:
Bio je ovo Peščanik, *slušali ste Biljanu Srbljanović, Miljenka Deretu, Nenada Prokića, slušali ste ono što nam je od 2004. do 2006. godine govorio Dragoljub Stošić i advokata Srđu Popovića. Idućeg petka ponovo* Peščanik*, nastavljamo da lovimo čudovišta mrežom za leptire. Do viđenja.*

PEŠČANIK 12. 10. 2007.

SIGURNA KUĆA SRBIJA

Kordon policije nikada do sada nije ušao u džamiju u čizmama...

Dubina misli i širina duše jednog naciste može se precizno izmeriti samo kuršumom...

Ljudi koji dugo trpe nepravdu imaju pravo da uzmu pravdu u svoje ruke...

MUAMER ZUKORLIĆ, *muftija*,

RAJKO ĐURIĆ, *iz Romske partije*,

TEOFIL PANČIĆ, *novinar*,

MILJENKO DERETA, *iz Građanskih inicijativa*,

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz Komiteta pravnika za ljudska prava*

Svetlana Lukić:
Vesti u Srbiji su ove nedelje počinjale sa – Situacija je sada mirna, ali napeta, sukobile su se dve grupe vernika, odbornik bacio suzavac, kamenice u Novom Sadu, policija upada u džamije i šikanira imame, privodi neonaciste, privodi odbornike... Nasilje se opet valja ovom zemljom, a predsednik vlade i predsednik države postižu neverovatne uspehe na diplomatskom planu. Koštunica se bije za međunarodno pravo, a predsednik Tadić na ministarskoj konferenciji Životna sredina za Evropu*, koja se održava u Beogradu, predlaže akciju pod nazivom – Nulta emisija, nula poreza.*

Predsednik je predložio da se emisija štetnih gasova smanji na petinu, dakle, ne za petinu, nego na petinu. Predsedniku pamet ne smeta i nastavlja svoju borbu za mir i prosperitet u svetu, a i šire. Decenijama se mnogi ozbiljni političari bore za svaki promil smanjenja zagađenja, a naš lepi, visoki predsednik neće da igra na sitno nego – da smanjimo odmah to đubre i da živimo kao Porodica bistrih potoka. I to predlaže predsednik zemlje u kojoj ženama u Boru i Pančevu od zagađenosti pucaju najlon čarape i u kojoj se dešava redovni pomor ribe u rekama. Toliko smo ribe potamanili da više nećemo moći da slavimo Svetog Nikolu kao posnu slavu. Neće biti ribe za svakog srpskog domaćina i moraćemo, braćo Srbi, sestre Srpkinje, da pređemo na govedinu, što bi predsedniku verovatno bilo posebno milo.

Predsednik i premijer su od državničkih aktivnosti ove nedelje imali i veoma bitan susret sa Gaspromom*. O toj ruskoj državnoj kompaniji koja hoće da kupi NIS i ko zna šta još u Srbiji izveštavalo se kao da je u pitanju neka ličnost:* Gasprom *je bio u odvojenim posetama kod predsednika i premijera,* Gasprom *je dodao,* Gasprom *je podvukao... Taj Vladimir Vladimirovič* Gasprom *je ovih dana sredio stvari sa formiranjem vlade u Ukrajini nešto brže nego što je predviđao, pa je našao vremena da svrati u prijateljsku i radnu posetu Srbiji.*

U međuvremenu su podeljena javna preduzeća, ministri poklanjaju Srpskoj pravoslavnoj crkvi hotele, motele, konobarice, konobare i sav prateći inventar. A Islamska zajednica Srbije danas u Domu narodne skupštine organizuje prijem povodom Bajrama. Već su neki upozoravali da će iz toga mnogi izvući zaključak da je skupština stala na stranu samoproklamovane nove Islamske zajednice, koja nema uporište kod vernika u Sandžaku, dakle, da se vlasti iz Beograda direktno mešaju u ono što se događa u Sandžaku, odnosno da se mešaju na

potpuno pogrešan način. Uvek mi je zanimljivo da čujem šta ima da kaže fini dečko Oliver Dulić, predsednik skupštine – Ne želim da se mešam u taj sukob ni na koji način, ali moram da kažem da sam otvorio vrata Islamskoj zajednici, da mi je jako žao što je došlo do sukoba. Međutim, ne može da se otkazuje nešto što je organizovano unapred, gde je pozvano šest stotina ljudi i što direktno politizuje problem koji postoji unutar njih, kaže predsednik Dulić.

Spremilo se piće i čast i to ne treba da se baci i zato ćemo primiti ove pučiste iz Islamske zajednice. A vi na početku Peščanika *slušate muftiju Muamera Zukorlića.*

Muamer Zukorlić:
Mislili smo da se nikada ne može desiti da kordon policije uđe u džamiju u čizmama, privodeći visokog funkcionera Islamske zajednice i još jednog imama u policijsku stanicu. Dakle, to se nikada nije desilo ni u proteklom stoljeću, ni u vrijeme Miloševića, a evo, nažalost, desilo se prije neki dan u Sjenici. Situacija jeste napeta i pitanje je kako će se razvijati. Nema sumnje da postoje dvije mogućnosti i obje se tiču odnosa države prema zakonu. U zakonu jasno stoji da može postojati samo jedna Islamska zajednica u državi kao tradicionalna i, s druge strane, jasno stoji da je država obavezna da štiti i asistira implementaciji odluka legalnih organa Islamske zajednice. U ovom slučaju se ne poštuje niti jedno niti drugo, dakle, država ne poštuje prava tradicionalne Islamske zajednice. Također, država se licemjerno odnosi prema ovim drugim problemima. U slučaju Prijepolja i Sjenice policija je bila potpuno tendenciozna i upravo smo imali tamo ljude koji su prstom upirali koga će policija da privodi, da hapsi. Kasnije smo dobili obavještenja da se ne radi ni o kakvom nalogu iz vrha ministarstva, već o elementarnoj zloupotrebi. Juče smo dobili i, putem medija doduše, informaciju da je rukovodilac te akcije suspendovan, ali sve to nije dovoljno jer je čin koji se odigrao u toj džamiji besraman.

Dakle, ovdje imamo licemjeran odnos državnih vlasti, mi očekujemo od države da ona poštuje sopstvene zakone i to je prvi korak u pravcu stabilizacije. U protivnom, ako država ne poštiva zakon, to sugeriše da ni drugi ne treba da ga poštivaju, a to znači bezakonje, bezakonje je haos, haos je plodno tlo za nasilje, a to je jednosmjerna ulica, koja sigurno nije dobra.

Svetlana Lukić:
Ministar Naumov, koji je ministar vera u sadašnjoj vladi Vojislava Koštunice, je rekao da je to problem u islamskoj zajednici i da je najbolje što država može da učini da se ne meša.

Muamer Zukorlić:
Pa čujte, naravno da država ne treba da se miješa u u unutarnja pitanja Islamske zajednice, ne treba da se miješa u to tko će biti na čelu Islamske zajednice, kako će izgledati njena unutarnja struktura, ali država je sebe obavezala članom sedam Zakona o crkvama i vjerskim zajednicama da će zaštiti poredak Islamske zajednice. A u ovom slučaju mi imamo udar na poredak Islamske zajednice. Dakle, grupa ljudi, inače bivših saradnika obavještajnih službi, pomognuta Sulejmanom Ugljaninom i još nekim kriminalcima iliti tajkunima odlučila je da neke objekte i dijelove Islamske zajednice otrgne i prikači ih nekakvoj fiktivnoj islamskoj zajednici porodice Jusufspahić u Beogradu. Dakle, to je udar na sistem, to je udar na poredak. Tom poretku se garantuje zaštita od države, prema tome, ako se u jednoj porodici prekorače elementarni oblici ponašanja, policija mora da interveniše. Reći – Nećemo da se miješamo – je još jedan oblik licemjerstva. To prosto ne dolazi u obzir, dakle, država mora poštivati sopstveni zakon. I to je svojevrsno taktiziranje koje potvrđuje da su dijelovi državne vlasti upleteni u ove aktivnosti protiv Islamske zajednice i prosto imam osjećaj da netko iščekuje da se sve to preokrene. Islamsku zajednicu je trebalo okupirati u početku i skinuti njenog poglavara. Pošto se u tome nije uspjelo, ajde sada, dobro, neka se bar jedan njen dio otrgne, pa ćemo ih imati dvije, pa onda tri, pa četiri, pa pet, ne znam koliko islamskih zajednica. Prije nekoliko mjeseci su postavljali jednog reisulemu u Beogradu, sada postavljaju drugog, bog zna kada će trećega. Kada su svetinje u pitanju, stvari se ne mogu tek tako relativizirati.

Svetlana Lukić:
A šta mislite da je njihov glavni cilj?

Muamer Zukorlić:
Cilj je kompleksan. Ugljaninu kao jednom od ključnih nosilaca ove akcije cilj je da Islamsku zajednicu oslabi kako bi je stavio pod svoju kontrolu. Naravno da mu je ključna prepreka za to sadašnje rukovodstvo, sa mnom na čelu. Dakle, on smatra da bi Islamsku zajednicu mogao staviti pod svoju kontrolu i tako je pretvoriti u svoj glasački

mehanizam, što jeste bila njegova želja još od devedesetih. Ja ću podsjetiti da su prije 1993. godine, kada sam ja postao muftija, imami u džamijama govorili da ko ne glasa za Sulejmana Ugljanina nije musliman. Ja sam, naravno, svojim dolaskom i reformama u Islamskoj zajednici prekinuo tu praksu i evo, sada plaćam račune zbog toga. Dakle, to su očito njegove ambicije. Što se tiče ovih imama, koji su ranije bili saradnici obavještajnih službi, oni su očito htjeli da povuku potez više, jer poznato je javnosti da sam prije nekoliko mjeseci tražio od predsjednika države i premijera da nam dostave dosjee bivših saradnika obavještajnih službi iz Islamske zajednice. Oni to nisu uradili, ali očito su se ovi uplašili da će oni to možda nekada i uraditi i onda su htjeli da se zaštite ovim pokušajem puča, pa da oni postanu poznati kao netko tko hoće da mijenja poredak i čelnika Islamske zajednice.

Inače, ne treba neka velika pamet, niti neko veliko poznavanje prilika u Islamskoj zajednici da bi se primijetilo koliko su stvari neprirodne, koliko su u suštini informbiroovski postavljene. Recimo, stvari idu ovako - grupa ljudi iz nekoliko lokalnih odbora Islamske zajednice skuplja se u gradskoj kafani hotela *Tadž* u Novom Pazaru i sastanče od ponoći do pet sati ujutro. Nakon toga dostavlja se u Islamsku zajednicu zahtjev da muftija podnese ostavku za tri sata, pri čemu se zna da je tog trenutka muftija u Maroku u zvaničnoj posjeti kao gost marokanskog kralja. Zamjenik muftije je tog trenutka u zapadnoj Evropi. Istoga dana se objavljuju informacije kako je navodno neki sabor zasjedao i kako je smijenio muftiju i kako je izabrao ovoga za reisa i tako dalje. Sve se to dešava za ukupno petnaest sati. E, još je dolilo ulje na vatru i ponašanje srpskih medija koji nisu prvo provjerili što je to rijaset, što je to mešihat, tko može da postavlja, tko može da smjenjuje, već su sutradan svi objavili naslove - Smijenjen muftija Zukorlić, izabran reis-ulema, rasformiran mešihat Islamske zajednice u Srbiji i tako dalje. Dakle, nastala je opšta hajka koja je trajala nekoliko dana. Nitko nije kazao - Pokušaj smjene ili da bar postavi pitanje valjanosti te odluke. A laičko-političkim jezikom kazano, to je kao kada bi se sastali predsjednik opštine Svilajnac, Trstenik i Jagodina sa svojim odbornicima i kazali - Mi dajemo rok od nekoliko sati predsjedniku republike da podnese ostavku, a ako ne podnese ostavku, mi ćemo izabrati novoga predsjednika i priključiti se Moldaviji. To tako izgleda i ima i tu težinu, ali mediji to nisu tako predstavili, nego tek sada počinju jedan po jedan da nam daju nešto veći prostor. Tek sada se informišu o tome kako funkcionišu Islam-

ska zajednica, Fakultet za islamske studije, medresa, sistem dječjih vrtića, novina *Glas islama* i ostale ustanove koje funkcionišu pri mešihatu. Niti jedan od petnaest članova mešihata, koji je vlada Islamske zajednice, nije otišao sa tom šakom pučista. O tim činjenicama nitko ne govori.

Svetlana Lukić:
Gospodine Zukorliću, koju ulogu mislite da su imale vlasti iz Beograda u tome i šta mislite da je njihov cilj?

Muamer Zukorlić:
Postoje pojedinci iz kruga premijera Koštunice, koji po osnovu koalicije sa Sulejmanom Ugljaninom asistiraju koliko mogu nastojeći da se prikriju. Naravno, imamo sada i tu licemjernu politiku mog navodnog prijatelja, predsjednika Tadića, koji sada šuti i prosto ne zna da postojimo, a neposredno prije izbora je bio u Novom Pazaru, posjetio me i sve su to mediji propratili. A što se tiče cilja svih njih, očito bi im dobro došlo da na čelu Islamske zajednice bude netko kome je kičma malo mekša, netko tko bi bio spreman da se odrekne dijela svog dostojanstva, jer Bože, ta Islamska zajednica za koju nitko nije ni znao da postoji, a ona ozbiljno postoji preko stotinu godina, sada je postala faktor, koji ima svoje škole, svoj sistem, svoje organizacije, koja je najzaslužnija za osnivanje internacionalnog univerziteta koji ima preko tri hiljade studenata. Još se taj univerzitet drznuo, pa je napravio svoje departmane u Nišu, Beogradu, Pančevu i Subotici, na kojima se školuju nemuslimani. Kakav je to muftija koji je uspio dobiti toliko povjerenja pravoslavnih, odnosno srpskih studenata? U svakom civilizovanom društvu to bi bilo pozdravljeno, jer je taj univerzitet jedina multietnička ustanova u Srbiji. Da je sreće, na sva vrata bi se o tome zvonilo, da se Srbija pohvali pred domaćom i stranom javnošću da postoje takva dvosmjerna kretanja. Do sada se samo moglo ići iz Beograda prema Novom Pazaru, a nikada se nije moglo desiti da nešto ide iz Pazara prema Beogradu ili drugim gradovima. Sada imamo, dakle, taj civilizacijski momenat, ali očito je ono što je u razumnom svijetu prednost, kod nas nedostatak. I ono što se u svijetu nagrađuje, kod nas se kažnjava.

Naravno da se nekome nije dopalo što se ja nisam saglasio s načinom na koji je donesen Ustav Republike Srbije i s činjenicom da s Bošnjacima o tome nitko nije razgovarao. Naravno da se nekome nije dopalo

to što se nisam pojavio u zgradi parlamenta Srbije na proglašenju tog ustava i naravno da su imali uvijek dežurnog Jusufspahića koji će se uvijek pojaviti, koji ne postavlja nikakve uslove, čije pojavljivanje je uvijek tako jeftino i dostupno. Očito da je svakoj vlasti uvijek lakše da ima poltrone nego partnere. I očito da je nekome stalo do toga da oslabi moć Islamske zajednice, njenog muftije, odnosno tog mešihata.

Svetlana Lukić:
Kako se u sve ovo uklapaju događaji sa vehabijama?

Muamer Zukorlić:
Ta grupa ljudi ekstremista u ime vjere se potpuno uklapa u permanentne napade na Islamsku zajednicu. U junu 2006. godine bio je napad na Islamsku zajednicu u pokušaju da se otme zgrada islamske ustanove kako bi se prodala nekim novopazarskim tajkunima. Islamska zajednica se brani okupljanjem vjernika i imama. U septembru, za vreme mitinga Sulejmana Ugljanina na gradskom platou u blizini te zgrade, grupa njegovih huligana upada u zgradu i potpuno je demolira. Nakon toga Sulejman Ugljanin se pojavljuje u javnosti i pred medijima izjavljuje da mešihat Islamske zajednice više ne postoji, da je ukinut, da ga on ukida, a da će pitanje vjerskog života Bošnjaka biti u nadležnosti bošnjačkog nacionalnog vijeća Sulejmana Ugljanina. Ne prolazi više od mjesec dana i dešava se napad te grupe ekstremista koji žele preoteti Arab-džamiju. Ne prolazi nekoliko mjeseci i proglašava se Hamdija Jusufspahić za reis-ulemu u Beogradu. Ne prolazi nekoliko mjeseci i dešava se incident sa istom grupom ekstremista i onim silnim naoružanjem. Sve te mjesece prate mnoge prijetnje meni, da će me likvidirati, da bi to kulminiralo na dan prije objedinitelj-skog sabora 27. marta, kada je reis-ulemi Mustafi efendiji Ceriću iz Sarajeva poslata prijeteća poruka na telefon. Dakle, sve se ovo dešava u godinu i po dana i apsolutno je sve povezano.

Ako je netko pratio program regionalne televizije, inače zvaničnog servisa Sulejmana Ugljanina, po načinu izvještavanja te televizije znaćete o čemu se radi. Recimo, evo juče je Koštunica pustio neke deklaracije između Ljajića i Ugljanina, kojima se navodno pozivaju ljudi na mir, na strpljenje i tako dalje. Regionalna televizija, zvanična Ugljaninova televizija to uopšte nije ni objavila. Eto koliko su ozbiljno to potpisali. Znači, njegov Bajram Omeragić je to potpisao u Beogradu da bi gore ostavio utisak pred vladom kako je on, eto, za smire-

nje situacije, ali pošto im ne odgovara da se ovdje situacija smiri, izmišljenim saopštenjima nekih navodno njihovih administrativnih jedinica Islamske zajednice diže se tenzija. Dakle, u svim tim aktivnostima zadnjih godinu i po dana zajednički imenilac je Ugljanin.

Svetlana Lukić:
Danas čitam naslov u nekim novinama – Imami svađaju narod. U intervjuima sa gospodinom Jusufspahićem potencira se teza da gospodin Jusufspahić i njegovi istomišljenici žele da budu lojalni građani zemlje Srbije, za razliku od vas, čija domovina je Bosna i Hercegovina.

Muamer Zukorlić:
Prvo, mene su usta zaboljela govoreći u svim svojim javnim nastupima da je Srbija moja domovina. Ali ako kažemo jednom, to je malo. Ni pet puta opet nije dovoljno i opet ćemo u slijedećem nastupu to morati da ponovimo. To je sastavni dio našeg opstanka ovdje. Ako slučajno jednom zaboravim da to kažem, onda dolazi takva kvalifikacija – Ovaj hoće da nas vodi u Sarajevo. I ovi naši jadnici su to shvatili i onda idu na jeftinu promociju igrajući na taj kvazisrpski patriotizam ili srpski kvazipatriotizam ili prosrpski kvazipatriotizam. To su obične nebuloze. Prvo, ja postojim u Sandžaku četrnaest godina kao muftija i do sada sam imao hiljadu izazovnih situacija u političkom smislu: rat u Bosni, rat na Kosovu. Da sam htio pokazati svoje političke aspiracije u vidu secesije naravno da sam ih mogao iskazati. Drugo, zašto bih ja povezivao Islamsku zajednicu u Sandžaku i Preševu i Vojvodini ukoliko me zanima secesija i veza s Bosnom? Pa to nema nikakve logike.

Zašto bih osnivao internacionalni univerzitet koji ima departmane u Beogradu, Nišu, Pančevu i Subotici, a ne sandžački nacionalni univerzitet? Prema tome, to je zaista jeftin trik onih koji istovremeno smatraju normalnim da vladika Srpske pravoslavne crkve u Bijeljini, Trebinju i Banjaluci ima svoga patrijarha u Beogradu. Svatko će reći – to je više nego normalno, je li tako? Ali ako im kažete da muftija u Sandžaku može imati duhovnu vezu s poglavarom u Sarajevu, e, onda je to izdaja, secesija. Zaista ne mogu da shvatim da netko može da bude toliko drzak i nečastan.

Što se tiče političkog funkcionisanja Sulejmana Ugljanina, ono je jasno. devedesetih on je imao ekstremne zahtjeve tipa – Sandžak republika ili specijalni status, čak i organizovanje paravojnih mehanizama da se to ostvari. Zbog toga je bio optužen i morao je bježati u Tur-

sku. Onda se vratio pod nerazjašnjenim okolnostima i ista država koja ga je optužila ga je sada dočekala, a da njegov predmet nikada nije procesuiran. Onaj koji je ekstreman mora ići u drugu krajnost, iz ekstremizma se izvlačite tako što idete u izdaju. To je ono što se desilo sa Ugljaninom – da bi liječio ili isplatio svoj ekstremizam, on je morao ići u izdaju i prodaju sopstvenih nacionalnih interesa i političkih ciljeva koje je sam proklamovao. E, kada se to desilo, ostaje samo jedan cilj, a taj je opstati po svaku cijenu na položajima vlasti. I onda se tu traže partneri, podupirači. Dok je to Tadić, ide s njim, pa kad to pukne, ide s Koštunicom, pa može i s Palmom, može i s Veljom Ilićem, može sa svakim, tu više nema nikakvog principa.

U čemu griješe oni koji mu postaju partneri iz Beograda? Oni prave istu grešku koja se pravila na Kosovu. Na šta prije svega mislim? U Titovo vrijeme predstavnici Kosova bili su istovremeno lojalni ovoj državi, ali isto tako i zastupali autentične interese Albanaca na Kosovu. Međutim, kada je Milošević počeo da kontroliše ili htio da kontroliše Kosovo pomoću poltrona poput Sejda Bajramovića, Rahmana Morine, Redžepa Hodže, znamo šta se desilo. To isto sada čini vlast u Beogradu – ona želi kontrolirati Sandžak posredstvom poltrona, a ne posredstvom autentičnih predstavnika sandžačkog interesa, koji bi istovremeno bili patriote i bili lojalni državi. I nažalost, tu imamo sljepilo iz Beograda i onda se očito za sitni stranački interes prodaje opšti nacionalni, državni interes.

Svetlana Lukić:
U prošlom razgovoru za Peščanik *rekli ste rečenicu od koje me je podišla jeza – Da li je potrebno da počne da se puca u Sandžaku i da ljudi počnu da ginu, da bi Beograd shvatio što se dole događa? Rekli ste – Da li mi treba da uzmemo puške u ruke?*

Muamer Zukorlić:
Upravo tako, jeste, čak sam možda napravio poređenje Preševske doline i Sandžaka, pa sam kazao da evo, tamo su ljudi uzimali puške u ruke i onda je pažnja, i vlade Srbije i međunarodne zajednice okrenuta tamo. A taj fini sandžački narod, pacifistički je izdržao i cijepanje Sandžaka od Bosne i cijepanje Sandžaka između Srbije i Crne Gore i izbacivanje iz ustava i nametanje nacionalnih simbola, ma koliko oni iritirali emocije. Sve to je sandžački narod izdržao i održao svoju pacifističku orijentaciju. Uz sve ovo što mi radimo ili konkretno što ra-

dim ja, da budem direktan, dakle, i dalje se to ne prepoznaje kao vrlina, već se prosto stiče zaključak - Dobro, oni su mirni, neće praviti problema zato što su slabi. Nažalost, ovdje ima sve više mladih ljudi koji sasvim drugačije rezonuju. Kada sam razgovarao s nekim čelnicima države, da ih ne pominjem poimence, govorio sam im - Ljudi moji, dovoljno je da se desi radikalizacija emocija u jednom narodu i uvijek će se naći netko tko će da zapali taj upaljač u sobi punoj plina. Znači, treba izbaciti plin iz sobe, a onda nije problem ni ako se netko bude igrao upaljačem. Dakle, stojim i sada iza tog stanovišta i mislim da se ovaj prostor gura u nasilje.

Svetlana Lukić:
Postaviću vam još jedno nekorektno pitanje. Zamislite slušaoca koji je Srbin, pravoslavac, kojem muslimani nisu baš mili. Zbog čega bi on trebalo da brine o tome šta se događa u Sandžaku? Ovde se ima utisak da su to vaša posla dole, da će to nekako da se lokalizuje, doći će naša žandarmerija i srediće stvari.

Muamer Zukorlić:
Pitanje je kolika je svijest ljudi u zajedničkoj zgradi u kojoj žive. Ako su ljudi svjesni, onda sigurno neće dozvoliti da izbije požar u podrumu, niti u jednom stanu, jer znaju da požar ne može lako da se drži lokalizovanim, iako postoje vatrogasne službe. Tamo gdje je te požare gasila žandarmerija, ili bilo koja druga specijalna jedinica, vidjeli smo kako ih je spasla i dokle je to došlo. Ja mislim da svatko treba da je zabrinut. Politika ima jednu ružnu logiku - nije bitno tko što može uraditi dobro, nego je bitno tko što i koliko može uraditi zlo i po tome se mjeri politički uticaj. To je logika i onih pušaka iz šume o kojima sam govorio u vašoj prošloj emisiji. Svaki građanin treba da je zabrinut da se lekcije s Kosova, iz Preševa i iz drugih dijelova bivše Jugoslavije prihvate prije nego što za to bude kasno.

Svetlana Lukić:
Bio je ovo sandžački muftija Muamer Zukorlić, a vi sada slušate muziku iz filma Grbavica, *u kojem igra Mirjana Karanović.*

KAD PROCVATU BEHARI

(http://uk.youtube.com/watch?v=rtRAmUhYnSM)

Ovu božanstvenu pesmu iz filma Grbavica *završio je hor* Pontanima. *U nastavku* Peščanika *slušate gospodina Rajka Đurića, jednog od predstavnika Roma u skupštini Srbije. Osamnaestog oktobra u Beogradskoj ulici biće postavljena spomen-ploča Dušanu Jovanoviću. Da vas podsetim, Dušana Jovanovića, desetogodišnjeg romskog dečaka je pre deset godina pretukla na smrt u Beogradskoj ulici grupa skinheda, kako je rekla policija. Naravno, u međuvremenu nisu pronađeni krivci. Bilo je nekih problema u vezi s ovom spomen-pločom, koji su na sreću rešeni, tako da će je u četvrtak otkriti predsednik Boris Tadić. Ali da čujete genezu tog slučaja, govori gospodin Rajko Đurić.*

Rajko Đurić:
Mi smo najpre želeli da ploču postavimo u Beogradskoj, tamo gde je Dušan Jovanović ubijen. Onda je bilo malo otpora stanara koji tu žive, ali znate, ljudi su ljudi. Kada je reč o pojedincima, meni to nikada nije problem. Kada sam živeo u Berlinu, gazda kod kojega sam stanovao jednoga dana mi je rekao - Nama za vreme Hitlera nije bilo loše, jer nismo plaćali porez. Ljudi su ljudi, ali za mene problem nastaje onoga časa kada ljudi na vlasti, recimo jedan ministar, kažu - Mi pred Stojadinovićem moramo stajati u stavu mirno. To je za mene ključni problem. Ili kada državna institucija pokušava na ovaj ili onaj način da se stavi na stranu fašista i Hitlerovog nakota. To je jako ozbiljna stvar.

Onda smo hteli da postavimo tu ploču preko puta Narodnog pozorišta, gde postoji ploča ubijenom premijeru Zoranu Đinđiću. Uverili su me da taj park za godinu dana neće postojati, video sam i plan. I pošto smo razumni ljudi, prihvatili smo Beogradsku, jer je to i bila naša prvobitna ideja.

Taj užasan događaj koji su počinili neofašisti je bio logična posledica stanja u Srbiji. Devedesetih godina je počela fašizacija Srbije, od koje se, nažalost, do današnjeg dana nismo oslobodili. Romi su i danas žrtve raznih skinheda, neofašista, neonacista, desnoradikalnih grupa. Borba protiv fašizma i nacizma ima dva puta. Jedan jesu zakoni i državni organi. Nedavno sam citirao jednog preživelog zatočenika Aušvica - Dubina misli i širina duše naciste može se precizno izmeriti samo kuršumom. Kada zakazuju državni organi i zakoni, a to je bio slučaj u Čehoslovačkoj posle raspada zemlje, ja sam kao predsednik Svetskog kongresa Roma tražio da se romsko stanovništvo naoruža i odbrani se od tamošnjih fašista. Ako, dakle, naša država ne bude efikasna u borbi protiv toga zla, onda ću ja to tražiti i u Srbiji.

Meni priče da u Srbiji ima samo dvadesetak takvih nisu nipošto uverljive. Čak i da ih je samo dvadesetak, za Jevreje i Rome dovoljan je jedan i taj jedan može da predstavlja opasnost za demokratiju i za one koji su bili najveće žrtve nacizma i fašizma. Ne zaboravimo da je, prema najnovijim istraživanjima koja je sproveo Institut za jugoistočnu Evropu u Minhenu, najviše neonacista, neofašista u jugoistočnoj Evropi u Hrvatskoj i Srbiji. Čak i u Rusiji, koja je ogromna zemlja, nema ih više od osamdeset hiljada, a kod nas ih je više od dvesta pedeset hiljada, jer fašisti i neonacisti nisu samo oni koji ispisuju kukaste krstove. Tu ima salonskog fašizma, misaonoga, tu su naše katedre, tu su naši pisci, novinari. Ne budimo kratkog pamćenja, Hitler je započeo svoju epohu sa samo deset hiljada članova partije. Mi za genocid imamo termin etničko čišćenje, što je zapanjujuće, alal vera onome ko je te lažne termine izmislio. Skinhedi, kao što pokazuju naučna istraživanja, ne pisanje u dnevnoj štampi, su grupe čije je duhovno izvorište izvorni fašizam i nacizam, počev od literature, preko simbola do načina organizovanja, pa sve do onih koji su na njihovoj meti. Na njihovoj meti su prvi Jevreji, drugi - Romi, treći - borci za ljudska prava i četvrti - borci za demokratiju. Dakle, isti redosled koji je bio i u nacističkim programima, tu nema nikakve razlike. Ali nemojmo imati iluzije, Stefan Cvajg, veliki pisac je rekao - Fašisti ne dolaze s nožem u zubima. I upravo tu rečenicu treba da imamo u vidu i ja sam to javno u parlamentu rekao - To je hitlerovski nakot i s hitlerovskim nakotom nema dijaloga, jer za dijalog je potreban logos, um i razum. Taj koji nema um i razum ne zaslužuje da se s njim vodi bilo kakav dijalog.

Svetlana Lukić:
Bio je ovo gospodin Rajko Đurić. U nastavku emisije slušate šta su na promociji Peščanika *u Nišu govorili Teofil Pančić i Miljenko Dereta. Tema je bila i antifašistički skup u Novom Sadu.*

Teofil Pančić:
Šta se to desilo u Novom Sadu i da li je to što se desilo nešto novo ili je to nešto što smo ranije već gledali? Čovek kojega zovu Firer najavio je za 7. oktobar 2007. godine skup. On nije rekao da je to okupljanje Hajnrihu Himleru u čast, mada to jeste dan rođenja Hajnriha Himlera. Da to nije puka paranoična slučajnost, podsetiću vas da u odličnoj drami *Pred penzijom* Tomasa Berharda, koja se sada igra u Beogradu u Jugoslovenskom dramskom pozorištu, postoji lik ostarelog

SS-ovca, koji ima svoj privatni, tajni ritual. Pošto je to Nemačka posle Drugog svetskog rata, on to može da radi samo u svojoj sobi, a ne na ulici. I svakog 7. oktobra on dolazi kući s posla, oblači SS uniformu i taj dan i ta noć su posvećeni rođendanu Hajnriha Himlera. Ima nešto kod tih neonacista što ih posebno paraerotski uzbuđuje u vezi s Himlerom i konc-logorima koje je on držao. Dakle, ljudi kao taj Firer neće taj skup nazvati – u počast Hajnriha Himlera ili arijevske rase, koja odjednom obuhvata i Srbe, nego će to da nazovu mitingom za jedinstvo Srbije, za odbranu od svih silnih srpskih dušmana i tako dalje. To je vrsta pokušaja penetracije tog bizarnog, neonacističkog podzemlja u nešto što je naš mejnstrim, uobičajeni nacionalistički diskurs. Meni se čini da su ti besmisleni, beslovesni klinci zapravo vrsta dekadentne karikature onoga što već dvadeset godina vileni ulicama naših gradova.

Jednog takođe oktobarskog dana, ali već prilično davne 1988. godine odigrava se radnja poludokumentarca Želimira Žilnika. Tu vidite ljude koji viču, vidite kako razmišljaju, kako su organizovani kao prava poslušna masa koja ide, viče, koja je već tada markirala neprijatelje u određenim nacijama, državama, u određenim političarima i oni kažu – Ovi su neprijatelji, ove ćemo da pobijemo. To što se sada, dvadeset godina kasnije, pojavljuje nekakav bizaran *Nacionalni ѕtroj* je logičan put dekadencije sumanutog nacionalističkog mita. Nisu prava opasnost u Srbiji oni koji veličaju Adolfa Hitlera, takvih je šačica i nikad ih verovatno neće ni biti više od šačice. Problem je kada taj diskurs, naravno zamaskiran u otadžbinoljublje, postane vodeći, dominantni diskurs. Srbija je devedesetih godina živela upravo u tome.

To što ti klinci sada urlaju po ulicama devedesetih je bio zvanični jezik. Zvanično se na taj način govorilo o veličini, izuzetnosti, slavi, jedinstvenosti ovog naroda i zemlje i o dušmanstvu svih ostalih, s posebnim naglaskom na susede. Dakle, to je problem i zato mislim da ni reakcija na taj *Nacionalni ѕtroj* nije bila preterana, naprotiv, ako bi joj se išta moglo zameriti, to je da je okasnela. Kamo sreće da se onda kada se ulicama naših gradova valjala ta bulumenta i uzvikivala svoje pogane parole našla neka druga Srbija, o kojoj mi stalno govorimo i dovoljno glasno rekla – Ne, to neće proći, ne, to tako ne može, ne u našem gradu, ne u našoj zemlji, ne u naše ime. Ali dobro, da ne idemo u prošlost. Dominantan jezik ove vladajuće strukture, ili bar jednog njenog dela, je to što isuviše često, suviše upadljivo kore-

spondira sa jezikom devedesetih godina. Slušam, recimo, saopštenje, u kojem se kaže – Klerofašistička organizacija *Obraz*. To jeste klerofašistička organizacija, ali mi imamo premijera koji je objavljivao autorske tekstove u glasilu te klerofašističke organizacije. Mi imamo vlast koja je od Srbije napravila neku vrstu unutrašnjeg protektorata crkve. Nama je danas crkva veća vlast od političke vlasti. Prvi ljudi ove države idu patrijarhu na noge. Ljudi, to nije normalno, normalno je da bude obrnuto.

U Novom Sadu se u nedelju dogodilo i nešto novo. Ljudi su se skupili i rekli – Čekajte, neće moći tako. Ja sam kao neki polunovosađanin i jako dobro znam taj osećaj lične sramote kada kažeš – Nećeš u mom gradu, nećeš preko mene, moraš prvo mene da pregaziš, pa ako me pregaziš, onda možeš, ali ne pre toga. To je osećanje samopoštovanja, koje je već bilo toliko isprovocirano da se na to moralo reagovati. I neke reči koje su upotrebljene, za koje se malograđanski komentatori svih vrsta sada kače, jesu samo iskaz i izraz tog razumljivog gneva, toga kada ti je dosta, kada kažeš – Čekaj, mamlaze, ako su batine jedino što razumeš, treba da znaš da batina ima dva kraja.

Miljenko Dereta:
Taj događaj je počeo da se odvija još u skupštini Srbije, kada je Jakšić izašao i rekao ono o romskoj zajednici, posle čega se ništa nije dogodilo. Dakle, taj čovek je imao jedan potpuno fašistički nastup u skupštini, a on je još potpredsednik jedne od vladajućih stranaka. On je dobio neku opomenu od predsednika skupštine i ništa. Manjine se nisu udružile u skupštini i rekle – Sve dok ovaj čovek ima pravo ulaska u skupštinu, mi ne učestvujemo u njenom radu. Ja sam očekivao da će bar Koštunica da kaže da je obavešten o tome. Ništa se od toga nije dogodilo i neće se dogoditi. Zašto? Zato što je to politika koja više nije puzeća, nego je to politika koja gubi svoj prostor i u očajanju da se očuva na sceni ide do krajnjeg radikalizma, koji se po sve nas može završiti jako loše. Moram da podsetim da je odmah potom skupština Srbije promovisana u sigurnu kuću za Ratka Mladića. Da li je fašizam podrška čoveku koji je optužen za jedan od najvećih zločina u Evropi ikada? Skupština je postala sigurna kuća za takve ljude. Ovaj događaj je trebalo da pokaže da je Srbija sigurna kuća za neofašiste i nacionaliste.

Govorimo o Novom Sadu i Novom Pazaru, u kojima postoje manjine. Oseća se namera da se opet na toj osnovi izazovu tenzije, jer se preko

tog sukoba između Srba i onih koji to nisu iskazuje taj pseudopatriotizam. U nedelju je u Novom Sadu bilo vidljivije ko je odsutan nego ko je prisutan. Bili su odsutni građani Novog Sada koji pripadaju Demokratskoj stranci i to je za mene bilo šokantno. G17 je bio tamo, njihovo rukovodstvo je bilo tamo. Kao građanin ja bih očekivao da Pajtić i njegovi prijatelji budu među građanima, rasuti, ne kao grupa, prosto da se vidi koje vrednosti zastupaju. Ja bih očekivao čak, pošto imam vrlo razvijenu maštu, da dođe i Maja Gojković i da u svom gradu pokaže koje vrednosti zastupa. To se, naravno, nije dogodilo. Pošto je moja mašta vrlo bujna, ja sam zamišljao da će iz onog dvora vladičinog izaći Irinej i pridružiti se skupu. Svako ko nije podržao određeni sistem vrednosti time je podržao onaj drugi. Mi smo danas čuli jedno nesuvislo objašnjenje u skupštini, gde je gospođa Kolundžija pokušala da objasni zašto Demokratska stranka nije reagovala. To su ljudi koji su svoju partijsku pripadnost stavili ispred svojih ličnih vrednosti. Onoga trenutka kada vi dođete dotle, meni postaje potpuno svejedno kojoj partiji ti ljudi pripadaju. Oni su vojnici, a prestali su da budu pojedinci.

Juče se u Novom Sadu odigrala i prva pojava u našoj javnosti onoga što se zove radikalna levica, antiglobalisti. To su neki mladi ljudi koji razmišljaju drugačije od podmladaka bilo koje partije. Kada su se oni pojavili u anarhističkim crno-crvenim uniformama i s maskama, kao što ih gledamo na svim svetskim samitima kada se biju protiv kapitalizma, nastala je konfuzija, jer se nije znalo kojoj strani oni pripadaju. Građani su se uplašili – Ko su sad ovi? Onda je bilo ono – Ne brinite, to su naši.

TEOFIL PANČIĆ:
Nedavno sam video na televiziji kako Jočiću novinarka postavi za njega neprijatno pitanje, a on na to kaže – A za koga vi radite? Valjalo bi da radite za svoj narod. A onda ga ona pita – Dobro, a za koga ja to radim? – A, znate vi za koga radite. To jeste fašisoidni diskurs i može Jočić posle kao ministar policije kada dođe do *Nacionalnog stroja* sto hiljada puta da se pravi antifašistom i da govori kako će on to da spreči, ali onim primerom sa televizije on dokazuje da je mentalno pre sabrat Goranu Davidoviću nego svima onima koji su se okupili na drugoj strani. On toga možda ni sam nije svestan, možda bi se on iskreno začudio da ovo čuje, ali izvinite, molim vas, tako stoje stvari.

Čovek nije ono što o sebi misli, čovek je ono što govori i što čini. Žalim slučaj.

Miljenko Dereta:

Ima tu još likova koji su se istakli poslednjih dana. Moj omiljeni je Aligrudić, vidim i vi ga volite, zato što on ima neverovatnu samozadovoljnost nad svojom plitkošću i tim uverenjem da će nas nekom slatkorečivom konstrukcijom zavarati i prevesti žedne preko vode. I kada završi rečenicu, on kao da kaže – A, kako sam vas prešao. Dakle, on je taj koji je izašao u skupštini i rekao – Za nas je slučaj Jakšić ovom kaznom završen. On je danas bio taj koji je vodio glavnu bitku protiv Nenada Čanka u ime svoje stranke i jako je uživao u tome da objašnjava kako se u Evropi dozvoljava delovanje takvih grupa i kako je to samo pitanje organizacije u prostoru, da prvo policija prati jedne, pa onda ista ta policija otprati i druge i na taj način se štiti demokratija. Dakle, Nenad je odradio ogroman posao, on ga još radi i trpeće zbog toga ozbiljno, ali neko mora i to da radi umesto nas. Voleo bih da mu odavde pošaljemo ohrabrenje da istraje u toj borbi, jer kod njega je ta borba protiv fašizma autentična. On fašizam dobro poznaje, jer ga je vrlo ozbiljno proučavao.

Teofil Pančić:

Pre nekoliko meseci su uveli prinudnu upravu u Zrenjaninu. Sve stranke koje su učestvovale u kreiranju prinudne uprave su zajedno na prethodnim izborima dobile šest odsto, DSS sam je dobio recimo dva odsto, tako da su ljudi koji su imali legitimitet od šest odsto glasača vladali nad onima koji su imali iza sebe devedeset četiri odsto. To ih nije sprečilo da već u prvih nedelju dana posmenjuju apsolutno sve direktore svih javnih preduzeća i postave svoje ljude. To je počelo još u onoj prvoj Koštuničinoj vladi i Srbija postaje neka vrsta konfederacije lokalnih knezova. Pogledajte način na koji Velja Ilić drži veliki deo zapadne Srbije, način na koji Palma drži Jagodinu i veliki deo Pomoravlja, način na koji je Bidža bog u svom Svilajncu i okolini. Sve ih povezuje to da su se svi odjednom skupili oko Koštunice, pa onda imate jednog radikalnog muslimana kao što je Sulejman Ugljanin spojenog sa jednim arkanovcem kao što je Dragan Marković Palma. E sad, kamo sreće da se to spaja u smislu – neke bezvezne razlike su prevaziđene. Ne, iza toga naprosto stoji moć i šuške i ništa drugo.

U stvari, ima tu i ideologije. Ja je zovem multikultinacionalizam. Prošla su ta ratna vremena, prošle su devedesete godine, ne možeš više te stvari da isteruješ ubijanjem, proterivanjem i stvorena je jedna vrsta mutantnog multikulturalizma nacionalista. Najbolje znam kako to izgleda u Vojvodini. Znači, mi ćemo lepo da se podelimo, pa će svako da ima svoje, pa će u Novom Sadu da se srbuje, u Subotici i Senti da se mađaruje, jer je cilj da se nigde ne vojvodinuje. Ideja da ljudi mogu kao u nekom laboratorijski čistom prostoru da razvijaju paralelno svoje nacionalne identitete je koještarija. Pa onda imate srpsko kulturno društvo *Sveti Sava* u Subotici, u koje dolazi lik da drži predavanje o Radovanu Karadžiću, a onda će u mađarsko društvo da dođe neki lik koji će pričati o sramoti što je 1918. godine Bačka izdvojena iz Mađarske. A onda će da dođe ovaj u hrvatsko društvo, pa će da priča ne znam šta. Pa šta je to? E, to je taj multikulturalizam nacionalista, koji će se međusobno dogovoriti, pa će reći – Vi nama ne dirajte Radovana Karadžića, a mi vama nećemo da diramo plakanje nad Trijanonskim sporazumom. A to je nešto iza čega ova vladajuća doktrina stoji. Ako uopšte može da zamisli bilo kakvu koegzistenciju među ljudima različitog porekla, ona može da je zamisli samo u tom vidu. Dakle, da oni postoje paralelno, što manje se mešajući međusobno, što manje komunicirajući, što manje imajući bilo šta zajedničko. Ti teraš svoje, ja teram svoje i živimo u paralelnim kosmosima. A smatramo da su užasno velika tolerancija i demokratija što se, eto, nismo baš istrebili međusobno.

Sad se digla velika frka i frtutma zbog one famozne epizode serije *Četrdeset osam sati – svadba.* Mladi predbračni, sada već bračni par, koji je priznao da on nju povremeno bije, pa onda njena majka kaže – Zasluži ona tu i tamo. Nije problem što je RTS pustio tu konkretnu epizodu, problem je što RTS uopšte pušta taj serijal, što javni servis uopšte pušta taj serijal kao takav, i bez šamara. A zašto je to problem? Taj serijal promoviše patrijarhalne vrednosti, on je usmeren ka patrijarhalnosti, ka onome što radikalna desnica svugde u svetu, kao hrišćanski konzervativci u Americi, zove – porodične vrednosti. I kada kažu – porodične vrednosti, oni ne misle na bilo kakvu porodicu, nego na klasičnu patrijarhalnu porodicu, u kojoj je stariji uvek iznad mlađeg, a muško uvek iznad ženskog i nema boga da bude drugačije. A ako ovo mlađe ili ovo žensko bude *mlogo* bezobrazno, može da popije šamar, a može da popije i nešto teže. Ako permanentno promovišete patrijarhat i patrijarhalne vrednosti, i ako to radite u jednoj epizodi, u pet epizoda, u deset epizoda, u trideset epizoda, u

pedesetoj epizodi ćete doći do šamara, to je prirodan put. Nasilje je neodvojivo od patrijarhata, patrijarhat je neodvojiv od nasilja. Znači, nije RTS kriv zbog ove epizode, kriv je zbog svih epizoda. Hoće li to iko reći u skupštini? Neće. Hoće li to iko reći u javnosti? Neće.

Odakle se regrutuje *Nacionalni stroj* i svi slični, ako ne iz navijačkih grupa? Imate jednu grupu koja je eksplicitno, direktno nacistička, to su navijači Fudbalskog kluba *Rad*, *United Force*. Poludim kada pre i posle neke utakmice slušam na radiju ili televiziji B92 razgovor sa vođom navijača. Marš, bre, ko je vođa navijača, izvinite, hoćete li mi objasniti kakva je to funkcija? I šta su navijači, jesu li oni partija, jesu li oni nevladina organizacija, jesu li grupa građana, jesu li registrovani negde? Šta to znači? Oni nemaju imena nego nadimke, kao kriminalci i onda neko sa bilo koje radio i televizijske stanice kaže – Razgovaramo sa Šempom ili Klempom, vođom navijača, a on kaže – Nismo ih mnogo tukli, samo smo ih malo. Pa, ljudi, jebote, pa ko je on da ima javnu reč, a ako ima, ako ste mu dali javnu reč, pa zašto se on ne bi osećao kao neko ko je pozvan da sutra brani srpstvo, čekićstvo, ili već šta je u tom trenutku u fazonu? Vi ste ga direktno proizveli u malog mesiju, koji će vremenom da izraste u velikog.

Svetlana Lukić:
Jedan od argumenata da kod nas nema neonacista jeste teza da Srbi ne mogu da budu neonacisti, jer su stradali od nacista u Drugom svetskom ratu. Koliko je taj argument glup govori i vest koja je stigla iz Izraela, da se jevrejska država suočava sa neonacistima, a neonacisti su, da se razumemo odmah, mladi Jevreji. Evo kako glasi vest: Izraelska policija juče je saopštila da je otkrila mrežu mladih izraelskih neonacista koji su optuženi za više napada na strane radnike, religiozne Jevreje i pripadnike gej populacije. Sud je doneo odluku da osumnjičene zadrži u pritvoru. Neonacistička banda dokumentovala je svoje aktivnosti na filmskoj traci i fotografijama. Izraelska televizija prikazala je snimke ljudi koji bespomoćno leže na ulicama dok ih pripadnici bande tuku. Jedna od pronađenih fotografija pokazuje mladića koji u jednoj ruci drži pušku M16, a u drugoj plakat s natpisom Hajl Hitler. Grupu predvodi devetnaestogodišnjak poznat pod nadimkom Eli Nacista. Slušate Biljanu Kovačević-Vučo iz Komiteta pravnika za ljudska prava.

Biljana Kovačević-Vučo:

Cela stvar je opet izvitoperena i okrenuta naopačke, tako da je posledica proglašena uzrokom, a to je Čankova izjava o tome da treba raščistiti s tim zlom. Sada koriste tu njegovu metaforu s letvama kao uzrok pojave nacizma kod nas. I svi su mnogo više zabrinuti zbog Čankove izjave nego zbog toga što postoje neonacističke, klerofašističke grupe. Njihov značaj umanjuju tako što govore da je to marginalna pojava koju ne treba tumačiti kao sistemsku pojavu u ovom društvu, a Nenada Čanka i Čedomira Jovanovića i nevladine organizacije, intelektualce proglašavaju uzrokom porasta pristalica neonacističkih ili fašističkih grupa. To je zaista bezobzirno. Amoralno je tako napadati ljude koji su prvi stali u odbranu Srbije i u odbranu društva od takvih grupa. Nenad Čanak je postao problem, to je objašnjenje Branka Raduna u *Utisku nedelje*, jer antifašisti toliko ne vole Nenada Čanka, Čedu Jovanovića i ostale iz te grupe, da će radije da pređu na stranu fašista, nego da budu s ove strane gde su antifašisti. To je bolesno.

I ponovo je počelo izjednačavanje nacističkih grupa i nas kao dva ekstrema iste pojave. Znači, ne valja ovo, ali ne valja ni ono, ali mi se čini da malo više ne valjamo mi nego što ne valjaju fašisti, jer su oni incident i eksces, a mi smo ipak konstanta u ovom društvu i ipak, da nema nas, bio bi uklonjen i uzrok nastanka fašista i svi bi živeli u regularnoj demokratiji, gde bi mogli da hendluju i te male grupe koje, tako ekscesne, postoje svugde u svetu. Najnovija teza Sonje Liht je da se čak nigde u svetu tako dobro ne organizuju antifašistički skupovi kao kod nas i da treba da budemo ponosni na to što su građani uspeli da organizuju antifašistički skup. Znači, Čanak je marginalni ekstremista, neonacisti su marginalni ekstremisti, ali građani su svesni, a sve to je rezultat ove mudre politike Demokratske stranke i Demokratske stranke Srbije i razvoja demokratije kod nas. Parole koje su izvikivali neonacisti su o srpskom patriotizmu, teoriji krvi i tla, jedinstvenoj Srbiji, odbrani srpstva ugroženog sa svih strana, zaštiti srpskih nacionalnih interesa, srpskog ponosa, srpskih majki, demografske politike – cela njihova retorika je identična retorici narodnjačkih vladajućih stranaka. Mala je razlika između njihove retorike i one koju vidimo po takozvanim tabloidima, kao što su *Glas, Kurir, Pres* ili retorike koju slušamo u skupštini. E, to je problem i zato ne možemo da govorimo o marginalnoj pojavi.

Možda je grupa koja artikuliše svoje takozvane političke aktivnosti, svoj rasizam kroz *Nacionalni stroj* ili kroz *Obraz* marginalna po broju ljudi koji joj pripadaju, ali kao pojava, po onome što govore, oni nisu marginalni. Ja se usuđujem da kažem da je to dominantna poruka koju šalju političari, koja se čuje na svim televizijama, u svim medijima, da je to ono što zauzima najveći deo medijskog prostora i javnog govora. Naravno, tu ne mislim na preuzete delove o višoj rasi i na direktno pozivanje na Himlera i Hitlera, ali ta teorija zavere, ta paranoja i ta ugroženost srpstva, to je potpuno isto, to je isti rečnik, to su isti argumenti i to je isti poziv na jedinstvo i na čistotu. Sasvim je svejedno da li je u pitanju čistota rase ili čistota jednog naroda koji je ugrožen od raznih grupa sa strane. Kada govore o Kosovu i Metohiji, njihova retorika je opet potpuno ista kao i zvanična, vladina i otuda toliki napadi na sve nas koji govorimo da postoji fašizacija ovog društva. Ona se ne ispoljava samo tako što će neko da viče – zig hajl, ona se ispoljava tako što ljudi u skupštini i van skupštine u svom javnom govoru, i političari i novinari, javne ličnosti neprekidno ponavljaju te stereotipe, predrasude i matrice i indukuju javnom mnjenju užasno rasističku, nacionalističku, ksenofobičnu poruku o tome kako je ceo svet protiv nas i o tome koliko smo mi ugroženi i da nam je zbog te ugroženosti sve dozvoljeno.

I raste napetost, ona se oseća na ulici. Ja ne mogu više da izađem iz kuće, a da ne popijem dva puta od kuće do posla – Droljo jedna. Neki čiča pre neki dan na pijaci mi nije dao da kupim paradajz zato što je smatrao da sam ja odgovorna što su ga 1941. godine Hrvati i muslimani izveli na streljanje. Ali dobro, oni znaju, oni vrlo dobro znaju da niti će Nenad Čanak uzeti motke niti ću ja da im uzvratim agresivno i da mogu da mi rade šta god hoće i da mogu da se deru i da mi zagorčavaju život i da na meni iskale sav svoj jed i gnev. Oni vrlo dobro znaju da mi nismo to što oni pokušavaju da dokažu da mi jesmo i oni vrlo dobro znaju da mi nismo druga strana neonacista i fašista i da ne rastu nacisti i fašisti i paranoici, patriote pod znacima navoda, čuvari srpstva zbog nas, nego da rastu zbog ovoga u čemu živimo u Srbiji, zbog nesposobne vlade, zbog ambivalentnih poruka, zbog svega. Juče sam čitala Đorđa Vukadinovića, u *Politici,* naravno, i to je nešto ogavno i besramno. Članak je o dva firera, jedan firer je opet Nenad Čanak, a drugi firer je Davidović, vođa tog *Nacionalnog stroja.* I kaže da Čanku treba Firer zbog toga što mu pada broj glasova, pa ga ugrožava Čedomir Jovanović i sad on suprotstavlja Čanka Čedomiru Jovanoviću, valjda da bi dokazao svoju objektivnost, kao

nije on protiv cele grupe, nego mu smeta baš taj Čanak. Onda Milan Nikolić isto pravi analizu kako treba biti protiv svake vrste netolerancije, diskriminacije i tvrdi da je potpuno svejedno da li se tu radi o letvama ili o pozivanju na rasnu diskriminaciju.

Po konvenciji o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, između ostalog je utvrđeno da države članice osuđuju svaku propagandu i sve organizacije koje se rukovode idejama ili teorijama zasnovanim na superiornosti neke rase ili grupe lica izvesne boje ili izvesnog etničkog porekla. Znači, superiornost Srba kao takvih je zabranjena po konvenciji o rasnoj diskriminaciji i mi smo obavezni da to poštujemo. Države potpisnice se obavezuju da bez odlaganja usvoje pozitivne mere da bi ukinule svako podsticanje na takvu diskriminaciju ili na svako delo diskriminacije i naročito se obavezuju da utvrde da je krivično delo svako širenje ideja zasnovanih na superiornosti jedne nacije, etničke grupe i slično; da zabrane organizacije i aktivnosti koje su organizovane za ovakvu vrstu propagande i koje propagiraju ovakvu vrstu aktivnosti i koje podstiču rasnu diskriminaciju. Znači, postoji obaveza da se zabrane takve organizacije, i da se ne dozvoli javnim vlastima, niti javnim nacionalnim ili lokalnim ustanovama da podstiču na rasnu diskriminaciju ili da je pomažu. Kao deo pozitivnih antidiskriminacionih mera, države članice moraju putem sudova i drugih državnih institucija osigurati odštetu osobama koje su oštećene rasnom diskriminacijom. Postoji čitav paket mera koje svaka država mora da usvoji, ne može se rasna diskriminacija suzbijati samo edukacijom i samo sistemom obrazovanja, moraju se preduzeti i određene represivne mere, moraju se uneti u krivično zakonodavstvo određene mere koje su protiv rasne i etničke diskriminacije, širenja predrasuda i propagande. To je obaveza države, a mi i dalje debatujemo o tome da li je to demokratski ili nedemokratski.

Nije to pitanje demokratije i nedemokratije, to su preduslovi za demokratske države, znači nešto što je *sine qua non* pravne države, to je abeceda, ne može se bez toga. Užasno sam dosadna sa ovom konvencijom, ali mi smo tu konvenciju ratifikovali odavno. Ljudima izgleda kao da bi preduzimanje mera od odgovorne države, naša to očigledno nije, značilo vraćanje unazad, u neki totalitarni sistem, u komunizam i da bi to suzbilo slobodu udruživanja i slobodu javnog ispoljavanja stava i slično, što su sve gluposti. Kada bi pročitao u novinama - Ovaj čovek je ubio svoju ženu, svako bi rekao - Ubica mora

biti kažnjen. Ljudi imaju jasnu svest da je ubica – ubica i da ne smeš da ubijaš. E, ali kada Nenad Čanak kaže – Mi ćemo se boriti ako neće država, onda je to uzrok, a neonacisti su, jadni, posledica. Ponovo kažem, to se kod nas smatra reliktom komunističke prošlosti. Tamo je postojao delikt mišljenja, to je Stojković specijalizirao, ali to je nešto drugo. Ovo nije delikt mišljenja, ovo je rasistička propaganda, a to je zabranjeno. Izjava Marka Jakšića je toliko jasno rasistička da nije potrebno dodatno objašnjenje. Problem je u tome što niti je on prepoznao da je to rasistička izjava, niti je to prepoznala Demokratska stranka Srbije, koja je bila zbunjena – Nismo mi protiv Roma, ali jesmo protiv Batića, koji ima ciganski mentalitet. I to je ta šizofrenija, ljudi ne shvataju rasističku suštinu te izjave.

Moram ovo da pročitam, to je sa sajta *Nacionalnog stroja*: *Tokom jula 2005. godine održan je niz protesta sa rasnom pozadinom u novobeogradskom naselju Dr Ivan Ribar, kao reakcija na odluku gradske vlade koja je pokrenula program raseljavanja ciganskog nehigijenskog naselja ispod mosta Gazele u njihov komšiluk. Žitelji naselja Dr Ivan Ribar su se usprotivili programu nasilne rasne integracije gradske vlade i organizovali masovne proteste dan za danom zabrinuti za budućnost njihovih porodica. Navedeni razlozi za protest su bili da ako se Cigani presele u njihov komšiluk deca im neće biti bezbedna, prljavština i bolesti će se doseliti zajedno sa njima, krađe će biti svakodnevne i sve ostale stvari koje su normalne u njihovom načinu života, a suprotne našim. Upornost i istrajnost protesta rezultirali su obustavom planiranog programa gradske vlade i ostavili to pitanje nerešenim. Ovo je dobar primer, poput mnogih drugih, da naš narod poseduje rasnu svest, ali da je većina iskaže tek kada oseti posledice na sopstvenoj koži, kada može biti kasno.* Ja mislim da je većina ljudi koja je gledala ljude iz naselja Dr Ivan Ribar kako se bune protiv preseljavanja romskog naselja bila na njihovoj strani. O čemu mi pričamo uopšte?

I svi oni što izlaze sa slikom Ratka Mladića i svi oni koji izlaze sa slikama Radovana Karadžića, svi koji brane srpske junake, pod znacima navoda, koji su ubijali druge zbog časti, krvi i srpstva, sve to spada tu. Znači, ne možemo govoriti o marginalnoj pojavi kada Vučić izlazi u skupštini i proglašava skupštinu sigurnom kućom za Ratka Mladića i vadi onaj plakat, i kada predsednik skupštine Oliver Dulić ne reaguje na to, odnosno, njemu se to ne dopada, ali zbog demokratije on ne može da suzbija tuđe mišljenje. To su te pojave za koje je

sasvim svejedno da li ih propoveda *Krv i čast, Nacionalni stroj, Obraz* ili parlamentarna stranka. I postoji još jedan mit kod nas, a to je da u evropskim zemljama ne postoje propisi koji zabranjuju takve organizacije i takvu vrstu verbalnih nastupa, znači onoga što se zove govor mržnje. Međutim, to nije baš sasvim tako. U Francuskoj, na primer, ne samo da su zabranjene nacističke organizacije, neonacističke organizacije i fašističke organizacije, nego je zabranjeno nošenje svih simbola koji podsećaju na one koji su osuđeni za ratne zločine ili proglašeni ratnim zločincima. U Nemačkoj, naravno, postoji zabrana neonacističkih organizacija, zabranjeno je poricanje holokausta, žrtava, postoji zabrana poniženja žrtava. Hrvatska je donela zakon za zločin iz mržnje i već se vodi jedanaest postupaka. Zatim, postoje preporuke Saveta Evrope kako se treba ponašati u takvim situacijama. U Danskoj, Norveškoj, Švedskoj postoje posebna tela čija je dužnost da kontrolišu diskriminaciju. To se naročito odnosi na zemlje koje su imigrantske, gde ima puno emigranata. Mi u našoj prepotentnosti to ne želimo da vidimo, mi razvijamo demokratiju na svoj način. A sve je to već viđeno i svuda postoje manje ili više uspešni mehanizmi da se to suzbije.

Hajder je izgovorio neke rasističke parole i neki novinar je kvalifikujući to njegovo ponašanje rekao da je on idiot. Onda ga je Hajder tužio i država Austrija, to jest sud je osudio novinara. Međutim, Evropski sud za ljudska prava je ukinuo tu presudu i dao je za pravo novinaru i kazao da je količina gluposti, sad parafraziram, koje je izgovorio Hajder kod novinara mogla da izazove samo takvu indignaciju da ga nazove idiotom. Znači, tu se jasno pravi razlika između provokacije koju je napravio neko ko je širio mržnju protiv drugih i drugačijih i novinara koji reaguje na tu mržnju i nazove ga idiotom. I ja to poredim sa Čankovom izjavom. Znači postoji jedna grupa koja pozdravlja sa zig hajl, koja propagira čistotu srpske nacije, koja slavi Himlerov rođendan i tu je Čanak koji kaže – Ako neće država, mi ćemo da raščistimo s njima. To je vrlo slična situacija, međutim, kod nas svi politički analitičari i političari nalaze za shodno da se obruše na Čanka i izjednačavaju Čanka i vođu neonacističke grupe, i to ne celu grupu, nego samo njenog vođu. Čankova kvalifikacija jedne užasne pojave se izjednačava sa užasom i uzrokom ne samo ovoga što mi doživljavamo, nego i istorijski sa svim onim posledicama koje je takva vrsta ideologije donosila.

Jedan od argumenata koji se koristi u odbranu toga da je to ovde marginalna pojava jeste – kako bi u Srbiji mogli da nastanu nacisti, kada Srbi nikada nisu bili nacisti i kada su i sami bili žrtve nacističke ideologije? Kao da je nacizam dat jednom za svagda u ideologiji Hitlera i u Drugom svetskom ratu. To je jedna stalno ista matrica, bez obzira na to da li su u pitanju Nemci, Francuzi, Srbi, bilo ko. Čak i po univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima države su dužne da poštuju određena pravila kako varvarskim ponašanjem ne bi dovele do toga da narod uzima pravdu u svoje ruke. Znači, predviđa se reakcija ljudi koji dugo trpe nepravdu. Mi se stalno krećemo u toj šizofreniji, u kojoj se ne šalje jasna poruka stanovništvu šta se sme, a šta se ne sme. Ne pravi se razlika između ideoloških razlika koje su normalne i između onoga što je nedopustivo sa stanovišta prihvaćenih normi u jednom uređenom društvu, između onoga što je zabranjeno po krivičnim zakonima i političkog stava. Ljudi misle da mogu da kažu bilo šta, da mogu da pravdaju zločine i da je to njihovo pravo. To je moje mišljenje, a ti imaš drugo mišljenje. Ma nije. Sad prelazim na osam hiljada ubijenih muslimana. Ne možeš to da pravdaš. Ako misliš da je u redu da se pobije osam hiljada muslimana, ono što moraš da zapamtiš kao građanin jedne države jeste da to moraš da zadržiš za sebe i da sve uradiš da ti to ne bude ni tvoj intimni stav. U ovoj državi još se nije došlo do toga da se shvati da je ubistvo osam hiljada muslimana zločin. A svi znaju da je zločin kada razbojnik ubije čuvara banke.

Svako ko pokrene priču o Srebrenici u ovoj državi će biti označen kao neprijatelj, čovek koji uznemirava krhku demokratiju i laž koja se zove demokratska Srbija, laž koja se zove demokratski blok. U ovom društvu je još prihvatljivija odbrana zločina nego osuda zločina i još je prihvatljiviji stav – Mi smo jataci Ratka Mladića, nego – Ratko Mladić bi trebalo da se uhapsi. Još je velika hrabrost reći – Ja sam za to da se Ratko Mladić uhapsi i pošalje u Hag. Još je prihvatljivo reći – Ratko Mladić nikada ne treba da bude izručen Hagu zato što mi na taj način štitimo naš nacionalni ponos.

Florans Artman je izdala knjigu u kojoj govori o onome o čemu se spekuliše u javnosti. Ona potvrđuje da je Holbruk zaključio ugovor s Karadžićem da ukoliko on ne bude predsednik i povuče se iz javnog života neće biti izveden pred sud u Hagu. I sada se mi amnestiramo, nismo mi krivi, pa Holbruk mu je obećao. Prave se emisije, juče je na RTS-u bio Toholj i vrlo ozbiljno se razgovaralo o tome ima li ili nema

sporazuma s Karadžićem, kao da je to iskonska moralna dilema u Srbiji, kao da nam zbog tog sporazuma sve tako kilavo ide. Kao Amerikanci su minirali Haški sud, nismo mi. Cela stvar je potpuno izokrenuta, iščašena do kraja, ali to je emisija na javnom servisu. Šta me se tiče da li je bilo sporazuma Holbruka i Karadžića? Niti je Holbruk Haški sud, niti će Holbruk da živi naš život u Srbiji, niti će on da odgovara i da snosi posledice zbog zločina koji su učinjeni u Bosni i Hercegovini. Kakve to veze ima sa odgovornošću za ratne zločine? Da li Holbruk ili bilo ko na ovom svetu može lično da da amnestiju nekome da bi dobio nešto drugo? Naravno da takva vrsta igara može da postoji, ali to nije nikakvo opravdanje za državu koja ima obavezu da izruči nekoga, to jednostavno nije bitno, osim za proučavanje diplomatije. Mislim da je Sonja Biserko juče rekla – I Milošević je bio faktor mira, pa je završio u Hagu. Pa na kraju, kada gledamo na filmu, drže ljudi taoce, sve im se obećava samo da bi ih pustili i to je normalno.

I sad dobijam od Medija centra poziv, raspravlja se o tome da li se guši autonomnost javnog servisa zato što on mora da prenosi sednice parlamenta. Da li su oni normalni? Prvo, koji javni servis? Drugo, gde su se baš sad setili da im parlament smeta? I sada UNS, NUNS, Medija centar, Bane Čanak, sindikat *Nezavisnost*, svi su poludeli od zaštite autonomnosti javnog servisa, jer ko je skupština da naredi javnom servisu da čini bilo šta? Pa mi smo bolesni, svi zajedno. Ja sad pitam da li je vest za javni servis da je umrla majka haškog optuženika? Vest je plasirana kao simbol prkosa, jer bez obzira na to što je majka haškog optuženika Vojislava Šešelja umrla, on ni za tako tragičan događaj nije hteo da se ponižava i da traži da ga puste na njenu sahranu. Vest je svuda plasirana kao simbol čvrstine čoveka koji se ne da u neprijateljskom sudu. Mi smo dotle došli 2007. godine, pa meni stvarno nije jasno gde mi to živimo. Radić je oslobođen, dočekuje se na aerodromu. Samo što građanski rat nije izbio kada su hapsili Šljivančanina i on će sada da bude slobodan. Ti ljudi se ovamo vraćaju kao heroji. O čemu mi pričamo, o kakvom distanciranju od prošlosti?

I onda imamo skupštinu u Rumi, radikali ne daju pečat, demokrate hoće da uzmu pečat, pa se promenilo članstvo skupštine tako što su dvojica radikala prešla na stranu demokrata. I kako se to završava? Tučom i suzavcem. To što se dešava u Rumi je slika i prilika Srbije. Na primer, neka stranka dovede u skupštinu neko obezbeđenje i kaže

LDP-ovcima – E, sad nećete da uđete unutra. Šta bi se desilo, da li bi Oliver Dulić rekao – Ne dešava se u sali, pa ne mogu da izreknem opomenu? Ko je taj koji bi mogao da presudi? Meni se čini da je sistem pao i da nema ko da ga podigne i da mi u tom padu sistema živimo već dugo. Još od 5. oktobra mi ponavljamo istu priču kao mantru da su to prvi, nestabilni koraci mlade demokratije. Meni to ne izgleda tako, meni izgleda kao da je sve gore i gore. Ne znam, možda sam starija, možda sam se umorila, pa mi onda sve izgleda strašno i čini mi se da nema mogućnosti kontrole tih rizika, da nema mogućnosti da se upravlja rizicima. I šta vredi što neke stvari funkcionišu, kada ono što je srž sistema, što je suština, što treba da ga pokreće napred, ne postoji? Kao da nema struje, radi negde poneki agregat, ali zapravo nema struje. Suština ostaje ista. Istraživanje javnog mnjenja pokazuje da je podrška LDP-u porasla, a da je podrška Demokratskoj stranci Srbije sve manja. Kako Demokratska stranka sada pravda kohabitaciju sa DSS-om, zašto se sada ne okreće ka LDP-u? Pa valjda im je bliži LDP nego ovi? Pa može da ih nervira Čeda, ali oni moraju da brane određene vrednosti. Ne može se tražiti zabrana LDP-a ili, kako kaže Aligrudić, LSD-a, a da Demokratska stranka na to ćuti. Stvarno, kako će oni pravdati pred svojim biračima da su bliži Demokratskoj stranci Srbije nego LDP-u? Kako? Hajde, jedan jedini razlog da vidim sad.

Svetlana Lukić:

Bila je ovo Biljana Kovačević – Vučo. Sutra vas na našem sajtu pescanik.net čeka novi tekst Teofila Pančića. Od sutra će svake subote Teofil pisati za sajt Peščanika*, a od ponedeljka do petka u nastavcima ćemo objavljivati veoma zanimljiv tekst o Rusiji Perija Andersona. Biće reči o nekim stvarima koje vam zvuče poznato, o dirigovanoj demokratiji kojom upravlja oligarhija bivših oficira KGB-a, o zemlji u kojoj ministri upravljaju najvećim kompanijama, o Putinovom usponu na vlast, o razlozima njegove popularnosti i autokratskom modelu vladavine i tako dalje. Slede vesti, ima jedna interesantna, možda vam pomogne da se obogatite. Bio je ovo* Peščanik*, do viđenja.*

PEŠČANIK 19. 10. 2007.

KNEZ MIŠKOVA ULICA

Koštunica kaže - Nećemo NATO državu na Kosovu, a ja kažem - Nećemo *Gasprom* državu u Srbiji...

Od podele javnih preduzeća do podrške Kubi je samo jedan korak...

Da novopečeni reis ima stvarnu podršku u Sandžaku, ne bi se njegovi imami u sitne sate sastajali u hotelu *Tadž* da smene Zukorlića...

Da li znate da su neprijatelji Srbije nedavno izveli pokaznu vežbu pod imenom *Operacija Vidojković*...

Miša Brkić, *novinar* Ekonomista,

Milan Vukomanović, *sociolog religije*,

Ivan Čolović, *antropolog,*

Petar Luković, *novinar*

Svetlana Lukić:
Prema izveštaju Reportera bez granica *sloboda medija u Srbiji je manja nego bilo gde u regionu, manja nego na Kosovu. Ova činjenica objašnjava ovonedeljna izveštavanja naših medija o raznim stvarima, mada ni glupost ne treba potcenjivati. To se naročito odnosi na uspehe susednih država. Neverovatno je na koje je sve načine umanjen značaj činjenice da je kvazidržava kao što je Crna Gora potpisala sa Evropskom unijom Sporazum o asocijaciji i stabilizaciji.*

Provladin tabloid Politika *na naslovnoj strani je doneo vest o novim, većim tarifama muzikanata na svadbama i šišanja u frizerajima, o čoveku koji je ubio čoveka koji je dao bubreg njegovoj ćerki, a u dnu te iste strane, tačno pored teksta o višedecenijskoj zabludi o masnoj hrani koju su lansirali Amerikanci, objavljen je i mali tekst pod vrcavim naslovom – Crnoj Gori zeleno, Srbiji žuto svetlo. I kada jednoga dana Crnogorci budu ušli u Evropsku uniju, a mi budemo još čekali pozitivan izveštaj neke nove Karle del Ponte – pisaće isto. Problem je što će žuto svetlo na semaforu za nas trajati koliko i za Turke – dvetri decenije.*

Hrvatska je postala članica Saveta bezbednosti, to jest svetske vlade. Opet je uređivačka mašta Političice *bila bujna, naslov je glasio – Budimir Lončar uveo Hrvatsku u Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija, u smislu da je na tu nerazumnu odluku uticalo uporno lobiranje kod zemalja Trećeg sveta, koje se još sa ljubavlju i nežnošću sećaju druga Tita i nesvrstanih, jahte* Galeb *i sleta za 25. maj. Naravno da Hrvate u Savet bezbednosti nije uveo Budimir Lončar, ni Titove pomorandže sa Briona. Uveli su je Mesić i Sanader. Problem je, i to boli profesionalne Srbe, što će sada Hrvate morati da mole da ne glasaju za rezoluciju o Kosovu. Doduše, Koštunica nam je pre neki dan svečano objavio da Kosovo nikada neće postati članica Ujedinjenih nacija. Neka pita malo Kineze da li im je smetalo da postoje kao država trideset-četrdeset godina koliko nisu bili članica Ujedinjenih nacija ljuteći se zbog Tajvana.*

Baš me zanima šta li će Političica *pisati kada Crnogorci uđu u Evropsku uniju. Verovatno će to biti maslo pokojnog Milovana Đilasa, kojega se na Zapadu sećaju kao prvog Titovog disidenta. I onda će iz duga prema Đilasu primiti Crnogorce tamo gde mi u stvari i ne želimo da odemo. Nikada nećemo stići na neko pristojnije mesto, kako god se ono zvalo, dok je ovakvih proslava dana Udbe. Prvo, ne samo da je*

sramota, nego je i kriminalno delo da šef Udbe bude Rade Bulatović. Drugo, ko su bile zvanice na prijemu povodom dana pretorijanske garde Vojislava Koštunice? Šta će tamo Miloševićev, Arkanov, Cecin i Veljin Dragan Marković Palma, šta će tamo Delta Mišković, šta će tamo Vojin Lazarević, popovi raznih činova i šta će tamo Boris Tadić? Kao, on je predsednik i kao, on po funkciji tamo mora da ide. Pa zar nije taj isti Tadić, kada su se dogovarali o članovima nove vlade, rekao da će se o šefu Udbe naknadno dogovarati, ali da Demokratska stranka nikako ne bi htela da to bude Rade Bulatović. I šta bi? Kada su se to dogovorili da Bulatović ipak ostane i zašto je Tadić na to pristao? Zaokružite odgovor: pod A – Tadić je saglasan sa načinom rada i metama Radeta Bulatovića, pod B – sve mu je jedno, jer njega, Tadića, čuvaju Kobre, *pod C – on ga se plaši.*

Dakle, da saberemo na brzinu, Slovenija od 1. januara preuzima predsedavanje u Evropskoj uniji, Hrvatska postala članica Saveta bezbednosti, Crna Gora potpisala sporazum s Evropskom unijom, Kosovu se smeši nezavisnost – a Makedonija je u žalosti za pop pevačem Tošom Proeskim. Pojedinačna tragedija je u toj maloj zemlji poprimila razmere kolektivne psihoze. Identitet Makedonije se toliko istopio da i smrt Tošeta Proeskog predstavlja ozbiljan udarac onome što je od tog identiteta ostalo u svesti ljudi. Istovremeno, govor makedonskog premijera na sahrani mladog pevača bio je i dirljiv pokušaj da se preko te smrti obnovi poljuljana samosvest makedonskog društva.

Snimci i fotografije s makedonske sahrane su u srpskim medijima potisnuli sve ostalo. Niko nam nije objasnio zašto Makedonci u stvari plaču. Kao da je to uobičajeno kada dobri pevači poginu, a nije, rečeno nam je da je u Makedoniji proglašen Dan žalosti. Nerasvetljena vest iz Makedonije nije ostavila medijskog prostora za druge, mnogo jasnije vesti, kao što je ona da je i u Sarajevu bio Dan žalosti, posle najnovije ekshumacije žrtava rata u Bosni.

Većina medija je prećutala i da je dopisnica Glasa Amerike *s Kosova Vesna Bojičić brutalno pretučena u svom stanu u Čaglavici, jer nije bila dobra Srpkinja. Vesna Bojičić je pretučena samo tri-četiri dana posle istorijske sednice nečega što se zove Zajednica srpskih opština i naselja na Kosovu i Metohiji, na kojoj je prećeno svim Srbima koji budu izašli na predstojeće kosovske izbore. Najnežniji je bio rasista Marko Jakšić, koji je rekao da svim izdajnicima treba oduzeti srpske plate, jer ne mogu da prave albansku državu, a da primaju srpski no-*

vac. Na toj sednici su se čuli pozivi na linč onih koji se usude da na izbore ipak izađu. Evo šta je rekao koordinator opštine Klina Stojan Dončić – Na području Metohije postoje grupice ljudi koji će sigurno izaći na izbore. Mi njih ne možemo da kontrolišemo, međutim, ima jedna dobra stvar. Albanci su svakog Albanca koji je tada prihvatio srpsku vlast likvidirali. Došlo je vreme da i mi moramo takvo nešto da uradimo.

Na početku Peščanika *slušate Mišu Brkića, kolumnistu lista* Ekonomist *i dopisnika* Glasa Amerike *iz Beograda.*

Miša Brkić:
Četiri dana pre nego što je napadnuta, ona me je zvala, pa narednog dana opet, pa narednog – Meni prete, meni prete. Spomenula mi je imena nekih vrlo važnih srpskih političara s Kosova, koji su vrlo ozbiljno pretili da će joj baciti bombu u stan, da će joj uzeti dete, a nju ubiti. Tražili su od nje da ne izveštava s predstojećih izbora na Kosovu. Zvala me je i tog jutra, jedva sam prepoznao ko me zove. Rekla mi je da joj je u toku noći neko upao u stan i tako je krvnički pretukao da jedva govori. Mislim da ona više ne može da ostane na Kosovu. Očigledno je da tamo više nema mesta za bilo koga ko objektivno izveštava s tog područja. Znaš, mi smo čudan svet. Pre samo petnaest godina imali smo isti taj scenario u Kninskoj krajini, istu retoriku, iste likove s drugačijim imenima, nakostrešene, besne, moćne. Vladali su životima ljudi koji žive na toj teritoriji, tom teritorijom, novčanim i robnim tokovima. I sada se sve to što smo gledali u Kninskoj krajini, pa velikim delom i u Bosni, preselilo na sever Kosova. I kada bi čovek hteo da bude zlonameran, a ja to neću, postavio bi pitanje – A kako drugačije može da se rasplete kosovski čvor nego onako kako se već raspleo u Kninu i Republici Srpskoj? Dakle, opet stradanje naroda. Ne znam da li će lideri Srba s Kosova proći kao što su prošli neki iz Republike Srpske i Republike Srpske Krajine, ali mi nije jasno kako ljudi ne umeju da izvuku pouke iz tako bliske istorije.

Spomenula si plate na Kosovu koje idu iz budžeta Srbije. Naravno da to, zbog nacionalnih interesa, niko ne sme da pipne. Pre dve nedelje potpredsednik vlade, Boža Đelić, je rekao – Tamo se nešto strašno događa, moramo da pretresemo taj budžet za Kosovo. Samo je neko od tih nacionalnih radnika u jednoj polurečenici zarežao i rekao – Ma da li ste vi normalni? – i niko više ne sme da pipne u to. A Boža je govorio o ozbiljnim malverzacijama s novcem poreskih obveznika iz Srbi-

je. Tim novcem raspolaže nekoliko ljudi i niko drugi ne zna šta se s njim događa. U stvari Srbi s Kosova služe kao moneta za potkusurivanje Koštunici i društvu, kao što su i nesrećni Srbi u Kninu i Krajini služili Miloševiću.

Svetlana Lukić:
Setila sam se one velike fešte, na kojoj su bili svi patrijarsi, svi predsednici, svi akademici, svi pesnici, kada je napravljen fond za Kosovo. Koštunica je tada dao svoju prvu platu ili topli obrok i onda je to nestalo i ne zna se ni šta je s tim novcem, ni da li je to uopšte proradilo ili nije. Onda su pre godinu ili dve međunarodne snage dole uhvatile neki kamion s novcem. Tako povremeno saznamo da neke pare tamo odlaze u kamionima, avionima, ali ništa stvarno o tome ne znamo.

Miša Brkić:
Budžet Srbije i inače nije transparentan, a posebno je taj budžet za Kosovo, koji je deo srpskog budžeta, tamni vilajet. Ponovo smo u situaciji da pod firmom nacionalnih interesa neke pare nekim kanalima odlaze na Kosovo. Ko odatle prima platu, a ne živi i ne radi na Kosovu nego u Srbiji, da li oni koji žive na Kosovu primaju novac i iz kojih fondova – mi o tome ništa ne znamo. Srbija izdvaja ogroman novac za Kosovo, a ljudi na Kosovu žive u sve većoj i većoj bedi. Koordinacioni centar je osnovan zbog toga da bi ne samo prebacivao novac, nego i projekte za razvoj srpskih enklava, da bi tim ljudima pomogao da nađu posao. Indikativno je da sav novac završava u Kosovskoj Mitrovici, a da su ljudi koji žive pedeset ili sto kilometara od Kosovske Mitrovice, kao i Srbi iz Dimitrovgrada u odnosu na Beograd, građani drugog reda.

Svi predlozi, sve sugestije stručne javnosti, međunarodnih poslovnih krugova, finansijskih institucija iz sveta, kažu da ekonomske reforme moraju da se ubrzaju time što će se privatizovati javna preduzeća. To je zaboravljeno iz dva razloga.

Petnaest-šesnaest najvećih javnih preduzeća godišnje obrće onoliko novca koliki je ceo srpski budžet. Nad novcem koji se vrti u javnim preduzećima nema nikakve kontrole, jer partije koje postavljaju menadžere vladaju i upravnim odborima. E, u tim preduzećima radi između sto osamdeset i dvesta hiljada ljudi i njima je poslodavac država. Oni u državu gledaju kao u boga, znači dvesta hiljada ljudi, pa puta broj članova domaćinstava – sve su to glasači vladajuće koalicije.

Onaj u NIS-u, kada bih ga uporedio s radnikom u mađarskom *Molu* ili austrijskom OMV-u, da ne idemo dalje, ima garantovano bar trideset odsto veću platu, a za isto toliko je i manje efikasan. Pojavila se kompanija koja je htela da bude drugi operater fiksne telefonije u Srbiji i tog trenutka je nastala panika – Šta će nama drugi operater fiksne telefonije? Pa možda vladi nije potreban, ali tebi i meni jeste. Ako imamo mogućnost da biramo između dva operatera, mi ćemo da izaberemo jeftinijeg. Zamisli da taj jeftiniji ne bude državni *Telekom*, nego ovaj koji traži licencu. Da li bi onda *Telekom Srbije* mogao da bude oglašivač na svim mogućim medijima u Srbiji, da zakupljuje u *Politici* dve prve strane oglasa i da tako drži u šaci srpsko novinarstvo? Jesmo li videli negde neki tekst o tome kako posluje *Telekom*, a da to nije predstavljeno kao med i mleko? Nismo.

Problem Srbije su javna preduzeća, ne samo zato što neko traži da se ona privatizuju, nego zato što takav amalgam politike i ekonomije vodi dvema užasnim stvarima. Jedno je monopol i srpska ekonomija je danas visoko monopolizovana. I drugo, to je leglo korupcije. Oli Ren je pre dva dana rekao da Srbija ima problem da priđe Evropskoj uniji u dve sfere – jedna je Hag, druga je korupcija. Peti element koalicionog sporazuma ove vlade Voje Koštunice bila je borba protiv korupcije. Čoveče, on sistemski proizvodi korupciju i ja sada treba da verujem da će ta vlada da dokine samu sebe. Sada se vodi akcija protiv tajkuna u srpskoj ekonomiji. I malo-malo, kada nešto krene loše u državi – hajde da hvatamo tajkune. U Srbiji postoje tajkuni, najmanje ih je u Sloveniji, čuo sam da ih ima dva, ali cinično je da država vodi hajku protiv tajkuna, a političke partije su zapravo najveći tajkuni. U Srbiji nema poslovnog čoveka tajkuna, biznismena tajkuna koji je toliko veliki da je njegova kompanija veća od EPS-a, NIS-a ili *Telekoma*. O tajkunima mi ponešto i znamo, pa ti se zgadi kada ih vidiš. Ali šta znamo o partijama koje upravljaju javnim preduzećima? Ne znamo ništa. Šta znamo o današnjim tajkunima, koji su bili članovi najužeg rukovodstva Slobine partije devedesetih godina? Juče sam rekao koleginici iz jednih dnevnih novina – Hajde pokušaj da nađeš članove izvršnog odbora, ne glavnog, nego izvršnog odbora, onog užeg tela Socijalističke partije Srbije iz 1994. ili 1993. godine, iz vremena najžešće inflacije, i probaj da otkriješ šta ti ljudi danas rade. Svi su uspešni biznismeni, kreditiraju ovu i onu proizvodnju, imaju svoje kompanije, velike ili male. Mislim da u Srbiji danas tih pritajenih članova izvršnog odbora SPS-a, a bogatih kao Krez, ima mnogo. I nikom ništa. Zašto bi pre nego što je formirana ova vlada neko iz političkog

establišmenta pokrenuo takvo pitanje, kada su socijalisti bili podrška manjinskoj vladi? Ta vrsta političkog tala u kojem svi imaju ekonomskog interesa je problem koji cementira ovakvo stanje.

Uz sve naše tajkune stižu i novi tajkuni sa istoka. Pre dve nedelje je u poseti Srbiji bio onaj direktor *Gasproma.* Svi su ga primili, premijer, vicepremijer, pa predsednik, ministar, samo nije bio kod patrijarha. Čovek je došao i otvoreno rekao - Vi nam nudite naftnu industriju, nama je to malo, mi hoćemo ceo energetski sektor, dakle, želimo da kupimo celu energetsku nezavisnost Srbije. On je otišao zadovoljan iz Beograda. Dakle, on će da napravi ono što se zove južni tok, gasovod kroz Srbiju, samo pod uslovom da mu damo skladište gasa u Banatskom Dvoru i Naftnu industriju Srbije. To je srpska borba protiv monopola i protiv tajkuna. Da ti nekom strancu, pa neka ti je sto puta slovenski brat, daš čitavu energetsku nezavisnost, energetski sistem Srbije u ruke jedne kompanije - to mi je potpuno nejasno. Tu sam potpuno saglasan s Vojom Koštunicom, koji kaže - Nećemo NATO državu na Kosovu. A ja kažem - Nećemo *Gasprom* državu u Srbiji. Pri tom, *Gasprom* nije jedini aktuelni problem kada su u pitanju srpsko-ruski ekonomski odnosi. Imaš poplavu ponuda, i to ne s njihove strane, nego odavde. Oni više ne mogu da se odbrane od toga šta im mi sve nudimo. Video sam podatak da je u maju naša delegacija, sačinjena od ministarstva i JAT-a, išla u Soči na razgovore sa *Aeroflotom* i da je dogovoreno strateško partnerstvo dve kompanije. Pazi, posle toga je sve smešno, mi kao raspisujemo tender, pa će ovaj ministar za infrastrukturu da kaže - Rusi su najpovoljniji, gledao sam i ove ostale, Austrijanci, Nemci, Indusi, Australijanci nisu ni do kolena Rusima. Nije gledao ništa, niti zna nešto, jer je to unapred dogovoreno. Ja mislim da se niko ozbiljan na taj tender neće javiti, jer je država već poslala signal koga protežira.

Isto je sa RTB *Borom.* Da li je srpski premijer Vojislav Koštunica primio i ostale potencijalne kupce Rudarsko-topioničarskog basena *Bo*r kao što je primio Olega Deripasku, vlasnika *Bejzik elementa?* - Nije. Pre neki dan me vozi taksista i počne taj nesrećni politički razgovor u taksiju, znaš ono, kao vidi raskopane ulice i kaže - Ma ovi su svi lopovi, svi sem patrijarha i Voje. Kao u Miloševićevo vreme - Jao, ma ovi lopovi oko Slobe, a on čovek u stanu od šezdeset kvadrata na Crvenom krstu. Ej, njegovi su pobegli iz zemlje sa četiri milijarde dolara, to je ta poštenjačina. Ponovo se stvara ta predstava kao - Ovi žuti, to su lopovi i ovi Mlađini i to su lopovi, a Voja je čist kao suza, živi na vo-

di i vazduhu. Možda oko njega ima poneki lopov, ali on ne zna za to. Pazi, čovek proda *C market* u četiri oka ili u šest očiju, mrtav hladan primi Deripasku mesec dana pre raspisivanja tendera, dva meseca pred prodaju *Bora* i kaže – To nije ništa neuobičajeno. Onda dođe ovaj iz *Gaзproma*, pa kaže – Hoćemo sve, gas, naftu, sve što imate, a onda dođe ovaj iz *Aeroflot*a – Ej, idealni ste za nas, koliko to košta? To nije samo spoljnopolitički zaokret, izgleda da je u pitanju veliki istorijski preokret i da mi napuštamo političku filozofiju demokratskih promena 2000. godine. Srbija je sebe tada videla u Evropskoj uniji i u evro-atlantskim integracijama. Dakle, sedam godina posle toga mi imamo premijera koji menja temeljno opredeljenje, a nema političku podršku građana za to, jer njegova partija je u koaliciji s Veljom dobila sedamnaest odsto glasova i kažu da i dalje pada. Možda on mnoge stvari radikalizuje zato da bi pokušao da sebi digne rejting. Ne mislim kao oni koji tvrde da mi to radimo zato što nas braća Rusi podržavaju u vezi s Kosovom. Mislim da je to političko vjeruju našeg premijera, koji misli da Srbija treba da bude gubernija u nekoj novoj Rusiji, u nekoj novoj međunarodnoj podeli karata, u kojoj ćemo mi biti *Gaзprom* država, vezana za velikog brata.

Pitala si u kakvoj državi živimo. U šizofrenoj, jer takva ti je ova vlada. Vlada ti je podeljena ličnost, jedan deo je za istočne integracije, jedan za evropske integracije i u istom danu jedan priča jedno, drugi priča drugo, jedan radi jedno, drugi radi drugo. Izvini, ti u Briselu govoriš – Mi želimo evro-atlantske integracije, a premijer ti za to vreme sedi u Sočiju s Putinom i govori – Evo, izvoli mapu Srbije, ubodi šta hoćeš. Ne smem da razmišljam o toj mogućnosti, izgleda orvelovski, ali hajde da pokušamo. Ti *Gaзpromu* daš kompletno energetsko snabdevanje Srbije naftom i gasom, a na vlast onda dođe politička struktura koja želi da za šest meseci Srbiju uvede u Evropsku uniju, liberalizuje ekonomiju, završi ekonomske reforme, napravi otklon od istočnog brata. I usred zime *Gaзprom* kaže, kao što je rekao u Ukrajini – Prema našim računicama, dugujete nam milijardu i dok to ne platite, mi zaustavljamo isporuke gasa. I onda počne smrzavanje, jer nema gasa za grejanje, nema benzina za gradski prevoz, za automobile i sve ostalo. Je li normalno da jedna država koja nije članica Ruske Federacije i ne graniči se s Rusijom sebi dozvoli luksuz da tako zavisi od bilo koje zemlje, a ne od Rusije?

Otvorite tržište, dozvolite konkurenciju, oslobodite se kao država monopola, pa onda neće biti ni Miškovića ni *Delte.* U zatvorenoj eko-

nomiji, kakvu srpska vlada sada trenira, moguć je monopol jedne kompanije i onda ga svaki građanin vidi svojim očima. Da si ti kao vlada liberalizovao ekonomske tokove u zemlji, mi bismo u okolini Beograda, kao u okolini Budimpešte, videli i *Volmart i Koru.* Da nemaš političku kontrolu nad gradskim građevinskim zemljištem u Beogradu, onda ne bi imao situaciju o kojoj govori Liberalnodemokratska partija, kada kaže da se Knez Mihailova zove Knez Miškova ulica. Samo u ovakvoj ekonomiji jedan poslovni čovek može da bude ta vrsta tajkuna o kojoj se sada govori. Kada je prodavan *C market,* nije nam bio potreban *Merkator*, imali smo demonstracije radnika *C marketa* – Nećemo da nam Slovenci kupe kompaniju. I onda smo imali direktno mešanje srpskog premijera u proces prodaje jedne kompanije. Zašto? Kakav je interes premijera da u svom kabinetu skuplja učesnike prodaje jedne kompanije na tržištu i da favorizuje jednog kupca? Tada nismo izvukli pouku i onda nam se događa ovo što nam se događa. Dakle, ja sam za jasna pravila igre u kojoj ti se nikada ne dogodi da imaš monopol u snabdevanju hranom, poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, u snabdevanju odećom, benzinom, gasom, strujom. A protivim se tome da se s vremena na vreme vode kampanje protiv pojedinih ljudi. Dakle, ako si mu omogućio da bude monopolista, šta sada hoćeš? Jednog dana ti valja, drugog dana ti ne valja.

Sve institucije četvrte grane vlasti, ove razne agencije, za energetiku, Radio-difuzna agencija, Antimonopolska komisija, Narodna banka Srbije, Komisija za hartije od vrednosti, to su institucije koje su u novoj političkoj filozofiji Evropske unije stvorene da bi sprečile spregu ekonomije i politike u kojoj građani stradaju. Mi smo sve te institucije dobili, ali se to na srpski način izrodilo u svoju suprotnost, jer je politička elita, koja je trebalo da bude stavljena pod kontrolu četvrte grane vlasti, tu granu vlasti stavila pod svoju kontrolu. Tako danas imaš Radio-difuznu agenciju koja je produžena ruka politike. Komisija za hartije od vrednosti je nešto pokušala i tog trenutka je njen predsednik uhapšen, pa je čovek završio u bolnici. Kada Narodna banka hoće nešto samostalno da radi, oni kažu – Čekaj da se setimo, možda bi trebalo da izvršimo reizbor guvernera centralne banke. Od formiranja vlade su ga pet meseci držali na ledu, jer on ne sme da bude svoj, nego mora da igra onako kako politička elita misli da treba. Dakle, problem Srbije u ovom trenutku je metastaza političke oligarhije u svim segmentima društva. Samo u takvoj situaciji je moguć monopol. Ja više ne mogu da završim dan, a da ne stavim bar sto dinara u kasicu *Delte*, jer ću nešto morati da kupim u njihovim prodav-

nicama u Beogradu, ne mogu da ih mimoiđem. Problem je u tome što smo došli u tu situaciju.

Zašto smo došli u tu situaciju i dokle će ona biti održiva? Imaš dve mogućnosti. Jedna je da pred naletom nezadovoljnog naroda vlast uhapsi Miškovića, jer nije platio ekološki porez negde u Jagodini. Tako je Putin uhapsio Hodorkovskog i strpao ga u zatvor na sto godina. A druga mogućnost je da otvoriš tržište, da stvoriš ekonomske uslove u kojima monopol nije moguć.

Svetlana Lukić:
Kao da su svi zaboravili šta se prethodnih dana događalo u Sandžaku. Beograd je pomogao da se vatra zapali, a onda upućivao apele da se vatra gasi. Slušate profesora sociologije religije s Filozofskog fakulteta u Beogradu, Milana Vukomanovića.

Milan Vukomanović:
Ono što se proteklih nedelja, pa i meseci zbiva u Sandžaku trebalo bi sve da nas zabrine i angažuje, jer je reč o svojevrsnom udaru na verske slobode. Međureligijski odnosi u Srbiji su se pogoršali s Koštuničinom vladom, prošlom i sadašnjom, a time su se pogoršali i odnosi crkve i države. Nama danas međureligijski odnosi direktno ugrožavaju međudržavne odnose. Setimo se samo Makedonije, Crne Gore, pa evo sada i Bosne i Hercegovine, s ovom reakcijom reisa Cerića. Dolazi, paradoksalno, do zaoštravanja diplomatskih odnosa zbog neregulisanih međuverskih odnosa. Da se razumemo, država ugrožava verske slobode građana Srbije, i verujućih i neverujućih. Rekao bih još preciznije, to čine vladajuće stranke u ime države. Dolazi do ustavnih prekoračenja, država ne poštuje ni svoj vlastiti zakon i kada vam to kaže sandžački muftija, kao lider tradicionalne verske zajednice, to zvuči kao zahtev sovjetskih disidenata iz doba Brežnjeva, koji su pozivali državu da poštuje sopstvene zakone, ni više ni manje od toga. Drugo, tu imamo ozbiljne optužbe za cezaro-papizam jednog lokalnog političara, predsednika novopazarske opštine. Ova nemuslimanska vlada kao da paradoksalno neguje islamizam ili politički islam, jer gura politiku u verske strukture. Taman kada misliš da ne mogu ništa idiotskije da urade, oni te demantuju. Treće, govori se već dugo o saradnji nekih sveštenika imama sa obaveštajnim službama. Molim vas, to je ozbiljna optužba, koja stiže s najvišeg mesta u Islamskoj zajednici u Srbiji. To bi moralo i da se ispita na najvišem nivou.

Naši političari govore o podeli odgovornosti i neko sada mora da preuzme odgovornost za ovo što se dešava, premijer ili predsednik ili ministar vera, policije, neka se dogovore čija je to nadležnost. Setimo se samo procedure za donošenje zakona o verskim zajednicama od 2004. do 2006. godine, pod ministrom Radulovićem. To je, da podsetim, onaj bivši ministar koji je govorio o četiri grane vlasti – zakonodavnoj, sudskoj, izvršnoj i duhovnoj. I sad ovo s ministrom Naumovim, koji prima Zilkića samo nekoliko dana nakon ramazanskog puča. Šta uopšte ministar vera zna o islamu, kao čovek iz sasvim druge struke? Šta uopšte možete znati, ako slobodno vreme provodite na tribinama *Dveri*, gde vam se kao glavni islamolog pojavljuje Srđa Trifković, predstavnik Republike Srpske na Zapadu devedesetih godina i stručni svedok odbrane nekih haških optuženika? Pa još imate mesec dana unapred pripremljen bajramski prijem u Domu narodne skupštine. Neko može da kaže da se nije moglo predvideti šta će se desiti uoči Bajrama, ali imate prevrat izvršen pred kraj ramazanskog posta, što je svojevrsna desekralizacija od pučista. Ja ih zovem tadžisti, zato što su se sastali u sitne sate u hotelu *Tadž* u Novom Pazaru. Elem, na taj prijem u skupštini sigurno su pozvani i predstavnici drugih verskih zajednica. Kako se oni osećaju u situaciji kada postoji indukovani raskol u Islamskoj zajednici, je li neko o tome razmišljao? I sada se Beograd kao ne meša i svaka im čast na podsticanju međureligijskih odnosa.

Đinđićeva vlada nije organizovala bajramski doček u skupštini, ali je zato sandžački muftija išao s privrednom delegacijom u Dubai i tamo ostavio izvanredan utisak na domaćine. I poruka je tu bila jasna – Daj da radimo zajedno najbolje što možemo, a neka svako slavi svoj praznik bez mentorstva države. Kod DS-a ti je sada sve samo protokol bez suštine, bez supstance, oni postaju neprepoznatljivi, sivilo proseka. Ko ih je terao da organizuju verski praznik u narodnoj skupštini? To je presedan. Šta je sledeće, Božić, Uskrs, starokalendarski, novokalendarski, Jon Kipur, sveti Polikarpije vodonosac? Hoće li za jednu decu da zovu Božić-batu, a za drugu Miku Hajnuku? Da se razumemo, ministarstvo vera ima i nešto kompetentnijih ljudi koji su tu duže i imaju akademska zvanja iz sociologije religije – mada tu ni zvanje nije dovoljno. Evo, mene je letos u jednom broju *Pravoslavlja* napala jedna koleginica doktor nauka zbog teksta koji uopšte nisam napisao. Istovremeno je napala i jedan drugi tekst koji sam ja napisao, ali me ona uopšte nije prepoznala kao autora tog teksta. I šta ja radim? Pošaljem pismo uredniku *Pravoslavlja*, ćirilicom, i misliš da mi je ne-

ko odgovorio? Ma jok, ma kakvi, taman posla. Zato kažem da ni zvanja često nisu dovoljna.

Ali kada je reč o državnim institucijama, o upravi, tu se dovode nekompetentni ljudi, po stranačkoj pripadnosti. To je direktno suprotstavljeno interesima države i to države svih nas, građana koji bismo želeli da tu rade najbolji ljudi, jer je to naša izborna volja. Ovako, te institucije su uzurpirane od stranaka čiji ljudi krše zakone koje su te iste partije izglasale u skupštini. To, dakle, samo znači da umesto neinstitucionalizovanog bezakonja imamo institucionalizovano bezakonje. U nedostatku ustavnog suda stranke konstantno vrše male udare na zakone i institucije, ovog puta na verske slobode. I to najviše dolazi iz takozvanog legalističkog bloka, uz aminovanje koalicionih partnera. Dobar primer je petljanje oko lokalnih i predsedničkih izbora, samo da spomenem ono što je najskorije, tako da te ljude na izborima treba što pre skloniti s vlasti, jer prave ogromnu štetu ovoj zemlji.

Od 2004. do 2007. godine imamo periodične talase antimuslimanskog i antiislamskog ponašanja i delovanja u Srbiji, i to možda najviše u državnim institucijama kao što su vojska i policija, od uništavanja nadgrobnih spomenika kod Vojnog muzeja na Kalemegdanu u martu 2004. do upada u policijskim čizmama u džamiju u Sjenici i maltretiranja imama Islamske zajednice 2007. godine. Naravno, to je u skladu s politikom da u srpskom parlamentu ne može biti doneta deklaracija o Srebrenici ili s rasizmom u odnosu na Rome. Nešto bih rekao baš o događajima u vezi s Islamskom zajednicom od dolaska Koštuničine vlade na vlast u Srbiji. Setimo se, u martu 2004. godine bilo je paljenje džamija, ne samo džamija nego i drugih verskih objekata Islamske zajednice u Beogradu, Nišu, u Novom Sadu. U tom paljenju su uništene i kancelarije i biblioteke Islamske zajednice. Kazne za prestupnike u Nišu su bile više nego simbolične i svi se sećamo te farse od suđenja. Nekoliko dana nakon stradanja niške i beogradske džamije, rukovodstvo Vojnog muzeja u Beogradu na Kalemegdanu naredilo je da se unište autentični i vrlo retki nadgrobni spomenici iz petnaestog i šesnaestog veka, iz osmanskog perioda. Oni su retki na čitavom Balkanu, a ne samo u Srbiji. I Obren Joksimović, tada još funkcioner DSS-a, evo šta izjavljuje, prema navodu iz dnevne štampe – Tadić je sa krajnje nacionalnom, mudžahedinskom strankom Sulejmana Ugljanina napravio koaliciju, tako ćemo imati Homeinija i Al Kaidu sutra u skupštini kroz DS i njihove poslanike,

kao transmitere muslimanske i fundamentalističke ideje. Međutim, proleća 2006. ti isti Obrenovi takozvani mudžahedini omogućuju opstanak na vlasti Vojislavu Koštunici. A gde se dede Joksimović u međuvremenu? Vlada uvodi prinudnu upravu u opštini, spasava Ugljanina od opoziva na referendumu, pa zašto je onda čudno kada Jočićeva policija pretresa automobil muftije Zukorlića ili što ministar vera, takođe iz DSS-a, prima tadžiste samo nekoliko dana nakon tobožnje smene Zukorlića? Kada tome dodamo naklonost javnog servisa za jednu od strana u sukobu, i to od samog početka, može se reći da tu ima previše poklapanja.

Ne zaboravimo ni mart ove godine i početak afere vehabije, koja je proglašena državnom tajnom. U tom periodu muftija Zukorlić iznosi zahtev da se dostave dosjei imama saradnika obaveštajnih službi SFRJ i Srbije. I najzad, ovog meseca imamo ramazanski puč u Islamskoj zajednici u Srbiji, takozvano smenjivanje Zukorlića sa svih funkcija u mešihatu Islamske zajednice Sandžaka, dok je bio na putu, u Maroku, a njegov zamenik u zapadnoj Evropi. To je pre svega pokvareno i kukavički. Da novopečeni reis ima stvarnu podršku u Novom Pazaru i Sandžaku, ne bi se njegovi imami sastajali u hotelu *Tadž* u sitne sate da smene Zukorlića. Za reisa je izabran imam iz Tutina, a za predsednika mešihata Islamske zajednice Sandžaka imam iz Novog Pazara, obojica do tada nepoznati široj javnosti. Zamisli sledeću situaciju – pet samoproklamovanih članova glavnog odbora DS-a sastane se u *Maderi* i kaže – Mi smo glavni odbor stranke, i smene Borisa Tadića sa svih funkcija u stranci, dok je on na putu, u Njujorku, gde brani Kosovo. Daju mu rok od tri dana da se povuče, a on ima govor u generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija tek prekosutra. Čak je i Milošević pred Osmu sednicu najpre obezbedio veliku većinu u centralnom komitetu, pa tek onda udario na Stambolića. Izazvan je, dakle, raskol u Islamskoj zajednici u Srbiji. Kome odgovara takav raskol, kome je odgovarao početkom šezdesetih godina raskol u Srpskoj pravoslavnoj crkvi i ko ga je tada izazvao? Učimo malo od istorije. Negde je reč o neznanju, negde je reč o neosetljivosti, a negde opet o lošim namerama, kada je reč o odnosima u Islamskoj zajednici. Bojim se da nekima u Beogradu to odgovara po principu – zavadi pa vladaj.

Tu se radi, konkretno kod nas, o koliziji dva principa, teritorijalnog, koji naglašava Islamska zajednica Srbije i ovog drugog, duhovnog principa, koji podrazumeva duhovno pokroviteljstvo iz Sarajeva. Šta je neobično što muslimani, koji su bez obzira na varijetete islama u

Srbiji većinom ipak Bošnjaci, žele da održe duhovne veze sa Bošnjacima u svojoj domovini, Bosni i Hercegovini? Tu nema ničega neobičnog, i Srbi u toj istoj Bosni i Hercegovini prihvataju duhovno starešinstvo patrijaršije u Beogradu. I Srbi na Novom Zelandu i u Australiji prihvataju duhovno starešinstvo Beograda, nema tu ničeg neobičnog. Međutim, stvar se politizuje, jer lepše zvuči patriotska Islamska zajednica Srbije, a ovi drugi sad treba da dokažu nekakav patriotizam. Ne bi se trebalo mešati u organizaciono ustrojstvo islamske zajednice u ovoj zemlji, a ako tu postoje određeni dualiteti, što da ne? Srbija i Balkan su karakteristični po tim varijetetima islama. Prvo imamo jezičke i nacionalne varijetete, muslimani na našem prostoru govore bošnjačkim jezikom, ali govore i romskim, govore i turskim, govore i albanskim, govore i srpskim. Onda imamo nacionalne zajednice, imamo Bošnjake muslimane, imamo Rome muslimane, Albance muslimane, Turke muslimane, Gorance i tako dalje, znači imamo taj etnički varijetet. Nije ovo homogena arapska zemlja. Versko-pravna škola ovde jeste jedinstvena, to je taj sunitski islam hanefitskog madhaba, karakterističan za obode islama, ne samo za Balkan. Tako da ne vidim problem u tome da se raznovrsnost islama na Balkanu i u Srbiji manifestuje kroz postojanje različitih islamskih zajednica, koje u perspektivi mogu da se ujedinjuju ili ne moraju to da čine. Zašto te stvari forsirati i zašto to uraditi baš u vreme ramazanskog posta, u vreme praznika pokajanja, praštanja, kada se ljudi mesec dana uzdržavaju od hrane, pića, cigareta? To već samo po sebi govori o lošim intencijama i ono što bi sada trebalo uraditi jeste smiriti strasti. Stvari moraju da se smire, i to hitno.

Svetlana Lukić:
Postoji predrasuda prema muslimanima i Bosni i Hercegovini, da su to mudžahedini.

Milan Vukomanović:
Neki mudžahedini su učestvovali u ratu u Bosni, ali u tom ratu su učestvovali i neki dobrovoljci iz Rusije i Grčke pod zastavom pravoslavlja. To nije neobično za ovo područje. U pitanju je vezivanje uopšte islama za terorizam, nasilje. Pa pobogu, milijardu i trista miliona ljudi danas u svetu ispoveda tu religiju, a ovi su njena manjina. Balkanski islam je umereni islam, onaj mirni islam, u kojem je više prisutna sufitska tradicija, koja je i kosmopolitska i mistička, duhovna, spekulativna. Naprotiv, ovaj vehabistički uticaj uopšte nije mogao da

se održi ni u Bosni, ni na Kosovu. Jednostavno, lokalno muslimansko stanovništvo to odbija. Kod nas se, pod jedan, ne pravi razlika između onoga šta je islam i šta je islamizam. Kaže se islamski, islamistički i ljudi uopšte ne prave razliku, a to su dve potpuno različite stvari. Islamski označava opštu pripadnost religiji, a islamistički jednu vrstu političke orijentacije pod određenim uticajem religije. Govori se o islamskim državama kada se radi o muslimanskim državama. Samo u islamskim državama je na snazi šerijatski ustav. To je kao kada bi prva stvar koju kažemo o Holandiji bila da je to hrišćanska država. A to niko neće reći, nego će reći – država Evropske unije, iako je tamo većina hrišćansko stanovništvo. Da ne govorim o islamskom terorizmu, o kojem se govori kao da je sklonost nasilju inherentna, imanentna islamu.

I u socijalističkoj Jugoslaviji i danas, centar islama je Sarajevo i islamski teološki fakultet jeste u Sarajevu i prirodno je da ljudi koji su se tu školovali doživljavaju Bosnu kao drugu domovinu. U Beogradu mi još nemamo dovoljno čvrstu, etabliranu islamološku školu. Mi smo prošle godine na Filozofskom fakultetu u Beogradu organizovali jedan kurs, zajedno sa univerzitetom u Sarajevu. Gosti su nam bili i predavači sa Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu. Naši studenti su imali prilike da čuju njihove teologe, naročito predavanja o sufizmu. Mi ne možemo u vezi s ljudskim pravima da reagujemo samo kada je reč o civilnim aspektima tog fenomena, moramo biti osetljivi i na religijske slobode i prava. Nažalost, stalno učimo iz nekih ekscesa, obrazujemo se usputno uz senzacionalizam i tek pošto je šteta učinjena. Islam uopšte i tema islama je uvek kontaminirana političkim aspektom, i kada to zaslužuje i kada ne zaslužuje, ali treba videti ko je to ispolitizovao od samog početka. Kada vas neko ispolitizuje, vi se nađete u političkom loncu. Niste vi želeli da vas neko smeni dok ste na putu, u Maroku. Kada imamo procesije i litije sveštenika i jerarha Srpske pravoslavne crkve, zajedno s političarima, ministrima u prvim redovima, to nam je kao normalno, jer je to dominantna, većinska verska zajednica. A kada se okupe ljudi druge vere da ispolje svoju solidarnost ili jedinstvo, odjednom nam je to neobično ili sumnjivo.

Svetlana Lukić:
U vreme onih čuvenih karikatura Alaha, čudila sam se što na njih nije odgovoreno karikaturama Isusa Hrista. Kada su uzvratili uvredu, oni su se sprdali sa holokaustom, je li tako?

Milan Vukomanović:
Sa hrišćanstvom ne bi smeli, zato što jevrejski proroci, Isus Hristos i likovi iz jevanđelja imaju status božjih poslanika i u islamu, pa bi to bila uvreda vlastite religije. Muslimani ne prihvataju Isusa Hrista za boga, tu je najbitnija razlika između muslimana i hrišćana, ali Isus Hristos je jednako božji poslanik kao i Muhamed, Mojsije, Avram i drugi. Islam priznaje Muhameda kao poslednjeg božjeg poslanika. Time se zatvorila istorija objave ili istorija otkrivenja. I kada je došlo do uzvratnog udarca u slučaju s karikaturama, krenulo se na holokaust, što je, naravno, skandalozno. Ali u današnjem svetu ima svega. Čuli smo i za neonaciste u Izraelu. Čudan je ovaj svet.

Svetlana Lukić:
Kada su avganistanski talibani rušili Bude iz Bamijana, oni zapravo ne bi rušili statue Isusa Hrista, čak i da ih je tamo bilo.

Milan Vukomanović:
Tako je, zato što judaizam i hrišćanstvo jesu objavljene religije i oni bi na taj način udarili i na temelje islama. U septembru iste godine se desilo ono u Njujorku i Vašingtonu, gde su se neke moderne statue našle na udaru terorističkih organizacija. Ali, od talibana u Avganistanu dug je put do Al Kaide, a još je duži od tradicionalnog, ortodoksnog islama do talibana. To uopšte nisu iste stvari.

Svetlana Lukić:
Poljsko ministarstvo odbrane naredilo je da svi poljski vojnici, bez izuzetka, moraju da odgledaju najnoviji film Andžeja Vajde Katin*, kako bi prekalili rodoljublje. Film govori o masakru poljskih vojnih i civilnih zarobljenika u proleće 1940. godine u Katinskoj šumi, koji su izvršili pripadnici vojske Sovjetskog Saveza. Ministarstvo odbrane Poljske već je kupilo nekoliko desetina hiljada ulaznica. Mi za takav patriotski poduhvat nemamo uslova. Prvo, u mnogim gradovima u Srbiji bioskopi više ne postoje i drugo, nema se para. Evo, saznali smo pre neki dan da je svim strankama prošle godine isplaćeno 62,7 miliona dinara više nego što je trebalo. Dakle, pošto nemamo bioskope i nemamo para, pripadnici BIA, MUP-a i vojske mogli bi da se kale čitajući obavezno sajt* Nove srpske političke misli*. Ivan Čolović je ovaj neveseli posao već obavio.*

Ivan Čolović:

Da li znate da su neprijatelji Srbije nedavno izveli pokaznu vežbu pod imenom – *Operacija Vidojković?* To je otkriveno i vest o tome je objavljena tek pre neki dan. Radi se o diverzantskoj vežbi koju su naši neprijatelji organizovali da bi se što bolje pripremili za uništavanje srpske književnosti i kulture, a time i srpske države, jer, kako se veruje, temelji naše države su manje-više literarni. Vest o ovoj neprijateljskoj vežbi, odnosno o *Operaciji Vidojković*, saopštio je književni kritičar i asistent na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, Slobodan Vladušić. On je o tome govorio na skupu *Kulturna politika u Srbiji*, koji je u organizaciji časopisa *Nova srpska politička* misao održan 31. avgusta i 1. septembra ove godine na Tari. Njegovo izlaganje pod upozoravajućim naslovom *Kraj nacionalne kulture*, od pre nekoliko dana može se pročitati na sajtu pomenutog časopisa. Vladušić je došao do operativnih saznanja, čije izvore nije otkrio, o tome kako se Operacija Vidojković odvijala. Najpre je odabran jedan mlad pisac iz Srbije koji ko zna zašto loše misli o državi u kojoj živi, pa je tako izbor pao na Marka Vidojkovića, autora neveselog romana *Kandže.* Zatim je taj pisac vešto nametnut domaćoj i stranoj publici kao autentični i čak najbolji predstavnik mlade srpske književnosti. Tako je ostvaren glavni cilj ove pokazne vežbe neprijatelja Srbije, to jest poslana je politička poruka da Vidojkovićevo ko zna zašto loše mišljenje o današnjoj Srbiji tobože odgovara stvarnom stanju stvari, da je to mišljenje važno i čak reprezentativno.

Kako pokazuje Vladušićeva analiza prikupljenih operativnih podataka, stratezi književno-političkog rata protiv Srbije uspeli su da od početnika u književnosti, od poluobrazovanog mladića, kako ga opisuje autor ove analize, naprave interesantnog, čitanog i prevođenog pisca. Jasno je zašto, zato da bi pomoću njega poslali, kaže Vladušić, vrlo jasne političke iskaze koje bi mogle s lakoćom da potpišu i neke radikalnije političke figure iz zemalja regiona koje ovoj zemlji ne misle ništa dobro. Ovi politički iskazi koje naš neprijatelj lansira preko sintetički napravljenog literatoida po imenu Marko Vidojković, svode se na laž da ljudi u Srbiji, a posebno mladi koje susrećemo u Vidojkovićevim romanima, žive u ponižavajućem ambijentu ispunjenom bezнađem i nasiljem. Ne treba ni reći koliko ta laž šteti ugledu naše zemlje u svetu, ali Vladušićeva obrada operativnih podataka o *Operaciji Vidojković* vodi zaključku da ta laž pravi još veću štetu kod kuće. Evo kako.

Napravivši od nezrelog i mrzovoljnog anonimusa tobože važnog i prevođenog pisca naši neprijatelji su stavili do znanja svim srpskim mladim piscima i svekolikoj srpskoj omladini da mogu da računaju na uspeh i priznanje u svetu, makar školu nikad i ne videli, pod jednim jedinim uslovom, a taj je da prihvate i dalje šire lažnu crnu sliku o svojoj zemlji. To je jedna od poenti Vladušićeve analize, pa zato u celini navodim mesto na kome on poentu izlaže. Počinje ovako – *Ukoliko zamislimo da upravo ovaj pisac reprezentuje Srbiju u inostranstvu, videćemo da se time ne stvara samo izuzetno nepovoljno mišljenje o ovoj državi, već se na unutrašnjem planu daje signal jednoj grupi ljudi zainteresovanih za književnost i kulturu uopšte da je upravo takav politički angažman jedini način kakve takve integracije sa svetom.* A završava se ovim rečima – *Nije otuda ni čudno što veći broj mladih osoba u ovoj zemlji ima negativnu sliku o državi u kojoj živi i narodu kome pripada.* Ova stručna literarno-bezbednosna analiza *Operacije Vidojković* dovodi njenog autora do zaključka da su tom operacijom naši neprijatelji hteli da ispitaju teren i uvežbaju strategiju za neuporedivo opsežniju literarno-političku ofanzivu, kojom će pokušati da zaposednu ceo prostor srpske nacionalne književnosti i kulture. A takvo nešto oni mogu da planiraju, pa čak i, ne dao bog, da izvedu pre svega zbog žalosnog i neshvatljivog nemara države Srbije, koja je prostor svoje nacionalne kulture ostavila na izvol'te, to jest bez ikakve odbrane i zaštite.

Eto, *Operacija Vidojković* je pokazala da antisrpski lobi ovde može nesmetano i tako reći ni od čega da napravi mladog pisca, da ga napuni mržnjom prema svojoj zemlji, stavi na točkiće i gurne u svet. U toj situaciji, kaže Vladušić, opet ga citiram – *može se očekivati da će neka drugačija kulturna politika popuniti prazan prostor koji ostaje iza nedostajuće kulturno-političke akcije države.* Drugim rečima, srpskoj nacionalnoj kulturi preti propast, ali zahvaljujući Vladušićevom upozorenju koje spada u ona koja stižu u pet do dvanaest, ostaje mala nada da još nije kasno, da se još nešto može preduzeti za spas naše nacionalne kulture. I autor ovog upozorenja ostavlja nam tračak nade, jer na kraju apokaliptičnog naslova teksta u kome je upozorenje izneto, a naslov glasi *Kraj nacionalne kulture*, ipak stoji upitnik. Štaviše, Vladušić ima i spreman odgovor na pitanje – šta država u ovoj alarmantnoj situaciji treba da radi, odnosno, kako bi mogla da izgleda strategija odgovorne nacionalne kulturne politike. On tobože prihvata da kulturna politika Srbije treba da vodi računa o onome što on zove potreba za integracijom u evropski kulturni prostor, ali to

očigledno kaže samo zato da bi njegov glavni zahtev upućen državi izgledao kao odmeren i, kako se to kaže, izbalansiran. Naime, Vladušić pre svega traži da država povede računa o onome što se po njegovom mišljenju u evropski prostor nikako ne da integrisati, a to je, da nevolja bude veća, baš ono glavno, srž srpske nacionalne kulture, to jest specifično srpska i samo srpska književnost. Državna briga o toj navodno sržnoj a neprevodivoj baštini srpske kulture koja se ne uklapa u Evropu sprečiće, još jednom citiram Vladušića – *da Srbija od kulturnog centra postane kulturna, a zatim i svaka druga pustinja.* Drugim rečima, država će tako popunivši naš kulturni prostor specifično srpskim proizvodima sprečiti da u taj prostor nahrupi neprijateljska kultura i njeni surogati poput sintetičkog sredstva za ocrnjavanje srpske omladine pod imenom Marko Vidojković.

Zar vam sve ovo ne deluje poznato? Stariji se sećaju, a mlađi su imali prilike da čuju da je i pre skoro četrdeset godina zbog nebrige države o kulturnoj politici radosni život u tada komunističkoj Jugoslaviji bio zlonamerno i lažno predstavljen krajnje crnim bojama u inostranstvu. Samo tada su u stvaranju te lažne crne slike o našoj zemlji po neprijateljskom scenariju, kako se tada govorilo, najviše učestvovali neki filmski reditelji, tvorci takozvanog *crnog talasa* u jugoslovenskom filmu. Ali i tada je, srećom po radosnu socijalističku Jugoslaviju, bilo budnih patriota koji su znali da otkriju ko iza svega toga stoji i kuda to vodi, te da podstaknu državu da se od zla *crnog talasa* odbrani. Oni su, kao danas Vladušić, pronicljivom stručnom obradom operativnih podataka došli do saznanja da su reditelji kao što su Makavejev, Žilnik i njima slični u svetu hvaljeni i nagrađivani samo zato što su blatili svoju zemlju, odnosno, da su njihovu reputaciju tobože sasvim nesrazmernu pravoj vrednosti njihovog rada, proizveli naši neprijatelji. Jedan od Vladušića tog vremena po imenu Branko Milošević, koji je bio sekretar aktiva Saveza komunista filmskog preduzeća *Neoplanta*, u jednom razgovoru za novine objavljenom oktobra 1973. godine izneo je ovo mišljenje o *crnom talasu – Slika koju je crni film predočio svetu o nama je zaista bila crna uprkos nagradama koje su ga zasipale na smotrama i festivalima. One su zapravo bile utoliko veće ukoliko se film žešće obarao na naše društvo i njegove tekovine.* S tim se u istom razgovoru za novine saglasio i tadašnji direktor *Neoplante* Draško Ređep dodajući da nije istina da je dobar samo onaj film koji našu stvarnost vidi crno, kako je to donedavno dokazivala liberalistička orijentacija. Kao što je poznato, srpska država je tada umela efikasno da se odbrani od opasnosti koja se tobože nadvi-

la nad našu kinematografiju i kulturu u celini. Film Dušana Makavejeva *Misterija organizma* bio je zabranjen, a rad na Žilnikovom filmu *Sloboda ili strip* bio je prekinut, pa je tako zloslutni *crni talas* konačno zaustavljen. Poučena iskustvom iz borbe protiv *crnog talasa* tadašnja vlast nije opet ostavila prazan prostor u srpskoj kinematografiji, nego se potrudila da on bude dobro popunjen državotvornim i patriotskim filmovima. Pošto je obustavila snimanje Žilnikovog filma, *Neoplanta* je u prvoj polovini sedamdesetih godina proizvela filmove koji su imali na primer ovakve naslove: *Tragom Marksa, Partizanski učitelji, Deca revolucije i Radnički aktivi.*

Možda će današnja vlast podstaknuta operativnim otkrićima i patriotskim upozorenjima Slobodana Vladušića u vezi s takozvanom *Operacijom Vidojković*, pokušati da preduzme mere po ugledu na one kojima je nekadašnja vlast skinula Jugoslaviji crno sa očiju. U tom slučaju ona će pomoći izdavačima da nađu pisce koji će biti u stanju da napišu dela koja bi na primer mogla da se zovu: Nikolajevim tragom, Svetosavski učitelji, Deca pravoslavlja ili Nacionalni aktivi. U stvari, kad malo bolje razmislim, vidim da su ta dela već napisana i objavljena, možda ne baš pod navedenim naslovima i shvatam da je Slobodan Vladušić u svojoj revnosti i strahu od opasnosti koju za našu kulturu i državu tobože predstavlja Marko Vidojković, malo preterao i previdео da je savremena srpska književnost, a i kultura u celini danas sasvim dobro snabdevena delima nacionalno patriotske orijentacije, potpuno samosvojnim, neprevodivim i neupotrebljivim. Ta dela su potpuno izvan domašaja naših neprijatelja, koji će u pokušaju da njima manipulišu samo polomiti zube, a bogme i kandže.

Svetlana Lukić:
U najavi ove emisije nisam pomenula jučerašnju raspravu u skupštine o rezoluciji kojom se osuđuje, ne znam šta beše, ubistvo Če Gevare, Zapate, blokada Kube ili šta već. To je tema za Petra Lukovića.

Petar Luković:
Danas sam bio u nekoj teškoj, srpskoj depresiji i onda u nekom ludilu uključim televizor. Prvi kadar koji sam video bio je kadar iz skupštine Srbije. Na galeriji skupštine je sedeo nekakav ćelavi čovek i nekakva žena i pored njih je sedeo Hadži Dragan Antić, bivši glavni urednik *Politike*. Naime, skupština Srbije je danas po podne završila višečasovnu raspravu o rezoluciji kojom se zahteva ukidanje blokade

Kube. Ja sam čuo pre mesec dana da postoji nacrt te deklaracije, koju su predložili radikali. Danas se ispostavilo da o toj deklaraciji postoji saglasnost 205 poslanika, i ti onda kažeš – Jebote, pa to su svi. Pa jesu svi, dakle, tu su radikali, socijalisti, DSS, Demokratska stranka, G17 plus, dakle, svi su zajedno. Pa stani, čekaj, pa jebote, blokada traje već trideset godina, otkud znam koliko traje blokada, svi se navikli, navikli se i Kubanci, navikli se i Amerikanci, a ovi se sad sastaju. I onda slušam diskusiju. Prvo je počeo Vučić, koji je pomenuo da je ovo dramatičan trenutak za Kubu i za Srbiju, u svom govoru je pomenuo naravno i Čedu Jovanovića i Hašima Tačija i otimanje Kosova i malu Milicu, i deset puta pomenuo da na Kubi najviše pate deca, nejač i starci, kubansko ognjište, sve je bilo tu. Onda se javio Dragoljub Mićunović i tu sam se definitivno oraspoložio. Stvarno više nema nikakve razlike između radikala i Dragoljuba Mićunovića. Ako je moguće da se oni skupe zbog Kube, onda je potpuno logično da se skupe i zbog podele javnih preduzeća, da se skupe zbog bilo čega drugog. Ali ono što je bilo zastrašujuće je prisustvo kubanskog ambasadora i Dragana Hadži Antića.

Sećam se vesti 5. oktobra – Dragan Antić pobegao požarnim stepenicama iz *Politike*, pa se krio, pa bio kod Filareta u manastiru, pa bio nešto kao bolestan, pa se lečio na Kubi. U kom je svojstvu on bio u skupštini? Šta je on, počasni konzul Srbije u Kubi, lični prijatelj Fidela Kastra, je li on neka karika koja nedostaje u ljubavi između srpskog i kubanskog naroda? Moram da pitam otkud on u skupštini. Mogu li ja da se popnem na galeriju da sednem pored kubanskog ambasadora? Dragan Hadži Antić, ljudi, da li se neko seća te *Politike*, makar u onim danima pre 5. oktobra i šta je taj čovek puštao u novine, šta se tu pisalo? I danas je on počasni gost na počasnoj galeriji u počasnom društvu sa počasnim ambasadorom zemlje koju volimo najviše na svetu. Strašno. Ali ponašanje Demokratske stranke je apsolutno najstrašnije u svemu. Vidiš da menjaju svoje fizičko stanje, kao kada se prospe želatin. Da oni pristanu na ovakvu vrstu ludila izgleda najodvratnije na svetu. I stvarno nemamo pametnija posla u skupštini, nego da se bavimo blokadom Kube. Šta je sledeće, blokada Severne Koreje? Šta ćemo, dati podršku Iranu u realizaciji njegovog nuklearnog programa? Šta posle toga, podrška kome, u čemu je gvint? Da li je gvint u tome što će, kao što oni kažu, ceo svet govoriti o plemenitom gestu Srbije? To je njihova varijanta ili će ceo svet da se zajebava s nama, naravno. Da li ćemo mi ovakvom vrstom deklaracije i rezolucije sprečiti 10. decembra proglašenje Kosova kao buduće nezavisne države?

Ja stalno govorim o tome da nas vode ljudi koji su maksimalno poremećeni. To nije više većina od 127, tu imamo 205 bolesnika, jer 205 poslanika se saglasilo o ovome. Pa jebo te bog, pa stvarno. Pazi, da me zove neko iz sveta, pa pita šta ima novo u zemlji, a ja mu kažem – Mi doneli rezoluciju kojom zahtevamo od Amerike da ukine sankcije Kubi. Pazi, to se dešava u danima kada se dešavaju neke stvari u dve susedne zemlje, jedna se zove Crna Gora, koja je potpisala ugovor o ulasku u Evropsku uniju, a druga je Hrvatska. Dakle, ta užasna Hrvatska, katastrofalna Hrvatska je postala nestalna članica Saveta bezbednosti. Zamisli da se Srbiji desi ovo što se desilo Crnoj Gori ili Hrvatskoj, zamisli tu vrstu trijumfalizma koji bi vladao ovde, pa mi ne bismo mogli da živimo od veselja na otvorenim trgovima, zatvorenim trgovima, od televizija koje bi imale neprekidno program sa Ist Rivera. Dakle, dok se te dve stvari dešavaju, dok tako rade nekakve države za koje mi mislimo da su pre svega kvazidržave, mi se bavimo Kubom. Kako čovek da ne bude veseo?

Iščekujemo nešto što je već izvesno, što svi znamo. To ti je kao u fudbalu, evo, nadamo se da će Belgijanci da pobede Poljake, a Jermeni da pobede Portugalce. Stvarno živimo u nekom vrlo čudnom obliku života, to je neko čekanje pred nešto. Ti vidiš da se sve minimizira, te vesti maltene ne postoje. Kada ima bilo kakve vesti o Kosovu, kad Jeremić nešto kaže – smešno je što uopšte pominjem Jeremića – to je puno optimizma, to izgleda zdravo do jaja, super, ma nikad nije bilo bolje. S druge strane, da li neko može da me uveri da je priča o podeli javnih preduzeća stvarno užasnula ljude? – Ne. Očekivao si to od onih koji su se najviše bunili, opet od nesrećne Demokratske stranke. Oni ti stalno pišaju u džep i onda ti kažu da to pada kiša i još ti daju kišobran da nosiš. Tako izgledaju njihova objašnjenja, ali svi u tome učestvuju, pa moramo i mi. A od podele javnih preduzeća do Kube je samo jedan korak, izvini, ali to je samo jedan korak. Drugo, posle mitinga u Novom Sadu je napravljena kontrakampanja dokazivanja kako u Srbiji nema fašizma. To je neverovatna kampanja, samo na onom fašističkom sajtu, *Nova srpska Fmisao*, ima trideset tekstova u kojima nas ubeđuju da u Srbiji nema fašizma, da nikad nije bilo fašizma u Srbiji, da Srbi nisu ekstremna nacija, da ovde sve puca od tolerancije, ljubavi i miroljubivih odnosa. I od koga potiče takva vrsta osetljivosti na antifašistički ekstremizam? Od radikala, SPS-a, pazi, oni su sad osetljivi. Pazi, i DSS je postao osetljiv na ekstremizam. Pa, je l' ja moram da pominjem šta je sve Koštunica radio? Pa jesam li se ja slikao sa oružjem na Kosovu ili se on slikao? Jesam li ja pisao za

Obraz ili je on pisao? I svima njima smetaju te letve, kojih uopšte nije ni bilo. Je l' bilo letvi? – Nije. Ali ko su nosioci te borbe protiv ekstremista? Pazi, analitičari za koje svi mi koji smo u ovim govnima već petnaest, dvadeset godina nikada nismo čuli. Ko je od nas 1996. čuo za Đorđa Vukadinovića? Je li ga iko ikada video na šetnjama, mitinzima, jesam li pročitao ikada njegov tekst? Gde je bio čuveni Antonić? Gde su bili ti ljudi, šta su radili uopšte? Ispuzali su 2003. ispod nekog kamena i sad imamo posla s pravim političkim komesarima. Ja te tekstove čitam kao ideološku predstavku programa vlade.

Ovog sekunda prestajem da nalazim bilo kakvu razliku između DS-a i DSS-a. Potpuno mi je svejedno da li će predsednik biti Velja Ilić ili Boris Tadić, veruj mi da mi je potpuno svejedno, u oba slučaja ću glasati protiv, odnosno neću glasati ni za koga. Već mi je postala zabava da odem na sajt *Politike*, pa da pogledam šta pišu Antonić i onaj njegov drug. Danas vidim, tema fašizma je iscrpljena, jebali su majku svima iz antifašističke koalicije, o Kosovu su već pisali dvesta puta i danas Antonić piše o politički korektnom govoru, o tome kako je ova fašistička grupa antifašista odjednom u govor uvela politički korektan jezik, od sociološkinje do psihološkinje i tako dalje. Poenta je u tome što on kaže da je takva vrsta politički korektnog govora naišla čak i na kritiku i zluradu satiru u *TV alapači.* Sad, jebote život, šta je *TV alapača*? To je njemu ključni argument, ali šta je *TV alapača*, jebo te bog, ne mogu da se setim, zovem neke ljude, niko ne zna šta je *TV alapača.* Ne znam, razumeš, zbunjen sam. Odem na sajt, ukucam *TV alapača* na *Google.* Znaš šta je *TV alapača*? To je rubrika u listu *Pravda*, nepotpisana, naravno. Čekaj bre, Antoniću, pizda mu materina. Znači, šta kaže *TV alapača* u *Pravdi,* to je naš zakon, i to izlazi u *Politici.* Stvarno, majke mi, da se srušiš. Kunem ti se, ne mogu više da gledam i ono malo što sam morao da gledam na televiziji, ne mogu. Ja sada kidišem na ekran, da imam neku testeru, bilo šta, pobio bih te s one strane ekrana, to je toliko postalo strašno. Od *Utiska nedelje* do *U nedostatku dokaza,* s mnoštvom dokaza, s Ljiljanom Smajlović, Oljom Bećković. To je sve ista matrica, svi se prave blesavi, kao nemamo pojma, svima trebaju nekakvi dokazi, Mladić nije osuđen, nije utvrđeno da je on kriv, pa mi, dakle, ne možemo da govorimo o njemu kao o krivcu. M'rš, bre, u pizdu materinu, izvini, m'rš u pizdu materinu. Pa stvarno, pored sedam hiljada leševa, pa idi pa pogledaj, pa ima izveštaja, čak je i tvoja Republika Srpska donela izveštaj u kojem priznaje genocid. Ne, svi oni imaju ljudska prava.

U ponedeljak nakon mitinga u Novom Sadu, *Politika* je prenela izjavu nekoga iz policije, koji je objasnio, jebote život, da policija nije intervenisala protiv ovih fašista, jer bi povredila, piše, citiram – ljudska prava članova *Nacionalnog fronta*. Samo zamisli zemlju u kojoj o ljudskim pravima brinu radikali, socijalisti i DSS. Pa još će sutra da nam dođe Mladić i da kaže – Izvinite, i ja imam ljudska prava. Što bi me to čudilo, zašto bi me to čudilo? Ništa me više ne bi začudilo. Devedeset devet odsto poruka koje dobijamo iz medija su čisto, destilisano zlo – to više nije čak ni glupo. Prošlo je vreme kada si čitao, pa si se smejao i govorio – Vidi budalu. Sada je to zlo, to se pravi da bude zlo.

Svi znaju, čak i oni koji su na njegovoj strani priznaju da je on opsednut Kosovom. On definitivno ne može da podnese činjenicu da će jednog dana biti upisano da je u vreme vladavine Vojislava Koštunice Kosovo postalo nezavisno. Kako će tu činjenicu da obriše i na koji način će pokušati da se vadi, ja to ne znam. Ali jebeš mene što ne znam, ne zna niko živi. Stvarno je smešno, moram da kažem, što imamo ministarstvo inostranih poslova koje vodi DS, koje o ishodu toga s Kosovom zna koliko i ja. Misliš da Jeremić zna nešto više o tome šta će biti? I opet se vraćam na čuvenu priču koju smo ponavljali od januara do maja milion puta – onog sekunda kad pristaneš da ti Koštunica bude predsednik vlade, tog sekunda si pristao na sve i ti kao jedinka, kao ministarstvo, kao partija više ne postojiš zato što će on, Koštunica Vojislav, snagom svojih ubeđenja, pretnjama, šarmom, duhovitošću, čime god, uspeti da te sjebe potpuno, da te dovede u poziciju da ćeš sutra ti biti prvi koji će glasati za Kubu. Kad imaš poremećenog čoveka i poremećene saradnike, ti nikad ne možeš da znaš šta može da bude 10. decembra. Pojma nemam, možda će jedanaestog sve da bude okej, a možda i neće. Odeš na pijacu, bre, i ljudi pričaju – A šta će biti posle 10. decembra? To će da bude Vojindan. Zamisli 2007. godinu i društvo, državu u kojima svi mi zavisimo od jednog čoveka. Ljudi, on je treći, njegova partija je bila treća po broju glasova, ali je on u toj koaliciji toliko jak i toliko niko ne sme da mu se suprotstavi, toliko je uspeo da ih kupi, da ih pacifikuje, šta god, da ih uplaši, da danas de fakto kad kažeš – vlada, ti misliš na Koštunicu. Nemoj da mi neko kaže da misli na Božidara Đelića, pa to izgleda smešno. Postoji samo Vojislav Koštunica kao ponornica, te ima ga, te nema, te pojavljuje se, te ne pojavljuje se. Te dramatične pauze u njegovom postojanju i nepostojanju, šta će on da kaže sutra, šta će njegov medijski sektor da kaže, samo to postoji. I svi koji nisu ušli u ovu vladu, ušli su kod njega. On ima svoju vladu van ove vlade. Srđan Đurić još postoji, funkcioniše, on daje saopštenja. Neko

već gledam Lalovića na televiziji, daje intervju tri i po sata o socijalnoj politici u Srbiji. Pa čekaj, bre jebote, Laloviću, majstore, pa jesi li ti smenjen? Pa ti više nisi ministar. Ne, on je lični savetnik premijera ili predsednika vlade za socijalna pitanja. Parivodić isto.

Na televiziji smo gledali slučaj Milke Forcan i pitaju Bubala, koji kaže da ne postoji nikakva zakonska prepreka da Milka Forcan bude i potpredsednica *Delta* holdinga i službenica vlade. Naravno da ne postoji kada je *Delta* zakon u ovoj zemlji. Parivodić kaže da je ona fenomenalna i da maltene treba da stanemo mirno pred njom, kao što bismo stali pred Nedićem i Ljotićem. Dakle, imamo opasan kupleraj. To više nije veselo. Sve smo prepustili jednom čoveku i to više nije stvar, izvinjavam se, njegovog dobrog ili lošeg raspoloženja, pošto je on uvek loše raspoložen, ali jeste stvar njegovih suludih ideja. Slušaš kako Koštunica govori o raznim temama, ali u svima njima je Kosovo. Pazi, neki dan je bilo kako *Gasprom* zahteva ne znam šta, a onda pročitamo komentar iz vlade, kao – Ma jok, ma ne, ma kakvi, to što oni nama pomažu oko Kosova nema nikakve veze, oni imaju iste šanse na tenderu, pa taman posla, pa na šta vam mi ličimo? Stvarno na šta liče i, izvini, a na šta mi vama ličimo? Sve je super, ma jok, to je samo gas, JAT, ma jok, to je samo *Lukoil* – od Nove godine ćemo svi učiti ruski. Ne bre, danas ti je svaki Rus car, ruska privreda je najbolja privreda na svetu, ruska literatura uvek, ruski filmovi, ruske serije – sve ću da priznam, ali ruske serije ne. Stani malo, zaustavi se. Gledao sam na B92 rusku verziju *Moje dadilje* i znaš šta, streljao bih prvo te Ruse, a streljao bih i ove naše koji su to uzeli. Imaš TV prenos iz ruskog doma, jebote. Pa imaš na televiziji pesme ljubavne. Nemam ništa protiv, okej, super, dobro, ali kažite nam onda – Ej, Rusi nas brane i zato traže pare, da znamo, ali nemoj da me praviš kretenom. Ej, toliko nas prave konjima, kažu da je crno belo. Slušam danima kako Hrvatska postaje to što je postala, Crna Gora potpisuje, mi ne parafiramo zato što smo dobili negativan izveštaj Karle del Ponte. Je l' tako, je l' negativan izveštaj? Je l' jeste ili nije?

Svetlana Lukić:
Pa izgleda da se ne zna.

Petar Luković:
Pa ako je pozitivan, što nismo dobili pravo na potpisivanje? Hajde molim te, objasni mi. Ne, nego nas ubeđuju da nismo dobro pročitali.

Pa zar nismo čuli da je izveštaj negativan? Žena je lepo rekla – Ima nekih pomaka, ali izveštaj je negativan. Ne, ovi sad kažu, ne, nismo dobro pročitali, on je pozitivan. Pa dobro, ako je pozitivan, što onda ne dobismo taj paraf? Dokle, pa stvarno, aman, dokle? Pomenula si tu malu vest da je ministar vera poklonio crkvi hotel, motel, bazen, saunu, sve što ide uz to, konobarice, osoblje. Kako je mogao da pokloni i zašto se država toga odriče u korist crkve, ne razumem. I stvarno bih voleo da pitam kako je Kusturica dobio tu Mokru goru, kako je država mogla nekom da dâ planinu, selo? Ljude su mu dali. Nisam siguran da ti ljudi tamo nisu robovi, jebem mu mater, otkud znam kakav je njihov status? Ne smeš da odeš gore, on ti određuje koju televiziju smeš da gledaš, čitao sam kakav jelovnik tamo mora da bude, ko je pozvan, kako da dođeš, naplaćuju putarinu. Zašto se navikavamo na sve to, kakva je, bre, to država, jebem mu mater? Pa što meni i tebi ne poklone plac negde? Ne tražim celu planinu, ne tražim ni građane, hajde, ni nejač neću, odričem se nejači u korist Radikalne stranke. Daj mi to parče zemlje, pa ne mora da bude mokra, neka bude suva gora, i na to pristajem, i bez bioskopa i bez ičega. Pa jebem mu mater, stvarno, to su dali pre četiri-pet godina i super, gotovo, završena priča. I ko sme da postavi pitanje? Jebote, ne smeš da postaviš to pitanje, jer će da te tuže. Tuži te sad i *Delta* ako kažeš nešto protiv *Delte*.

Ja sam toliko neobavešten, pojma nemam, priznajem da pojma nemam, ne idem po gradu, Novi Beograd mi je kao Njujork. I video sam u novinama da se pravi *Delta ꙗiti*. To je meni daleko, ja sam na Zvezdari i ne vozim. Kad sam video na televiziji šta je to, kako to izgleda, osamdeset pet ili osamsto pedeset hiljada kvadrata, zgrade, podzemne železnice, liftovi, pičke materine, čega sve tu nema. Izvini, što se ovaj grad ne zove *Delta ꙗiti*, što ne promeni ime? Pa je l' beše pre mesec dana proglašenje svete jebene zemlje na graničnom prelazu? Je l' bilo? Je l' postavljen kamen temeljac za objekat, pa je l' tamo gradimo manastir i prateće prostorije? Svako iz ove vlade gradi šta mu padne na pamet. Velja Ilić baš rešio da pravi tu svoju kliniku. Zar stvarno neko sumnja da će Velja to završiti? Pa kako ga ne bi završio kada komisija za sukob interesa, molim te, kao najgoru vrstu kazne, izriče preporuku optuženome da podnese ostavku? Pa strašno su ga kaznili, stvarno je zezanje. Živiš u društvu u kojem jedna kompanija koja vlada ovom zemljom kaže – Ko kaže nešto protiv nas, mi smo uzeli engleske advokate i oni će da dignu tužbu. Ne smem da kažem ništa protiv njega. Ali hajde da budem iskren, a šta ja u stvari znam o *Delti*, pa da nešto mogu i da kažem? Kad neko pravi grad, jebote, šta ja sad mogu

da kažem, kako da vratim svoj dignitet građanina? Tako što neću da idem u njegove prodavnice? Ali gde ću da odem, kad on ima sedamdeset odsto svega, šta da radim, da ignorišem sve što postoji, od osiguranja do prodavnica brze hrane, spore hrane, mega marketa, mini marketa, maksi marketa, do gradova? On zida grad, kako ja mogu da se borim protiv toga? Ne mogu da se borim nikako i poenta je u tome da ti nametnu da ti ne možeš da se izboriš i da moraš to da koristiš. Kupio sam ovaj sok i otkud ja znam koja je ovo firma, ali ispostaviće se da jeste Mišković. Matematička verovatnoća kaže da je to njegov sok.

Razumeš, svako ima neki svoj poslić, a veliki šef gore brine globalno i kako se njemu navrti 10. decembra, tako će da bude. Stvarno sam mislio da postoji jedan razuman poslanik u celoj ovoj bulumenti ludaka, da kaže – Čekaj, jebo te bog, pa stvarno da li nam je Kuba najvažnija tema, da li je to nešto od čega nam stvarno zavisi život? Kad zamišljam ove naše gledaoce, pa je l' mogu da budu toliki konji da gledaju i odobravaju ovo što se dešava? Pa jebala ih Kuba, da ih jebala Kuba na koju nikad neće otići, neću ni ja otići na Kubu, ni ti, ali je zato počasni član kubanske delegacije ovaj Dragan Hadži Antić. Jebala vas Kuba, da vas jebala Kuba, zajedno sa Fidelom i Raulom, sa svom braćom, ako još ima braće i sestara, sve zajedno. Pizda vam materina, jebote, pa zar mi nemamo druga posla? Ej bre, sledeće nedelje ćemo da pričamo o Iranu, odobrićemo nuklearni program Severne Koreje i to nam je možda jedina šansa da dobijemo nuklearnu bombu. Nema te stvari o kojoj onaj šef, usamljen u svom kabinetu, ne razmišlja, jer nikog nema da mu se suprotstavi, svi oko njega ga obožavaju, on je taj koji celu Srbiju kao globus drži na svojoj glavi. Najebali smo ako mu globus padne s glave, odosmo svi u pizdu materinu. Strašna zemlja, strašna. I ono osećanje koje čovek ima da je iz meseca u mesec sve gore i gore. Ne govorim više o životnom standardu, majke mi, nije više stvar u tome da li imaš para ili nemaš pare, nekako ćeš da preživiš, nego govorim o osećanju teskobe s kojim živimo. Evo, ja se na kraju osećam kao neka vrsta zatvorenika, moram da kažem, ceo prozor u svet je sveden na kompjuter. Ako slušam radio ili gledam televiziju, ne mogu da čujem ništa. Ova država je vrsta malog zatvora. Ne kažem da to ima ikakve veze s fašizmom, naprosto postoji jedna država koja je prirodno postala takva, saučesništvom mnoštva ljudi koje je bilo baš briga za sve. Evo, danas me je ta jebana Kuba osvestila, da vidim gde živim. Tebe sve okolo ubija, sve te ubija, a još je Beograd super. Kad odeš van Beograda u mala mesta, Majdanpek, Bor, Negotin, Zaječar, Vranje, to su zaboravljeni gradovi, zaboravljene regije. Nema poboljšanja, nema

nikakve nade, nema ničega dok vlast ne bude imala nekakve vizije i radila nešto što nije trenutna volja naroda. Pa daleko bilo da su svi radili po volji naroda, pa svi bi otišli u pizdu materinu. Pariz nikada ne bi imao onakve bulevare. Pusti narod, narod izabere nekoga, pa taj radi kako treba da radi.

Ne, kod nas je najgora stvar to što ti koji su izabrani izvršavaju volju naroda. Ja stalno gledam tu *Palmu plus* iz Jagodine i taj odnos predsednika opštine i tog naroda. Vidiš ljude koji su tamo janjičari i taj Palma će dole da ostane *forever*. Dakle, ako bude živeo dvesta godina, dvesta godina će Palma da ostane u Jagodini. Pazi, on narodu da zoološki vrt. Vrištao sam od smeha, sad je čuo Palma da postoji Diznilend u Parizu i već je, kaže Palma, stupio u vezu s Diznilendom iz Pariza kako bi Diznilend zaživeo na srpskoj zemlji, u Jagodini. Gledao sam na televiziji kada ga pitaju kako bi on reagovao da ima u opštini nekog homoseksualca. On je rekao da u Jagodini nema nijednog homoseksualca, nema problema, nema nezadovoljnih, jer su njihove kulturne i duhovne potrebe zadovoljene od onog trenutka kad je on izgradio zoološki vrt, a ima i crkvu i svoju televiziju koju vodi njegov sin i time su pokrivene duhovne i kulturne potrebe Jagodine. Eventualno dođe Ceca, imaju kik boks i šta će ti više, šta ti više treba? Imaš životinje, imaš da se pomoliš bogu, da daš neke pare, imaš ovo gde se tuku dvojica i peva ti tvoja omiljena pevačica i stvarno šta ti više u životu treba? Imaš predsednika, imaš asfaltirane ulice i on četiristo ljudi svake godine vodi u Guču, pa ako si taj srećnik, ideš autobusom, dobiješ sendvič i sto dinara i uživaš. Idi u bilo koje selo u Srbiji i reći će ti – Majku ti jebem, hoćemo i mi to da imamo. Šta njima više treba, da im ne treba možda kompjuter, da skidaju neke mp3, neke bendove, treba im možda ta politička rasprava, možda neka feministička teorija, neka prava ljudska, neko sranje im treba, zarazu da dobiju?

Ne treba im ništa, seremo se na pasoše, ništa im ne treba, nećemo ni da idemo nigde, šta će mi? Da nam daju – ne bismo išli. I to je model. Ako se Demokratska stranka kao najveća stranka ne buni protiv tog modela, nego učestvuje u njemu onda, izvini, Demokratska stranka postaje deo Palminog projekta. Između Palme i Tadića, evo, danas posle ove Kube, kunem ti se, nema nikakve razlike. Jebem mu mater ako ima.

PEŠČANIK 26. 10. 2007.

LIČNI PROBLEM RADMILE HRUSTANOVIĆ

Malo ko razume modernu državu koja priznaje da ne može da uhvati jednog čoveka...

Moje poslednje utočište je Beograd...

U nedelju *Politika* ne bi osvanula s partizanima na naslovnoj strani da nema tog strašnog podaništva prema Rusiji...

Vojin Dimitrijević, *iz Beogradskog centra za ljudska prava*,

Ivan Kuzminović, *iz Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji*,

Olivera Milosavljević, *istoričarka*,

Aida Ćorović, *iz Urban Ina,*

Staša Zajević, *iz Žena u crnom*,

Nataša Kandić, *iz Fonda za humanitarno pravo*,

Dubravka Stojanović, *istoričarka*

Svetlana Lukić:

Danas će biti osamnaest-devetnaest stepeni, dakle otoplilo je i bolesnici na odeljenju za onkologiju moći će malo da se ogreju. Popravka grejanja, koja je trebalo da bude završena još letos, kasni i građani koji se leče od najteže bolesti se smrzavaju, lekari su u džemperima, a kvarcne peći temperaturu podignu jedva do četrnaest stepeni. A čujem da je doživotni ministar zdravlja Tomica Milosavljević preporučio tim pacijentima da se pokriju s dva ćebeta. Ovu meru ministar Milosavljević je verovatno preuzeo od ministra zdravlja iz vremena Čaušeskua, koji je svojim smrznutim pacijentima predlagao da legnu po dvoje u krevet i greju jedan drugog. Sedam dugih godina ministar zdravlja je iz stranke G17 plus, na početku stidljiv i skroman čovek, koji je postao oličenje arogantnosti, i to u zemlji u kojoj u bolnicama u prestonom gradu od pacijenata traže da donose ćebad, hranu za ručak, u kojima je na prozorima šperploča umesto stakla, u kojima pacijenti za doručak dobijaju čaj u limenoj šolji i krišku hleba, što je manje nego što su ljudi dobijali u nekim konc-logorima.

Sve je to logično u zemlji kojom vladaju Koštunica i Tadić. Koštunica je ovih dana u ofanzivi na protektora Bosne i Hercegovine Miroslava Lajčaka. Lajčak mu se zamerio još onda kada je omogućio da Crnogorci na referendumu izglasaju nezavisnost. I sada Koštunica Vojislav optužuje Lajčaka da mu ukida drugo plućno krilo, Republiku Srpsku, baš kao što je Ahtisari hteo da mu uzme Kosovo. Očuvanje Kosova i Republike Srpske su najveći ciljevi državne i nacionalne politike, saopštio nam je pre neki dan premijer. A predsednik je, da ne zaostane u patriotizmu i očuvanju teritorijalnog integriteta Srbije i Republike Srpske, odmah telefonirao Dodiku i obodrio ga. Predsednik nam izgibe trčeći za Koštunicom, koji na krilima ruske nafte i gasa jezdi okolo buškajući gde god može. U Bosni za to ima Dodika, a u Crnoj Gori Andriju Mandića, predsednika srpske liste, koji je pre neki dan rekao da ne priznaje novi crnogorski ustav, jer se njime, kako je rekao, formalizuje plan etničkog čišćenja srpskog naroda u Crnoj Gori. Dokle će se u pokušaju destabilizovanja susednih država ići, dokle će ova vlast ići u tom naumu, kolike su naše moći da opet napravimo neku svinjariju, to je pitanje, ali nema dileme da će Koštunica svoju frustraciju zbog gubitka Kosova izvoziti gde god stigne, pa neka košta šta košta.

Nesrećni Tadić će u tom slučaju verovatno prihvatiti poziv neke organizacije za zaštitu čovekove okoline da otvori neku konferenciju o

održivom razvoju i biodiverzitetu. Baš mu je lepo stajalo kada je pre nekoliko dana govorio o tim stvarčicama. A možda iduće godine dobije i Nobelovu nagradu za mir kao Al Gor, što da ne? Vidim da je predsednik bio i na Sajmu knjiga i da je rekao da još ne može da nam kaže kada će biti izbori jer želi da o tome, kao i uvek, dobro razmisli. Dok Bucko lazmisla*, zemlja mu se pomalo raspada.*

Na početku Peščanika *slušate Vojina Dimitrijevića.*

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:
Malo ko može da razume modernu državu koja priznaje da ne može da uhvati jednog čoveka. Možda sada postoji raspoloženje za to. Vojska je privedena pameti, oslobodila se nekih ljudi. Sećate se onog vremena, još je Đinđić bio živ, kada je postojao neki komitet za saradnju s Haškim sudom, koji su činili penzionisani i aktivni generali, koji su zapravo pomagali Mladiću. Mnogi ponavljaju da mi nismo raskrstili s Miloševićem. Postoji teorija po kojoj su Miloševića napustile njegove pristalice jer je bio lud i radio je protiv njihovih interesa. Ceo tajkunat, kako to zove Ljuba Živkov, svi tajkuni su pod Miloševićem već bili postigli ono što su hteli, zaradili su taj simbolični prvi milion, koji je možda bio i peti, i vrlo je blizu pameti da je onda odlučeno da se Milošević smeni, jer je počeo da smeta. Nama ni danas nije jasno šta je to Milošević uradio 1998. godine, zašto je prestao da bude faktor mira i stabilnosti na Balkanu. U svakom slučaju, njega nema, ali sve ono što je postojalo oko njega još je tu. General Veljko Kadijević u svojoj knjizi tvrdi da je problem to što svet mrzi Srbe. Po njemu je postojala zavera Gorbačova i Nemaca, što je još zvanična istina u Srbiji. Znači, postoji svetski izvor zavere, rešenost međunarodne zajednice da nas uništi, ukine i mi smo se od toga branili.

Kosovo je posebna tema, jer postoji uverenje da sve drugo može da stane dok se ne reši to jedno teško pitanje. Mnoge države imaju probleme koji izgledaju nerešivo, ali to ne znači da one zapuštaju sve svoje ostale poslove. Kosovo je izgovor za nerešena pitanja ogromne nezaposlenosti i korupcije, koja običan čovek prepoznaje kao mnogo bitnija. Ne, mi rešavamo pitanje Kosova i to na način koji nije usklađen s pravom i pravilima međunarodne zajednice. Jedina prednost koju moram da priznam jeste da, za razliku od Miloševića koji nije imao nijednog saveznika, mi sada imamo saveznika u Rusima, koji nas zbog nekih svojih interesa podržavaju u toj stvari. Moramo priznati da sadašnja vlada ima bar jednog saveznika. Ali nijedna država

na svetu se ne okupira jednim teškim pitanjem toliko da zanemaruje sva druga.

Kada je sklonjen Milošević, nije sklonjeno ništa drugo i sada i u vezi s Kosovom postoji razumevanje istorije koje je u suprotnosti s činjenicama. Na nas su krenuli iz nekih nepoznatih svetskih razloga i niko odavde nije kriv, pa ni Milošević nije kriv, nego prosto nije umeo da se odupre toj strašnoj zaveri, kojoj sada nastavlja da se odupire neko drugi. NATO bombardovanje se tako objašnjava željom sveta da Srbiji uzme Kosovo. Čovek se sreće s raznim pogrešnim načinima mišljenja, ali ona su često dosledna – glupa, ali sprovedena do kraja. Ovde su ona i glupa i nedosledno sprovedena. Ako čitate ove glavne kolumniste, videćete da je najveća greška Srbije bila učlanjenje u Jugoslaviju. Onda je trebalo da podržimo raspad Jugoslavije, ali Milošević i JNA su je branili. Ako je velika greška bila ući u Jugoslaviju, onda je trebalo pustiti da ona propadne i razdružiti se kao u Čehoslovačkoj. Iz te odbrane Jugoslavije su proistekli užasni sukobi i zločini. Iz Kadijevićeve knjige proizlazi da je Jugoslovenska narodna armija, koja je bila socijalistička tvorevina, presudila da je srpski narod bogom dani socijalistički narod, pa je zato od jugoslovenske postala srpska vojska.

Na isti način je nedosledan stav prema antifašizmu, koji me posebno nervira. Stendalov roman *Lisijan Leven* se dešava u doba restauracije monarhije u Francuskoj i kada sam ga čitao kao mlad zapanjilo me je kako su mi stariji likovi tog romana bili bliži od mlađih. Stariji su se sećali doba monarhije i revolucije. Danas sam ja starac koji se seća okupacije i kada čujem da je Hitler bio veliki čovek i da pred Milanom Nedićem treba da stojim mirno, ja se skamenim, jer se sećam tog užasnog poniženja. Izdvojite vrlo lični razlog što mi je otac bio u koncentracionom logoru, ali bilo je strašno živeti ovde pod okupacijom kao pripadnik niže rase. Ja sam stvarno mislio da se to kod nas neće desiti zato što svako ko ovde zastupa podelu na više i niže rase mora da bude svestan da smo mi u fašističkoj podeli bili vrlo nisko. Nemci su u tome bili vrlo dosledni, pa su u zarobljeničkim logorima Holanđani i Skandinavci imali bolji tretman od ostalih, jer su oni navodno arijevci, a mi smo bili nešto ispred Rusa. I sada meni kažu da sam ekstremista, jer sam antifašista. Dobro, ekstremisti su i oni, ali oni ne bi bili tako važni da mi, građanski ekstremisti, nismo digli toliku dževu zbog pojave fašizma kod nas. Pa shvatam i ja to da njih ima malo i mislim da je neko od vaših sagovornika pogrešio kada je rekao

da je Hitler imao člansku kartu broj 7, jer je bila broj 6. Znači, njih je bilo malo ali, kao što je Čanak rekao, grobova je bilo mnogo.

A kada smo već kod Čanka, on je čovek sa svim vrlinama i manama. Ali kada čitam analitičare, ispada da je naš antifašizam isto što i Čanak i da sve Čankove mane možemo da pripišemo antifašizmu. Međutim kada čitate intervjue s Firerom Davidovićem, sem te velike ideološke mane, niko ne govori o njegovim ličnim manama. Tako on ne personifikuje nacizam, ali Čanak personifikuje antinacizam, pri čemu se primenjuju vrlo strogi kriterijumi. On je jednom pomenuo letve, letava nije bilo, ali one se računaju. Još gore je bilo kada su isti taj Davidović i njegova grupa ušli na skup o fašizmu s namerom da išamaraju učesnike samo zbog toga što su antifašisti. Onda je rečeno da je i Nataša Kandić isto to, jer je i ona nekog ošamarila. Na stranu to što je ona oslobođena za to delo, reč je o isprovociranom šamaru, dok se kod onih radilo o planu da išamaraju nepoznate ljude, ne zbog nekih ličnih osobina, nego zbog toga što drže neki skup. Dok se ne oslobodimo te predstave o istoriji po kojoj smo izabrani narod, manje ili više gonjeni od drugih, i dok tumačenje perioda Slobodana Miloševića ne postavimo na svoje mesto, mi ćemo biti osuđeni na povratak tog starog.

Ako pogledate mejnstrim medije, oni sve više liče na medije iz Titovog vremena, jer i tada su novosti sa Zapada bile samo katastrofe. Ako im se desi neka nesreća, ako im nešto ne ide potaman, ako se neko tamo obruka, ako neko ukrade, to će sigurno doći u naše medije i stvarati kumulativni negativni utisak o Zapadu. Tako je nekad bilo i s Indijom. Da bi se o Indusima pisalo u evropskim novinama bilo je potrebno da hiljadu njih pogine. Mi sada neprekidno slušamo kako je na Zapadu strašno, da je Evropa pred raspadom. I tu opet dolazi do izražaja ta naša nedoslednost, jer nisam primetio da je iko poslao svoje dete da se školuje na Istoku. Tako da postoji skup lagarenja, foliranja, pri čemu je odbrana Kosova najveće foliranje od svih.

Naše rusofilstvo je teško objasniti. Ono ima veze s nama kao Balkancima koji ne mogu da reše svoj odnos s Istokom. Mi nećemo da pripadamo orijentalnoj civilizaciji, jer preziremo Arape i Turke. Jedini prihvatljivi, a istočnije od nas su Rusi. Evropa, opet, nikako da razume da smo ih mi spasli od prodora Turaka. Kult Rusije objašnjava i zašto je najviše informbiroovaca bilo iz Crne Gore i Srbije. To nije bilo iskazivanje ljubavi prema Staljinu, već prema Rusiji. Nažalost, istorijsko

iskustvo ne pomaže mnogo i kada sam čuo da ćemo osnivati mešovita preduzeća s Rusima, setio sam se nečega što se zvalo *Justa* i *Juspa*. Mi smo sa Sovjetskim Savezom imali zajedničku aviokompaniju koja se zvala *Justa*, pa neku rečnu kompaniju koja se zvala *Juspa*, pa su posle rezolucije Informbiroa bile potrebne godine da se to razgradi. Bio je to oblik sovjetske eksploatacije novih socijalističkih zemalja. Kada sam čuo da će to ponovo da se stvara s Rusijom, koja je sada surova kapitalistička sila, setio sam se još jednog paradoksa, a to je da je naša najveća nevolja komunizam. Ko nam je doneo komunizam? Doneo nam ga je Sovjetski Savez, prema tome Rusija. I sada će Rusi da nas spasu, a zaboravili smo od čega.

Zaboravljamo celu istoriju svojih odnosa s Rusijom. Na odnose iz prošlosti ne gledate emocionalno, nego prosto shvatate da je to velika sila kojoj je jedno vreme Bugarska bila preča od Srbije, pa smo uz pomoć Bizmarka na Berlinskoj konferenciji morali da se izborimo za ono što smo već imali, a što smo sada na putu da opet izgubimo. Zajedno s Dubravkom Stojanović, koju citirate na početku *Peščanika,* zapitajmo se kada će iracionalni problemi prestati da dominiraju nad nama. Oni postoje u svakoj zajednici, ali se problemi ipak nekako rešavaju. Imam utisak da obični ljudi vrlo dobro znaju šta je njihov interes, ali da to ne može da dopre do vlasti. Kada naša ekipa ode da razgovara s Albancima ili s *trojkom* imate utisak da neki od njih znaju šta hoće, a da neki od njih govore ono što moraju da kažu, jer svi žive u samrtnom strahu da će, ako nešto s Kosovom krene naopako, oni na sledećim izborima biti kažnjeni. Vidim da niko ne želi vlast u tom trenutku. Pratite radikale, oni to izbegavaju. Svi dižu veliku dreku, ali niko neće da bude blizu vlasti kada se dogodi ta neprijatna stvar.

Čovek tu ne može da bude veliki optimista, ali može da se nada da će, kada jednom taj zapušač izleti i prestane ta velika inhibicija, nastati situacija slična onoj kod ličnih gubitaka. Posle perioda plakanja ljudi će želeti da žive bolje. Začudilo me je da je Masimo D' Alema bio tako neposredan. Na Zapadu sumnjaju u to da Srbija želi da se pridruži Evropi i žele da je tamo prime takvu kakva je, pa da to ovde pozdrave preduzetnici i da postepeno svi pristanu da žive na taj način. Italijani su bili nosioci takve ideje. Zato kada od Italijana čujete da oni ne razumeju naš predlog, to je već opasna stvar. I francuski predsednik, odnosno Kušner nas poziva da iznesemo neki novi predlog. Naši predlozi su krajnje nejasni. Ako bismo se usredsredili na stvarnost i uporedili našu situaciju sa sličnim situacijama u kojima nacionalno

drugačiji hoće da se otcepe, shvatili bismo da ima malo slučajeva u kojima postoji toliko ljudi koji ne žele da žive u jednoj državi. Postoji primer da jedan deo etnički istog stanovništva želi da se otcepi, kao u Severnoj Irskoj, ali i tamo je situacija fifti - fifti, jer polovina stanovništva ne želi da se pridruži Irskoj. Nijedna paralela od onih na kojima se insistira nije dovoljno ubedljiva. Sto puta sam čuo i pitanje - A šta bi Amerikanci radili ako bi Teksas hteo da se otcepi? Pa ne znam, ako bi Teksas hteo da se otcepi, videli bismo šta bi oni radili, ali za sada niko u Teksasu ne želi da se otcepi. Priznajem da je meni lako da ovako govorim, jer neću izaći na izbore da tražim političku podršku, ali ipak ne može ceo život da stane zbog toga. Pući će na nekoj drugoj strani, bar nas to istorija uči.

Srećem mnogo mladih nacionalista, ljudi koji koketiraju s ekstremno desnim događajima. Takva situacija u prošlosti je izazvala razvoj komunističke partije i ponovo će doći do toga ako socijalne razlike budu dovoljno velike. Svako pametan u jednom času počinje da ublažava socijalne razlike u svom društvu, kao što je to Zapad uradio posle Oktobarske revolucije sputavajući neograničeni kapitalizam. Tako je sačuvan neki balans u tim društvima. Jedno je izgubiti dvanaest i po odsto teritorije, a drugo je proizvesti poguban rascep u zajednici. Onda nećemo imati samo ove dve Srbije, nego ćemo dobiti i krajnje nezadovoljnu i buntovnu Srbiju, koja nije rešila svoje osnovne probleme.

Svetlana Lukić:
Nekoliko puta ste u intervjuima pominjali primer Vajmarske republike i često su vam odgovarali da je to nategnuta paralela. I još jedna stvar, kada se brani porast ultradesničarskih grupacija, navodi se podatak da je u Holandiji desničarska stranka dobila 28,8 odsto.

Vojin Dimitrijević:
A niko ne pominje Poljsku, koja je bila krenula u pravcu za koji se činilo da je bez povratka, pa smo ovih dana videli da nije. A za poređenje s Nemačkom obično mi kažu da mi nismo isto što i Nemci. Vajmarski model nije priča o Nemačkoj, nego priča o sistemu koji je vrlo lepo zamišljen, a nije imun na pokušaj da se demokratija poništi u ime demokratije. Šta drugo da pomislim kada ujutru otvorim novine i vidim da se sprema rehabilitacija svih osuđenih za Đinđićevo ubistvo ili u procesu za ubistvo Stambolića? Navodno je zaboravljeno da

se nekome ustanovi krvna grupa. Vidite da većina medija gura u tom pravcu. Mi smo društvo koje je jedva postalo blisko demokratiji i ako nemate taj imunitet koji Vajmarska republika nije imala, iako je to bio jedan dobro zamišljen nemački ustav, onda ćete završiti tamo gde su i oni završili.

Svetlana Lukić:
Slušali ste Vojina Dimitrijevića iz Beogradskog centra za ljudska prava, a sada ćete čuti Ivana Kuzminovića iz Helsinškog odbora za ljudska prava.

Ivan Kuzminović:
Nikad mi se ranije nije činilo da smo toliko udarili u zid kao ove godine. Ponekad me uhvati strah da smo mi stvarno izgubili veliku bitku za Srbiju i da je tačna ona prokleta, a precizna Đinđićeva rečenica – A šta ako Srbija stane? Ne mogu da verujem da je ta rečenica toliko aktuelna i danas i da je Srbija tako uspešno ne stala, nego se zakopala u živi pesak do grla. Kada to kažem, uvek se setim dva do tri konkretna događaja iz ove godine. Prvi događaj je izbor Tomislava Nikolića za predsednika skupštine. Sećam se da su svi bili šokirani u maju, a sada smo svi zaboravili činjenicu da su radikali ove godine konačno potpuno legitimizovani u političkom životu Srbije. Mislim da će na sledećim izborima to biti realnost – Koštunica s radikalima i njihova zajednička vlast. Druga stvar jeste da kao da su crvići izašli iz onog Miloševićevog kovčega i vratili se u javni život Srbije. Normalno je da pre neki dan Hadži Dragan Antić zvani Struja uđe u parlament i zastupa, možeš misliti, kubanske interese. Normalno je da Kadijević počinje da izlazi sa svojom vizijom raspada Jugoslavije, taj čovek kojem je krv do kolena.

E, a ja se nisam iznervirao kod Kadijevića nego kod potpuno sporedne političke ličnosti. To je kao u onom vicu, kad tip ulazi u jednu, drugu, treću sobu i zatiče svoju ženu koja je pijana, u drugoj mu se dete drogira, a u trećoj sobi je uključena sijalica i on ih poubija zato što ne štede struju. Kad sam video da se u politički život Srbije vratila Jorgovanka Tabaković, meni je došlo da gađam televizor. Ej, u 2007. godini ona je došla da opet brani Kosovo. I treća, najvažnija stvar ove godine je bila presuda za ubistvo Zorana Đinđića i opčinjenost naših novinara tom presudom – kako je, eto, Nata njima dala po četrdeset godina, pa sada, molim vas lepo, imamo presudu koja će verovatno

postati pravosnažna i Legija i Zvezdan će truliti u zatvoru. Ja sam naivno očekivao da će se posle presude otvoriti konačna diskusija, kao što su i obećali u tužilaštvu, da ćemo zaista dobiti odgovor na pitanje – šta je značila pobuna Jedinice za specijalne operacije i šta je politička pozadina ubistva Zorana Đinđića. Nikom ništa, za njih je taj slučaj završen, to sada ide u istoriju, mediji se više ne bave time, osim što se bave tužnom sudbinom Lukovića Legije i s njegovih četiristo pitanja i odgovora nam skaču po glavi svakoga dana. Možda mi nismo bili u pravu kada smo govorili sve ove godine – Postoji politička pozadina ubistva Zorana Đinđića. Ili kada ljudi kažu – Vojislav Koštunica je imao neke veze s ubistvom Zorana Đinđića. Možda to nije bilo u redu sve ove godine govoriti, ali ja sam upravo od ovog suđenja očekivao da će se neko pojaviti i reći – Sudskom istragom i presudom smo došli do zaključka da Vojislav Koštunica nikakve veze nije imao s ubistvom Zorana Đinđića, da se DSS i svi ti njegovi savetnici, a sada šefovi BIA i čega god, nikada nisu družili sa Zemunskim klanom, nikada nisu pregovarali o nekakvoj zaveri, vi ste lupali sve ove godine i, dakle, doktor Vojislav Koštunica, predsednik srpske vlade u već dva mandata, nikakve veze nije imao s ubistvom Đinđića.

Mi tom presudom nismo dobili taj odgovor i ja mislim da će biti legitimno da ko god hoće trideset hiljada puta izgovori da DSS i Koštunica imaju nešto s pobunom Jedinice za specijalne operacije i imaju nekakve veze sa Spasojevićem. Dakle, pošto nismo dobili taj odgovor, onda ćemo mi, lajavi kerovi, imati pravo, od danas pa narednih sto godina da tvrdimo da su oni imali nešto s tim ubistvom. Kada čitam pres klipinge iz 2001, 2002. godine, pa oni su za tog Đinđića na desetine hiljada puta rekli da je kriminalac, da je pokrao *Sartid*, da je prodao Kosovo, do one bizarne tvrdnje iz Miloševićevog vremena – da je on Hitlerov unuk. Vi u stvari vidite kako je taj mehanizam funkcionisao. Oni su deset hiljada puta javno rekli – Đinđić je kriminalac, Đinđić je izdajnik. Svaka budala je mogla da kaže o tom čoveku šta je htela, njega su ubili i nikom ništa. E, pa možda je i naše pravo da mi svakog dana kažemo – Vojislav Koštunica je imao neke veze s ubistvom Đinđića. Rezultat tog suđenja je u stvari moje pravo da tvrdim da to suđenje nije bilo potpuno, da nismo dobili odgovor, a ja mislim da smo mi dužni da ne prestanemo da pričamo o tom čoveku. Ne znam šta nam drugo preostaje nego da skupljamo te tragove, da se objavljuju knjige kao što je *Nedovršeni proces*, ili uostalom, da se snimi ovaj *Pešćanikov* film, pa da se stvari poređaju, pa da vidimo, da iznesemo te naše insinuacije zasnovane na nekim informacijama koje su posle-

dica nekakve istrage u *Sablji,* o tome ko se s kim viđao, šta su oni radili zajedno.

Jahali su po nama devedesetih, poubijali su pola Balkana i nas su ovde upropastili totalno i konačno, ali šta je bilo, bilo je. To je taj pristup, to je definisanje života u Srbiji kao logičnog nastavka devedesetih, s kreditima, s tržišnom ekonomijom, s tim kao punim radnjama u kojima vas pljačkaju za svaku stvar koju kupite, jer ste nekakvom tajkunu ili monopolisti ostavili četrdeset odsto više nego što ta roba zapravo vredi. Dakle, ljudi su se navukli na to i prosto uživaju, ja više ne znam nijednu osobu koja nije kupila LCD televizor, kompjuter ili nije otišla na letovanje novcem od kredita i to je život ljudi ovde. To jeste taj ukus Zapada, ali je i život u zemlji u kojoj je prosečna plata od dvesta do trista evra, s obrazovanjem koje ne postoji, sa zdravstvom koje apsolutno ne postoji – to zdravstvo Tomice Milosavljevića, najvećnijeg ministra u istoriji Srbije. Ja mislim da u Srbiji ne možeš da smeniš Tomicu Milosavljevića i Vuka Bojovića. Direktor zoološkog vrta i ministar zdravlja uvek će ostati isti. Nemam volje, a ne znam ni da li sam je ikada imao da kažem – Jadan naš napaćeni srpski narod. To je besmislena rečenica koju slušam od svoje desete godine. Ovo je izbor građana Srbije, ovo kako mi danas živimo je izbor koji je načinjen više puta od 1987. do 2007. godine. U poslednje vreme žalim samo ljude u mojoj neposrednoj okolini, to je nekoliko stotina ljudi koje znam, koji pate zbog toga što je ova zemlja takva kakva je i kojima nije – šta je bilo, bilo je. Celokupna nesreća i bol ove zemlje su spali na nekoliko stotina hiljada ljudi kojima je nepodnošljivo što žive ovako. Ostatak uživa, pogledajte ove ljude koji rade za javnu administraciju i u opštinama ili za vladu, rast njihove plate je dva puta veći od bruto nacionalnog dohotka. Sve im je logično, i zavera protiv Srbije je logična i njihovi životi su logični i njihova deca koja će s njima u istom stanu živeti do šezdesete godine i ovo siromaštvo i ova funkcionalna i suštinska nepismenost, sve je postalo prihvatljivo.

Postoji poređenje, pogledajte, Poljska je ušla u Evropsku uniju, njima se desila ta jednojajčana vlast one bizarne braće blizanaca. Mladi Poljaci su, kao i Srbi, pre neki dan, kada su bili parlamentarni izbori u Poljskoj, stajali satima u redovima ispred ambasada u Londonu, po evropskim gradovima, jer je milion i nešto Poljaka samo u poslednjih nekoliko godina napustilo Poljsku. Stajali su u redovima da glasaju protiv te bizarne braće, zato što je njihovo shvatanje bilo da oni glasaju za nekakvu Poljsku u koju će se oni vratiti jednoga dana. A ljudi

koji žive u ovoj zemlji nisu u stanju da to urade i trideset odsto njih ne razume šta se u političkom životu dešava, trideset odsto nema zube i glasa za radikale, a ostatak glasa za DS ili se potpuno pogubio. A ti Poljaci su uspeli da nađu, nekakvu unutrašnju energiju u društvu i dovedu novog čoveka da izbavi zemlju iz nacionalizma i klerofašizma u koji je Poljska bila upala, i to je poenta demokratskog društva. Normalno društvo nađe energiju da se izvuče iz toga. Srbija to nema. Moje poslednje utočište je Beograd.

Nova srpska politička misao je časopis koji smo svi ignorisali, što je bilo pametno, ali nije uspelo. Dakle, kada kažete *Nova srpska politička misao,* ništa niste rekli. Da li su to samo Antonić i Vukadinović? Ne, oni su postali vrlo važni politički akteri. To je u stvari ta putinizacija Srbije. Vladimir Vladimirovič Putin je u borbi protiv civilnog društva napravio svoj, paralelni nevladin sektor. To je u stvari *Nova srpska politička misao*, dakle, država je napravila svoju nevladinu organizaciju i svoj analitički štab. To je bizarno, Vukadinovića i Antonića je lansirao B92, ali sada ti ljudi sede u upravnim odborima vrlo važnih javnih preduzeća, na primer *Politike*, donose s Kusturicom i ostatkom ekipe vrlo važne odluke. Jedina njihova uloga je da unose konfuziju u to malo pameti što je ima u ovoj zemlji. Ljudima i ovako ništa nije jasno, a onda se pojave ovi ipak uljudni ljudi s univerziteta, pristojan akademski svet, koji govore biranim rečima bez ijedne psovke. To je najvažnije danas, samo da budete pristojni.

Posle ovoga što se 7. oktobra dogodilo u Novom Sadu, odmah je počela totalna relativizacija toga što se dogodilo, a to je ta Antonićeva čuvena politička analiza. Dakle, ti i ja smo proizveli onog Firera i mi smo ga, izgleda, naterali da onda uđe na novosadski Filozofski fakultet i nalupa ljudima šamare. Bilo je važno da se odmah uruši cela koncepcija antifašizma i novosadske racije, koja je bila strašan događaj. Postoje svedoci tog događaja koji su opisivali ljude kako su stajali po ledenom danu, Dunav je bio smrznut, a deca su, pošto su satima stajali i čekali da ih ubiju, jer se smrzavaju, pitala roditelje – Kada će doći naš red? Kome se ne digne kosa na glavi od tih nacista i onoga što se dogodilo i u Novom Sadu i u Kragujevcu? Ali sada neki analitičari kažu da je Čanak kriv za sve. Oni su u stanju da igraju ulogu čoveka koji pre podne ode na Filozofski fakultet, bude Antonić, šef katedre, drži predavanje, a onda uveče stavi, valjda, tu šajkaču na glavu i piše one jezive tekstove. Odem ja u jednu knjižaru u najužem centru Beograda, tu imate sve knjige o zaveri protiv Srbije, jevrejska za-

vera, antisemitizam, Srebrenica - laž. I između knjige *U čeljustima kurve Karle del Ponte* i knjige *Protokoli sionskih mudraca*, o užasa, stoji jedna Antonićeva knjiga. I uzmem ja to da prelistavam, žao mi je, nisam se potrudio da upamtim naslov knjige, ali ima jedno poglavlje koje se zove *Nevladin sektor protiv Nove srpske političke misli.* Dobro, i počnem da čitam to poglavlje i vidim na početku reči Pere Lukovića. On je izvukao nekoliko rečenica u kojima Pera govori to svoje, dakle, šta bi nekim ljudima radio, kako bi ih seckao, kakav smo mi to narod. U fusnotu stavio je izvor - *Peščanik,* datum februar ne znam koje godine, dakle, on tome pristupa kao nekakvom ozbiljnom naučnom radu. Prvo, ako neko Peru Lukovića stavi u ozbiljnu naučnu publikaciju i to analizira kao da je pisac teksta najozbiljnije mislio da će seckati nekoga na komadiće, on je pokazao da uopšte ne zna šta je to satira. Zašto nije Nušića uzeo i stavio ga u fusnotu i rekao - Gle, šta je Nušić rekao? Ali druga stvar je tu mnogo važnija, jer pokazuje da devedesetih godina prošlog veka, kada je taj Pera Luković podizao ljudima moral, kada su ljudi ovde živeli u paklu - Antonić uopšte nije bio tu. To je ono pitanje - Iz kog si ti, čoveče, svemirskog broda izašao i došao u Srbiju kada ti ne razumeš šta se tih devedesetih dogodilo. Ti nikada nisi bio na normalnoj strani Srbije, pa nisi ni danas. A meni se čini da je taj Pera Luković, koji je 1993, 1995. ili 2000. osećao koliko je bolno to što mi živimo, jedan od tih ljudi na koje je pao bol ove zemlje i on se drži na dve noge i piše tekstove, ma koliko ga napadali. Ja bih tom čoveku skinuo kapu svaki dan.

Ono što se piše o LDP-u, o Čedi, o toj grupi ljudi, o toj ideji je još gore nego što su pisali o Đinđiću pre 12. marta. To je konstantan linč i kada ništa ne bih znao o 12. martu, to bi ispalo ovako - Čeda je ušmrkao tonu kokaina, uzeo pušku i ledenim metkom iz zgrade vlade Srbije ubio Đinđića, seo u avion u pola osam za London i pobegao i sad se vratio da nas zeza. To tako na kraju ispada. Mislim da ćemo morati mnogo otvorenije svi zajedno da stanemo na stranu tih ljudi, jer ovo je već postalo ozbiljno. Njima rejting očigledno raste. Kad stignete do deset odsto podrške u biračkom telu, vi počinjete ozbiljno da ugrožavate vlast. Ozbiljno me je strah. Jesi li videla onaj prijem u DB-u, koji svet se tamo okupio? Kada nam budu uzimali petnaest odsto naše duše zvane Kosovo, bio bio vrlo iznenađen da to prođe bez neke žrtve, majke mi. Tu se već plašim za ljude, evo za vas dve, za svoju šeficu, za bezbroj ljudi se plašim, suviše su neki ljudi na vetrometini, potpuno nezaštićeni. Ne samo nezaštićeni od policije, nego nezaštićeni i od te Demokratske stranke, koja bi morala da ustane i da kaže - Jebote, dosta. U ovoj zemlji više ne

vredi da iko od nas padne. Ubiće nekoga, svi će reći – Bože, kako je to strašno, naći će nekoga Lija Osvalda, nekog ludaka koji je izašao iz *Laze* preko vikenda i ubio nekoga i biće – nikom ništa.

Meni je teško da kažem sve što mislim o Demokratskoj stranci danas. Kada bih živeo u Mađarskoj i kada bih bio sociolog i kada bih se bavio Srbijom, smejao bih se toj Demokratskoj stranci. Meni se mnogo ljudi čudi što i danas potpuno besmisleno i naivno mnogo očekujem od Demokratske stranke. Ne vidim to drugačije nego da DS i mi svi dođemo opet na istu poziciju. Možda je to totalna utopija, ali kada gledam tu stranku, kada gledam izjave tih funkcionera, kada vidim tu politiku, kada vidim ministra spoljnih poslova, pa kada vidim ministra bez portfelja, kada vidim na kraju Borisa Tadića i Mićunovića – stvarno kao da je sve san. To nije Demokratska stranka Zorana Đinđića, to je neka druga stranka i u suštini drugi ljudi, što je u redu, ali su drugi ljudi s drugom porukom, drugom političkom vizijom. Šutanovac je ušao u kabinet ministra odbrane, kroz nekoliko nedelja je rekao da on ne dopušta da se na njegovu vojsku, jer on je ministar odbrane, svaljuje optužba da oni čuvaju Mladića. Ma nije valjda? Ali stvarno, vrhunac svega je Đelić, aj ljudi moji. Strast s kojom je on prihvatio i Koštunicu i Tadića i ovakvu Demokratsku stranku u stvari pokazuje da je on najobičniji tehnokrata, koji ništa ne razume. On će sada tu da bude jedan mandat, da vuče te reforme, da misli da to može tako, da Srbija može u Evropu bez Mladića i s ovim DB-om. Izvinite, ja bih samo podsetio na jednu stvar. S istom hiperaktivnošću s kojom je on postao potpredsednik vlade Vojislava Koštunice i Labus je došao na isto mesto. I kako je Labus prošao? Ali da mi je neko rekao da će Tadić tako prepustiti Koštunici Državnu bezbednost, mesto urednika *Politike* i najvažnije mesto, glavnog i odgovornog urednika RTS-a. Pa stvarno ne možeš ispasti veća ovca. Ne umem ovo sportskije da im saopštim, nisam ih opsovao nijednom, nisam im rekao to što u suštini mislim o njima. I ovo sa DSS-om, to više nije kohabitacija, to je sada kolaboracija. Ta kampanja protiv Đinđića, to je kao *Zločin i kazna*, dakle, postoji student, student je ubio gazdaricu, on zna da je ubio i ne može da živi s tim. On je možda mogao i da se izvuče s tim zločinom, ali on ne može da živi s tim i stalno se odaje.

Pre dva-tri dana uključim RTS, na RTS-u košmar: Bilbija, glavni i odgovorni urednik i *Glasa i Kurira*, i ovaj Reljić, urednik NIN-a. Dakle, oni opet pričaju – ledeni metak, treći metak, avion u pola osam za London, Legija nije rekao pred sudom, a mogao je da kaže, pa će sada

u intervjuu. I sada ja očekujem da neko uđe i kaže – Jeste li vi normalni, pa vi ne popuštate, ubili ste čoveka, izvukli ste se s tim i sada ne možete da prestanete da pričate. Ali nije to suština, nego je suština što je tog dana ministar bez portfelja Đilas, otišao, boga ti, u bolnicu da poseti direktora zoološkog vrta koji štrajkuje glađu, da ga nagovori da prestane – Ljudi smo, dogovorićemo se, nemoj da gladuješ, pola zoološkog vrta ćemo ostaviti na Kalemegdanu. Možda sam ja kreten, ali očekujem da je Đilas možda trebalo da uđe u taj studio i kaže – Alo stoko, pa jeste li normalni, o čemu vi pričate, zar nije dosta? DS je ignorisao suđenje, a sada taj isti DS pušta da ti ljudi o tom mrtvom predsedniku njihove partije opet govore isto – Nije Legija i Zvezdan, nego ga je ubio LDP. Šta je to, je li to politička kalkulacija da će na taj način smanjiti podršku LDP-u, šta je to? To je jadno.

Vidim jednog dečka koji ima osamnaest godina i mnogo je mračan. Vidim u stvari sebe od pre sedam, osam godina, to sam ja. I sada gledam njega i razmišljam – Čoveče, da li će i on tridesetu čekati u Srbiji ili je već vreme da mi tim ljudima iskreno kažemo – Znate šta, ako nas pitate da li da *begate*, prva stipendija, prvi posao, prva viza, prvi zeleni karton, hvatajte se za to i *begajte*. Ja mislim da će uskoro biti potpuno nefer da mi bilo kome kažemo – Znaš šta, hajde da mi poguramo još deset godina do 2015. godine, tu je Evropa iza ćoška. Nezaustavljiv je proces da ljudi čak i kada ništa ne znaju žele da im bude bolje. Ipak mogu da opipam nekakvu alternativu i nekakve ljude, od ovih što slušaju *Peščanik*, preko tog LDP-a, preko civilnog sektora. Postoji grupa ljudi koja se više ne meri u desetinama, to nisu više družine Pere Kvržice, nas dvadesetoro sedimo, pušimo i u zadimljenoj prostoriji pravimo plan. Nešto se pokrenulo, a da li ćemo nešto uraditi, bog te pita. Uvek ljudima možeš da kažeš kao patrijarh dorćolski vaskolikog srpstva Vojislav Koštunica – Živela Srbija. Ja ne mogu to da kažem. Šta – živela Srbija, ovakva Srbija, ovakvi ljudi, šta? Ali mogu da kažem – Svi na svoja radna mesta, s tim što nećemo moći ovako još dugo. Znači, optimizam – da, ali ja prvi moraću da definišem šta ću sa sobom ovde. Stigli smo do konačnog rešenja naše egzistencije, a ne Kosova i Sandžaka, nego da li ćemo ovako živeti do kraja života. Ne znam.

Svetlana Lukić:
Srpski vazdušni prostor i ruski avioni imali su juče nekih tehničkih problema. Dva ruska strateška bombardera su juče letela neuobičajenom trasom, približili su se Holandiji, gde su se sastajali ministri od-

brane zemalja članica NATO-a i norveška vojska kaže da je to možda bio signal namenjen zapadnoj alijansi, a možda i čista slučajnost. Možda smo malo popili, pa smo zaokrenuli na pogrešnu stranu.

A posle balkanske turneje ministru spoljnih poslova Slovenije Dimitriju Rupelu sinoć nije odobren let iz Prištine preko Srbije u Ljubljanu. Inače, ministar inostranih poslova zemlje koja od 1. januara preuzima predsedavanje u Evropskoj uniji posetio je Beograd, Skoplje i Prištinu. I eto, sinoć nije mogao da leti preko naše otadžbine. Rupel je telefonirao kolegi Vuku Jeremiću, ali je ovaj odgovorio da je verovatno reč o tehničkim problemima. Divno za imidž Srbije.

U Savet za promociju Srbije sada je ušao i Predrag J. Marković, istoričar. Vidim da je u jučerašnjem Vremenu *imao tekst, u kojem grdi našu istoriografiju jer je autistična. Ne znam na koga misli, da li na Krestića i Ljušića ili na Oliveru Milosavljević, Dubravku Stojanović, Latinku Perović. To se nikada ne zna kod Predraga J. Markovića. On tamo kaže kako mi ništa ne znamo o našoj istoriji i da su to što mi pričamo budalaštine. Što bi rekao Jova Zmaj, kaže istoričar Predrag J. Marković - Škole, škole, a ne zvona i praporci. Alo, Predraže, nije to rekao čika Jova Zmaj, to je rekao Dositej, ali verovatno mu duša neće da pominje Dositeja.*

Čika Jova je izgubio bitku u Novom Sadu. Gimnazija koja nosi njegovo ime biće ubuduće Srpska pravoslavna velika gimnazija, a umesto fontane staviće se dve spomen-ploče. Po predlogu Gradskog saveta za kulturu na jednoj ploči će pisati - Hristos kao pastir, a na drugoj - Sveti Sava blagosilja Srpčad.

Slušate istoričarku Oliveru Milosavljević.

Olivera Milosavljević:
Kao prvo, treba reći nešto generalno o revizionizmu u istoriografiji. Poenta je u tome da revizionizma nema bez nužnih pretpostavki, a to je težnja da se izgradi neko novo društvo, to je slučaj danas kod nas, pri čemu to novo društvo pokušava da temelji svoj legitimitet na negaciji onog prethodnog društva i utoliko više pokušava da ga negira ukoliko je teže da tom prethodnom društvu legitimitet oduzme. U tom smislu, danas se u Srbiji deklarativno ističe da se danas u Srbiji grade demokratske institucije i društva slobodnih građana, pa bi se onda tumačenja i kritike prethodne, socijalističke stvarnosti odnosile na kritiku autoritarizma pre svega, na jednopartijski sistem, na stopljenost par-

tijskog i državnog aparata, na društveno vlasništvo, plansku privredu, na kolektivizam, na utapanje pojedinca u kolektiv i slično. Ali mi smo svedoci da danas u Srbiji nema ničega od toga. Za ovih dvadeset godina nismo dobili nijednu ozbiljnu, utemeljenu kritičku analizu bilo čega od pobrojanog, a to se moralo pojaviti, da je cilj bio oduzimanje legitimiteta socijalističkom poretku i pružanje argumenata za demokratski poredak. Sada se postavlja pitanje šta jesmo dobili.

Dobili smo isključivo reviziju Drugog svetskog rata, dobili smo Nedića kao srpsku majku ili oca, svejedno, dobili smo Ljotića kao srpskog domaćina, dobili smo Mihajlovića kao srpskog heroja. Naravno, postavlja se pitanje kakve veze imaju Nedić, Ljotić i Mihajlović s demokratijom i liberalizmom i naravno, jedini odgovor je da nemaju nikakve veze.

E sad, postavlja se pitanje u čemu je problem. Dakle, komunizam se ne osporava kroz elemente ideologije, već se isključivo osporava kao nosilac ideja internacionalizma i antifašizma u Drugom svetskom ratu. Zbog toga je ovo što se danas smatra antikomunizmom kod naše vladajuće ideologije u suštini samo maska koja višeznačno prikriva nacionalističku sadržinu vladajuće ideologije. U tom smislu je vrlo važan ovaj deo revizionizma u istoriografiji koji se odnosi na negaciju komunističkog antifašizma, a koji je prošao kroz nekoliko razvojnih faza. On je prvobitno negiran oduzimanjem i prisvajanjem njegove borbe, zatim je na talasu rehabilitacije svega što se smatralo nacionalnim u prošlosti osporavan pravdanjem kvislinštva. U ovoj poslednjoj, doslovno današnjoj, najnovijoj fazi počeo je obračun s antifašizmom kao takvim, uopšte s antifašizmom, time što se vrši njegovo izjednačavanje s fašizmom. To nivelisanje antifašizma i fašizma se vrši čišćenjem fašizma od njegovih suštinskih odrednica i izdizanjem onoga što je predstavljalo samo njegovu formu i metod, a to je ekstremizam, u njegovo najbitnije obeležje. Cilj je u stvari da se sve što se podvede pod pojam ekstremizma izjednači. Time se s jedne strane fašizam normalizuje kao ideologija čiji je jedini problem bio ekstremizam. S druge strane, time se njegovi današnji protivnici koji ekstremno zagovaraju njegovu zabranu, u ime demokratije izjednačuju s njim.

Posle ovakve normalizacije fašizma, onima koji je zagovaraju i koji izgleda ne bi imali šta da prigovore fašizmu da nije bio ekstreman, jedino ostaje da ga otvoreno rehabilituju.

Vladajuća ideologija je, izgleda, poverovala da je ovakav revizionizam evropski poželjan zahtev i da je evropski poželjno odreći se donje granice tolerancije, kada je o potiranju komunizma reč. To pruža tužnu sliku podaništva prema nekoj zamišljenoj slici Zapada, čak i tamo gde on takvu podršku uopšte ne traži i pokazuje spremnost da se prihvati svaka slika prošlosti, samo ako joj je cilj negacija prethodnog sistema, ali ne zato što je on bio nedemokratski, već prvenstveno zato što je bio antinacionalistički. To uključuje i spremnost da se prihvati rehabilitacija nacističkih ideja. To se videlo naročito posle ovog antifašističkog skupa u Novom Sadu u nekim glasilima za koja se slobodno može reći da predstavljaju vladina glasila, a koja inače za sebe kažu da se podrazumeva da su i sama antifašistička. Dakle, videlo se tada da njihova glavna tema nije ni fašizam ni kako ga sprečiti, već samo antifašizam i kako njega zaustaviti. To se može porediti s vremenom Drugog svetskog rata i vremenom pre Drugog svetskog rata. Tada je takođe mnogo deklarisanih antifašista svoju aktivnost usmerilo na uništenje stvarnih antifašista verujući da će se s fašizmom u njihovo ime obračunati neko drugi.

Od sličnih savremenih podrazumevajućih antifašista tako smo ovih dana slušali da je fašizam marginalna pojava, da je svaki ekstremizam fašizam, da je zabrana fašizma isto što i zabrana antifašizma i tako dalje. Sve ove tvrdnje su izuzetno opasne zato što predstavljaju svesnu zamenu teza, zato što znače relativizaciju fašizma, pa na izvestan način i njegovu rehabilitaciju, jer ga, kao što sam rekla, normalizuju i proizvode strah od antifašizma kompromitovanjem njegovih nosilaca. Naročito je opasna teza o marginalnosti pojave, zato što fašizam ne može da bude marginalna pojava. Čak i ako ga zagovara dvadeset ljudi, on predstavlja pojavu džinovskih razmera zbog sadržine koju ima. Pri tome se zaboravlja da u istoriji nije bilo nijedne ideje i pokreta koji je počeo kao masovna pojava. Svaka ideja je počela da se ispoljava kao zahtev i aktivizam malobrojnih grupa i svaka od njih je postala u nekom trenutku masovni pokret. Ali jedino fašizam, od svih ideja i ideologija u prošlosti, nikada nije ni pokušao da čovečanstvu obeća sreću. Jedino je on imao za jedini, eksplicitni cilj – fizičko uništavanje ljudi. Kod nas se, međutim, a to smo slušali ovih dana, fašizam uglavnom deli na mali i veliki. Mi smo verovatno jedina sredina u kojoj intelektualci prave razliku između malog i velikog fašizma, iz uverenja da dok nema fašizma kao organizovanog pokreta ne treba ga ni pominjati. Drugim rečima, to su intelektualci koji

čekaju da fašizam postane organizovana sila, pa da onda i oni pokažu da su antifašisti.

Takođe smo slušali i da je ovaj skup u Novom Sadu, što je jako zanimljivo, bio politička papazjanija zato što su se na njemu okupili ljudi različitih ideoloških opredeljenja, koje je spajala samo ta ideja antifašizma. Kakva li je onda politička papazjanija tim intelektualcima tek bila antihitlerovska koalicija ili ona slika na kojoj sede Čerčil, Ruzvelt i Staljin?

Posebno je lažna teza o tome da je svaki ekstremizam isto što i fašizam, zato što ekstremizam nije suština fašizma, on je samo njegov neizostavni metod. Nasilje je, dakle, samo sredstvo kojim on ostvaruje svoje ciljeve. A teza da je zabrana fašizma isto što i zabrana antifašizma je opet opasna, zato što nužno otvara pitanje šta onda ostaje nezabranjeno ako se zabrani antifašizam. Ko onda može slobodno da mitinguje, ako ne mogu antifašisti? I jedini odgovor koji mi zvuči razumno jeste da onda ostaju nezabranjeni samo oni koji s fašizmom mogu lako da se sporazumeju.

Pomenuću još nekoliko elemenata koji govore o ovom revizionizmu. Juče je oduzeto pravo da AVNOJ ima svoju ulicu, zato što on verovatno nema nikakvih zasluga za to što Novi Beograd uopšte postoji. Bukvalno juče smo imali zahtev da se ulica Proleterske solidarnosti preimenuje u ulicu Antifašističke borbe, s obrazloženjem da je nužno da se istaknu, kako kažu, oslobodilačke tradicije našeg naroda koje nisu ideološki obojene. Jasno je da tom predlagaču smeta proleterski simbol iz rata, jer asocira na proleterske brigade. I to predstavlja bezobzirno prekrajanje istorije, jer danas nekima očigledno smeta ono što nije smetalo pripadnicima tog istog naroda koji su, kada su odlazili da se bore protiv fašizma, spremno ulazili u brigade koje su se zvale upravo proleterske. Ili možda ovaj predlagač, pošto pominje oslobodilačke tradicije, hoće da kaže da su svi ustanci i ratovi u prošlosti bili borba protiv fašizma. Na njegovu žalost, nije bilo tako. Postojala je samo jedna borba protiv fašizma, ona u Drugom svetskom ratu, a najveći doprinos pobedi nad fašizmom su dale upravo te proleterske brigade. Pri tome nije poznato da je ijedna takva brigada za vreme rata nosila naziv brigada neideološki obojenih oslobodilačkih tradicija. Međutim, šta ovde očigledno nekima smeta? Smeta im ono što podrazumeva sintagma – proleterska solidarnost, a ona pre svega

podrazumeva internacionalizam i to je onaj deo ideologije koji pokušavaju da eliminišu, kao njen najgori sastavni deo.

Pa onda imamo *Politiku* od nedelje, na čijoj je naslovnoj stranici slika partizana koje dočekuju Beograđani i zasipaju ih cvećem, slika koja je bar deceniju i po bila gotovo zabranjena. Do juče, gradski čelnici su povodom 20. oktobra govorili da nisu sigurni da je Beograd tada oslobođen ili su možda mislili da je bolje da je ostao pod Nemcima. Međutim, *Politika* je i danas ostala nesigurna i taj prividni obrt koji se desio u nedelju u stvari pokazuje samo jednu sliku vladajuće ideologije. U tom istom broju se pozdravlja rehabilitacija četništva, pa se zatim u jednom tekstu smatra da je ironija da se Hrvatska i Slovenija danas koriste svojim, kako kaže, nekadašnjim zamecima fašizma, a s druge strane piše da bi Srbija morala da bude ponosna, jer je bila deo globalne antifašističke koalicije. E sad, *Politika* nam ne kaže kako se zvao taj pokret, da li je to bio neki srpski ili je možda, naprotiv, to bio jedan jugoslovenski pokret, koji je bio deo antifašističke koalicije. To je prisvajanje i naravno da je on bio i srpski, ali samo kao deo jugoslovenskog pokreta. Kao kada naši sportski komentatori prisvajaju sve medalje bivše jugoslovenske države, pa ispada da su mučenici, sportisti iz drugih republika osvajali te medalje, recimo u vaterpolu, košarci i tako dalje, za srpske, a ne za jugoslovenske boje.

U istoj toj *Politici* jedan istoričar pravda to što su u Kragujevcu poskidane biste narodnih heroja i kaže – Oni su bili predstavnici jedne ideologije. To je jako zanimljivo zato što bi on očigledno želeo da su tu bili predstavnici neke druge ideologije, ali šta ćemo, istorija je takva, ne može danas da se menja.

Isti istoričar kaže i da je žrtava komunističkog terora u Kragujevcu 1944. godine bilo više nego žrtava fašističkog terora, ali on ne zna koliko je bilo žrtava komunističkog terora. Prebrojao je fašističke, ali izgleda da ga je neko sprečio da prebroji i komunističke žrtve. Drugi istoričar piše za *Politiku* da postoji kontroverza o ulozi naše države u borbi protiv fašizma i naravno odmah počinje da izmišlja zato što mora da relativizuje sve, pa kaže kako je komunizam negirao genocid nad svojim najvećim narodom, što je čista izmišljotina. Svako ko je išao u školu u vreme komunizma učio je o sedamsto hiljada žrtava Jasenovca, đačke ekskurzije su vođene u muzej *Jasenovac* i tako dalje. Prema tome, jednom je izgovorena ta laž da je u komunizmu negiran genocid nad Srbima u Jasenovcu i sada tu laž šire čak i ljudi sa struč-

nim diplomama. U istoj toj *Politici* čitamo da je u Užicu ulica 7. jula dobila naziv ulice Mage Magazinović. Znači, 7. jul je skinut kao simbol, jer jedino može da asocira na antifašizam, a dato je ime žene koja je za vreme Drugog svetskog rata iznosila vrlo rasističke teze, na primer onu da kratkovidu decu ne treba puštati da se školuju zato što predstavljaju obirke i nisu vredna daljeg školovanja. Zatim u toj istoj *Politici* opet istoričari pišu o dva ravnopravna, rivalska antifašistička pokreta i da problem kod nas nije u negiranju antifašizma, već u činjenici da je antifašizam bio redukovan na samo jedan pokret. Dakle, to su istoričari koji verovatno misle da je deklarativno pozivanje na antifašizam isto što i aktivna borba protiv fašizma. Ukoliko je fašizam pobedio jedan pokret, jedna partija, jedan vođa, a jeste, onda ozbiljne probleme imaju samo istoričari kojima se takva nepravedna istorija očigledno ne dopada. Drugim rečima, onaj deklarativni antifašizam bez antifašističke borbe, a uz saradnju s fašizmom, u uništavanju antifašizma nikada nikoga nije pobedio, niti će pobediti.

Ovi današnji deklarativni antifašisti iz vladinih glasila, koji pokušavaju da normalizuju fašizam time što u njemu vide samo ekstremizam kao jedinu njegovu odrednicu, nikada neće moći da zaustave fašizam ukoliko bi on stvarno krenuo ponovo da raste. Dakle, konfuzija proističe pre svega iz strašne slike podaništva koju manifestuje naša vladajuća politička elita. Drugim rečima, mislim da ne bi bilo toliko izjednačavanja fašizma i antifašizma da se nije poverovalo da je to poželjan evropski trend, verovatno pod uticajem događaja u Belorusiji, Ukrajini ili u istočnoevropskim zemljama. Takođe, u nedelju *Politika* uopšte ne bi osvanula s partizanima na naslovnoj strani da nema tog strašnog podaništva prema Rusiji. Zato mislim da to što su naše najviše vlasti polagale vence na antifašističke spomenike ove godine nije nikakvo osvešćivanje, niti je prestanak revizionizma u istoriografiji. Mislim da je u pitanju samo izvršavanje domaćeg zadatka koji je ovoga puta stigao s Istoka. Mislim takođe da će ovo zaluđivanje javnosti s tezama o dva jednaka antifašistička pokreta, s dilemama da li je Beograd 20. oktobra oslobođen ili je trebalo da ostane pod Nemcima, biti nastavljeno. Dakle, celokupan revizionizam u istoriografiji nema motiv u antikomunizmu koji bi nastao iz demokratskih pobuda, već antikomunizam služi da se prikrije zaštita vrednosti nacionalizma, ma koje boje on bio. Inače kako drugačije objasniti tu potpuno šizofrenu poziciju, u kojoj jedan visoki funkcioner DSS-a do juče stoji u stavu mirno pred Nedićem, a drugi danas, kada

su Rusi naprasno postali najveća braća, polaže vence na spomenik onima kojima je Nedić hteo da zatre seme?

Svetlana Lukić:
U izložbenom prostoru Posejdon *na Starom sajmištu britanska grupa* Košin *održaće koncert 3. novembra. Predsednik opštine Novi Beograd Željko Ožegović tražio je od organizatora da prestane da organizuje koncerte u tom prostoru, jer je to bio logor za vreme Drugog svetskog rata. U tom centru, pored koncerata, održavaju se i modne revije i izložbe. Vlasnici tvrde da su nekoliko puta molili grad i opštinu da im daju smernice za rad, ali nikada ih nisu dobili. Oni kažu da su svesni na kojem se mestu objekat nalazi i da će uskoro sami postaviti spomen-ploču. Spomen- ploče nema, niti će je uskoro biti.*

U Sjeverinu je u nedelju obeležena četrnaestogodišnjica otmice i ubistva šesnaest građana Srbije iz Sjeverina. Pripadnici formacije Osvetnici Vojske Republike Srpske su 22. oktobra 1992. godine iz autobusa na liniji Pljevlja – Priboj, za vreme prelaska preko teritorije Republike Srpske, oteli petnaest muškaraca i jednu ženu, odveli ih u Višegrad, gde su ih zlostavljali, a potom ubili na obali Drine. Neki od osvetnika *su osuđeni na dvadeset godina, jedan čovek na petnaest, Milan Lukić, koji je u međuvremenu iz Argentine izručen Haškom sudu, osuđen je u odsustvu na dvadeset godina zatvora. Zanimljivo je da ni prvostepeni sud, a ni Vrhovni sud nisu prihvatili da su ovi zlikovci pripadnici Vojske Republike Srpske, već su ih osudili kao pripadnike paravojnih formacija, što je i logično od suda države koja krije Ratka Mladića. U Sjeverinu su bili predstavnici nevladinih organizacija, a onda su u Novom Pazaru održali miting na kome su govorile Aida Ćorović iz nevladine organizacije* Urban In *iz Novog Pazara, Staša Zajević iz* Žena u crnom *i Nataša Kandić iz Fonda za humanitarno pravo.*

Aida Ćorović:
Želim da zapamtim svako lice koje je ovde u publici, jer je došlo vreme da se prebrojavamo. Pokupili smo sve naše gošće i prijatelje iz Beograda, iz cele Srbije su došli, otišli smo da popijemo kafu do *Tadža* i kada smo izlazili, naša lokalna samouprava je ulazila na ručak od našeg novca. Mi danas na ulici obeležavamo petnaest godina od zločina u Sjeverinu, a oni nešto slave. Ja bih volela da znam šta slave. Pre nekoliko dana predsednik opštine nas je nazvao privatnim Bošnjacima. Ja možda jesam privatna Bošnjakinja, ali nisam plaćena Bošnjakinja

i nisam dobro plaćena da glumim Bošnjakinju. I neću pristati da me takvi kao oni svrstavaju u bilo kakve kutije. Ja sam pre svega građanka. I zato vas danas ovde, građani i građanke Novog Pazara, pozdravljam i zahvaljujem što ste došli, jer najmanje što smo mogli da uradimo danas jeste da podržimo ljude iz Sjeverina. Danas obeležavamo petnaest godina od zločina u Sjeverinu. Prijatelji zločinaca sede u ovoj zgradi u centru grada na trećem spratu.

Mislim da je i zadnjoj budali jasno da su oni bili prijatelji Slobodana Miloševića i da su prijatelji Vojislava Koštunice, da su oni izvršioci posla za tajne službe. Nije im bilo malo što su ubijali Bošnjake u Bosni, što su ubijali sve druge diljem naše domovine, sada nastavljaju dalje. Sada nam daju noževe i pištolje da se ubijamo međusobno. Novi Pazar je danas leglo kriminalaca, Novi Pazar je leglo ljudi koji su ušli u najprljavije poslove s državom. Znam da mnogo ljudi nije došlo jer je bilo hladno, pada sneg, jer su ljudi uplašeni, ali vi koji ste ovde, vi ste hrabro lice Novog Pazara, vi ste čist obraz Novog Pazara, vi ste danas osvetlali lice ovom gradu. Ja vas molim da ovo bude samo jedan od naših mnogih susreta. Moramo da kažemo – Dosta – tiraniji.

Staša Zajević:
Želim da pomenem toponime zločina koji je država organizovanog zločina počinila u Sandžaku – Sjeverin, Štrpce, Priboj, Pljevlja, Bukovica, Kukurovići, Milanovići, Voskovina, Raičevići, Zabrđe, Živinice, Rančići, Prelac, Sastavci, Slovotići, Sočice, Strmac, Valovlje, Zaostrog. Legalizam Vojislava Koštunice samo je nastavak politike Slobodana Miloševića. Ova vlada se može održati isključivo neprestanim razvijanjem sukoba i proizvodnjom haosa, i to našim novcem. I mi im poručujemo – Ni u naše ime, ni našim novcem. Nedemokratska i bogomoljačka vlada Vojislava Koštunice teokratizuje ovu državu. Srpska pravoslavna crkva vodi državnu politiku. Velimir Ilić kaže da je za njega reč sinoda – poslednja i reč patrijarha Pavla – svetinja. E, pa ja kao slobodoumna građanka kažem – Ja govorim i prije i poslije njih. I ja njih pitam – Kako to da patrijarh Pavle nije ustao svih ovih godina jasno i nedvosmisleno protiv ugrožavanja mira kao najviše duhovne i etičke vrednosti? Kako to da nije ustao protiv svojih visokih crkvenih velikodostojnika koji blagosiljaju ubice, promovišu zločince u svece, štite pedofile, ne plaćaju nikakve poreze, propagiraju mržnju prema drugim nacijama i verama? Osim toga, ja pitam državne funkcionere da li oni znaju da je nepristojno eksponirati svoju re-

ligioznost javno, da je to suprotno smjernosti vere i da je to sasvim privatna i intimna stvar? I podsjećam da se u Srbiji u svakom trenutku gradi dvije stotine crkava, a četrdeset odsto škola nema tekuću vodu, četvrtina škola nema osnovne sanitarne instalacije. U ovoj zemlji nezaposleno je više od milion ljudi, pa se pitam zar to nije moralni cinizam onih koji se stalno pozivaju i zalažu za moral i za duhovnost. Nažalost, tendencije Srpske pravoslavne crkve pogodovale su bujanju tih tendencija i u drugim verskim zajednicama u Srbiji. Međutim, moj građanski i feministički princip mi nalaže da prvo očistim svoje dvorište i da se ne dam prevariti od svojih.

VODITELJKA MITINGA:
Dok čekamo da se Nataša Kandić popne na binu, citiraću vam deo iz jednog njenog intervjua – Ja se osećam potpuno sigurnom u onom što radim, mislim i zastupam. To ću raditi po svaku cenu, a i reći ću ono što mislim, takođe po svaku cenu. Nataša Kandić.

NATAŠA KANDIĆ:
Upravo dolazim s prijateljima iz Sjeverina, išli smo u Mioče, pred kafanu *Amfora*, kraj reke, gde su 22. oktobra na današnji dan pre petnaest godina poslednji put viđeni ljudi iz Sjeverina, koji su tog dana krenuli u Priboj, neki da rade, neki privatnim poslom. Danas tamo nije bilo nijednog znaka države, nije bilo nijednog predstavnika opštine, nijednog predstavnika vlasti, vlade iz Beograda, nikoga. Sve je to bilo samo privatno, porodice i poneko iz organizacija za ljudska prava. Potrebna nam je država koja će da vodi računa o svojim građanima, koja će da vodi računa o tome da ne bude više žrtava, koja će da obeleži stradanja za koja je odgovorna prethodna vlast. Potrebna nam je država koja će prva da kaže – Obeležimo taj 22. oktobar podizanjem spomenika. Vidimo da danas vlast deluje kao banda razbojnika koja deli plen. Tu su preduzeća, upravni odbori, a građani? – Njih nigde nema. A onim građanima koji su zbog svoje nacionalne pripadnosti doživeli pravu golgotu za vreme prethodne vlasti ne pripada ni pravda, ni istina.

Vreme je da kao građani kažemo da ta vlast mora da sluša ono što govore građani, ali građani koji se drže nekih vrednosti. Hoćemo konačno da vidimo da stvarno idemo prema toj Evropi. A kakav je to put prema Evropi? Vidimo da postoji samo put prema ličnom bogatstvu, koje proizlazi iz politike. Da li postoji neka nada, da li postoji neka

građanska Srbija? Postoji, samo treba da se organizujemo, treba da tražimo, treba da znamo da ta vlast i država, bilo u Novom Pazaru, bilo u Sjenici, bilo u Beogradu, postoje zbog nas i da imaju obaveze prema građanima. I kad to znamo, onda postavljamo državi zahteve. Znači, prvo i prvo, nećemo političare koji nam deluju nepošteno, koji ne rade u interesu građana i u interesu demokratske budućnosti. Hoćemo vlast ovde u Pazaru, u Sandžaku, hoćemo u Beogradu vlast koja ne samo da obećava demokratsku budućnost, nego zbilja gradi tu demokratsku budućnost. I molim vas, ne dozvolimo više ovakvo poniženje kao što je ovo danas, ovog 22. oktobra, da na tom mestu nema nikoga i da to prolazi, da je prepušteno samo tim porodicama, koje nemaju nikakvu podršku od vlasti ni u Priboju, a da ne govorimo o Beogradu. Imamo vremena do 27. februara, da nateramo državu da ispuni svoju obavezu i pokaže da nije miloševićevska vlast, nego da je vlast koja kaže – Iznesite punu istinu o tom 27. februaru, kada su ljudi izvedeni iz voza. I da kaže šta će učiniti da se to obeleži, da se svi sećamo, da deca u školama znaju šta je bilo 27. februara 1993. godine i da znamo da će deca u knjigama istorije čitati i znati šta se dogodilo 22. oktobra 1992. godine.

Svetlana Lukić:
A šta deca uče iz udžbenika istorije govorila je i opet će govoriti u današnjoj emisiji Dubravka Stojanović.

Dubravka Stojanović:
U Srbiji je teško biti mnogo toga i teško je u njoj živeti, ali jedna od težih stvari je biti istoričar. Postoji bar jedna stvar koja inače olakšava tu profesiju, a to je što je predmet kojim se ona bavi definitivan i vi rukujete nečim što je bilo i što je završeno. E, u Srbiji može da se promeni i istorija, dakle, ovde se menjaju činjenice, ne interpretacija istorije. I to je ono što zaista otežava naš posao, posebno ako je neko štreber kao ja. S koleginicama treba da idem na konferenciju u Berlin, gde će se govoriti o redefinisanju Drugog svetskog rata. I pošto sam štreber, ja sam završila svoj referat još prošle nedelje. Kad odjednom, moj referat počinje da se menja, odnosno spoljne okolnosti počinju da menjaju moj referat. Na televiziji sam 20. oktobra, s iskrenim zaprepašćenjem, videla Borisa Tadića kako polaže venac na groblje oslobodilaca Beograda i zapisuje u knjigu utisaka da se Srbija uvek borila i boriće se protiv fašizma. Još više me je zapanjilo kada sam videla i Andriju Mladenovića, portparola DSS-a, u nekoj sličnoj situaciji. Naravno da nemam ništa

protiv, naročito posle svega što se dešavalo u Novom Sadu. Ali mene kao istoričara je tu nešto drugo potreslo.

Od 2000. godine pasionirano pratim šta se dešava s raznim proslavama vezanim za Drugi svetski rat. Na prvoj godišnjici 20. oktobra 2001. gradonačelnik je bio Milan Protić i on je tada dao zvaničnu izjavu da on taj događaj ne smatra oslobođenjem, već okupacijom i da se taj događaj više neće slaviti, tako da ga ni on kao gradonačelnik, ni gradska uprava nisu obeležili. Sledeće godine gradonačelnica je postala Radmila Hrustanović, koja je to redovno obeležavala. Kada je gradonačelnik postao Nenad Bogdanović, on je na godišnjicu koja je prva padala u njegovom mandatu izjavio da ima i ovakvih i onakvih tumačenja tog praznika. Cveće je od tada polagala njegova zamenica, dakle i dalje Radmila Hrustanović. I nekako je od 5. oktobra do danas izgledalo da je to više-manje privatna stvar Radmile Hrustanović.

Poseban skandal bila je proslava šezdeset godina od oslobođenja Aušvica, na koju naša država jedina nije poslala nijednog predstavnika. Neko je dobio kijavicu, nekom se pokvario avion. Na šezdesetu godišnjicu 9. maja, s centralnom paradom u Moskvi, došao je čak i Džordž Buš i posle čuvenih šezdesetogodišnjih rasprava o tome ko je dobio Drugi svetski rat – Amerikanci ili Rusi, na neki način je to bilo priznanje Crvenoj armiji i svim ruskim žrtvama koje su pale u Drugom svetskom ratu. Naša država je tada poslala neku nižerazrednu delegaciju, Boris Tadić je otišao na spomenik Neznanom junaku, koji je spomenik Prvom svetskom ratu, a Vojislav Koštunica je učinio još veću manipulaciju istorijom. On je otišao na spomenik avijatičarima kraljevske vojske koji su pali u bombardovanju Beograda 6. aprila 1941. godine, kod hotela *Jugoslavija.* Dakle, Vojislav Koštunica je slavio 1941. u trenutku kada je ceo svet slavio 1945. i slavio je poraz umesto pobede koju je slavio čitav svet. Slavio je poraz kraljeve vojske, koja je tim porazom ispala iz rata, osim četnika, koji su kasnije nazvani kraljevom vojskom u otadžbini. Napravljena je čitava manipulacija da se ne bi proslavilo ono što je slavio ceo svet.

Kako se odjednom desilo da na šezdeset treću godišnjicu oslobođenja Beograda vence postavljaju predsednik republike, pa Andrija Mladenović, visoki predstavnik DSS-a? Dan kasnije, u nedelju, 21. oktobra, izlazi broj *Politike* posvećen antifašizmu, koji ima razne tekstove, za antifašizam i protiv njega, što je u redu. Zanimljivo je da je taj broj *Politike* osvanuo sada, 2007. godine, s ogromnom fotografijom preko

polovine prve stranice na kojoj vidimo partizane i Ruse zajedno s oduševljenim narodom i gomilama cveća. To je slika koju sasvim sigurno nismo videli sedam godina, a mislim da se to ni pod Miloševićem nije baš preterano isticalo. Odakle taj nagli preokret? Pažljivije gledanje Dnevnika i čitanje teksta Svetlane Vasović-Mekine na naslovnoj strani *Politike* otkriva nam suštinu. Uz Borisa Tadića bio je ruski ambasador i Svetlana Vasović-Mekina nam u tom tekstu kaže da se po Beogradu priča da je Putin izgrdio Koštunicu što su u Beogradu ukinute sve ulice sovjetskim maršalima i generalima koji su učestvovali u oslobađanju Beograda i Srbije. Prema tome, vrlo se lako može zaključiti da je naša pametna vlast razmišljajući kako sve da odbrani Kosovo došla na ideju da odjednom, na šezdeset treću godišnjicu oslobađanja Beograda, iskoristi te partizane tako što će oni ponovo postati oslobodioci, iako su jedno vreme bili okupatori. I da su oni sasvim zgodna kopča s Rusima, koji treba da nam odbrane Kosovo. Istorija je, po ko zna koji put, ovde zloupotrebljena i to je, naravno, uvek ozbiljno. Ali kada se to radi s temom antifašizma, to je naročito ozbiljno i opasno.

Moj referat, koji sam neoprezno i naivno završila pre nego što se istorija ponovo promenila, odnosi se na analizu udžbenika istorije koji su namenjeni osmom razredu, dakle deci od trinaest-četrnaest godina. Ja se analizom udžbenika bavim još od 1993. godine, kada je ovde prvi put drastično promenjena istorija. I svaki put, pa i u razgovoru s vama, kada pomenemo udžbenike, ja kažem da više time neću da se bavim, jer samo ja govorim o tim udžbenicima, pa će, kao s Radmilom Hrustanović, ispasti da je to moj lični problem i da ja imam neku fantaziju i jedina se nerviram zbog toga. Ako to nikom drugom nije skandalozno, onda je to stvarno moj problem i ja se izvinjavam i povlačim. Međutim, zbog potreba ovog skupa prisilila sam se da ponovo pročitam udžbenike i dozvolila sebi da posle petnaest godina bavljenja tom temom opet budem zatečena i zapanjena, jer stvari su opet otišle nekoliko koraka dalje.

Prva promena udžbenika posle 5. oktobra desila se školske 2002/2003. godine. Tada je objavljen udžbenik za završni razred srednjih škola, u kome je potpuno promenjen tok Drugog svetskog rata na našem tlu. Četnici su ispali *good guys*, a partizani *bad guys*. Na taj udžbenik smo reagovali Miloš Vasić u *Vremenu* i ja. Naše ključne primedbe su se odnosile na činjenicu da se u tom udžbeniku ni na jednom mestu ne daje nijedan primer četničke kolaboracije, pa se čini da te

kolaboracije nikada nije ni bilo. Takođe se ne pominju ni četnički zločini nad civilima u Srbiji i nad nesrpskim civilima u Bosni i Hrvatskoj. Ista grupa autora sada objavljuje nov udžbenik, koji kao da piše na osnovu naših kritika. Oni sada navode primere kolaboracije i zločina, ali samo zato da bi nam objasnili da je sve to u redu. To je tačka u kojoj meni staje mozak. Dakle, suprotno onome što smo videli sada pri proslavi oslobađanja Beograda, partizani su u današnjim udžbenicima istorije minoran pokret. Slika Josipa Broza Tita je na osmoj strani od početka lekcija posvećenih Drugom svetskom ratu na našem tlu. Pre njega su slike svih ostalih, prvo Draže Mihajlovića, pa Stepinca i Pavelića i tako dalje. Novi udžbenik sada priznaje kolaboraciju, ali je potpuno opravdava. Opravdan je Nedić jer je on, to je pisalo već u prethodnom udžbeniku, spasavao, kaže, biološku supstancu srpskog naroda, a sada je opravdana i četnička kolaboracija, jer su motivi te kolaboracije takođe bili spasavanje naroda. Moram taj deo da pročitam iz udžbenika, jer se bojim da mi niko neće verovati. Evo, ovako piše: *Italijanska okupacija bila je najbolje ratno rešenje za očuvanje golog života Srba, naročito na prostoru Like, severne Dalmacije i Hercegovine, a italijanski vojnici najmanje zlo od svih zala sa kojima su imali da se nose.* Onda dolazi do toga da je Draža Mihajlović s njima sarađivao i kaže se – *zato je on svesno zagovarao kolaboraciju sa njima, kao jedan jedini preostali put za spasavanje naroda, koji je u NDH već bio iskrvavljen i slomljen.*

Navodi se da su se partizani, za razliku od četnika koji su se jedva jednom ili dvaput susreli s okupatorima, četrdeset puta našli s njima, i to uglavnom, pa boldovanim slovima – u Zagrebu i Sarajevu, što je već poruka samo po sebi. Dalje piše da su oni na te pregovore s Nemcima odlazili, citiram – sa urednim ustaškim propusnicama i u nemačkoj pratnji. Partizani su kolaborirali s Nemcima ne da bi čuvali narod, kao što su to činili četnici, već da bi porazili četnike, tako piše, i da bi se, kada se Englezi u nekom fantazmagoričnom svetu Draže Mihajlovića iskrcaju na Balkan, zajedno s Nemcima borili protiv Engleza, jer po toj teoriji Englezi podržavaju četnike i posle rata bi ih doveli na vlast. Prema tome, pokazuje se da partizani s Nemcima zajednički ratuju protiv četnika i da su u stvari četnici tobože i neki vojni faktor, iako mi znamo da je njihova javno proklamovana strategija bila da se ne ratuje. Autori udžbenika odgovorili su i na naše kritike da se ne pominju četnički zločini, pa su sada napisali rečenicu, citiram – *Jedna od najprimenjivijih mera zastrašivanja kod četnika bilo je batinanje, a na drugoj strani postojao je kod naroda strah od par-*

tizana, čiji su preki sudovi ne trepnuvši osuđivali ljude na smrt i svakodnevno vršili egzekucije. I u jednom i u drugom tekstu se kaže – *Partizani su za sobom ostavljali čitava pasja groblja.*

Već druga ili treća generacija đaka uči po ovim udžbenicima, u kojima se dolazak partizana u Srbiju i njihov ulazak u Beograd – ne znam kojim neutralnim terminima da nazovem te događaje – zove ofanziva na Srbiju. To se poklapa s onim što je Milan St. Protić rekao o tome kada je bio gradonačelnik. I zaključna rečenica kaže – *U Drugom svetskom ratu srpsko građanstvo bilo je uništeno, nacionalni pokret razbijen, a inteligencija doživela slom.* To je poslednja rečenica, dakle, preostaje nam da zaključimo da se Srbija našla na strani poraženih. Autori udžbenika smatraju da je to u redu, jer smatraju i da je četnička ideologija prihvatljiva. Oni prihvataju da se Srbija našla na strani poraženih, da je bila okupirana od partizana i na taj način se sticajem okolnosti našla na pobedničkoj strani, ali da je ona suštinski tada doživela slom. Ti udžbenici napisani su u antikomunističkom zaletu posle 2000. godine, kada je u antikomunizmu bilo potrebno srušiti i antifašizam. Tu pojavu je Todor Kuljić nazvao anti-antifašizmom.

Sada smo vratili antifašizam, ali ne zbog njegovih vrednosti i ne zato što je to sistem vrednosti prema kome se deli današnji moderni svet i ne zato što je to stub odbrane pojedinca od kolektivnih ideologija koje su pretile slobodi, pa i životu pojedinaca – već zbog udvaranja velikoj sili. Dakle, naš motiv je opet nešto potpuno neverovatno. Mi stvarno ostavljamo utisak tragikomičnog društva, koje nema sistem vrednosti i čija elita iskreno misli i tako se ponaša, da njen posao nije stvaranje tog sistema vrednosti, njegovog učvršćivanja i vaspitavanja dosta razularenog naroda, čiji su svi sistemi vrednosti srušeni pre dvadesetak godina. I da posao te elite nije da kroz kritičko sučeljavanje s tom prošlošću sazreva to društvo, već da ona u skladu s dnevnim potrebama staje čas na stranu fašizma, čas na stranu antifašizma, kao da to nema nikakvih posledica. I onda se zapitate šta se ono beše dešavalo u Novom Sadu pre par nedelja i otkud taj *Nacionalni stroj* i da li je to, što bi rekli ovi iz DSS-a, opasno ili je opasan samo Nenad Čanak koji govori protiv njih. Mene čudi vrsta drskosti s kojom se svi čude što se pojavio *Nacionalni stroj.*

Nacionalni stroj je savršeno ispravno procenio u kakvoj zemlji živi i oni su shvatili da mogu da šamaraju ljude na Filozofskom fakultetu i da bacaju kamenice iz dvorišta restorana Vojske Jugoslavije. Ja mi-

slim da su oni napravili dobre procene, i kada sada o tome razmišljam ne mogu da ne navedem antologijski tekst Teofila Pančića, koji se zove *Zvekijeva doktrina.* Tu Teofil Pančić objašnjava ko je sve ideološki i politički i idejno i medijski pripremio ubistvo Zorana Đinđića. Dakle, na svim nivoima se govorilo da takva stvar može biti sasvim opravdana, a kada je Zveki pucao – svi su se zaprepastili. Zveki zapuca, *Nacionalni stroj* podeli šamare i onda se svi čude i to nazovu marginalnim ponašanjem. A sve to je u stvari rezultat vrlo širokog, što bi ovi moderni rekli, diskursa, pre svega elite koja je dužna da formira sisteme vrednosti. I eto, ovogodišnja proslava 20. oktobra je još jedan primer toga kako se misli da se može poigrati s tokom istorijskih događaja. Sada đacima šaljete poruku – Ne, ne, ne, čekaj, partizani su okej, oni su bili s Rusima, to je sada dobitna kombinacija. Šta će da misli onaj nesrećnik u osmom razredu osnovne škole koji uči nešto potpuno suprotno i koji nastavlja da raste u idejnom haosu, u društvu koje je potpuno idejno obezglavljeno i izbezumljeno u poslednjih dvadeset godina? Na sve to, još se igraš pitanjima kao što su fašizam i antifašizam, u društvu koje ima problem s ratnim zločinima i nasleđem devedesetih.

Svetlana Lukić:
Bio je ovo Peščanik. *Bile smo na Sajmu knjiga i, kao što je Koštunica prošle godine izabrao ustav za najvažniju knjigu sajma, nama je to ove godine* Zabluda o Bogu *Ričarda Dokinsa, knjiga koja će prijati ateistima. Više o tome možete da pročitate na našem sajtu www.pescanik.net. Sutra, kao i uvek subotom, novi tekst Teofila Pančića, sredom i nedeljom čita umesto nas Tamara Kaliterna. Svakoga dana na našem sajtu je Corax, a pogledajte i zanimljiv tekst Vladimira Arsenijevića o Albancima, pod naslovom* – Naše *Crnje.*

Corax, Milošević i Kosovo, sa autorovim komentarima

Dnevnik, Ljubljana, septembar 1990.

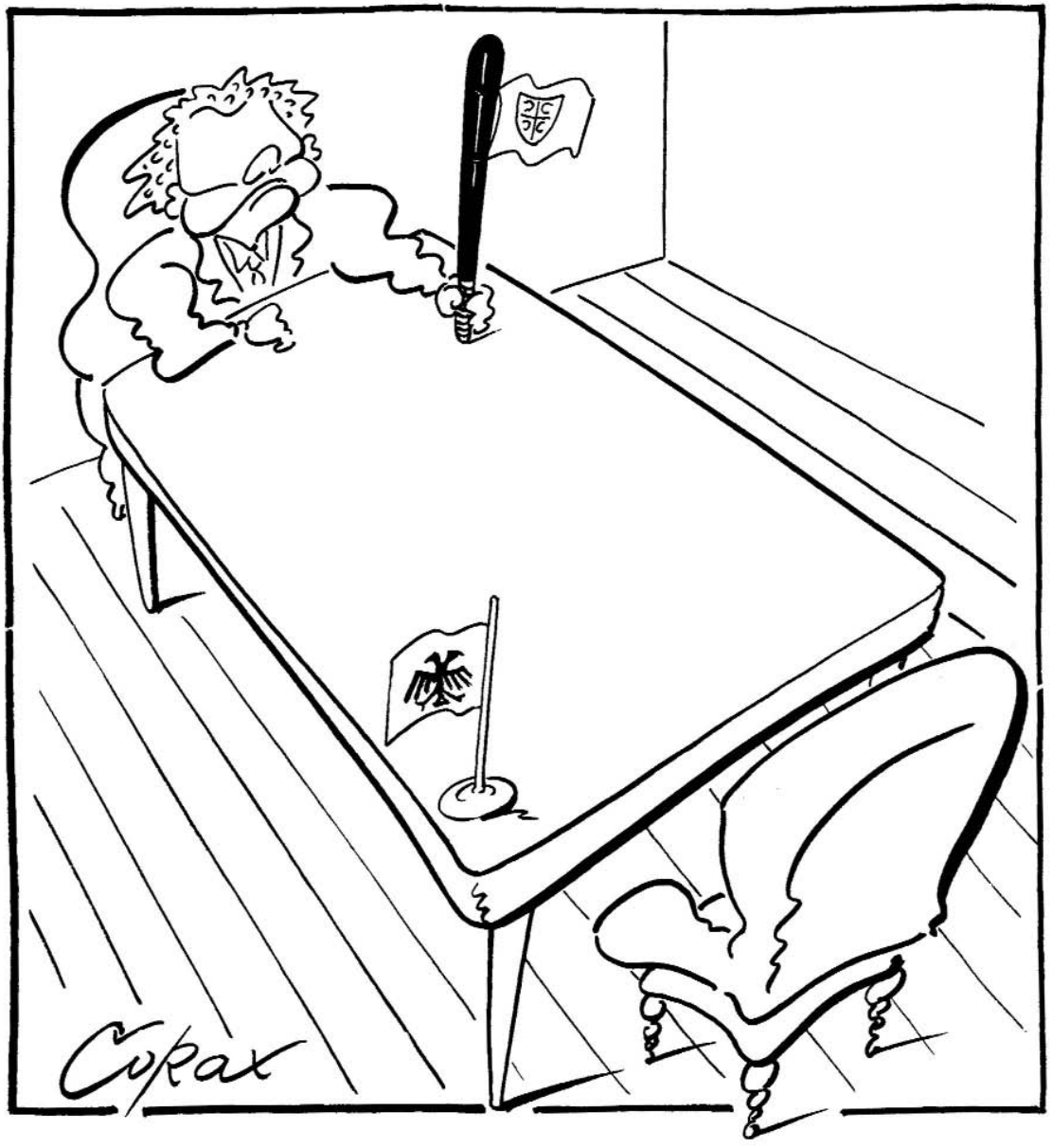

Naša borba, 08. 04. 1997.

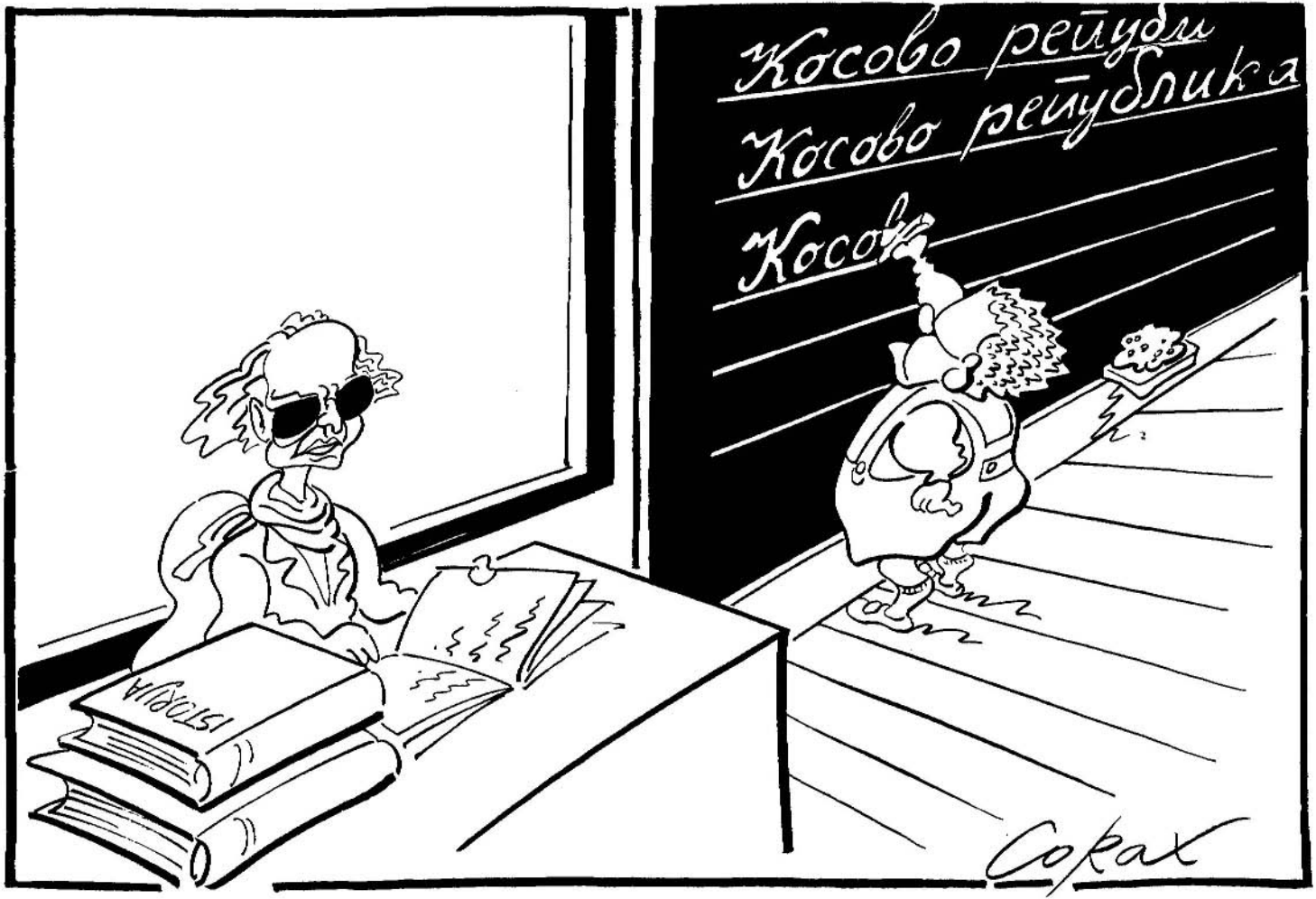

Naša borba, 04. 09. 1996.

Naša borba, 25. 04. 1996.

Naša borba, 26. 06. 1997.

Naša borba, 28. 11. 1997.

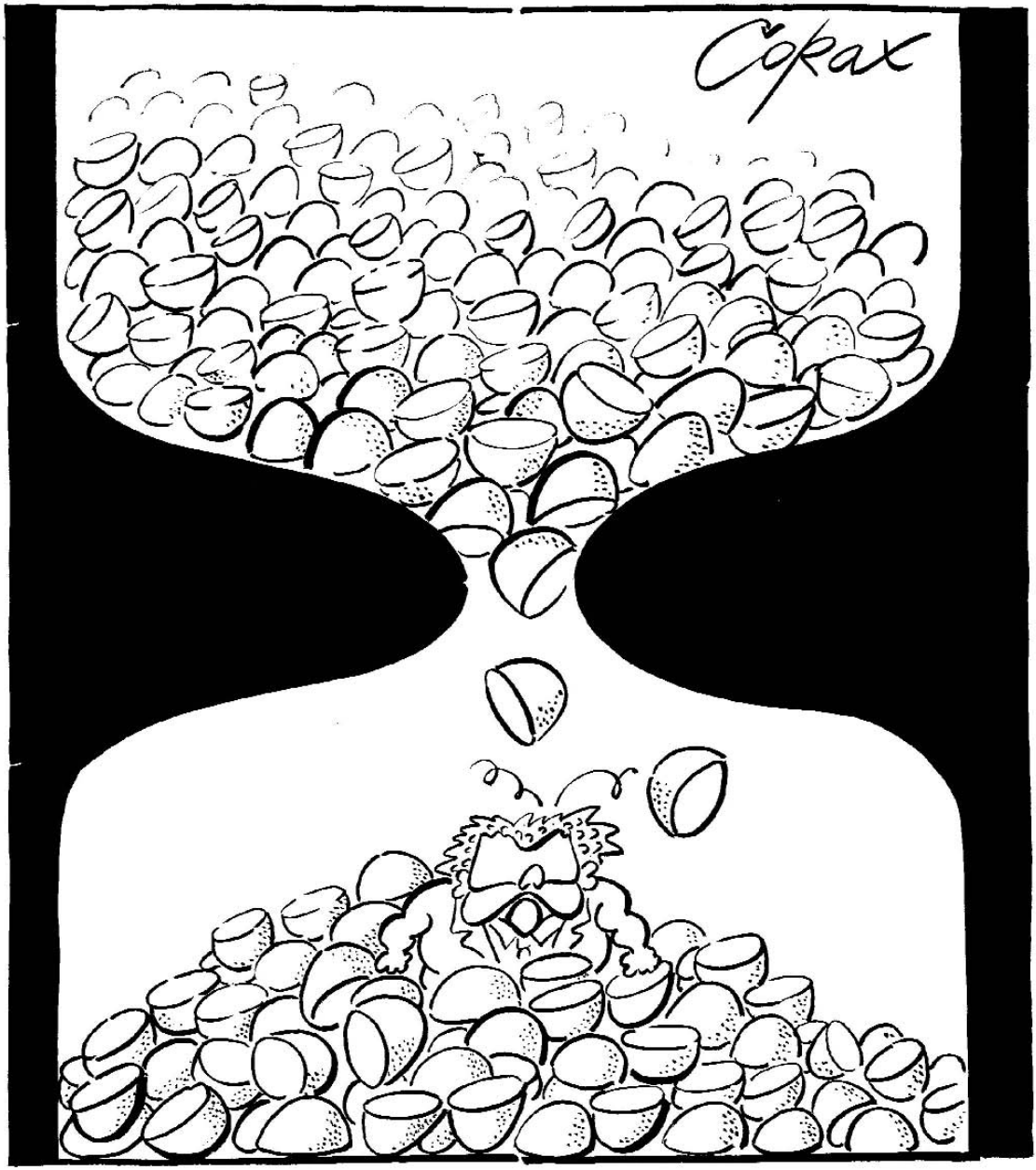

Naša borba, 14. 03. 1998.

Naša borba, 06. 06. 1998.

Ekonomska politika, 13. 04. 1998. Šešelj, Tomić (NIS), Milutinović i Milošević

Naša borba, 19. 06. 1998.

Srbija, jun 1998.

Milošević i Šešelj poziraju pred stranim novinarima. Kobajagi se obnavljaju porušene kuće na Kosovu. Marjanović, Milutinović i Mira Marković pomažu.

Naša borba, 15. 06. 1998.

Naša borba, 27. 06. 1998.

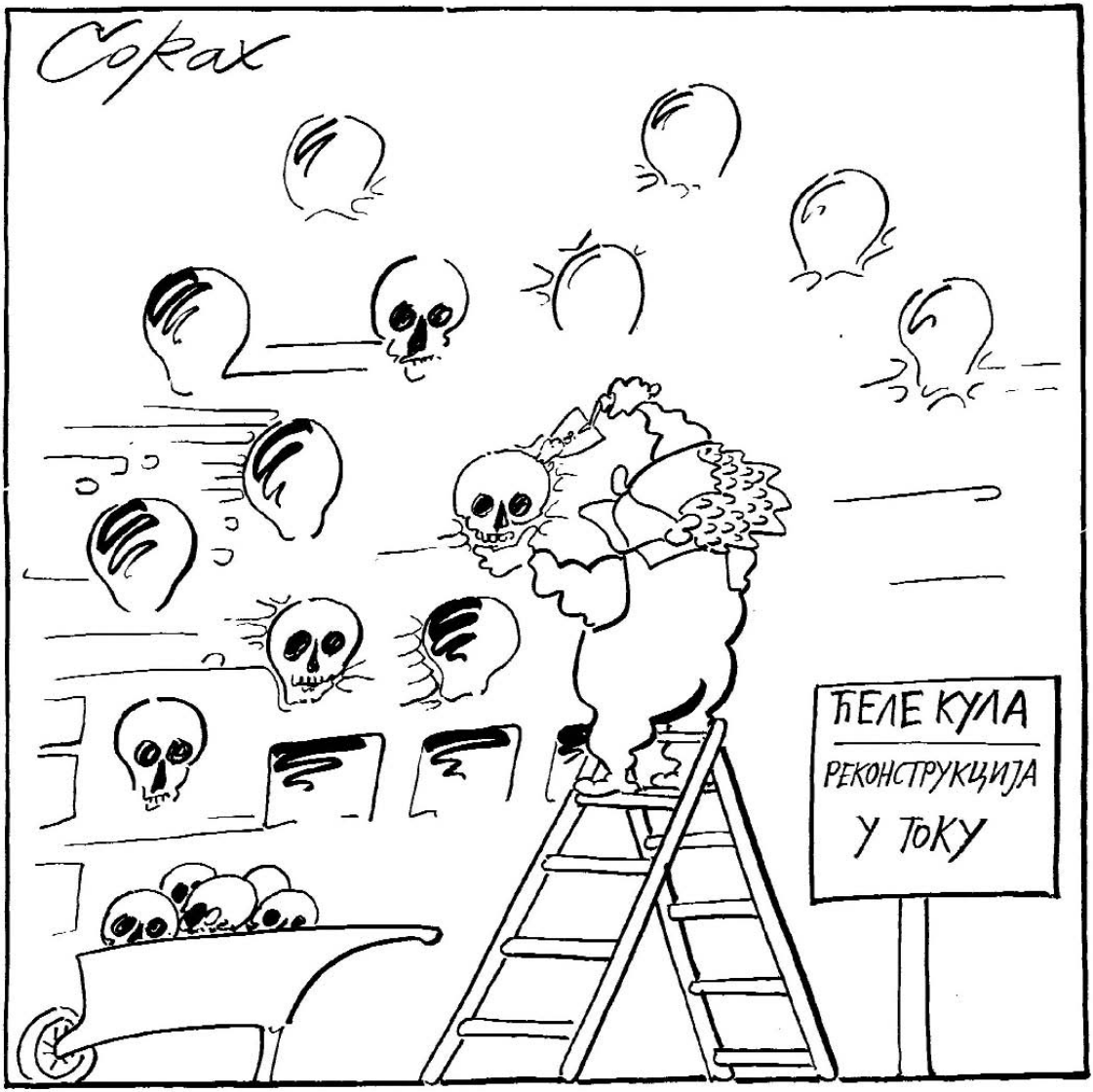

Naša borba, 26. 06. 1999.

Gde smestiti višak novih lobanja?

Danas, 23. 06. 1999.

Klinton i Albanci

Danas, 10. 03. 2001.

Danas, 04. 07. 1998.

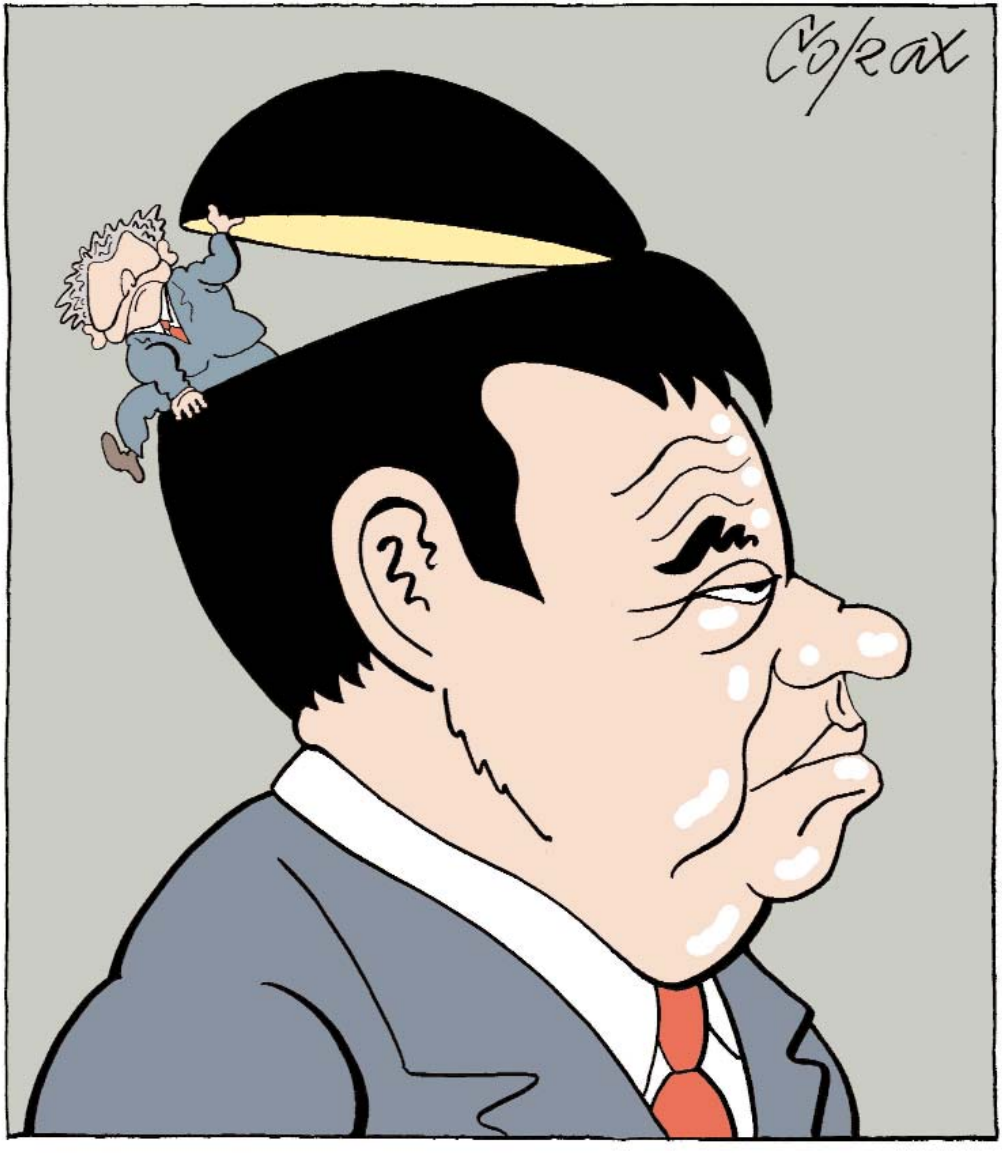

Corax, Koštunica i Kosovo, dnevni list *Danas*

Сорах
КОСОВО

KOSOVO

BET
BET
Defeat

Clack

Ćirpax

Carpax

Cy Kax

Cyrax

PEŠČANIK 02. 11. 2007.

OMETENI U RAZVOJU

Ruski privatni kapital ne ide u zemlje u kojima se nose Putinove slike...

Vranje nema bioskop, pa sam vodio decu u Beograd...

Izbori su stvarno dosadni - uvek pobeđuje Koštunica...

Zoran Ostojić, *iz LDP-a*,

Vukašin Obradović, *urednik* Novina vranjskih,

Aleksandar Stojković, *advokat*,

Biljana Stojković, *s Biološkog fakulteta*,

Mirko Đorđević, *publicista*,

Petar Luković, *novinar*

Svetlana Lukić:
Dobar dan svima, posebno Beograđanima. S Beograđanima treba malo nežnije, jer ih ove jeseni i zime čeka saobraćajni kolaps neviđenih razmera. Zaobilaznica koju prave od 1990. godine još je u prvoj fazi izgradnje, a kada počne rekonstrukcija Gazele, *jedini pravi filozofski problem Beograđana i njihovih nesrećnih gostiju biće kako preći od tačke A do tačke B.* Gazelu *će rekonstruisati dvadeset, trideset ili četrdeset meseci, pitanje je, što je svakako veliki napredak naše države, kada imate u vidu činjenicu da su nam od četiri mosta u Beogradu dva napravili Hitlerovi i Staljinovi vojnici za vreme Drugog svetskog rata.*

Za utehu, kako najavljuje B92, za nekoliko dana će biti parafiran Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s Evropskom unijom. Nedavno je Jovan Teokarević s Fakulteta političkih nauka rekao nešto što mi se čini podjednako užasno i tačno – I ako ostanemo beznadežan slučaj i ne završimo saradnju s Hagom, mislim da Evropska unija neće dozvoliti da budemo jedina zemlja u regionu bez Sporazuma, te će nam ga s gađenjem ponuditi. Za vreme ratova su nas s mnogo prava mrzeli, onda su bili ushićeni našom petooktobarskom revolucijom, posle 12. marta su nas sažaljevali, a sada nas se gade. Politika *je na naslovnoj strani pre neki dan s ponosom objavila ogromnu fotografiju navijača koji nose transparent – Plaši se, Evropo, evo nas, stižemo. Pazi da se ne uplaše.*

U svom izveštaju Evropska komisija Srbiju kritikuje zbog nedovoljne saradnje s Hagom. Komisiju zabrinjavaju ratoborne izjave pojedinih političara, pre svega iz DSS-a, povodom problema Kosova. Oni su skloni čistom bezumlju i omiljeni sport im je besmisleno razaranje svega što im padne pod ruku. Evropska komisija je u svom izveštaju naročito kritikovala pravosuđe. Evo nekoliko podataka koji svedoče o tome da je Srbija raj za silovatelje i ubice. Nekoliko njih se išetalo iz zatvora u Vršcu, a nije trebalo. Kazne su im toliko blage da su mogli da sačekaju još malo i da opet postanu poštovani građani ove lepe zemlje. Ministar pravde je pre nekoliko dana saopštio podatak da je u protekle dve i po godine za teška ubistva, za koja je predviđena kazna zatvora od deset do četrdeset godina, čak u šezdeset dva odsto slučajeva izrečena kazna ispod zakonskog minimuma. Sudije su, dakle, u šezdeset dva odsto slučajeva smatrale da su postojale izuzetno olakšavajuće okolnosti. Bilo bi jednostavnije da su izdali proglas u kojem kažu da je to što neko živi u Srbiji samo po sebi olakšavajuća okolnost za svako zlodelo.

Tužilac za ratne zločine Vukčević naveo je primer osobe koja je za ratne zločine, zbog okrutnog postupanja i prebijanja zatvorenika na Ovčari, osuđena na osam godina. Vrhovni sud je tu kaznu smanjio na dve godine, što je kazna za krađu mobilnog telefona, rekao je Vukčević. I to je poruka da se ratni zločin isplati.

Institut za uporedno pravo je sproveo istraživanje i objavio zaključak da sudovi u Srbiji različito primenjuju zakone na najteža krivična dela, a to su ubistva, silovanja, teške krađe i slično. Zapanjuje podatak da je sud u Čačku u čak 93 odsto slučajeva izrekao kaznu ispod zakonskog minimuma, a da su sudovi u Jagodini i Vršcu u 63 odsto slučajeva našli da ubice i silovatelji imaju izuzetno olakšavajuće okolnosti. I svi se žale na ovo stanje, i ministar i predsednica Vrhovnog suda i javni tužilac, samo ne znam kome. Možda bogu pravde? Vrhovni sud je ovih dana presudio da je u slučaju vladike Pahomija sud oštetio i jadnog vladiku i dečake koje je zlostavljao, ali da ostaje na snazi odluka da je božji izaslanik slobodan čovek.

Slušala sam nekog Rumuna koji kaže da je za vreme Čaušeskua najteže bilo to što je u najgorim trenucima njegove vladavine ludilo bilo kao neki stameni blok u kojem nije bilo ni najmanje pukotine da se čovek u nju sakrije i da je Rumunima laknulo kada su počele lakrdije bračnog para Čaušesku. Možda smo razmaženiji nego Rumuni, ali lakrdije bračnog para Koštunica – Tadić nama ne donose nikakvo olakšanje. Cirkus s izborima ne želim da pominjem, onda bih morala da psujem više nego Petar Luković, što je teško, ali ću pomenuti nekoliko stvari koje su u mnogim medijima prećutane. Dakle, pet zemalja, i to kojih – Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija, Francuska, Italija i Nemačka, uputile su nam demarš zbog toga što se ovi klovnovi igraju državnika i opasno destabilizuju Bosnu i Hercegovinu. Ako ne možemo da sačuvamo Kosovo, onda ćemo da rušimo Bosnu. Koštunici je svega dosta i zatražio je da Miroslav Lajčak odmah podnese ostavku.

Tadić je odmah primio poruku svog šefa i otkazao učešće u radu Igmanske inicijative, koja okuplja nevladine organizacije iz Srbije, Bosne i Hrvatske. Otkazao je učešće zbog toga što će na tom sastanku biti i Željko Komšić, koji je nedavno uvredio Vojislava Koštunicu. Predsednik i premijer države koja krije Ratka Mladića, predsednik i premijer države koja je pomagala u ratnim zločinima u Bosni i Hercegovini morali bi da budu malo manje osetljivi na teške reči koje stižu iz Bosne.

Ovo je Peščanik*, na početku emisije slušate Zorana Ostojića iz Liberalnodemokratske partije.*

Zoran Ostojić:

Zoran Ostojić

Kada pogledamo Koštunicu i Tadića, pitanje je o čemu se oni uopšte spore. O Kosovu? – Ne. O destabilizaciji Bosne i Hercegovine i podršci Dodiku? – Ne. Ministri kažu – vlada funkcioniše. Nikakvog posebnog političkog spora među njima nema. Pa o čemu se radi? – O ličnim stvarima, ličnim ambicijama. Njih dvojica vladaju Srbijom već skoro četiri godine. Koštunica je potrošio prvi mandat na to da očisti ljude i atmosferu promena i velikih proevropskih očekivanja. Drugi mandat očigledno želi da potroši na to da konačno zaustavi evropski put Srbije i da je okrene, on kaže – vojnoj neutralnosti, ali jasno je da je to potpuno drugi put. Srbija treba da bude izolovano ostrvo, kao Enver Hodžina Albanija. A Tadić ima samo ambiciju da ostane predsednik Srbije. Ima raznih *Napoleona*, ljudi koji su večni predsednici. On zna da će u decembru dobiti više glasova nego u martu, a da će u martu sledeće godine dobiti više glasova nego u novembru sledeće godine i zato je on zapeo za taj decembar. Kada bi Tadić verifikovao svoj drugi mandat, Koštunica bi izgubio sredstvo ucene, i to ne Tadića, nego Demokratske stranke. Do sada je Tadić svoju ambiciju da uz pomoć Vojislava Koštunice ostane predsednik plaćao Demokratskom strankom. Sada je prvi put on ugrožen, nije mu prijatno i otuda taj spor. A ovaj hoće da pokaže, kao što je to mnogo puta pokazao, ko je ovde šef.

Neko je negde 2001. godine napisao – Mala je zemlja za dva gospodara, misleći na Koštunicu i Đinđića. Ali njih dvojica su imali suštinski različite koncepcije razvoja ove države, društva i budućnosti. Jedan je ubijen, drugi je došao na vlast. Međutim, sada to važi i za ovu dvojicu, koji faktički isto misle. Izgleda da je Koštunici neprijatno da deli vlast i zato hoće da potpuno potisne Tadića. I ako na kraju ne bude izbora u decembru, Tadić će konačno dokazati da je Nejaki Uroš. Prema tome, samo su lične ambicije u pitanju, ali zbog toga se država urušava. Pričajte s ljudima koji se bave biznisom, koji rade u državnoj administraciji i reći će vam – Sve stoji. Pogledajte šta se dešava na berzi. Samo nekolicina ljudi ima koristi od ovakve blokade, neproglašenog vanrednog stanja, haosa. I sada vidimo da je Koštunica nastavljač ne samo Miloševićeve politike, nego su im i metodi slični – Kada ne znam šta da radim, kada sam priteran uza zid, onda otvorim

neki problem. Sada se namestilo to što se namestilo u Bosni, pre toga je bila Crna Gora i to je neprekidna proizvodnja haosa. Pogledajte vesti, kao da smo u devedesetim godinama, opet su pokrenuta pitanja koja bi trebalo da su zatvorena. Raspad Jugoslavije traje već sedamnaest godina i što je mnogo, mnogo je. Red je da se to završi. A završava se tamo odakle je i počelo - na Kosovu i s Kosovom. Tek tada će Srbija moći da se konstituiše kao država, jer će znati gde su joj granice.

Ali nekome odgovara da živimo u ovom provizorijumu, koji je u suštini ostatak Jugoslavije. I samo zato da bi opstao na vlasti, on vraća Srbiju u 1946. i 1947. godinu, jer to su poslednje godine kada su se na ovim prostorima nosile slike stranih državnika. Tada Staljina, a danas Putina. I tada i sada Srbi su negirali državu u kojoj žive.

Lokalni izbori ne mogu da se raspišu bez donošenja novog zakona o lokalnoj samoupravi, jer je novi ustav isključio mogućnost da se predsednici opština biraju direktno, a u zakonu o lokalnoj samoupravi to još piše. Znači, zakon je neustavan i u zemlji bez ustavnog suda, njegov poslednji predsednik Vučetić, kao penzioner je postao tumač ustava. To je puzeća diktatura. Nije diktatura samo to kada se ujutru probudite, a neki ljudi u uniformama su zauzeli radio-stanicu, raskrsnice i pojavljuju se na televiziji da nam kažu šta su odlučili da rade. Diktatura je i kada vlada ne poštuje zakone. A šta znači promena ustavnog zakona? Nije suština u tome da se političkom voljom menjaju zakoni, a da se onda kaže - Mi smo legalisti, sve je u skladu sa zakonom. Legalista je verovatno bio i Čavez kada je Venecuelu stavio u jedinstvenu časovnu zonu, verovatno je i to usvojio neki parlament. Ali od takvog legalizma sreće za građane neće biti. To nikakve veze nema s evropskim vrednostima, bez kojih ova zemlja objektivno neće moći da ide napred. Zato mi kažemo - neka budu i parlamentarni izbori. Okej, predsednički izbori su prilika da se promeni orijentacija zemlje, ali i parlamentarni izbori su važni. U kampanji za januarske izbore ni Tadić ni Koštunica nisu rekli - Mi ćemo da krenemo prema majčici Rusiji ili mi ćemo da obnavljamo pokret nesvrstanih. Ni Tadić ni Koštunica ne liče na Tita, Nasera i Nehrua, koji više nisu na političkoj sceni, mada se ni Kastro ne oseća dobro. Da bi se pokazalo antiameričko raspoloženje, skupština usvaja rezoluciju o Kubi, pri čemu se ne usvajaju naši amandmani kojima se traži da se na Kubi puste politički zatvorenici i da se organizuju slobodni i fer demokratski izbori. Eto, to nisu htele da usvoje demokrate, a kada je Vučić vređao Natašu Mićić, pogledajte snimak, gospodin Mićunović je skakao od

sreće, sve je tapšao po klupama, toliko se radovao, po njemu očigledno, maestralnom nastupu Vučića.

Svetlana Lukić:
Demokrate stalno govore da su mnoge stvari koje ta stranka i njihov predsednik čine iznudica, jer su pritisnuti ucenjivačkim kapacitetom Demokratske stranke Srbije, da oni pokušavaju da preuzmu vlast u zemlji i da će nam onda pokazati da se oni suštinski razlikuju od Koštunice. Onda kažu – Mi zagovaramo evro-atlantske integracije i ne pominjemo NATO, za razliku od Koštunice koji je protiv NATO-a, odnosno za neutralnost. Stalno pokušavaju da nam ukažu da te razlike postoje, ali ne mogu da dođu do izražaja zbog situacije u zemlji.

Zoran Ostojić:
Oni imaju većinu u vladi. Pa je l' se sprovodi ta njihova politika? – Ne, sprovodi se Koštuničina politika. Da li je to i njihova politika? Na rečima nije, ali suština i nije u tome šta ko kaže, nego šta čini, posebno ako je u vladi i na vlasti. Evo primera – poslat je prezentacioni dokument za prijem u *Partnerstvo za mir,* s kojim se otezalo godinu dana. Pravila ga je komisija od četiri ministra. Šef je bio Samardžić, a ostalo troje su bili iz Demokratske stranke. Mi tim dokumentom kažemo da nećemo u NATO. Oni su to poslali i Jeremić je to tamo predstavio. Šta je bila jedina alternativa? Ono što smo im nudili u maju – Nemojte da mu date mandat, nemoj Đelića, on ne može da sastavi vladu, idemo ponovo na izbore, ali ne na ponovljene izbore, nego na nove izbore. Aman, Borise, ili za nas pobedi ili se skloni. Dve kolone, mi protiv socijalista i radikala, Koštunica neka odluči s kim će. Okej, on će da ode kod njih, ali dobili bismo ih sve. S manjinama bismo glatko imali sto trideset-sto četrdeset poslanika. Tadić je odlučio drugačije. Zašto? Zato što mu je to tada izgledalo kao sigurniji put ka tome da ostane predsednik. Ono bi bilo sukob, rizik, mogućnost da se izgubi i okej, izabrao je ovo. Ali sada je došao u situaciju da ako raspiše izbore, ovaj može da ih bojkotuje i on onda nema legitimitet, a ako ih ne raspiše, onda je valjda svakome jasno ko ovde vlada i odlučuje, a ko je mali od kužine. Doveo je sebe u situaciju da kakav god potez da učini, to nije dobro za njega.

Ako želiš da budeš predsednik, ponekad moraš da imaš neku ideju. Ja bih voleo kada bi on odgovorio na pitanje – Zašto ti želiš da budeš predsednik? Predsednik je popularan, vozi se u blindiranom automo-

bilu, ima obezbeđenje – ali to ne može biti dovoljan razlog da neko bude predsednik. Ja bih strašno voleo kada bi on rekao – Želim da budem predsednik zato što želim da uvedem zemlju u evro-atlantske integracije. Super, ali kako, je l' preko Moskve? To mi liči na duži put.

Nije Đinđić poginuo zato da bi na njegovo mesto došao neko ko će brže da nastavi tim putem. Koštunica je rekao – Što je brzo, to je kuso. Znači, nekome u ovoj zemlji nije odgovarala takva brzina, jer kada na tom putu prođeš neke tačke, nema više povratka. I neko se uspaničio da ćemo proći te tačke i zato je to relativno brzo okončano, posle dve godine njegove vlade i to na način na koji je okončano. Tako da je sve što se sada događa potvrda onoga što smo govorili još pre tri-četiri godine, za vreme prve vlade Vojislava Koštunice – da je to antievropska politika. Periodi liberala i naprednih ljudi u istoriji Srbije su bili kratki i završavali su se kako su se završavali. I mi još živimo u 6. oktobru, koji je počeo kada je Ivanov došao iz Moskve da proglasi pobednika i sedam godina kasnije taj dan još traje. Ne znam da li je već veče ili poslepodne, da li je Đinđić ubijen već oko deset ujutro ili kasnije, ne znam ni koliko će taj produženi dan da traje, ali mi moramo da uđemo u 7. oktobar i da završimo taj 6. Ova vlada je položila zakletvu pred Mrkonjićem. Neko je želeo da nam pošalje poruku o kontinuitetu s tom politikom.

Da je Milošević priznao poraz 24. septembra, ništa se ne bi desilo, Koštunica bi ušao u njegovu kancelariju, Mirko Marjanović bi sedeo u svojoj, Pavković u svojoj, Rade Marković u svojoj, Momir Bulatović u svojoj. Možda bi se posle odmora Milošević vratio, pa seo u fotelju Momira Bulatovića, ali Milošević je izazvao 5. oktobar i onda se napravila rupa, kroz koju je Đinđić prošao neplanirano. S njihove tačke gledišta to je bio incident koji je rešen 12. marta, ali ne može se tako upravljati zemljom, iz malog kruga ljudi u čijim rukama su informacije, poluge moći i novac. Ovde žive milioni živih ljudi koji imaju svoje želje, interese, strahove, svoj mozak. Vreme je drugačije, oko nas su zemlje NATO-a i život će savladati te zaverenike opasnih namera.

Juče su neki ljudi pobegli iz zatvora. Kada se država urušava, ljudi će češće ili lakše proći kroz crveno svetlo. Eto, dotle to ide. Pobegli robijaši, uzbuna prvog stepena je proglašena u južnom Banatu. Ja sam dva puta juče na radiju slušao vesti i nisam čuo imena tih ljudi. Ne sećam se da sam ikada čuo da su neki zatvorenici u bilo kojoj zemlji pobegli, a da se ne saopšte njihova imena. Nisu objavljena ni imena ni

slike. Ne bih voleo da se ti ljudi sutra pojave u nekakvim krivičnim delima, pa da se ispostavi – Pa da, to su oni koji su pobegli. A kažu da su osuđeni za silovanja, ubistva, teška krivična dela.

U vreme kada su se sedam dana na onkologiji smrzavali najteži pacijenti, jer nije bilo grejanja, oni su u skupštini usvajali rezoluciju o Kubi. To je dokaz koliko aktivnost vlade i skupštine nema nikakve veze s realnim životom, nego s nečim što oni misle da je politika. Nije u redu varati birače. Šta je uradio Tadić? Devetsto hiljada ljudi je glasalo za njegovu stranku i kuda ih je odveo? U vladu s Vojislavom Koštunicom koja kaže – Nećemo u NATO, nećemo u Evropsku uniju.

Svetlana Lukić:
Oni tvrde da ulazak u NATO nije uslov za ulazak u Evropsku uniju.

Zoran Ostojić:
Nije pisani uslov, ali samo nekoliko zemalja nisu članice NATO-a, a u Evropskoj uniji su i postoje istorijski razlozi za svaku od tih zemalja. Za Austriju, zato što ona nije mogla biti član NATO-a, jer je bila ograničeno suverena zemlja. Rusi to nisu dali i ona je morala ostati neutralna. Mi možemo da se merimo sa Slovenijom, Poljskom, Češkom, Bugarskom i ostalim zemljama istočnog bloka. Koja od njih je ušla u Evropsku uniju, a da prethodno nije ušla u NATO? Strani kapital želi sigurnost, a kada je zemlja u NATO-u, to podrazumeva ispunjavanje nekih standarda. Kada ispuniš te standarde, zaista si na pola puta do Evropske unije. Nemoguće je to zaobići. U državi koja je ratovala, gubila ratove, u čije ime je počinjeno toliko zločina, nema reforme bez reforme državnog aparata. Nemoguće je da udbo-mafijaške strukture ostanu netaknute, a da se na drugoj strani odvija poletna, razvojna, otvorena ekonomija. To se neminovno sudara i pobediće jači, a jači su oni koji i dalje odlučuju o našim životima. Nasuprot njima, ako ja dobro razumem Ponoša, on kaže – Hajde, donesite odluke, pa da nastavimo suštinsku reformu vojske. Ali to niko ne želi. To se ne usvaja, jer usvajanje toga bi značilo da mi odosmo tim putem za koji je DSS na svojoj skupštini rekao da nije naš put, da ćemo mi biti vojno neutralni.

Sada je na delu još jedan pokušaj da se Republika Srpska veže za Kosovo, po sistemu – ako nam uzmete Kosovo, Republika Srpska će da se odvoji od Bosne. To će se – A – loše završiti po Republiku Srpsku, a B – i po Srbiju. Usledila je unisona reakcija velikih zapadnih sila koje su

poslale demarš, što se retko čini. Opet vlada u Beogradu pokušava da destabilizuje region. Koštunica kaže – Neću ja vama više ništa prodati, nego ću sve dati Rusima, pa ću tako da vas kaznim ako mi uzmete Kosovo. Dodik tu, po mom sudu, igra pogrešno. On je imao šansu da bude reformator. Njegova država se zove Bosna i Hercegovina. Kad god su Srbi preko Drine slušali Beograd, prošli su kako su prošli – loše. Ako bosanski Srbi misle da mogu celu Bosnu ili svoj deo Bosne pod uticajem Beograda da skrenu s puta za Brisel i okrenu je ka Moskvi, to je – A – kratkovida politika, B – pogrešna politika, C – politika koja se neće ostvariti, a imaće svoju cenu. Republika Srpska je mogla da bude bolji deo Bosne, motor razvoja Bosne i ne sumnjam da to želi većina njenih građana. Svi smo živeli u državi u kojoj su komunisti 1966. godine dozvolili da se putuje. I od tada ljudi putuju i idu da rade na jednu stranu. Nisu odlazili ni u Rusiju, ni u Severnu Koreju, ni u Irak. Ako ste u prilici da čitate sarajevsku štampu, videli ste da penzije u Republici Srpskoj prilično rastu zadnjih dana, ali ona sila koja je postojala u obliku JNA više ne postoji. Dakle, mislim da krvi neće biti, ali da će biti bede. Čak ni ruski privatni kapital neće da dođe u tako haotične predele, jer kapital ima logiku da napravi profit. Ruski privatni kapital ne ide u zemlje u kojima se nose Putinove slike.

Imam utisak da bi Samardžić, koji je glasnogovornik Koštuničinog miljea, voleo da Kosovo bude jednostrano proglašeno nezavisnim, bez nove rezolucije Saveta bezbednosti i da oni onda mogu da kažu – Nama su Kosovo uzeli. Meni je jedan od Miloševićevih kreatora politike zločina, sada je valjda s radikalima, rekao – Nama je cilj da u čitankama piše da nam je Kosovo oduzeto. Rekoh – Pa vas je sramota da piše da ste ga izgubili. Oni žele da sakriju sopstvenu odgovornost, da to bude otvorena priča u nekoliko sledećih decenija, da na tome uzimaju birače, da tom pričom sakrivaju tendere i opštu pljačku narodnih para. To je suština.

Svetlana Lukić:
To licemerje. Sad slušam da će Vladeta Janković otići u Vatikan i da će verovatno Drašković ići u Italiju. Pa čekaj, bogamu, ako vam se to toliko ne sviđa, zašto idete u srce tame?

Zoran Ostojić:
Misliš, zašto idu u zapadne zemlje, a ne idu u Severnu Koreju za ambasadore?

Svetlana Lukić:
Ne moraju da idu nigde, neka sede ovde u Beogradu, neka brane svoje ideje.

Zoran Ostojić:
A ti si, izgleda, počela da veruješ da oni veruju u ono što pričaju, pa odjednom vidiš neko licemerje?

Svetlana Lukić:
Ponekad pomislim da možda ti ljudi imaju svoja uverenje. Tako su zapeli po cenu štete za svoju zemlju, ali možda se njima čini da je ta cena mala, jer će zemlja sačuvati svoj dignitet. Pa što da ne? Moram da verujem da neko od njih u to veruje, da nije sve samo zbog ambasadorskog mesta.

Zoran Ostojić:
Da neko od njih sada sedi na mom mestu, znaš li šta bi ti rekao? Verujem, verujem, ali ta naša ideja Srbije se brani i u Vatikanu, u Rimu i u Londonu. Nema boljih za tako odgovoran državni posao od nas. Da neće tamo da idu možda Vesna Pešić ili Nataša Mićić? Ne, najbolji moraju da idu tamo gde je najtvrđe i mi se u stvari žrtvujemo. Zamislite kako je nama, toliko ih mrzimo, a moramo da idemo tamo da s njima radimo. A demokrate bi ti rekle - Vidiš kako je Demokratskoj stranci trebalo šest meseci da se dogovori o podeli javnih preduzeća. I to je borba. Zamisli da smo sve dali njima.

Iza svega sede ljudi koji još upravljaju procesima, to su većinom starci na kraju biološkog života, kojima ne bi prijalo da se pokrene pitanje njihove odgovornost za ono što su radili. Neki među njima, kao Dobrica, ne žele da se to otvori dok su oni živi, a neki verovatno razmišljaju i kako da obezbede da i kada odu s ovoga sveta oni koji dolaze to ne čačkaju i ne pipaju. Prošlost je za mnoge zaista noćna mora, a još su uticajni i zato mi kilavimo i živimo sedam godina u 6. oktobru. Zato imamo događanja naroda u kojim od Miloševićevih slika dođosmo do Putinovih. Pa ko je lud da prođe kroz tu zemlju osim novinara CNN-a, jer to polako ide ka udarnim vestima? Znaš kletvu iz Bosne za vreme rata - Da bog da ti kuća bila na CNN-u? To znači da gori.

Svetlana Lukić:
Bio je ovo Zoran Ostojić. Kao što znate, mnogi slušaoci nam se žale da ne mogu da nas čuju. Među njima su bili i Vranjanci, ali od sutra će OK radio iz Vranja reemitovati Peščanik*, na čemu smo im zahvalni. OK radio, zajedno s* Novinama vranjskim*, pokrenuo je slučaj Pahomija i živi pod velikim pritiskom lokalnih moćnika. Evo, da vas podsetim kako je OK radiju pretio predsednik skupštine Vranja Nenad Stošić, iz Demokratske stranke Srbije.*

Nenad Stošić:
Ovaj vaš direktor, hoće li ja da ga uhapsim? Ja ću da ga uhapsim lično, ja ću da ga uhapsim, doći ću, ja ću da ga uhapsim, pička li mu materina. I šta hoće ovaj govnar sada na konferenciji za štampu? Hoće da dođem na konferenciju za štampu, tu da ga zapucam da se usere.

Svetlana Lukić:
Nedavno sam bila u Vranju i izvinjavam se Vranjancima, ali to mesto izgleda kao kasaba, zastrašujuće zapuštena i prljava. Nije ni čudo, kada je počasni građanin ovog grada i dalje Slobodan Milošević, čiji socijalisti ovde vladaju neprekidno već dvadeset godina. Na jednu od najznačajnijih funkcija u Vranju izabran je čovek koji je osuđivan zbog zloupotrebe službenog položaja i protiv kojega je majka podnela prijavu zbog fizičkog zlostavljanja. Slušate Vukašina Obradovića, urednika Novina vranjskih *i Aleksandra Sašu Stojkovića, advokata koji je zastupao trojicu dečaka koji su optužili vladiku Pahomija za seksualno zlostavljanje. Saša Stojković godinama brani i lokalne novinare, koje tuže lokalne vranjske age.*

Vukašin Obradović:
Čelnici u Vranju nikada nisu odlazili s vlasti i do poslednjih izbora su praktično vladali sami. Sada su u koaliciji s DSS-om, radikalima, uz podršku G17 plus. Mi ovde u Drugom svetskom ratu nismo imali ni četnike ni partizane. Mi smo jedini kraj u Srbiji koji ima jednog jedinog narodnog heroja, koji je poginuo 1942. godine. Dakle, mi smo bili i partizani i četnici onoliko koliko je bilo potrebno i ne više od toga. Bili smo i komunisti onoliko koliko je potrebno. U protestima 1996–97. godine ovde je šetalo po nas dvadesetak zaluđenika. Svi su nas gledali kao ludake koji idu ulicama. Dragan Tomić je najmoćniji čovek s juga Srbije i 1992. i 1998. i 2007. godine. U gradu sa šezdeset hiljada stanovnika ima dvanaest hiljada nezaposlenih, što znači da je

svaki peti stanovnik ove opštine bez posla. Šta ovde znači zaposlenost? To znači da dve hiljade ljudi sada radi u tom *Jumku,* koji se raspao, za osam hiljada mesečno – oni su kao zaposleni. BAT je došao ovde, pa imamo stranu investiciju, ali tu radi petsto ljudi. U *Simpu* tek očekujemo kataklizmu, jer priča o uspešnom *Simpu* će pući. Skrivaju se podaci koliko je *Simpo* dužan, kome je sve dužan, šta je sve pod hipotekom.

A šta je ovde model po kojem funkcioniše zadovoljna porodica? Da se kupe ogrevna drva u maju, tad je jeftinije, onda se u septembru u abnormalnim količinama pravi zimnica koja treba da nam nadomesti normalnu ishranu. A super uspešni su oni koji naprave svinjokolj u novembru. E, ako to sve uradite – vi ste srećan čovek.

Aleksandar Stojković:
Vranje je zadnji grad u regionu koji je prihvatio Miloševića. Dragomir Tomić je bio jedan od najbližih saradnika pokojnog Ivana Stambolića i ostao mu je blizak i na Osmoj sednici, sve dok nisu prevladale Miloševićeve snage. Dragomir Tomić je onda promenio dres i ostavio svog prijatelja i postao jedan od ključnih ljudi Slobodana Miloševića. Vranje od toga nije imalo ništa. Srbija je prestajala u Grdeličkoj klisuri, gospodin Tomić je živeo u vili na Dedinju, a ovde je imao svoju kamarilu koja ga je opsluživala. Pala su obećanja da će Vranje u 2000. godini da zapošljava radnu snagu. Šta se dogodilo? Vranje je doživelo krah. Još nam teže pada podanički odnos vlasti u Beogradu prema Dragomiru Tomiću. Još za vreme Miloševića mnogi opozicioni lideri su dolazili sa suprugama i u *Simpovim* fabrikama tepiha i nameštaja uzimali garniture i tepihe za svoje vile i stanove po Beogradu. Narodu su pričali kako su socijalisti zlo, a bili su gosti Dragomira Tomića.

Boris Tadić:
Ne zanimaju me takozvani politički komentari, zanima me privreda. Hoću da istaknem zahvalnost Draganu Tomiću zbog vizije koju je iskazao pre mnogo godina, zbog toga što je investirao u ove južne krajeve formirajući sistem fabrika i u opštini Bujanovac, evo i ovde na Vlasini i zbog toga što je pokazao da njegova ekonomska vizija jeste održiva. To je dokaz kako ljudi iz različitih političkih opcija umeju da saberu svoja iskustva, svoja znanja i svoje vizije za dobrobit naše zemlje. Hvala još jednom na ovoj sjajnoj viziji.

Aleksandar Stojković:
I Boris Tadić je kao predsednik sebi dozvolio, zarad prodaje vlasinske Rose, da snishodljivo kaže da će on da pita za dozvolu Dragomira Tomića kada bude dolazio na jug Srbije. Odnosio se prema njemu kao prema turskom agi. Koštunica je još grđi. Tomić je zaštićen kao beli medved, ali to je verovatno zbog toga što srpska vlada nije u Nemanjinoj, nego u Šekspirovoj ulici. U Šekspirovoj 6 je trust tajkuna koji vladaju Srbijom, a čiji su eksponenti Koštunica i onaj uparađeni Tadić. Priklonio se Koštunici i jedva čeka da mu Koštunica spusti ruku na rame i kaže – Tadiću, bićeš predsednik Srbije. I zarad toga mu celu stranku stavlja na tacnu.

Vukašin Obradović:
Mi smo 5. oktobra znali da se nešto desilo u Srbiji kada je Tomićeva slika sklonjena iz jedne prodavnice. Danas je ovde pljačka postala tolika da mi je jedan socijalista rekao – Pa što nam ranije niste objasnili da je ova demokratija toliko dobra, nismo morali da čekamo 2000, mogli smo ranije da vas pustimo na vlast? A Vranje? Niste prošli Vranjem, da vidite kako izgleda. Mi nemamo bioskop, mislim da smo mi jedini grad u Evropi ove veličine, od šezdeset-sedamdeset hiljada ljudi, koji nema bioskop već godinama. Morao sam svoju decu da vodim u Beograd da vide šta je bioskop. I sada u Vranju nećete naći ni dvadeset ljudi da se bune protiv nečega, ja sam siguran.

Aleksandar Stojković:
Centralna tekovina 5. oktobra u Vranju je to da opozicije bukvalno nema. Nakon lokalnih izbora oktobra 2004. u Vranju prvi put vlast preuzimaju partije DOS-a. Skupština je konstituisana u petak, 15. oktobra. U petak uveče Koštunica lično hitno je pozvao celo rukovodstvo opštinskog odbora DSS-a, a moram da napomenem da taj odbor nije postojao pre 5. oktobra u Vranju i da je Demokratska stranka Srbije u Vranju imala jednog, i slovima jednog aktivistu, tehničkog sekretara stranke. Dakle, Demokratska stranka Srbije je pozvala hitno svoje članove, oni su te noći otišli u Beograd. U Beogradu su im izvukli uši, vratili su se u subotu i poništili sve što se u petak dogodilo. Napravili su kompromis sa SPS-om i radikalima i ponovo smo imali Dragomira Tomića. Dakle, od 1945. godine demokratska vlast u Vranju se dogodila 15. oktobra 2004. i trajala je manje od dvadeset četiri sata.

Vukašin Obradović:

Deca koja su podnela krivičnu prijavu protiv vranjskog vladike su ostala potpuno u drugom planu, a priča se okrenula na *Vranjske* i mene, pa smo mi proglašavani za saradnike albanskog lobija, makedonske obaveštajne službe, zato što smo mi stvarno pokušavali da skrenemo pažnju i srpske i ovdašnje javnosti na ono o čemu se zapravo radi, a to je da su neka deca optužila vladiku da ih je seksualno zlostavljao. Ovde ne mogu da budem lokal-patriota i da kažem da smo imali veliku podršku u Vranju. Ne, nismo imali veliku podršku. Naprotiv, najmanje podrške smo imali u Vranju. I šta se desilo s tom decom nakon silnih godina suđenja, mrcvarenja po sudovima, gde su oni, šta sada rade? Ja znam gde su i šta rade i kako se osećaju, ali da li je, recimo, premijer Koštunica razmišljao o tome kada je primao vladiku u zgradi vlade ili kada se ovde dolazeći ljubio s njime? Meni to zaista nije jasno i to mi je ostavilo najmučniji utisak iz cele te priče. Da li išta može da nadoknadi toj deci sve ono što su pretrpeli pre podizanja krivične prijave, a naročito pravu torturu koju su preživeli povlačeći se tri godine po sudovima, suočavajući se s nekim saopštenjima Srpske pravoslavne crkve u kojima su proglašavani za antihriste, za neprijatelje? Trebalo je da oni sutradan postanu sveštenici Srpske pravoslavne crkve. Ljudi me često pitaju – Da li si ti zaista očekivao da neko u Koštuničinoj Srbiji osudi vladiku Srpske pravoslavne crkve?

Aleksandar Stojković:

U decembru 2002. godine u moju kancelariju su došla četiri dečaka, koji su mi ispričali zaista zapanjujuću priču, ali koja nije bila neočekivana imajući u vidu da se već ranije u gradu pričalo o određenim stvarima koje su se dešavale. Dakle, u jesen 2002. dečaci su se s roditeljima obratili policiji i počela je policijska istraga i prikupljeni su svi podaci o tim aktivnostima. Međutim, neko je očigledno sprečavao da se to publikuje i procesuira i ćutalo se sve dok dečaci nisu izgubili strpljenje i došli u moju kancelariju. Imajući u vidu težinu i delikatnost slučaja, zamolio sam ih da svojeručno napišu svoje izjave. I taj slučaj se nekako odvijao i tekao, iako vladika nije bio uhapšen i pritvoren, što je apsolutno bilo u skladu s praksom u svim takvim slučajevima. Dakle, duže vreme suđenje se prolongira zbog svih mogućih procesnih i zdravstvenih razloga. Od početka se išlo na zastarevanje slučaja. Imam dokaze, za koje će srpska javnost tek saznati, o uticaju visokih funkcionera iz pravosuđa na proces. Oni su ovde postroja-

vali sudije i govorili – Neću ja da crvenim ispred Koštunice zbog ovog predmeta. O političkim uticajima da i ne govorimo, kao što je bio uticaj ministra Stojkovića. Kada su videli da ne mogu da utiču na jednog sudiju odavde, ministar pravde Stojković je dodelio predmet niškom pravosuđu koje je završilo posao. I naravno, presude me nisu začudile, jer to nisu bile presude, već poraz pravde. I rekao sam i tada Katarini Aranđelović da će se neko jednom stideti toga. Ona je saopštila presudu gledajući u zemlju. Verujte, postoje u predmetu takvi dokazi protiv Pahomija da ga ni rođeni brat, ni rođena majka, ako pravično sude, ne mogu osloboditi.

Spremio sam predmet za Strazbur. Dakle, deca su osam puta saslušavana i tri puta suočavana i doslovno mu u lice kazivala šta je radio. Nikada nijedan crkveni velikodostojnik nije pozvao da pita šta je s tom decom. Nikada nisam bio protiv crkve, ali sam rekao – između boga i mene nikako ne smeju da budu takvi posrednici, niti želim takve posrednike. Ovo što javnost zna je samo vrh ledenog brega, ali ne želim u ovom trenutku da iznosim stravične činjenice. Naravno da se plašim za svoju sigurnost, jer slučaj Pahomije je potpuno marginalan u odnosu na ostale stvari koje se dešavaju.

Svetlana Lukić:
Kada su novinari Danasa *zamolili vladiku Pahomija da prokomentariše odluku Vrhovnog suda Srbije, episkop vranjski ljubazno je rekao – Ni ja ni moji pravnici do danas nismo ništa zvanično dobili, pa ne želim da dajem nikakve izjave. Uostalom, rekao je vladika, sutra je praznik i pozdravljam sve čitaoce* Danasa.

Parlamentarni saziv Saveta Evrope je početkom oktobra doneo rezoluciju u kojoj se govori o štetnosti kreacionističkog učenja u evropskim školama i izgleda da su naši glasali protiv te rezolucije. Ne bismo ni čuli šta se desilo da nije bilo Biljane Stojković s katedre za genetiku i evoluciju Biološkog fakulteta u Beogradu, koja je istraživala po sajtovima i evo šta je uspela da sazna.

Biljana Stojković:
Mi ne znamo kako su vlasti reagovale, jer nikakvo saopštenje nismo dobili. Ni do danas nisam sigurna jesu li potpisali ili nisu, ali izgleda da nisu. 17. septembra bio je sastanak parlamentarnog saziva, na kojem je podnet nacrt rezolucije. Tada je to prihvaćeno, a naš predstavnik je bio Ivica Dačić. Posle dvadesetak dana, 4. oktobra, parlamen-

tarni saziv Saveta Evrope je usvojio rezoluciju. Tada u naše ime odlazi Miloš Aligrudić, koji, izgleda, ne potpisuje tu rezoluciju. Tekst rezolucije identičan je nacrtu. Rezolucija je doneta s idejom da skrene pažnju evropske javnosti na opasnost koja dolazi iz Amerike, a to je kreacionistički uticaj u obrazovanju. To je opšta ideja da sve što vidite oko sebe, živo, neživo jeste stvorio neki kreator, a kreator je bog. Najnovija varijacija toga jeste inteligentni dizajn, gde je dizajner bog, neko nadbiće, koje mi ne možemo da dokučimo. Mi smo mali i sa svojim mizernim mentalnim sposobnostima ne možemo da dokučimo ko je ili šta je on, niti kakve su njegove namere, zbog čega je nešto uradio. Jedino nam preostaje da u to slepo verujemo, dakle, to je apsolutna dogma. Kreacionistički pokret je jak u crkvama, ali sada teorija inteligentnog dizajna pokušava da sebe digne na pijedestal nauke. Kreacionizam ne može da bude opasan po nauku, jer koliko će naše dece postati naučnici u nekom institutu? To je delić procenta. Taj delić procenta će nastati u svakom društvu, pa makar ono bilo i ekstremno teokratsko. Tako da nije problem u nauci, već je kreacionizam opštedruštveni problem.

Sve je počelo u Americi pre više decenija i postoje neke države u kojima je praktično zabranjeno pričati o teoriji evolucije. U Rusiji je nedavno jedna porodica tužila prosvetnu vlast zato što se njihovo dete indoktrinira naučnom teorijom evolucije. Kreacionizam uvek ide s ekstremno desničarskim pokretima. To uvek ide jedno s drugim i zbog toga to jeste društvena opasnost. Ne postoji nijedna fundamentalno sekularna država s visoko razvijenom demokratijom gde kreacionizam ima uticaj. Inteligentni dizajn se može okarakterisati i kao intelektualna lenjost. Ako nešto ne razumem i ne mogu da objasnim, zašto bih se mučila kada je objašnjenje tako jednostavno? Nije to vezano samo za to kako će izgledati pogled na svet deteta. Problem je što mu vi od početka života postavljate jedan autoritet koji je nedokučiv. To se prosto preslikava i na svakodnevni život. Ako postoji autoritet koji ne smete da kritikujete, u koji ne smete da sumnjate, to onda postaje model odnosa prema autoritetu roditelja, učitelja, nastavnika, profesora i političara koji vodi državu. Na taj način stvarate podaničku masu, koju onda možete da vodite kud god hoćete, jer ste vi autoritet u koji niko ne sumnja.

Uz kreacionizam ide i misticizam, u smislu da postoje neki viši interesi. Kod nas se to zove nacionalni interes. To je nešto što je potpuno mistično, neopipljivo, što lebdi svuda oko nas. Nacionalni interes je i

zaštita pravoslavlja. Niko ne kaže da je nacionalni interes zaštita naše izuzetno raznovrsne kulture. Nacionalni interes je očuvanje Kosova, reći NE svima i svakome zato što mi obitavamo u višoj sferi, imamo viši cilj, jer smo mi nebeski narod. To je, dakle, način da se formira poslušna masa. Slobodno misleći ljudi nemaju nekritičan stav prema autoritetima. Među slobodno mislećim ljudima autoriteti se zaslužuju. Biti autoritet među takvim ljudima je jako teško. Pitanje je u stvari šta je ideja ove države, na koju stranu hoće da krene. Ne razumem zašto ova rezolucija nije potpisana. Šta je tu sporno, da li to što piše da je neophodno sprečiti veru da negira nauku, koja ima nezamenljivu ulogu u formiranju intelektualne oštrine? U članu 13 piše: *Napadi na teoriju evolucije i njene zagovornike nastaju kroz formu religijskog ekstremizma koji je najčešće povezan sa ekstremno desničarskim političkim pokretima. Samim tim, kreacionistički pokreti poseduju realnu političku snagu. Dosadašnje iskustvo govori nam da propagiranje kreacionizma vodi ka zameni demokratije teokratijom.* Šta je tu sporno? Mislim da prosto treba da nam se kaže zbog čega je Miloš Aligrudić u naše ime okarakterisao našu državu kao državu kreacionističkog smera.

U julu 2006. godine mi smo potpisali drugi dokument, koji govori o tome šta je nauka, šta je teorija evolucije, na kojim se činjenicama zasniva, do kojih podataka smo došli o nastanku svemira, planeta, života na zemlji.

Svetlana Lukić:
A ko je doneo taj dokument?

Biljana Stojković:
Globalna mreža svetskih akademija nauka. Naš SANU je to definitivno potpisao. Tu se navodi spisak država koje su to potpisale, ima ih 68, od čega je 27 članica Saveta Evrope.

Svetlana Lukić:
Teško se može očekivati pozitivan stav od ministra prosvete, koji je na početku ove školske godine favorizovao veronauku u odnosu na građansko vaspitanje. On je otvoreno rekao da je srećan zbog toga što sve više dece upisuje veronauku. Naravno, pitanje je koliko je to tačno.

Biljana Stojković:
Čula sam da i deca koja slušaju građansko vaspitanje dobijaju svedočanstva u kojima piše – veronauka. To je navodno greška, ali ti podaci se bez ispravki obrađuju u ministarstvu i onda dobijate podatak da ogroman broj dece sluša veronauku. Da li to vodi tome da će nam u jednom trenutku saopštiti da više od devedeset odsto dece sluša veronauku, pa je vreme da ukinemo građansko vaspitanje, koje se u Evropi zove – moral? U Evropskoj uniji građansko vaspitanje se zove moral.

Međunarodni fondovi su nam dali ogroman novac da napravimo strategiju obrazovanja. Sećate se kako su naša deca bila loše ocenjena na tim testovima. Njihova poenta nije bila da se proveri koliko deca znaju, već koliko je upotrebljivo njihovo znanje. Na tim testovima deca treba da donesu zaključke o stvarima za koje čuju prvi put u životu. Tako se testira koliko su oni naučeni da razmišljaju i povezuju podatke, a to je suština naučnog pogleda na svet. Postojala je ideja da se u tom smislu uspostave novi standardi učenja i kod nas. Kod nas je tim projektom rukovodila Ljiljana Čolić. Na jednom od prvih sastanaka ona je izjavila – Nama novi standardi nisu potrebni, mi imamo naše standarde zasnovane na svetosavlju.

Još jedan podatak me je šokirao i prvo sam mislila da je neistinit. Neko mi je rekao da postoji ideja u ministarstvu prosvete da se svi nastavnici svih predmeta edukuju verski, bez obzira na to da li predaju prirodne ili društvene nauke. Ideja je da svi nastavnici prođu versku nastavu i tako valjda saznaju kako da predaju svoj predmet, a da ne dođu u koliziju s idejom boga. Od februara ove godine ovaj projekat se predstavlja nastavničkim aktivima na lokalnom nivou i to se sprovodi kao međuškolska saradnja. Koleginica koja mi je ovo ispričala je prisustvovala sastanku aktiva prirodnih nauka, gde je to potureno kao probni balon. Posle prvog šoka, zavladao je grohotan smeh i onda su se ljudi pozvali na ustav, u kojem piše da smo mi sekularna država i to se tako završilo. Pitanje je na koji način će se to sada provući, a da ne bude tako eksplicitno i jasno svima.

Svetlana Lukić:
Da li ste informacije o rezoluciji našli na sajtu ministarstva prosvete?

Biljana Stojković:
Ne, to je sajt Saveta Evrope, koji je prilično razuđen i komplikovan, na kojem je vrlo teško doći do podataka. To je velika organizacija, s puno podtela i saziva. Imate poseban link za rezoluciju i onda morate da potražite link za glasanje i tu možete da vidite da je Miloš Aligrudić glasao za najveći broj amandmana koji su usvojeni, a da na kraju nije glasao za rezoluciju. To je ono što sam ja uspela da vidim na internetu.

Svetlana Lukić:
Da vi to niste pogledali na internetu, mi ne bismo znali da se to dogodilo. Da li mislite da oni to kriju od javnosti?

Biljana Stojković:
Ne znam. Oni to nisu potpisali verovatno zbog svoje lične filozofije, svog političkog pogleda na svet. Prvi koji su to pronašli su ljudi s Filozofskog fakulteta koji se bave obrazovanjem. Oni su pronašli i nacrt rezolucije i kasnije usvojenu rezoluciju. Postojalo je opšte uverenje da to jeste potpisano, ali eto, ispostavilo se da nije. I nikada to ne bismo saznali da neko nije pogledao sajt i poslao link kolegama da proširi tu informaciju.

Svetlana Lukić:
Ministarstvo prosvete ništa nije objavilo?

Biljana Stojković:
Ne.

Svetlana Lukić:
Za njih to ne postoji.

Biljana Stojković:
Koliko ja znam, za njih to ne postoji. Pitanje je da li su oni uopšte obavešteni o tome, možda nisu, možda ni oni ne znaju.

Svetlana Lukić:
U ponedeljak smo imali promociju u Šidu. Prvobitno je bilo dogovoreno da se promocija održi u sali Doma mladih u ovom gradu, ali uoči same promocije uprava Doma mladih je tražila zvaničan dopis od B92

u kojem se garantuje da promocija nije stranački obojena. Razvila se diskusija u organima uprave Šida i doneta je odluka da mi ne možemo da nastupimo u Domu mladih. E, onda smo kroz blato, uz pomoć baterijske lampe stigli do kafića na šidskim bazenima i tamo održali promociju na kojoj su govorili Petar Luković i Mirko Đorđević. Slušaćete na početku Mirka Đorđevića, kojeg smo sutradan posetile i u njegovim Šimanovcima i nastavile razgovor o crkvi, državi, narodu, vaseljeni i sličnim stvarima.

Mirko Đorđević:

Patrijarh je u dubokoj starosti, ima devedeset tri godine i smešten je u Mladenovcu. Po ustavu Srpske pravoslavne crkve on ne može da podnese ostavku, iako su mu je podnosili na potpis uoči Dejtona. On nije hteo da je potpiše, pa su mu iznudili onaj blanko potpis na odlukama iz Dejtona, ali to je već istorija, grozna, prljava, ružna. U crkvi je ljuta borba za vlast i u novije vreme sve se više nameće najstariji član Sinoda, crnogorski mitropolit Amfilohije Radović, koji mimo propisa obavlja dužnost patrijarha. On je rukopoložio sveštenike Beogradsko-karlovačke mitropolije, što je isključivo pravo patrijarha, jer patrijarh Pavle nosi i titulu mitropolita beogradsko-karlovačkog. Tu se treba plašiti tih orlova, kojih je više nego golubova i koji više ne kriju svoju orlovsku prirodu, vezuju se za Rusku crkvu i igraju vrlo opasnu političku ulogu. E sad, zašto ih se treba plašiti? Reći će neko – Zna se kako se patrijarh bira. Nije baš sigurno kako. Ovaj sadašnji patrijarh Pavle izabran je prvi put na slobodan način. Sve do tada patrijarha je birala država, tačnije jedna lirska ustanova, Udba. U tome je sad igra, da se patrijarh Pavle nekako potisne i da crkvu vodi tvrda struja koja će slediti Koštunicinu politiku, koja će se vezati za Rusku pravoslavnu crkvu. Nedavno je mitropolit crnogorski Amfilohije izabran, pazite bizarnosti, za predavača na školi za unutrašnju državnu bezbednost pri kontraobaveštajnoj službi Rusije. Već je održao pristupnu besedu na akademiji za bezbednost Rusije. Nažalost, trenutno između vrha crkve i vrha vlade postoji saglasje koje oni zovu čudnom rečju, za koju biste vi rekli da je muzički termin, ali nije, on je i došao iz crkve, a to je – simfonija, totalno saglasje, kao sijamski blizanci. U tome je tajna.

Ja ću vam navesti neke čudne, neobične primere. Ovih dana su mediji javili da je po treći put u Kragujevcu policija na gradskom smetlištu našla bistu Đure Jakšića, velikog srpskog pesnika, i vratila tu bi-

stu koja je tamo u đubrištu bila, u manastir na Liparu. Ali arhimandrit manastira na Liparu, legendarnom Liparu gde je Đura napisao čuvenu pesmu, neće ni da čuje. A ta je bista podignuta tu u čast velikog pesnika, jer je on davno, potkraj devetnaestog veka službovao tu, zlopatio se, a objašnjenje koje je ponudio arhimandrit Sava glasi – Bio je to čovek koji nije išao u crkvu, što uopšte nije tačno. Među pesmama Đure Jakšića postoji pedesetak pesama koje su nadahnute najiskrenijom religijskom notom. On je bio pijandura, rekao je arhimandrit, i bacio njegovu bistu. Zbunili se gradski oci u Kragujevcu, jer tu se održava jedna kulturna manifestacija, Liparske svečanosti, a sada je sve to propalo i niko ne sme da zucne. Bistu je policija donela i pita se šef policije šta da radi s njom. Sledeći argument tog nesrećnog arhimandrita je najbedniji – On je razgovarao s pticama. Valjda je nešto načuo o tome kako se Đura Jakšić u svojoj čuvenoj pesmi *Na Liparu* obraća pticama.

A šta je to Đura Jakšić zgrešio crkvi? On je negde potkraj veka napisao jednu pesmu koja krasi sve antologije novije srpske lirike, koja se zove Kaluđeri: *Gledo sam vam metanije, Kad varate Boga živa. Gledo sam vas de se pije, De se jede i uživa. Slušo sam vas kad kunete Svoje stado, svoje verne I kad Tajni prizovete Licemerni licemerne. Gledo sam vas, ne da nisam, Kad razbludom usplamtite. Gledo sam vas, ne da nisam. Licemerni, upamtite.*

A Če Gevara? Videli ste u narodnoj skupštini Antića koji je sebe promovisao u prisustvu kubanskog ambasadora. Mi znamo o kojoj se osobi radi, ali tu se radi i o tome da se reinkarnira Če Gevara. Da nevolja bude veća, mi smo ovde imali dugu istoriju građenja tog mita i nisu ga gradili samo levičari, nego su u krojenju tog mita učestvovali i Bećković Matija i bratija napisavši dramu, zove se *Če*, koju je objavila izdavačka kuća *Rad* u ediciji *Reč i misao*. Ovo što se sada radi s Gevarom je palanačka kopija tog mita koja nije funkcionalna u onom kulturnom smislu u kojem su mitovi i ljudska verovanja funkcionalni. Ovo je politička manipulacija, opsenarstvo, da se od Gevare načini mitski junak bez mane i straha. Istorijska istina koja o njemu postoji odavno jasno upućuje na mnogo šta drugo. Preda mnom stoje knjige njegovih saboraca, iz kojih o Čeu izbijaju na videlo činjenice da je to bio surovi revolucionar koji se držao principa – cilj opravdava svako sredstvo, pa i nasilje, ubijanje, i lični čin ubijanja ljudi. Tako mi doznajemo ovde iz verodostojnih izvora da je Če Gevara kriv za

smrt 164 osobe, koje su streljane na gradskom stadionu, javno, u prisustvu mase i bez ikakve procedure.

Šta sam Gevara kaže pred generalnom skupštinom Ujedinjenih nacija 1964. godine, kao predstavnik kubanske vlade, citat: *Mi smo streljali, to je tačno, mi streljamo i sada i nastavićemo da streljamo onoliko koliko to bude potrebno*, završen citat. Svi dokumenti upućuju na to da je on, kažu biografi, u tome prevazilazio čak i Raula Kastra, koji se posebno odlikovao krvoželjnošću, uz svedočenja da Fidel Kastro nije lično izdavao takva naređenja i da je namerno njima prepuštao da u revoluciji u ime viših ciljeva odrade te prljave poslove. Zanimljivo je da Gevaru sada na svojoj zastavi ističu nacionalisti najagresivnijeg tipa, što taj Gevara uopšte nije bio. On je bio zaslepljeni, fanatični internacionalista. Dakle, sve mu možemo pripisati, ali mu neki uskoetnički nacionalizam fašističkog tipa nikako ne možemo pripisati. Pogledajte šta se u Beogradu događa. Nigde tako u Evropi danas ne cveta i nije cvetala škola istorijskog revizionizma, da se oni koji nisu bili heroji dižu na pijedestal, a istinski heroji bacaju u blato. Bulevarima se daje ime Milana Nedića, postoji venac Dimitrija Ljotića, fašizam i antifašizam se ili izjednačuju ili se na najgrublji način pravi poređenje, u korist fašizma. Ovo što su se sada profašističke grupice uhvatile za Čea Gevaru objašnjava se prosto – I njima je do rušenja svih vrednosti, a to se videlo i na zasedanju visokog doma Narodne skupštine Srbije.

Svetlana Lukić:
On im je verovatno zgodan kao antiglobalista, čovek koji je rušio američke saveznike.

Mirko Đorđević:
Upravo tako. Negde sam video tekst u novinama, u kojem se porede Če Gevara i Nikolaj, jer su obojica bili antiglobalisti i obojica su vodili ljutu bitku protiv velikog satane, zapadne civilizacije. Ne znam zašto im ne bi pridružili i ajatolahe iz Irana koji su majstori za sintagme kao što je – veliki šejtan Zapada.

Dveri srpske su časopis čiji tiraž nije zanemarljiv i koji je mnogo čitan. Sada ga s dobrim razlogom smatraju najuticajnijim crkvenim glasilom. Biću slobodan da vam prikažem jedan dvobroj, koji je posvećen, kako oni kažu, najvećem srpskom političkom misliocu. Reč je o doktoru Marku S. Markoviću, koji se posle četrdesetak godina vra-

tio iz emigracije u Beograd, a najpoznatiji je po tome što je 2003. potpisao Studeničku deklaraciju, koju su potpisali i vladika Artemije i vladika Atanasije Jeftić. Rezultat te Studeničke deklaracije i tog savetovanja bilo je takozvano Drugo pismo Haralampiju. Oni su u tom dokumentu utvrdili da je posle dvesta dvadeset godina Srbima moralo postati jasno da je Dositej zabluda, prevarant, da njegova misao ne vredi ništa, da je on propovedao lažnu prosvetiteljsku ideju Zapada. Doktor Marković je potpisao takvu deklaraciju i po tome je postao čuven. Rođen je 1924, a 1944. se pridružuje pokretu Jugoslovenske vojske u otadžbini pod komandom pukovnika Mihajlovića ili, kako su ga zvali, generala Mihajlovića mada nikada nije imao taj čin, ali pustimo sad to. Rat se bliži kraju, a Marković je podsekretar versko-ideološke komisije vrhovne komande generala Draže Mihajlovića. 30. aprila vođa Rajha izvršio je samoubistvo, iste večeri se admiral Denic obratio naciji patetičnim rečima – Vođa Rajha je pao, zakletva koju je položio prelazi na mene. Taj isti Denic je 2. maja potpisao bezuslovnu kapitulaciju. Rat je završen 9. maja i taj se dan slavi kao Dan pobede nad fašizmom. Osam dana i noći su doktor Marković, ljotićevci, četnici odbijali da polože oružje, kao i brojni drugi, Jevđevićevi crnogorski četnici i ustaše, domobrani. Oni su preživeli stvarno pakao, pobednici su bili nezaustavljivi, nisu mnogo razmišljali o pravu i pravdi, zna se kako se to radilo. Srećom i hvala Bogu, Marković je izbegao u inostranstvo i proveo četrdeset godina uglavnom u Francuskoj, doktorirao je na Sorboni i napisao je mnogo knjiga.

U jednom intervjuu na pitanje – Zašto ste se bežeći pomirili s Ljotićem i ljotićevcima, on odgovara – Da, da, sa svim nacionalnim snagama. Na pitanje o kragujevačkom oktobru, citiram vam njegov odgovor – Jeste, Marisav Petrović je Ljotićev oficir koji je izvodio Srbe na streljanje pred nemački streljački vod, ali pitajte se šta biste vi učinili u tom momentu da ste bili na mestu Marisava Petrovića. On je našao rešenje u tome što je umesto dvesta Srba izveo, citiram, dvesta Cigana. Što je tačno. To je to što se u Srbiji događa. Patrijarh Srpske pravoslavne crkve, Varnava, 1937. godine daje intervju listu koji se zove *Narodni dobošar*, a to nije bio ne znam koji nemački list, nego je to bio zvanični organ Nacionalsocijalističke partije Nemačke. Na kraju razgovora stoji u službenom prevodu koji objavljuje *Glasnik Srpske pravoslavne crkve – Firer velikog nemačkog naroda vodi borbu koja služi na korist celom čovečanstvu.* I patrijarh nastavlja, citiram – *Ali Bog je poslao nemačkom narodu jednog dalekovidnog firera, koji zastupa isto mišljenje koje sam ja mnogo ranije stvorio u sebi.*

Naime, da boljševizam nije nesreća i opasnost samo za Rusiju nego i za celo hrišćanstvo, svet i za kulturu Evrope. Firer je svečano izjavio da on ne želi nijednu stopu ruske zemlje. Patrijarh završava naglašavajući - *Mi fireru verujemo i njegovoj iskrenoj reči.*

Objavi se pokoji kraći tekst u novinama - Rehabilitovan je Slobodan Jovanović, poznati srpski pravnik, istoričar pravnih ideja, istoričar, uopšte čovek mnogih knjiga, koji je 1946. osuđen na dvadeset godina zatvora u odsustvu. Ostao je u emigraciji, čovek nije nikoga ubio, nije krivica ni to što je bio predsednik vlade u emigraciji, u kojoj je Mihajlović bio ministar vojske i mornarice. Koja crna naša mornarica, kao i danas, ali tako je to bilo. U toj presudi 1946, koja je vrlo stroga, samo se pominje da se on osuđuje kao čovek koji je podržavao neke snage koje se nisu dovoljno borile protiv fašizma, za oslobođenje Jugoslavije. Danas je on rehabilitovan, pazite, sudska odluka još nije objavljena, čak nema ni elementarnih izveštaja u novinama zbog čega je čovek rehabilitovan. Stiče se utisak, iz novina, da je rehabilitovan zato što mu je naneta nepravda 1946, a on je veliko ime u publicistici. Ja od njegovih knjiga, ako vas to zanima, cenim kao sjajnu vrednost jedan kratak ogled koji se zove *O kulturnom obrascu.* On je više bio popularni istoričar, da tako kažem, knjige mu se lako čitaju, stil mu je sjajan. Sada ispada da se od Slobodana Jovanovića stvara kult mučenika, što čovek uopšte nije bio, bio je predsednik vlade, umro je u emigraciji u svom domu, nikakvu kaznu nije izdržavao. Zabranjen mu je bio povratak, ali on je bio predsednik vlade i u onom momentu kada su dvadeset četiri puta na dan i Moskva i London i Vašington pozivali narode Evrope i srpski narod da se dižu listom svi u borbu protiv fašizma.

Ali lako ćemo sa Slobodanom Jovanovićem. Oni veličaju Ljotića u Smederevu, hoće skver, trg Dimitrija Ljotića. Pa taj isti Slobodan Jovanović u tom sjajnom eseju kaže da mi Srbi nemamo kulturni obrazac, da nam je uvek bio jednodimenzionalan. Ne plašim se ja ovih konzervativnih desničarskih ideja, svako ima pravo i tako da misli, ja se plašim nečega što nam se dogodilo nekoliko puta - kada ideje izađu na ulicu - toga se ja plašim. Mi se nalazimo pred rešenjem za Kosovo, kako to rešavati? Oni nude za objašnjenje toliko naivne mitske formule da se deca smeju. Govori naših zvaničnih predstavnika su citati iz epskih pesama. Nekada je postojao Domanović, Đura Jakšić, Skerlić. A danas? Kako vi možete skinuti tablu na kojoj piše - ulica Vukice Mitrović Šunje i baciti je u smeće? Onaj ko je pročitao o živo-

tu te devojke mora da zna da je ta obična radnica svojim životom i delom i sudbinom zaslužila da bude kanonizovana za svetiteljku, božju ugodnicu, govorim ozbiljno. Sada za svece i ugodnike birate ljude koji su, blago rečeno, kontroverzni. Danas se dižu spomenici Nikolaju, poslednji, kažu, visok je trinaest metara. Taj čovek nije prepoznavao znakove vremena, kuda ide Evropa, kuda ide čovečanstvo. Srbija je ponovo zbunjena i sluđena. Istorija je učiteljica, znate, to je banalna priča, znaju je svi koji počnu da uče latinski, ali mnogi zaboravljaju da tu nedostaju epiteti – istorija je surova, stroga, odvratna, strašna učiteljica.

Svetlana Lukić:
Za kraj džez standard s promocije Peščanika *u Šidu, Petar Luković.*

Petar Luković:
U petak sam gledao Beogradsku hroniku i na periferiji Beograda protiče neka reka, kojom već dvadeset i nešto godina teku fekalije. I posle dvadeset i pet godina našem srpskom narodu punom strpljenja je prekipelo i otišao je u opštinu i počeo da se žali. I opštinari kažu – Super, odlično, učiniće nešto i onda donesu neverovatno rešenje – grade branu i zaustavljaju potok. To je minijaturni Đerdap, ima i most preko njega, i sad onaj potok ide prema toj brani i ona voda se fizičkim zakonima koji, nažalost, još važe u Srbiji, odbija od one brane. I posle izvesnog vremena od tog potoka se napravilo jezero. I svi su se okupili tamo gore i razmišljaju kako da reše taj problem i zovu opštinu, a ona kaže – Mi smo nenadležni, to je za Vodoprivredu Srbije. To mi je bilo najsmešnije, Vodoprivreda Srbije koja kaže – Mi nismo zaduženi za stajaće vode, mi smo zaduženi za tekuće vode. I ta govna i to jezero je tamo ostalo, i sad stoji. Ako treba da opišem Srbiju za vreme Miloševića i Srbiju za vreme Koštunice, onda mi se ova slika čini vrlo efektnom. Za vreme Miloševića su ta govna nekako prolazila, pa smo nešto čistili, a ovde samo stoji jezero i mi čekamo neko čudo. Jedna od šansi jeste da to sve ispari, druga šansa, da se probudimo i da toga nema, ta šansa je realna kao i da zadržimo Kosovo. Treća šansa je da se uzdamo u nekakve podzemne pećine, moguće je da se tu krije i Mladić, pa da ta voda ode u te rupe.

Slika tog jezera s fekalijama me opseda kada god uključim televizijski prenos iz skupštine Srbije. Imam satelitski program i kada uključim program, onda mi titl pokazuje koja emisija je u toku. I danas

uključim skupštinu, a dole piše – Ometeni u razvoju, ona TV serija. Kunem vam se i to stoji deset minuta dok oni pričaju. Ne može biti boljeg opisa. A skupštinu gledam kao da igram loto, pa želim da pogodim nešto. Gledam skupštinu da bih otkrio šta je tema dnevnog reda, to mi je zanimacija poslednjih mesec dana. I evo, zapisao sam, prvo sam slušao nekog koji je izašao za govornicu i pobunio se zato što država Srbija nije reagovala u Ujedinjenim nacijama onog trenutka kada je Hrvatska postala članica Saveta bezbednosti, odnosno po njegovom predlogu Srbija mora hitno da uloži prigovor Ujedinjenim nacijama, da pokrene postupak za izbacivanje Hrvatske iz Saveta bezbednosti. Mislio sam – tema je nešto diplomatsko, ali nije. Posle toga se javi neka od radikala, ona što stalno govori mafijaški premijer za Đinđića. I ja sve vreme očekujem da će da ustane neko iz Demokratske stranke i da nešto kaže ili da zadavi Vericu. Ništa, u klupama se smeju, pa zaključujem da nije tema Đinđić, nego je to onako usput. Trećeg slušam, on tvrdi da se u Kruševcu u jednoj kafani ne služe ćevapčići od psećeg mesa, dakle, kulinarstvo je tema. Četvrti se javlja i kaže da je pravi trenutak da priznamo Republiku Srpsku Krajinu, čija vlada sedi tu u izbeglištvu u skupštini i samo čeka da bude proglašena. Dobro, sedam-osam govornika je počelo da govori o tome da li će biti izbora 9. decembra, 10, 11, da li će uopšte biti izbora u decembru, da li će ikada biti izbora u Srbiji. Onda je došla tema Kosovo i na kraju se javi moj omiljeni Albijanić, govori o tome kako je trenutak da skupština Srbije radnicima koji rade u skupštini Srbije van svog radnog vremena, koji su vredni, plaća prekovremeni rad. Naravno da nisam izdržao do kraja, nego sam na sajtu kasnije pročitao da je tema bila lokalna samouprava. Dakle, to vam je tipičan dnevni red skupštine jedne države.

Pošto sam ponekad prilično zaludan, odem na sajt vlade Srbije da vidim čime se vlada Srbije bavi. Ja vam preporučujem, ako nemate pametnija posla, pogledajte. Ako ste raspoloženi, bićete još raspoloženiji. Ja sam provalio da je u ova četiri meseca ova čuvena vlada, jebote, od svih mogućih zakona donela zakon o pečatima. Zakon o upotrebi velikog pečata, malog okruglog pečata, zakon o upotrebi četvrtastog pečata, zakon o upotrebi trouglastog pečata. Pa čujte, stvarno imam utisak da se neko zajebava s nama. Pečat kao ideja više ne postoji nigde u Evropi, ne, samo kod nas to su oni ogromni tenkovski pečati, pa kada vam ga udari ovako – oni sigurno uče kako da udaraju pečate.

Drugo, prošle nedelje je skupština Srbije otkrila istorijsku činjenicu da je Kuba pod blokadom. I pazite, šest sati traje diskusija o tome. Šta je sledeće? Podrška Bin Ladenu, podrška novom albumu *Spice girls?* Pa ne, bilo šta može da bude, *why not?* Ali gore od same ideje da se otkrije blokada Kube posle četrdeset pet godina jeste činjenica da je tu bio Dragan Antić, stvarno nisam mogao da verujem. Ne samo ja, nije moglo da veruje još mnogo ljudi. Zovu me telefonom i kažu – Je l' gledaš? Ja kažem – Gledam. – Pa je l' on? – Pa, on je, a ovi svi – Jebote, pa ja kažem – Jebote i tako. Njega niko ne može da pita – Izvini, je l' se protiv tebe vodilo pedeset postupaka, više ne mogu da se setim, ko će da se seti svega. Svako od nas mora da bude inspektor, ja moram da radim kao DB, da imam hiljade strana, pa da vidim šta je koji čovek radio. To postaje besmisleno. Ja to sve mogu da iznesem i šta će da bude? Pa ništa. Ti, Lukoviću, možeš da ga pušiš. On je u skupštini, a nisam ja, i nije ni Mirko, kakvi, Mirka ne bi ni pustili u skupštinu. I on će sada da se vrati na Kubu ili će da ostane ovde, on ima onu kuću s Miloševićevom ćerkom koja je izdata nekom, da li Joci Amsterdamu. Pitali su Olivera Dulića, takozvanog predsednika skupštine, otkud Dragan Hadži Antić u skupštini, a on je odgovorio – Na to pitanje ne znam šta da vam odgovorim. Smršao, kubanski preplanuo, super, pa kako i ne bi bilo, on se vratio ne na velika vrata, ovo je bio njegov trijumf. Zamislite osećanje sreće Dragana Antića koji stoji i s galerije gleda ova mala, izvinjavam se, govna dole, koja zajedno, pazite svi, demokrate, G17 plus, DSS, radikali, svi zajedno na njegov znak, on kaže – Sad, a ovi svi – Glasamo za rezoluciju. Zamisli taj trijumf, izvinite, čak bih i ja uživao u tome.

Iz dana u dan ovo izgleda sve više kao *Monti Pajton*, kao da se sastanu i kažu – Sa čime ćemo danas da ih zajebavamo? Nemoguće je da su sve ove teme spontane, pa nemoguće je da nekom padne na pamet sve ovo. Pa izvinite, pseći ćevapčići, pa izvinite, to nekom treba da padne na pamet, pa izvinite, Kuba treba da mi padne na pamet. Pa ovi s Kube se više ne bune zbog blokade, i oni su zaboravili na blokadu, jebote. Jebeš blokadu, šta joj fali? Jok, Srbija će da brani Kubu. Od koga da je brani? Ima svašta u ovoj zemlji. Evo, povodom oduzimanja naziva školi Jovana Jovanovića Zmaja, slušam izjavu nekog DSS-ovca iz Novog Sada koji kaže ovako – Možemo da govorimo o promeni imena te gimnazije koja će se sada zvati Velika srpska pravoslavna gimnazija, što me neodoljivo podseća na film Velika mrsna pravoslavna svadba, 48 sati svadba u gimnaziji. Kaže, možemo da govorimo o tome, jer je Zmaj preuzeo mnogo toga, on ima puno ulica, puno trgova, ima dečje

igre, ima televizijske emisije, dakle, govori o Zmaju kao o biznismenu. Kao da je Jovan Jovanović Zmaj kontroverzni biznismen, tajkun. I poruka glasi – Dosta terora Jovana Jovanovića Zmaja, hajde da ga zaustavimo, dosta je više.

Pazite, mozaik Sveti Sava blagosilja Srpčad, sa slikom Pahomija. Mi znamo kako je Pahomije blagosiljao Srpčad, na jedan specifičan način. Deset dana sam slušao o tome da je Republika Srpska naš nacionalni prioritet. Majke ti, šta to praktično treba da znači? Znači, posle 10. decembra, kada Kosovo postane nezavisno ili samostalno ili nadgledano, šta ćemo onda da radimo, da dižemo Bosnu u vazduh, da pripojimo Republiku Srpsku nama? Ne razumem, šta? Ako već sve to nameravate, onda nam kažite, ne, ovde nas zajebavaju s onim jezerom, zajebavaju nas s onim ćevapčićima, s Jovanom Jovanovićem Zmajem, a niko nam ne kaže šta će da bude, kakve ideje ima ova zemlja ako se desi ono što će se desiti sigurno. Hoćemo li, pojma nemam, da zapalimo ambasade, hoćemo li da idemo na ulice, šta ćemo da radimo uopšte, baš me interesuje, hoćemo strance da pobijemo, ne znam, šta?

Pre neki dan odem na sajt *Večernjih novosti*, vidim reakcije Srba, uglavnom iz dijaspore, to je najzanimljivije, na izjavu ministra policije Dragana Jočića da će srpski pasoš biti 99 odsto ćirilični. I sad čitam, ne mogu da verujem, dvesta i nešto komentara. Jedan dobro kaže – Čekaj, biće ćirilični pasoš, ali kako ćemo kad odemo negde u svet, kako će neko to da pročita? I onda 199 komentara tipa – Ma, ko ih, bre, jebe, ima da čitaju, ima da razumeju, ako neće da čitaju, ne moraju uopšte da čitaju, šta se nas tiče da li oni razumeju ili ne razumeju, ako ne razumeju, ima da nauče pa da razumeju. Ti ljudi koji pišu to, ti koji žive po Kanadama, po Australijama, po Kalifornijama, po pizdama materinama, oni meni govore da to treba da bude ćirilicom. Ne treba ni ćirilica, možemo da stavimo slike, možemo da stavimo stripove, sve srpske junake ili da stavimo ovu sliku govnjivog jezera, tako da znaju odmah odakle smo. Pa, da li možemo o bilo čemu da razgovaramo na normalan način? Povrh svega toga imate svaki dan izjave – Srbija je odlučna na putu ka Evropskoj uniji, većina građana Srbije želi život u Evropskoj uniji. Ne želi ništa, kakva Evropska unija, javnih WC-a u Srbiji ima manje nego u Dizeldorfu. Evo, ovde piše na WC-u – Ne pišaj po dasci. Jeste li ikada videli u svetu da piše – Ne pišaj po dasci? Ne seri po zidovima i po plafonu? Pa zar se to ne podrazumeva? Pa ne podrazumeva se. Ne krivim ja vas što ste napisali, tako i treba, takav je narod. Kod mene u zgradi ovako stoji – Ne bacaj

smeće s prozora. Do 1992. u Danskoj nije postojala zakonska regulativa za nezakonitu gradnju, onda je došao neki čovek iz Republike Srpske i sagradio kuću u parku.

Narod kome ja pripadam je retko glup. Šta je on sve progutao, u šta on sve veruje, pa to je neverovatno. Pogledajte državni *Dnevnik.* Kada bih pao s Marsa, pogledao državni *Dnevnik*, ja bih rekao – Jebote bog, kakva je ovo fenomenalna zemlja. Kad me pita neko ko danas ima dvadeset ili dvadeset pet ili trideset godina – Šta misliš ti, da li bi trebalo da odem iz zemlje? – Idi, čoveče, idi. Ja samo što ne stanem na ulicu kao saobraćajac i ne kažem svima – Idite što pre. Problem Srbije je to što je ona kao država već duboko u tom jezeru, u govnima, izvinjavam se, toliko duboko da će nam trebati decenije i decenije strašnog rada da se to izvuče, pod uslovom da postoje ljudi koji su spremni da je izvlače. Ja se plašim da će jednog dana svi da kažu – Ovde više nema pomoći, šta da popravljamo? Šta god popravite, sutra se sruši i uništi. Sami pitajte sebe šta je u ovoj Srbiji jače – moć kreacije, stvaranja ili moć destrukcije. Destrukcije, naravno. I onda daju teme za zadatke deci – zašto volim Srbiju. Rođen sam ovde, ali ne zato što sam hteo. Koji kreten želi da bude rođen u Srbiji? Ali tako je ispalo, rođen sam ovde. Čast bi mi bila da živim u nekoj normalnoj zemlji, u kojoj ne bih znao imena ministara. Ovde deca od šest godina znaju imena svih ministara, pa je l' vi mislite da je to normalno? Zamislite dete koje zna Koštunicu, kakav će ono život da ima? Dete koje upozna Koštunicu sa šest godina moraćemo da lečimo već u osmoj.

Mirko Đorđević:
Ometeno u razvoju.

Petar Luković:
Ometeno u razvoju. Nažalost, životi mene i većine mojih prijatelja su kao neka vrsta kućnog pritvora. Mi smo u kućama, tu slušamo muziku, tu pričamo, tu se izjadamo i to je to. Naći ćete trideset odsto ljudi koji kažu da je Srbija fenomenalna, jer Srbija ima splavove. Jebali vas splavovi, dabogda se svi potopili. To mi je jedina želja, da se potope svi splavovi, zajedno s gostima i ugostiteljima i sa igračicama. Koje su naše vrednosti? U Beogradu možeš da izađeš u dvanaest noću, super. Znate, koncerti se održavaju u pola dva, pa nije to normalno. U Londonu ne postoji nijedan koncert posle devet sati uveče, pa nemoj da mi kažeš da oni vole rokenrol manje nego Srbi. Ne govorim vam

ovo zato što ne volim ovu zemlju, nego ne volim ovu državu, prosto mrzim ovu državu. Mrzim ovu državu. Koštunica? Njegova partija je treća, ljudi, aman, treća na izborima u januaru, da li treba da podsećam nekoga, a on je premijer. Počnemo da pričamo stvari koje su glupe, a nisu glupe iz prostog razloga što postoji neko ko se zove Boris Tadić, ko je u januaru pričao – Ma ne dolazi u obzir, ma kakvi. I onda šta bi? Drž-ne daj, gotovo. Sad, evo, slušamo istu priču – Ne dolazi u obzir, izbori će morati da budu u decembru. Evo, za pet dana, citirajte me, za pet dana biće februar, mart, april, pa ako budu – budu, ako ne budu – ne budu. Nema dovoljno ljudi koji traže izbore. Imate mnogo ljudi koji kažu – Jebali vas izbori, već su dosadni. I stvarno je dosadno, Koštunica uvek pobeđuje.

Svetlana Lukić:
Hvala vam što ste slušali Peščanik*, prijatno do idućeg petka.*

PEŠČANIK 09. 11. 2007.

SMEJ SE, BAJACO!

Suđenje će ga samleti, jer će izvođenje dokaza biti brutalno...

Fašizam je strah od budućnosti...

Bog će, kad bude dolazio u ove krajeve, izabrati da se javi Srbima ostavljajući po strani Hrvate, kao što je to učinio i *Mek Donalds*...

Čitajte *Uvod u astronomiju* Sretena Ugričića...

Vera Marković, *iz Socijaldemokratske unije*,

Latinka Perović, *istoričarka*,

Dejan Ilić, *iz* Fabrike knjiga,

Ivan Čolović, *antropolog*,

Sreten Ugričić, *pisac*

Svetlana Lukić:
Danas je 9. novembar, na današnji dan pre devetnaest godina srušen je Berlinski zid. Tada je nastala velika pometnja u svetu, države i narodi su se prestrojavali u hodu pokušavajući da izvuku najveću korist od pada zida, odnosno od nestanka bipolarnog sveta. Vreme je u Evropi počelo da se meri drugačije, a mi smo, kao što vam vaši životi kažu, krenuli dugim putem koji nikud ne vodi, putem koji je stotine hiljada ljudi koštao života, kuća i okućnica, dece koja su emigrirala i unuka koje, kada ih vidimo jednom u nekoliko godina ne razumemo, jer su postali Novozelanđani i Kanađani.

Ovih devetnaest godina nove Evrope skoro sve evropske države su iskoristile da sebi obezbede što bolje mesto u Uniji. Mi smo posle skoro dve decenije jedva pre neki dan uspeli da parafiramo, dakle, još ne i da potpišemo, Sporazum o asocijaciji i pridruživanju. I to jadno i ponižavajuće dostignuće je bilo dovoljno da se naš predsednik samozadovoljno kliberi za vreme potpisivanja Sporazuma. Za to vreme Đelić, koji zna više od svog šefa, što i nije tako teško, koji zna šta potpisuje i šta nas još sve čeka, samo se smeška, a jedini ozbiljan na toj fotografiji je Oli Ren, čovek koji nas je proteklih godina tako dobro upoznao. Zbog toga je tako ozbiljan, a ne zato što smo njegovu zemlju pobedili u fudbalu, pa sad hoće da crkne što mora da kapitulira pred nama i udari svoj paraf na Sporazum.

I dok smo mi ove dve decenije potrošili na destrukciju misleći da nas Evropa čeka, nepomična u svojoj lepoti i bogatstvu, Nemci su napravili skoro pun krug. Poslednja istraživanja govore da bi svaki peti Nemac želeo da Berlinski zid opet postoji. Nemci kao ozbiljan narod preispituju posledice svog ujedinjenja i nisu srećni samo zbog činjenice da ih sada u jednoj državi ima više od osamdeset miliona. E, da nas ima osamdeset miliona, pa, mi bismo, bre, vladali Evropom, glavni grad bi nam bio u Parizu, patrijaršija u Rimu, konje bismo pojili na Seni, a šljivovicu pekli u Amsterdamu.

Naš dugi marš prema Evropskoj uniji trajaće, izgleda, koliko i turski. Turcima je malo to što su muslimani, što se hrišćanskoj Evropi nikako ne sviđa. Dok je bio kardinal Rajcinger, papa se oštro protivio prijemu Turske. Dakle, Turcima je malo ta prepreka koju su im postavili beli hrišćani bez brkova i fesova, nego su i sami odugovlačili na svom već smešno dugom putu za Brisel. Nikako nisu hteli da priznaju Ki-

par, a za genocid koji su načinili nad Jermenima nisu želeli ni da čuju. Da li vas to na nekoga podseća?

Naravno da je tako dugo čekanje na kapijama Unije dovelo do promena u Turskoj. Sekularna država je ugrožena, pobeđuju islamisti koji ruše tekovine Kemala Ataturka. U predlogu novog ustava predviđeno je da žene zaposlene u državnim ustanovama nose feredže i uopšte, žena se tretira kao biće kojem je potrebna zaštita muškarca. Najnoviji nesporazum između Turske i Evrope nastao je zbog zakona kojim se u Turskoj krivično goni svako ko vređa turska nacionalna osećanja. Žrtva tog zakona bio je i nobelovac Orhan Pamuk. Puzeći tempo pridruživanja Evropskoj uniji izgleda neminovno vodi ka vraćanju na stare državne i narodne običaje. Mi smo u nešto lakšoj situaciji, jer se tih običaja nikada nismo ni odrekli. Naš Kemal Ataturk je ubijen mnogo brže nego njihov i nije imao vremena da nešto ozbiljnije promeni u društvu.

Jedno je sasvim izvesno: pre će iz zatvora izaći Vojislav Šešelj nego što ćemo mi postati članica ujedinjene Evrope. Suđenje tom opasnom klovnu prenosi državni servis, tako da ćemo ubuduće pre podne gledati Vučića, Nikolića, Krasića i ostale marodere u skupštini, a uveče će nas dočekivati Vojislav Šešelj, što je dovoljno da se od sada zauvek stidiš što si rođen u ovoj zemlji. Nešto mi se javlja da će se javni servis direktno uključivati u hašku sudnicu kada vojvoda bude izvodio svoje svinjske bravure, a neće imati dovoljno novca i ljudi da direktno prenosi svedočenja njegovih žrtava. Možda bi za to i bilo novca kada bi stranke vratile onih sedamsto hiljada evra koje su uzele prošle godine. To nam je pre neki dan rekao Cvetković – je l' znate ko je to? Ko zna čega je ministar Cvetković, dobiće tih sedamsto hiljada evra. To je onaj ministar finansija koji se krije uspešnije od Ratka Mladića. Ali da se vratimo mi vojvodi i TV prenosu; na početku Peščanika *govori Vera Marković iz Socijaldemokratske unije.*

Vera Marković:
Na mene je strašno delovalo čitanje optužnice, baš me je potreslo. Ponovo sam se setila svih tih stvari, kako je to zlo delovalo u Hrvatskoj, Bosni, Vojvodini. Šešelj se pretvorio u nekog političkog klovna i on je stvarno britkog uma, brzo misli i odgovara, ali nikako ne sme da se zaboravi opasna politika koja stoji iza njega. Te opasne reči su sprovedene u delo. Radikalna stranka pokušava da se nešto kao umije, ne mogu da kažem reformiše, u neku nacionalnu stranku, koja nema

čak ni one elemente narodnjaštva koje ima Koštuničina stranka. Kao kontrast tome, s prenosima suđenja Šešelju vratila se priča s početka devedesetih, koja curi sa stranica koje je čitala tužiteljka Kristin Dal. Sve to je vrlo sistematično i na jasan način naređano i ona nagovešta-va da za sve to ima vrlo čvrste dokaze. Za razliku od suđenja Miloše-viću, gde nije bilo jasnih dokumenata potpisanih njegovom rukom, gde je komandna odgovornost bila udaljena od zločinaca koji kolju, ubijaju, siluju, pale i proteruju stanovništvo, ovde smo ponovo osetili miris rata, sa svim njegovim užasima. Sve što je radio Šešelj bilo je vrlo eksplicitno, i u rečima i u izdavanju naredbi i u povezanosti sa službama bezbednosti, sa Stanišićem i Simatovićem. To je bilo toliko blizu tla i blizu ratnih zbivanja i toliko eksplicitno u njegovom vrlo jasnom, sočnom jeziku da je to na mene ostavilo mnogo jači utisak od suđenja Miloševiću. Potresao me je njegov prezrivi, cinični osmeh za vreme čitanja optužnice.

Mislim da će ga ovo suđenje samleti, jer izvođenje dokaza će biti vrlo brutalno. To što on kaže da je ponosan na sve to, utoliko je gore po nje-ga i one koji ga ovde podržavaju. Predmet rada našeg tužilaštva za rat-ne zločine bi trebalo da budu svi zločini koje su članovi Srpske radi-kalne stranke počinili u Bosni, Hrvatskoj i Vojvodini i ukoliko se utvr-di, a sigurna sam da će se utvrditi, da su ti ljudi kao članovi Srpske ra-dikalne stranke učestvovali u njima, postoje vrlo ozbiljni razlozi za to da se ta stranka ukine u skladu sa zakonom i ustavom ove zemlje.

Dokumentarni materijal iz Hrtkovaca

– Hrvati su otišli i sa sobom poneli Hrtkovce i dali Kuli ime Hrtkovci, a Jakšiću Mali Hrtkovci. Dolaskom Srba ovamo, mi smo doneli srp-sku zastavu i uzeli si za neko moralno pravo da donesemo i Srbislav-ce ovamo. Hrvati su odneli Hrtkovce, a mi smo doneli Srbislavce.

– Naš prijatelj je doživeo pre pet dana upad u kuću njih petorice koji su bili naoružani, jedan je išao sa slikom, brada mu je drhtala jako i pokazivao je sliku žene i ne znam koliko dece, samo je rekao – Mora-li smo otići, mi nemamo kud. Hoćete li mirno ili da vas koljemo, kako hoćete, da li vam je jasno da morate ići? Pa, kaže moj prijatelj, znate li vi da sam ja bio na ratištu? Ni to nas ne zanima, što si išao pucati na svoj narod. Shvati, kaže, čoveče, i onog od dve kile moramo klati, jer je ustaša.

– Oni odavde odlaze mirno, mi maltene mašemo kad odlaze, oni nama nisu mahali, oni su nas prvo progonili tamo, maltretirali, hapsili, tukli, pa smo tek onda otišli, ko je uspio otići.

– Ali ja sam dve kuće dao, razumete me, i treću su mi uzeli i to nisu lepim načinom, nego na silu. A opet kažem, u Hrvatsku sigurno neću da idem. Nisam ja jedini slučaj, možda jedini slučaj što je kod mene baš provaljeno. Mislim da je to bilo naštimano. Najteže mi je bilo kada mi je rekao – Đubre mađarsko, isti si kao tvojih dvadeset pet hiljada Mađara što su otišli tamo. Pa šta sam ja kriv? Ja nisam birao ni oca, ni majku, niti državu, nikoga, isto kao i svaki drugi čovek.

– Sada neko postavlja pitanje zašto sam ja došao. Jebi ga, kad nemam đe, sad jedino možeš uzeti pištolj i baciti me u Savu, nemaš kuda. E sad, što ova Srbija, naša majka, nije spremna da nas prihvati, jebi ga, to su neke druge stvari.

– Uvalili su nam oružje, uvalili su nam puške, nagovorili nas da se tučemo s njima. – Samo vi počnite, mi ćemo doći. Mi počeli, oni zakasnili. Kad su došli izneverili su nas, bjelovarski korpus nas je izneverio, virovitički isto, izdaja. Srpski narod je u Hrvatskoj izdan.

– Ja sam se osećao kao gost u svojoj kući, on me častio, kaže – Ja ću prvo da sipam, moja je žena kuvala. Popili smo rakiju, kafu. E, rekoh, sad i ja da častim, ja sam doneo mađarskoga vina, dao sam mu jedne patike, kilo kafe, kao prijatelju. A sad ja ne znam kakav je on moj prijatelj kad je nasilno provalio u moju kuću. U Nikince sam spavao, imam jednog prijatelja tamo. Ne volim da idem ni kod koga, onda se oni boje, ko me primi, znate. Ja razumem i njih, nije njima svejedno tamo bilo sve to ostaviti, oni su tamo vekovima živeli kao mi ovde, znate.

– Vi ako pitate Hrvate, kazaće da je iseljeno mnogo više, mi vam kažemo da je to trista porodica. To znači da je otišla velika većina i da je odnos snaga u procentima mnogo povoljniji sada za Srbe nego što je bio prije godinu dana.

– Bilo je tu svega. Hrvati tamo, Srbi ovamo i ne daj bože nekog napetog stanja. Pa ona dvojica što su onog zaklali su mirno sedeli i čekali, kao da su još preko, kao da je to u redu.

Svetlana Lukić:
Prenošenju njegovog suđenja je prethodila kampanja Radikalne stranke da RTS to treba da prenosi i onda je upravni odbor RTS-a doneo tu odluku.

Vera Marković:
To je trebalo da bude pobeda Srpske radikalne stranke i deo predizborne kampanje. Meni se čini da je tu došlo do bumerang efekta, odnosno da će se tu čuti previše strašnih stvari koje će biti dokumentovane. Čini mi se da će njihov rejting pasti, da će se ljudi distancirati od njih, jer rejting Srpske radikalne stranke pre svega raste na njihovim obećanjima da će se boriti protiv kriminala i korupcije u Srbiji. Ta retorika je njihov glavni oslonac kod njihovih birača, a ne ratna retorika i podsećanje na ono što se događalo kada je Šešelj bio predsednik stranke. Dakle, čini mi se da će Srpska radikalna stranka doživeti pad, odnosno da ne postoji niko ko će sada prvi put čuti za zločin u Voćinu, na primer, i reći – E, ovo je pravi čovek i za njega ću da glasam.

Svetlana Lukić:
Jeste, ali pod uslovom da se ne dogodi da baš kada budu govorile žrtve RTS-u ponestane novca za prenos.

Vera Marković:
Najveći problem neće biti da li će RTS prenositi svedočenja svedoka optužbe. Pitanje je da li će ih biti, koliko će ih biti i koliko će biti spremni da govore. U medijima nije objašnjeno zašto je Šešelju bilo zabranjeno da prima posetioce i zašto su se i porodične posete odvijale pod nadzorom sudske straže. Ne pominje se uopšte da je njegova supruga iznela spisak mogućih svedoka i da su na njih vršeni pritisci, da im je prećeno. Ovo što se dogodilo novinaru Dejanu Anastasijeviću je sigurno povezano s tim ili sa slučajem Jovice Stanišića. U svakom slučaju, domaće službe bezbednosti ne brinu o potencijalnim svedocima, nego mnogo više brinu o miru Šešelja i Stanišića. To je nešto što treba da uznemiri svakoga u Srbiji, da je neko ko je počinio zločine ili je optužen za činjenje zločina zaštićen kao beli medved, a da su svi koji o tim zločinima žele da govore predmet slobodnog lova.

Dokumentarni materijal iz Vukovara

Saša:
Iz Niša, četnička stranka, Šešeljeva stranka, ako ste čuli. E, mi oslobađamo, a JNA ništa. Ljudi, oni samo artiljerijom biju, a mi smo vod koji čisti, udarni vod i ginemo, juče sam pet drugara izgubio kod mene. Sad ćemo polako Osijek, Vinkovce da čistimo, sve. Zagreb je isto veliko uporište ustaša.

Svetlana Lukić:
A šta ti je ovo?

Saša:
Ovo? Šta misliš, za šta služi? I ovo? S tim ubijam isto, a zadužio sam i snajpersku pušku, snajperista sam.

Svetlana Lukić:
Je l' niko nije imao primedbe što nosiš ovo?

Saša:
Ne, ne, svi smo ovde naoružani, mora, to je preka potreba.

Svetlana Lukić:
Koliko misliš da si ubio ljudi do sada? Pitam onako, ne moraš da kažeš.

Saša:
To se nikad ne govori. Na primer, evo, sinoć sam imao noćne more, jednog sam ubio, sanjao sam ga.

Svetlana Lukić:
Ne znam, možda sam ja... ali ubiti nekog puškom i nožem nije isto.

Saša:
Nije. Mora se vratiti istom merom, ili ćemo mi da nestanemo ili oni, Srbi ili Hrvati.

Vera Marković:
Najavljen je skup neonacista u Pragu, na kome će neonacisti iz čitavog regiona da prošetaju kroz jevrejski geto. Dopada mi se reakcija češkog društva i češke države. Svi su vrlo složno ustali protiv toga,

javno, ne plaše se da će zbog toga što su antifašisti biti optuženi da su komunisti ili tako nešto, kao što se kod nas događa, nego su vrlo ponosni na svoj antifašizam i napraviće živi zid oko geta da ne bi dopustili neonacistima da prošetaju kroz geto. To je nešto što me ponese, oduševim se kada vidim da i država reaguje na pravi način i da je društvo aktivno i živo, a ne umrtvljeno kao kod nas. Kao ona zmija koja gleda žabu, nas gleda taj problem Kosova i mi ne smemo da mrdnemo i ne smemo ni na šta da reagujemo. Ovi momci u Novom Sadu su se okupljali da bi kao dali podršku kosovskim Srbima i mi onda ne smemo da reagujemo, jer, zaboga, oni su naši i bore se za naše ciljeve. To je sve tako izvrnuto, tako nenormalno. Oduševi me kao dašak svežeg vazduha kada vidim da ljudi sasvim normalno i prirodno, kao pravi Evropejci, ustanu i ne daju neonacistima da se pojave u njihovom gradu i ostvare svoje namere.

U periodu ove nove vlade su se dosta grubo urušile institucije i to pre svega zbog osionog delovanja ministara, pre svega tih raznih Bubala iz DSS-a. Ljudi koji pokazuju takav prezir prema institucijama ne smeju da budu u vladi. Oni sede u vladi i preziru institucije države koje je ta vlada osnovala, kao što je Savet za borbu protiv korupcije. Ni u vreme Miloševića nije bilo tog prezira, on je sam pravio svoje institucije i ritualno je pokazivao poštovanje prema njima, jer su tamo sedeli njegovi ljudi. Ovi su napravili neke institucije da bi imali te ukrase oko vlade, znači postoji antikorupcijski savet, savet za sukob interesa, sve to postoji, ali mi ignorišemo sve što oni kažu, polemišemo s njima, deremo se. Postoji jedna ohrabrujuća inicijativa ministarstva pravde, u vezi sa suđenjem Ilarionu i Pahomiju. I videla sam jednu predstavnicu ministarstva pravde u nekoj od tih polemika na televiziji, u kojoj je ona rekla da oni vrlo ozbiljno rade reviziju svih sudskih procesa, proveravaju šta je zastarelo, šta nije, koliko toga ima u kom sudu. Ukoliko to bude ostvareno, to će dati ogromnu sigurnost građanima. Ona predsednica Vrhovnog suda uvek kaže – Mi smo autonomna institucija, a ta institucija ne polaže računa društvu i užasno loše prolazi po statistikama ministarstva. Takvo sudstvo nema pravo na autonomiju.

Svetlana Lukić:
Prvo je to bio samo Velimir Ilić, ali onda su jedan za drugim mnogi počeli da se bahato ponašaju. Slušam danas izjavu iz Niša, povodom epidemije žutice u drugom po veličini gradu u Srbiji, u kojoj se kaže da

to nije epidemija, jer epidemija ne postoji dok je ministar zdravlja ne proglasi.

VERA MARKOVIĆ:
Otkako je formirana ova vlada, mi vidimo to bahato ponašanje, uz taj nervozan ton, to – Šta me pitaš, valjda znam šta radim, ili – Dok ja nisam rekao to ne postoji. I to je deo urušavanja institucija, znači, postoji nešto što je služba zdravstvene zaštite u Nišu, ona radi svoj posao, ona signalizira epidemiju, pa onda ministar zdravlja kaže – Imamo epidemiju u Nišu. Oni sve to ignorišu, postoji samo ono što postoji u vladi. Deo toga je novogovor uveden još za vreme prve Koštuničine vlade. Ljudi iz DSS-a kažu – Narodna skupština Republike Srbije, ne mogu da kažu skupština, svi znaju koja je. Ili kažu Vlada Republike Srbije, kao da će, ako kažu samo vlada, ona izgubiti snagu ili ugled. Taj novogovor, koji je sve kabastiji, pompezniji i pretenciozan, u stvari krije užasnu prazninu naših institucija.

SVETLANA LUKIĆ:
Svaki put kada prođem ulicom Kneza Miloša nerviram se zbog zastava okačenih na zgradi vlade. Juče sam ih izbrojala petnaestak.

VERA MARKOVIĆ:
Treba proveriti tendere za nabavku tih zastava, možda je to razlog. Naravno, ne mislim da je to, mislim da je to ona pompeznost *Titanika* i što je veća praznina, to je više pompeznosti i više patetičnog i zvekećućeg oslovljavanja svega i svačega.

SVETLANA LUKIĆ:
Od cele države je napravljen zverinjak, oni rade šta god im padne na pamet, kradu koliko im padne na pamet, a onda je to poruka građanima da se i oni snađu.

VERA MARKOVIĆ:
I onda snažni tipovi kao što je Mišković vode svoju politiku, za koju traže i dobijaju podršku vlade. To vidimo po prisustvu ministara iz Demokratske stranke i DSS-a na otvaranju *Delta* sitija.

SVETLANA LUKIĆ:
I Dobrice Ćosića.

Vera Marković:
Taj snimak je zanimljiv i trebalo bi se zamisliti nad njim. U međuvremenu, oni pišu strategije za rešavanje raznih problema koje postoje samo na papiru. Čula sam za strategiju borbe protiv siromaštva, pri čemu je u budžetu predviđen samo deo novca potrebnog za izvršavanje te strategije. Strategije koje nemaju podršku u budžetu nisu ozbiljne, operativne strategije. Ne vidimo da postoje ciljevi, fazni ciljevi i politika vlade.

Svetlana Lukić:
Kada je skupština potvrdila sporazum o readmisiji rekli su da u zemlju treba da se vrati pedeset hiljada ljudi. Šta ćemo s pedeset hiljada ljudi?

Vera Marković:
To je jedan grad.

Svetlana Lukić:
Kada su se vratili neki Romi iz Nemačke s decom koja su se tamo već bila integrisala, našli su se bukvalno na ulici. Ovde govorimo o pedeset hiljada ljudi, a oni ne znaju ni šta će s nama. I mi smo im višak.

Vera Marković:
Jedan od njih juče kaže javno na nekoj od televizija da mi ne možemo tim povratnicima da damo prednost u zapošljavanju samo zato što su došli sa Zapada. A u sporazumu o readmisiji stoji naša obaveza da se pobrinemo za to da ti ljudi imaju gde da stanuju, da se zaposle, školuju decu, da im obezbedimo zdravstvenu brigu. Ne vidim da se bilo šta tu rešava, osim što se Mađarima natura da će oni dobiti svoj deo Roma, jer ih nemaju dovoljno. Svi problemi koji se pojave uznemire vladu i ona besno reaguje i gleda koga će da opali tim problemom u glavu. Eto, Mađare ćemo tim Romima u glavu, pa neka vide kako je to.

Sećam se borbe za porodični zakon, kada smo obilazile razna mesta, razgovarale sa ženama, govorile o prednostima tog zakona. Lobiranje je bilo dosta teško i kada je zakon usvojen, našoj sreći nije bilo kraja. Sada je prošao jedan period primene toga zakona i vidimo da je ogroman broj nasilnika kažnjen samo uslovno. Prva statistika o primeni tog zakona je poražavajuća. I pored toga što su centri za socijalni rad i sudska veća prošli obuku o primeni porodičnog zakona, oni i

dalje pokušavaju da budu medijatori između dvoje, od kojih je jedan nasilnik, a drugi žrtva, da se njih dvoje dogovore da očuvaju porodicu. Oni i dalje ne vide da je nasilje prema detetu najveće zlo ovog društva. Oni i dalje ne primenjuju zakon koji je napravljen tako da se prvenstveno štite dečja prava, nego i dalje štite prava odraslih i na konzervativan način štite porodicu nastojeći da je održe pod svim mogućim uslovima, insistirajući na tome da treba da postoji kontakt deteta i nasilnika. Duh toga zakona se ruši već na sudu.

Ja se bojim spontanih, pod znakom navoda, nereda, pre svega na jugu Srbije i u Kosovskoj Mitrovici. Predsednik vlade tvrdi da će Kosovo ostati srpsko i uverava te ljude da će se pregovori završiti pozitivno. Oni koji mu veruju će doživeti ozbiljnu traumu. Srećom, tih ljudi je malo. Bojim se izazvanih nemira, kao što su bili oni u kojima je paljena džamija. Bojim se da će i ovog puta biti tako.

Svetlana Lukić:
Bila je ovo Vera Marković iz Socijaldemokratske unije, koja je bila poslanica u skupštini Srbije. A prošle nedelje u Sarajevu je organizovana promocija Peščanika*, na kojoj su govorili Teofil Pančić i gospođa Latinka Perović. Domaćin nam je bio Senad Pećanin, glavni i odgovorni urednik nedeljnika* BH dani*.*

Senad Pećanin:
Dugo srpski zvaničnici nisu povezivali ni na koji način rješenje statusa Kosova s položajem Bosne i Hercegovine, međutim svjedoci smo u zadnje vrijeme da oni dovode u vezu status Kosova s teritorijalnim integritetom Bosne i Hercegovine. Koliko to pitanje zabrinjava građane Bosne i Hercegovine, ja sam otkrio prije tri večeri, kad me moj dvanaestogodišnji sin po dolasku iz škole, pitao sasvim ozbiljno – Tata, hoće li biti rata? Šokirao sam se, pa kažem – Neće, sine, naravno, otkud to pitanje? Kaže – Drug mi je rekao. Dakle, zaista, kako vi vidite, koji će biti dalji pravci odnosa Beograda prema Bosni i Hercegovini u kontekstu rešenja statusa Kosova?

Latinka Perović:
Povezivanje pitanja Bosne i Kosova je postalo paničnije kako se primiče kraj pregovorima i što je izvesnije kakvo će to rešenje biti. Ali ja ne mislim da je režim koji je sada na vlasti u Srbiji od toga ikada odustajao. On je prema Republici Srpskoj sve vreme vodio politiku koja

ima za cilj da stvori faktičko stanje koje će jednoga dana postati i stanje de jure. To je ignorisanje realnosti, jer Bosna je nezavisna država i nikakav referendum ne može odlučivati o njenoj sudbini. Srbija je veoma zapuštena zemlja u kojoj ne funkcionišu institucije, koja je veoma udaljena od svakog pojma pravne države. Imate jedno vrlo teško stanje u zemlji, nesporazume sa svim susedima, neugašene teritorijalne pretenzije. Šta može biti rezultat? Nikakav rat, Srbija za njega nema snagu. Može doći do izvesnog unutrašnjeg haosa, čiji bi cilj bio uklanjanje kritičkog dela društva. Cilj je proizvesti veliku ravnodušnost društva i strah od toga šta se može dogoditi. I to što pita vaš dvanaestogodišnji sin, pitaju i mnogi ljudi u Srbiji, jer su se već navikli na atmosferu neizvesnosti, rata, nepredvidljivosti svojih političkih zastupnika. Političke stranke se u ogromnoj većini drže velikodržavnog programa i ne prikrivaju da evropeizacija nije više od retorike. Ja mislim da je ta politika doživela faktički slom upravo sada, otvaranjem pitanja Bosne. Evropi je postalo jasno da teritorijalne pretenzije Srbije, iako je iznurena, iako je platila tako strašan ceh, još postoje. Ne vidim da je neko u Srbiji spreman da učestvuje u petom ratu, ali očekujem unutrašnji haos i propadanje koje može biti vrlo opasno i za stabilnost celog regiona.

Demokratska maska je pala s kleronacionalističkih lidera. Jasno je da je njihov cilj ta velika država, bez obzira na to kako će se u njoj živeti, lečiti, školovati. Kosovo je fiks-ideja i vi ne možete ni o čemu drugom govoriti, ne možete tako reći disati, ne možete održati izbore, proveriti volju birača, dok ne rešite pitanje Kosova.

Dokumentarni snimci iz Sarajeva

Svetlana Lukić:
Koliko u Bosni i Hercegovini ima Srba? 33-34 odsto, a drže 60 i nešto procenata teritorije.

– Hoćeš da ti kažem kako je to? Zato što smo mi naučili da bude ispred naše kuće bašta, sto, stolica, da se može sjesti fino, popiti, a onaj je naučio kuću na kuću i ono zemlje što ima malo nekome da proda, da bi bile kuće načičkane. Nema kraja dok neko ne bude vojnički pobijeđen.

– Dok ne sravnimo Sarajevo.

– Kad vidimo Sarajevo poravnato...

Svetlana Lukić:
A gde će oni?

- Kao Kurdi.

- Ne nastojim da uvrijedim nikoga tamo, ali kad dođem u tu Srbiju ja se ne osjećam kao Srbin, nego se osjećam kao Bosanac i mene će čitavog života proganjati: Bosanac, Bosanac. Ja nisam Bosanac, ja sam Srbin.

- Evo, izgleda da ćemo da počnemo.

Svetlana Lukić:
Šta ćete da gađate to?

- Gađamo njihove ciljeve.

Svetlana Lukić:
Čije ciljeve?

- Njihove ciljeve, odakle nas svakodnevno gađaju. Evo, već smo počeli. Još jedna, idemo!

Svetlana Lukić:
A šta gađate? Je l' znaš šta gađaš sad?

- Znam šta gađam, njihova neprijateljska uporišta, odakle nas svakodnevno tuku snajperom, mitraljezima i tako dalje, njihove transportere gore i to.

Svetlana Lukić:
Čula sam da ste juče i prekjuče gađali i imali uspeha.

- Mi svakodnevno ostvarujemo uspjeh na našem planu, uvijek i svakodnevno pogađamo prave ciljeve.

Svetlana Lukić:
Koliko imaš godina?

- Ja imam dvadeset godina.

Svetlana Lukić:
A ovi tvoji ortaci?

- Moji ortaci, ovaj ima devetnaest, osamnaest, sedamnaest, imali smo jednog momka od četrnaest godina, tu je u stalnoj ekipi.

???

Svetlana Lukić:
A u međuvremenu, čime se bavite, kako se zabavljate?

- Zabavljamo se tako što idemo na liniju, malo pucamo, nonšalantno to radimo.

- Ovdje u Dobrinji, gore, imam jednog prijatelja koji je išao sa mnom u razred, baš mi je crtao grafički u četvrtom razredu da bih prošao, da ne bih ponavljao taj četvrti razred na popravnom ispitu. Toliko smo dobri prijatelji bili i ne znam, on je sad u njihovoj, ja sam u ovoj srpskoj vojsci. Ne znam. Smatram da ima dosta dobrih ljudi među njima. Kao što sam rekao, neću tim mislima da se opterećujem, jer i oni će postati s vremenom nacionalisti i tako, ako već nisu postali. Prije rata, djevojka mi je muslimanka bila, otkako se zaratilo nisam se čuo s njom, mislim da se nikad više neću vidjeti s njom. Mislim da se i ne želim vidjeti s njom i da to neće biti moguće poslije rata. Ne znam, mislim da nema života s njima više.

- Plašim se, bogami, puca, to me strah, još mi dodijalo, bolan, ovdje, dosadilo više. Stvarno, već je dva mjeseca.

Svetlana Lukić:
Šta radite ovde, kako provodite dane?

- Ništa, malo onako hodam bez veze, šetam, izađem, ubijam dosadu.

Svetlana Lukić:
A čega se plašite najviše, da li snajpera, granata, čega?

- Pa svega, i pucanja ovog snajpera, može me metak u glavu, u tome je stvar.

Bojan Bajić:
Evo, da se predstavim, ja sam Bojan Bajić, dolazim iz Ruda. Inače, Rudo je jedno malo mjesto na granici Bosne i Srbije. Da, Prva proleterska. Inače, stalno slušam *Pešćanik*, iz nekog razloga u Rudu ja *Pešća-*

nik mogu da uhvatim samo u svom golfu iz 1986. godine, tako da me vrlo često vide kako se vozam kroz Rudo i slušam neke emisije na B92. Ono šta ja hoću sad da pitam, jeste neka misterija vezana za Zorana Đinđića. Mi znamo da većinska Srbija povezuje pitanje Kosova i Bosne, mi znamo da se apsolutna većina u Republici Srpskoj nada i želi, povezuje to pitanje, međutim, aj'mo biti iskreni, ipak je to pitanje prvi povezao Zoran Đinđić. I u stvari pred samu smrt Zoran Đinđić se počeo baviti pitanjem Kosova i on je u stvari, po meni, otvorio to pitanje kada je rekao da pitanje disolucije Jugoslavije mora ići po principu administrativnih granica ili po etničkom principu. I on je tad vrlo jasno mislio da ako Kosovo dobije nezavisnost po etničkom principu, da je to pitanje onda otvoreno i u Bosni i Hrvatskoj i Sloveniji i da se onda mora ponovo vratiti na početak pitanja disolucije Jugoslavije. Dakle, ako Kosovo riješimo na etnički način, aj'mo sve na etnički način. Kao netko tko sluša *Peščanik*, netko tko podržava tu Srbiju, ja sam Srbin iz Bosne koji podržava Bosnu i Hercegovinu, razumijete, netko tko je podržavao Zorana Đinđića, netko tko se uzdao u Zorana Đinđića, pitam se što je on u stvari mislio kad je to rekao. Šta bi se desilo da Zoran nije poginuo? Da li bi Zoran došao u ovaj ćorsokak u kojem je Milorad Dodik sad? Eto, ja bih volio neku vrstu komentara na ovo pitanje.

Latinka Perović:
Mi smo proveli dve i po godine radeći jedan zbornik o Zoranu Đinđiću i ja mislim da sam za te dve i po godine pročitala apsolutno sve što je Zoran Đinđić napisao. On se lomio između politike i filozofije, osamdesete godine su ga prelomile da se angažuje. On je bio čovek revolucionarnog instinkta, bio je moderan čovek, dublji nego što je smeo da pokaže sredini, bio je i čovečniji nego što je smeo da pokaže, ali u Srbiji je nacionalizam totalan, nema ničeg drugog osim rešenja tog istorijskog pitanja stvaranja srpske države, ujedinjenja srpskog naroda. Neko ko to nije hteo da radi bio je prinuđen da deluje u okruženju koje želi da promeni, a morao se mnogo truditi da na to okruženje liči. I on je preuzeo taj neverovatni rizik u politici, što govori da nije bio običan političar, nego čovek od većeg formata. Postoje dnevničke beleške Dobrice Ćosića, koji kaže da je duboko razočaran Zoranom Đinđićem kao premijerom, kaže – On je sledio mene, a sad me je izdao na srpskom pitanju. Imate njegov brzi sukob u DOS-u s legalistima koji su protivnici reformi, imate njegov tako reći minimalan uticaj u biračkom telu, oko sedam odsto. Zašto je to tako? Iz prostog

razloga što je on imao jedan jedini cilj, za koji ne veruje da može da bude ostvaren, a to je da Srbiju konačno, kako on govori, prikači za evropski voz i da time učini kraj njenom mitu o velikoj državi, da učini kraj mitu o ujedinjenju, o prirodnim granicama za koje niko ne zna gde se tačno postavljaju.

Kada ga čovek pažljivo čita, onda u njemu vidi svu protivrečnost kraja dvadesetog veka u Srbiji, vidi njegovo razumevanje vremena. On je gotovo na prevaru hteo Srbiju da uključi u taj evropski trend i u tom smislu je bio malo naivan, što su njegovi protivnici vrlo dobro osetili. On je znao da će ga na pitanju Kosova i Bosne zaobići srpski nacionalisti, da će oni to inicirati, i on predlaže za Kosovo čitav niz varijanti, ali pre svega on predlaže početak pregovora. On uspostavlja veze s Bosnom, on tumači u svojim tekstovima i Pale i tog vola, kada je pokušao da učestvuje u tom miljeu, koji je tako reći totalan u Srbiji devedesetih godina, tu se ne treba zavaravati. On je hteo da taj milje iznutra otvori, a kao strategiju sve vreme imajući vezivanje Srbije za Evropu. Ja čak ne mislim da je on smatrao da je politika njegov dugoročni cilj, da će se on time stalno baviti, jer izvorno je bio filozof i u tom smislu zaista tragična pojava u srpskoj politici. Ono po čemu on ostaje gotovo jedinstven jeste podvlačenje crte u odnosu na politiku rata, ratnih zločina i isporučenje Miloševića. Mi možemo reći da je to praktično uradio sam Zoran Đinđić. On je jednostavno došao na sednicu srpske vlade i rekao – Mi za pet minuta moramo isporučiti Miloševića. Bez te njegove rešenosti mi bismo se još dublje mrcvarili, bili još srećniji što je Međunarodni sud pravde rekao da mi nismo počinili zločin, ali da smo znali za zločin i mogli da ga sprečimo. Još bismo se više natezali da li uopšte da donesemo u srpskom parlamentu rezoluciju o tome da nije trebalo za četiri dana ubiti osam hiljada ljudi i da li je genocid kada se nešto takvo planira.

On je prešao tu kritičnu tačku u Srbiji, za šta je platio vrlo visoku cenu, a mi smo ostali negde na pola puta, slabeći tu energiju i udaljavajući se od tog racionalnog procesa, od tog normalnog bilansa svega što se tu zbilo, od nekog, ako hoćete, kajanja. Vrlo često se dešavaju ta međusobna izvinjenja. Moram da vam kažem da ja nikakav značaj tim izvinjenjima ne pridajem. Za mene su ona politička, kurtoazna, tu nema kajanja, tu niko ne misli o žrtvama, a svako pominje Vilija Branta. Vili Brant je kleknuo, ali kada? Kada je Nemačka došla do nove istočne politike, kad je već postala liberalna, vodeća ekonomska sila u Evropi, tad je on to uradio. To je samo simbol za jednu već pro-

menjenu politiku, a ovo su neki simboli za istu politiku i za mene su oni cinični i uvredljivi za žrtve i svakog čoveka zdravog razuma. Mislim da je Zoran Đinđić u tom smislu vrlo jasno rekao – Slušajte, sve demokratske zemlje sveta su se saglasile da se osnuje Međunarodni krivični sud u Hagu, pa ne možemo mi biti protiv sveta, mi ne možemo dovoditi taj sud u pitanje, a računati na kredibilitet. Što se mene lično tiče, citiram ga – Ja nikada neću odobriti nijedan ratni zločin. Srbija se njega hvata kao simbola, kao čoveka nade, kao nekoga ko je pokušao da je vrati u svet, ali mislim da je njegova pojava mnogo dublja i ja bar nisam u stanju da prihvatim laki sud o njemu. I danas nema odbrane Zorana Đinđića u tom smislu.

Znate šta? On je simulirao tu energiju Srbije, on je znao da je energija u Srbiji jako istrošena u ratovima, da je društvo devastirano, da je društvo postalo ravnodušno čak i prema sebi. Uslovi u kojima on pokušava da nešto učini su nemogući i zato kod njega razlikujem strategijsku od taktičke strane. Zato je on došao u tako okrutan sukob sa svojim partnerima u Demokratskoj opoziciji Srbije. On je znao da je Srbija bila toliko kontaminirana nacionalizmom i ratnom politikom da je tu moglo da se računa samo s drugim nacionalistom, koga će on, verovao je, uz podršku društva nadigravati, uravnotežiti. I zbog toga je tako brzo usledila njegova egzekucija. On je govorio – Mi smo potpuno sami, na svojoj strani nemamo ništa osim istorijskog procesa. Istorijski proces je na našoj strani, jer su integracije duh vremena. Mi Srbi volimo da žalimo za svojim velikim ljudima onda kada ih više nema. To je političko ubistvo par ekselans. Sudski proces je pokazao veliku ravnodušnost državnih organa, trajao je četiri godine i završio se prilično skandalozno. Čovek se pita ko je sve u to umešan, koliko smo mi zatrovani tom politikom zločina, ne samo prema drugima, nego i prema vlastitom narodu i ljudima.

Svetlana Lukić:
Slušate Dejana Ilića iz izdavačke kuće Fabrika knjiga.

Dejan Ilić:
Dve stvari su mi vrlo zanimljive. Ne mogu da se ne smejem, a i nije za smejanje, ovome s Hongkongom i Kosovom. Znaš šta mi se čini da je tu problem? Ljudi koji predstavljaju ovu državu u tim razgovorima navikli su da nama mogu da kažu šta god hoće i da nema nikakvih posledica. Oni više nemaju kontrolu nad onim što izgovaraju, jer smo ih

mi navikli da ne reagujemo na gluposti koje oni izgovaraju. I pošto su izgubili orijentire, oni odlaze napolje ne shvatajući da to nismo više mi kojima se obraćaju i onda izgovore stvar koju su izgovorili – Mi hoćemo da model Hongkonga bude rešenje za status Kosova. Tu stvar ne smeš da izgovoriš, jer kad uporediš te stvari, to otprilike izgleda ovako – Kosovo je Hongkong, dakle, izuzetno bogata, sposobna privreda koja je u stanju da samu sebe održava, a Srbija je Kina, dakle, velesila koja ne pregovara ni s kim. Kina je tada rekla – To je, bre, naše, kraj, tačka. Dakle, Kosovo kao samoodrživa ekonomija koja ostvaruje ogromne prihode i Srbija kao velesila koja zapravo i ne pregovara, nego koristi svoju moć da bi nametnula ona rešenja koja njoj najviše odgovaraju. Cela ta stvar je groteskna, ti se pozivaš na rešenje Hongkonga kao na nekakav princip iza kojega zapravo stoji puka sila, a iz pozicije Srbije koja nema više nikakvu moć i prosto je smešna kao država. Ne znam kako su reagovali ljudi kojima su oni to izgovarali. Verovatno su to ljudi obučeni da se ne smeju u lice onome koji izgovara gluposti. Da su to rekli nama, mi bismo odmahnuli rukom, ali očigledno da i mi više ne treba da odmahujemo rukom i da treba da im govorimo – Ej, pa nemojte da pričate gluposti. Ne zbog nas, navikli smo mi na vaše gluposti, nego da se ne brukate napolju, jer očigledno više ne znate šta izgovarate. Prihvatio bih da oni kažu – Pa i ovo što se nama nudi je apsurdno, mi smo na njihov apsurd odgovorili našim apsurdom. U redu, to je fina ironija, pa ko razume, razumeo je i ja bih bio zadovoljan tim objašnjenjem.

Ovo što se dešava u Bosni i Hercegovini je ista stvar. Mehanizmi u Bosni i Hercegovini su napravljeni tako da nijedna etnička grupa ne može da bude preglasana, jer se ispravno zaključilo da će svaka situacija u kojoj dve grupe mogu da se ujedine protiv treće biti iskorišćena. Šta se, međutim, dogodilo? Neko je te mehanizme iskoristio da opstruira rad tih tela. Dakle, ti napraviš mehanizam da niko ne može da ugrozi nijednog od aktera u donošenju odluka i ti želiš dobro svakome od ta tri aktera, ali onda svaki od ta tri aktera te mehanizme iskoristi ne da bi se zaštitio od druga dva, nego da bi osujetio i ono što bi išlo u korist svima. I onda ljudi kažu – Čekaj, mi imamo nefunkcionalna politička tela koja ne mogu da donesu nijednu odluku zato što ljudi namerno koriste mehanizme zaštite da bi ometali svaki rad. Kada su im uzeli igračku, oni kažu – Vratite nam igračku. I ja mislim da je opasno napraviti mehanizme odlučivanja koji će voditi tome da se dvoje udružuju protiv trećeg. To je za Bosnu i Hercegovinu katastrofa, ali nekako se mora naučiti ta lekcija. Ako si zloupotrebio nešto što

te je štitilo, moraš biti kažnjen. I mi sad imamo tu situaciju u Republici Srpskoj i veoma je zanimljivo kako se sad cela priča digla na načelni, principijelni, moralni nivo. To je sada napad na Republiku Srpsku. Pa nije, nego je Republika Srpska napala neka politička tela, pa joj se to vratilo kao reakcija. I kad bi se taj kontekst tako postavio, onda ne bismo pričali o tome kako neko mrzi Srbe. Ne, oni su hteli da ih zaštite, ali su to Srbi zloupotrebili, pa su oni rekli – Nećemo više da vas štitimo i kraj. Sve to ludački podseća na početak devedesetih. Pobogu, prošlo je toliko godina, pa jesmo li nešto naučili?

Dobili smo nacrt zakona o kulturi, koji je pravljen s pretpostavkom da je srpska kultura ugrožena i kako moramo svim sredstvima da je štitimo. Taj zakon bi mogao da funkcioniše u devetnaestom veku, kada se država formirala i zaista bila ugrožena sa svih strana. Oni su probali da taj zakon osavremene na jedan genijalan način. Na početku postoji član koji kaže – Svi pojmovi koji se koriste u muškom rodu važe i u ženskom rodu. I to je njima uvođenje politike rodne ravnopravnosti u zakon o kulturi. Tu se sve vreme govori o nacionalnoj kulturi kao proizvodu kolektiva. U tom zakonu nigde nema pojedinca, građanina. Tu se kaže – ministarstvo kulture će imati zadatak i da čuva kulture nacionalnih manjina u Srbiji, ali onda odmah ide – ministarstvo kulture ima zadatak da čuva srpsku kulturu na onim teritorijama gde žive Srbi u susednim državama i gde su oni manjina. Znači, Srbija je fina država i nacionalne manjine u njoj nisu ugrožene, ali Srbija je okružena zemljama neprijateljima, gde su Srbi ugroženi i mi odavde moramo da ih branimo. Time si rekao da su te države loše, da one ne misle o svojim nacionalnim manjinama i da su one naši neprijatelji. Imam jedan kontraprimer. Mađarsko ministarstvo kulture nema nikakav program kojim pomaže Mađarima u Srbiji. Još jedna stvar, ovde se priča o dvojnom državljanstvu. U Mađarskoj je bio referendum na kojem su ljudi glasali za to ili protiv toga da li Mađari koji žive izvan Mađarske mogu da imaju automatsko pravo na dvojno državljanstvo. Ljudi su izašli na referendum i rekli – ne. Zanimljivo je i to što je na sajmu knjiga gostovao izdavač iz Hrvatske i imao mesto u areni obezbeđeno isključivo za domaće izdavače. To je srpsko kulturno društvo *Prosvjeta* iz Zagreba, čiji predsednik je pomoćnik ministra kulture Hrvatske. To znači da ovde nije dominantan državni princip, nego etnički. Onda vidiš da je to ista ona logika koja je govorila da svi Srbi moraju da budu u jednoj državi, na jednoj teritoriji koja će uspešno da ih štiti od svih okolnih naroda koji im žele samo zlo i ništa drugo. Još jedan primer sa sajma, *Prosvjeta* je imala

mesto u areni, ali prištinska *Rilindija* nije. Po svemu što mi u ovom trenutku govorimo ona pripada državi Srbiji. Dakle, ako ništa drugo, oni su morali da dobiju poziv da učestvuju na Sajmu knjiga, pa neka oni taj poziv odbiju, pa ti odeš u Beč na pregovore i kažeš – Mi se trudimo da ih integrišemo u naše društvo, ali oni odbijaju, pa ne možete ih nagraditi za odbijanje. Ali čime mi pokušavamo da ih integrišemo, šta je to što mi njima nudimo? Nudimo im da budu Hongkong. I ja bih voleo da budem Hongkong, ali znaš, to je druga priča. I *Glas srpski* iz Banjaluke je bio na mestu na kojem treba da budu samo domaći izdavači, ali se ne sećam da je tu bila ijedna izdavačka kuća vojvođanskih Mađara. Da li mi njima time kažemo da oni idu na sajam knjiga u Mađarskoj, pa neka tamo izlažu, šta će nam ovde? Ali oni ne idu tamo, jer nemaju taj mehanizam, jer je Mađarska država koja drugačije funkcioniše.

Koliko god bio mali budžet za kulturu, s obzirom na to koliko se u Srbiji uopšte radi i koliko se ljudi bavi kulturom, ja mislim da ima i viška sredstava. Ima raznih primera kako se ta sredstva troše i zašto ih nema dovoljno. U izveštaju ministarstva od prošle godine piše da je sto četrdeset miliona dinara potrošeno za otkup knjiga u 2006. godini. Istovremeno se raspisuje konkurs za 2007, da se otkupe knjige iz 2006. Dakle, ministarstvo samo poriče da je uradilo otkup u 2006, ali stoji izveštaj da je sto četrdeset miliona dinara potrošeno za otkup knjiga. Poslednji otkup bio je 2005. godine i tada je potrošeno četrdeset pet miliona dinara. Znači, ovo je tri i nešto više puta od toga. Ti se pitaš gde je taj novac, pošto otkupa nije bilo, a oni kažu – Ne zna se. Četiri miliona dinara je odvojeno za to da se ove godine ode na sajam u Frankfurtu, da se predstavi srpsko izdavaštvo. Nije se išlo na sajam u Frankfurtu i taj novac nije potrošen za to. Kada se pitalo šta se dogodilo s tim novcem, oni su rekli – Ispitaćemo. Šta će da ispitaju? Da bi se novac odobrio, on prolazi tri instance. Kako može da nestane četiri miliona dinara? To je jedan način kako se odliva novac. Drugi način je kada odobravaš sredstva i institucijama koje su na budžetu, recimo poput Filmskog centra Srbije. Njima je odobreno onoliko novca iz budžeta koliko i za dva prosečna otkupa knjiga, da naprave deset knjiga. Oni te knjige nisu napravili. Ja sam dobio novac da u svojoj izdavačkoj kući objavim jednu knjigu i zakasnio sam, objavio sam je dva meseca kasnije i dobio sam pismo da hitno vratim novac. Ja ne znam, možda je Filmski centar Srbije takođe dobio pismo da vrati novac, ali nisam siguran. *Fabrika knjiga* je privatna kuća i meni može da se ispostavi taj zahtev, a ono je državna ustanova, oni se valjda iz-

među sebe ne diraju. Znači, to je drugi način, da se da novac za izdanja koja se ne realizuju. Treći način je da pomažeš državne izdavačke kuće koje već godinama zaredom dobijaju priznanja da su najbolji izdavači u Srbiji. To je genijalno. Imaš izdavačku kuću koja je državna i koja dobija novac direktno iz budžeta i još ima monopol na nešto što je najunosnije u izdavačkom poslu, a to je pravljenje udžbenika. Dobiješ novac da napraviš knjige, ti si jedini koji te knjige može da prodaje i onda dobiješ priznanje kako si najuspešniji. Međutim, ništa od ova tri načina toliko dramatično ne ugrožava taj budžet kao to da se preko kulturne politike vodi socijalna politika, jer od novca koji se izdvoji za kulturu devedeset odsto odlazi na plate ljudi koji su na ovaj ili onaj način zaposleni u državnim institucijama koje se bave kulturom. Pa su to ljudi koji rade u bibliotekama i raznim domovima kulture. Najveći broj tih institucija ne radi ništa i ti imaš ljude koji su nesrećni jer su te plate male, ali ti moraš da ih držiš, jer ne znaš šta bi radio s njima ako oni ne bi dobijali te plate. I onda ti vidiš da je kulturna politika kod nas vrsta socijalne politike, čiji je jedini cilj da se ljudima da nekakav novac da prežive, da ne bi bili nezadovoljni, a da je kulturna proizvodnja u desetom planu. To je problem, jer kada pogledaš koliko se ovde kulture proizvodi, novca ima i previše. Ali kada pogledaš koliko ljudi živi od rada u državnim ustanovama u vezi s kulturom, e, onda nijedan budžet nije dovoljan.

Moje dete pre neki dan čita knjigu *Orlovi rano lete* Branka Ćopića. Branko Ćopić je moj omiljeni pisac, ja sam bio presrećan kada sam video dete da to čita. Međutim, dete u jednom trenutku počne da plače – Ja ovo ništa ne razumem. Pazi, ne razumeš Branka Ćopića, po definiciji nemoguće. Kako, bre, ne razumeš? Pomisliš, jebote, glupo mi je dete. U čemu je problem, kako ne razumeš? Daj, nemoj da se glupiraš, to je jedan od naših najboljih pisaca, mora biti jasan, možda si umorna. Dete nastavi da čita, jer mora da pročita za školu, nije to veliko, to je sto i nešto strana, i čita i plače. Ja kažem – Daj, prekini da čitaš, nije stvar u tome da čitaš i plačeš, moraš da uživaš, treba da se smeješ, to je takav pisac. Ne, ne, ja ništa ne razumem, ja ne mogu. Ja kažem – Daj mi, majke ti, da pogledam tu knjigu. Pogledam knjigu. Sva JE u knjizi su pripojena reči za kojom slede i u svakoj desetoj rečenici u toj knjizi postoji slovna greška. I stvarno moraš da iščitaš svaku rečenicu dva puta da bi shvatio šta se u toj rečenici kaže. Kako je moje dete došlo do te knjige? Pa tako što je nastavnica u školi rekla da je to obavezna lektira i da to mora da se kupi u tom kompletu i deca su kupila komplet školske lektire i niko nije pogledao šta je unutra. Šta

se dogodilo, šta je posledica? Moje dete neće želeti da čita knjige, jer su knjige glupe i pune grešaka i ona ih ne razume i za moje dete Branko Ćopić neće postojati kao pisac. Ja mislim da je bitno da za moje dete Branko Ćopić postoji kao pisac, ali je škola oduzela Branka Ćopića mom detetu.

Da ne pričam o tome da na nekom drugom nivou imaš feleričnе obrasce za razumevanje sveta i naravno da ti onda neko kaže – Znate, Kosovo je Hongkong – i da nemaš nikakav problem s tim. Jer ako je neko odgajan unutar feleričnog sistema, on nema problem da izgovara felerične stvari. To može da se podiže na najrazličitije nivoe. Užasnut sam činjenicom da ovde ubijaju cele porodice, uđe i ubije celu porodicu, a to se posle pravda objašnjenjima – on je pozajmljivao novac, zelenašio je. Znači, mi živimo u društvu u kojem je senzacija za naslovnu stranu da je cela porodica pobijena, da bismo u narednih nedelju dana dobijali parče po parče objašnjenja zašto je to normalno i zašto tome ne treba da se čudimo. Zamislimo situaciju da se to dogodilo u Bosni i Hercegovini i da je kojim slučajem ubica bio Hrvat, da li bi to onda bilo normalno, šta bismo onda o tome mislili? Da ne pričam da se devedesetih godina događalo da su cele porodice bile pobijene i da smo mi mislili da smo na neki način od toga zaštićeni. Vidim direktnu vezu između onoga što se događalo devedesetih i ovoga što se događa danas u Srbiji. I u pravu su svi oni koji su govorili da će jednom to nasilje da se prelije, jer od onoga ko čini nasilje ne možeš se zaštititi u svom dvorištu. Mi sad to živimo i kako nam pomaže to što smatramo da je to normalno? Kulturni obrasci koji su stajali iza onoga što se događalo devedesetih očigledno i sada funkcionišu. Od toga da je normalno da neko poubija sve članove jedne porodice, jer se zaboga neko od njih bavio zelenašenjem, do toga da mi tražimo da Kosovo bude Hongkong, a Srbija Kina, nije dalek put.

Priča o radikalima ili priča o fašizmu u Srbiji je priča o ekonomiji u Srbiji i to je takođe nešto što se rešava na polju kulture. Kultura mora da ukaže na te veze. Fašizam nije ništa drugo nego strah od budućnosti, a osobe sklone fašističkim ideologijama su osobe koje su sklone da svoje strahove manifestuju agresivnim ponašanjem i da poziciju žrtve u kojoj sebe vide iskoriste kao legitimaciju za nasilje koje će činiti drugima, jer tako oni opravdavaju svoje nasilje. Mi smo ugroženi i moramo da se zaštitimo. Moj život je ugrožen, a ako je moj život ugrožen, ja imam pravo da ugrozim život drugog da bih se odbranio. Dakle, fašizam je čist strah od budućnosti. Šta generiše taj strah? Pa,

ne nekakav ideološki nanos, nego ga generiše jednostavna činjenica da kad završiš školu ti ne znaš da li ćeš se zaposliti ili ne, pa i ako se zaposliš da li ćeš biti u stanju da zaradiš dovoljno da preživiš. Pa i ako imaš dovoljno da zaradiš da preživiš, da li ćeš imati dovoljno za neki pristojan život koji si u jednom trenutku sebi zamislio? Razni ljudi se različito nose s tom neizvesnošću, ali postoje tipovi ličnosti koji u takvim situacijama pribegavaju agresiji, jer su uplašeni. Dakle, fašizam je manifestacija straha. Radikali i jačina radikala su takođe posledica straha, to je stranka koja na najbolji način artikuliše strah kojem su podlegli građani ove države. Zašto Demokratska stranka, Liberalnodemokratska partija, zašto G17 plus ne umeju da izađu na kraj s tim strahom? Pa zato što su se pokazali nesposobnima, sada mislim na Demokratsku stranku i G17 plus, da kada se nađu u poziciji da donose odluke, reše taj problem neizvesnosti. A zašto su ljudi u strahu? Zato što pamte tu nesrećnu Jugoslaviju, koja je ipak nudila neku stabilnost, pokazalo se lažnu, pokazalo se čak krvavo lažnu. Ali se ljudi sećaju da su imali živote u kojima je nešto bilo izvesno. Kako to da za radikale glasaju ljudi koji su nekada bili lojalni građani te socijalističke Jugoslavije, kada je ideologija radikala potpuno suprotna toj ideologiji socijalističke Jugoslavije? Pa to je vrlo logično, ljudi imaju očekivanja građena u toj socijalističkoj Jugoslaviji i sad su uplašeni, a radikali izlaze u susret tom strahu i daju obećanja koja ove ljude na neki način umiruju. I to je to.

Ja moram verovati da će građani biti dovoljno pametni da kažu – To što su stvari otišle do đavola ne znači da mi sad treba da izađemo i ubijamo jedni druge. Nemam drugu utehu za ono što bih mogao da očekujem na osnovu toga kako sada stoje stvari u Srbiji. Stvari su postavljene tako da mi sutra možemo da završimo u građanskom ratu, odnosno, pre će biti da jedni ubijaju druge, a ne da se uzajamno ubijamo. Istovremeno, stvari su postavljene tako da mi sutra možemo i da počnemo da živimo u pristojnom društvu. Ima elemenata i za jedno i za drugo, iskustvo te uči da očekuješ najgore, a vera da život ima smisla te prosto tera da veruješ u ovu drugu mogućnost i da će ona na kraju biti jedina opcija. Ja verujem da sve može da se objasni i da su objašnjenja uglavnom jednostavna. Vojislav Koštunica iskreno veruje da će u Srbiji sve da stane i da će odjednom svi umreti od tuge i nesreće kada izgubimo Kosovo. Ja ne mogu više da komuniciram s njim, ja samo mogu da slegnem ramenima i kažem – U redu je, u ovom trenutku si jači, svi ćemo trpeti posledice tvog ponašanja, ali ja tebe ne razumem, ne razumem te od onog trenutka kada si mi rekao da je to

sudbinsko pitanje, jer to nije sudbinsko pitanje. Nije tačno da druge države nisu ostajale bez delova svojih teritorija. Granice su se u Evropi u dvadesetom veku menjale mnogo puta i države su gubile i dobijale teritorije. Srbija je jedna od država koja je dobijala teritorije u dvadesetom veku, sad je došlo na red da se jedan deo te teritorije koji je dobijen u dvadesetom veku izgubi, pa šta? Je li neko umro u onim državama koje su gubile teritorije u dvadesetom veku zbog toga što su te teritorije izgubljene? Jesu li te države nestale? Ne, ljudi su živeli i dalje.

Jesu li ljudi u Srbiji živeli bolje zato što je Srbija širila svoje teritorije? Ne znam, ne izgleda mi da jesu, nisam video da je Srbija bila dovoljno pametna da iskoristi tu vrstu ekspanzije, naprotiv, nekako joj nikada nije bilo dovoljno, uvek je bilo – daj još, daj još. I onda kažu – E, nema više, sad ćemo da vam uzimamo, niste umeli da raspolažete teritorijama koje smo vam dali i sad ćemo jedan deo da vam uzmemo. Pa, dobro, šta sad? U redu je, aj'mo da zabeležimo negde – to je kršenje međunarodnog prava, to je nepravda, evo, zabeležićemo to i zabeležićemo da u ovom trenutku nismo u stanju da se s tim nosimo, pa ćemo se tome povinovati kao nepravdi, i to se događa. Ali nemoj mi od toga praviti pitanje života i smrti, moja deca će živeti i kada Kosovo postane nezavisna država, ona će živeti i to je bitno. To nije – biti ili ne biti. Ima stvari koje su to, bolest, recimo, razboliš se pa nema rešenja, ali ovo nije to. Nemoj poistovećivati život pojedinca sa životom kolektiva, sa životom države. Država ima drugu prirodu, drugu vrstu života. Ne može život države presudno uticati na moj život. Oduzimanje jednog dela teritorije ne znači da sada svi treba da sečemo jednu ruku i da tako simbolički obeležimo oduzimanje Kosova. Hajde, evo, neka predlože, onog trenutka kad Kosovo proglasi nezavisnost svaki građanin Srbije neka odseče sebi levu nogu, hajde. Koliko je ljudi spremno da to uradi? Zašto nam govore da treba da budemo spremni na to kad znaju da je to nerealan zahtev, da je to najobičnija besmislica? Ako nezavisnost Kosova znači i to da ćemo videti kako jedna politička elita odlazi s vlasti, onda Srbija možda i nije loše prošla.

Svetlana Lukić:
Bio je ovo Dejan Ilić, a sada slušate jedanaeste Vesti iz kulture Ivana Čolovića.

Ivan Čolović:

Ima letnjih dana kad u gradskim soliterima zbog velike vrućine čovek ne može ništa ozbiljno da radi. Tada ni rashladni uređaji ne pomažu. Ova naizgled sasvim prozaična letnja nevolja žitelja solitera podstakla je, međutim, jednog pisca da je opiše na tako reći pesnički način. Tako je nastala pesma u prozi pod naslovom *Negde u Srbiji o letnjim vračima*, s ovim početkom: *Velike, gotovo nesnosne vrućine u kamenim sarkofazima, čitaj stambenim zgradama, ne samo velegrada, zaustavljaju funkcije svih ozbiljnih aktivnosti. Gust, kao iz faraonskih građevina za večnost preuzeti okamenjeni materijal prepun armature jarosno odoleva instaliranim mašinama koje su zadužene da unesu u unutrašnjost tih sarkofaga mrvice planinskog ozona i trag života.* Autor ovog pesničkog teksta je profesor na Muzičkoj akademiji u Beogradu, kompozitor i književnik Svetislav D. Božić, a tekst je deo njegove knjige *Žamor leta 2006*, koji je nedavno objavio Zavod za udžbenike iz Beograda. Pretpostavljam da su recenzent izdanja Rajko Petrov Nogo i direktor i glavni urednik Zavoda Radoš Ljušić smatrali da je reč o delu koje može zgodno da posluži kao priručnik u nastavi srpskog jezika i književnosti. Verovatno su u Božićevom pesničkom opisu letnje vrućine u soliterima videli lep primer snage pesničke reči koja, eto, i neke zgode iz svakodnevnog života može da uzdigne do umetničkih visina.

Sličnu pedagošku vrednost recenzent i izdavač ove knjige mogli su da nađu i u Božićevom nadahnutom portretu lepinje s kajmakom, koji ide ovako: *Lepinja sa kajmakom, taj praznik jednostavnosti gastronomije otmenog naroda koji je svoje siromaštvo natkrilio arhipelagom satkanim od najskupocenijih miomirisa.* Ipak, nisam siguran da bi *Žamor leta 2006.* zaslužio da ga objavi jedna značajna, i kako se obično kaže, nacionalna institucija, kao što je Zavod za udžbenike da je njegov autor pesnički obradio samo pomenute i druge slične teme svakodnevnog života. Pre će biti da je ovo njegovo delo u Zavodu prihvaćeno najviše zbog toga što su tu opevane i neke mnogo važnije i respektabilnije teme, teme iz dalje i bliže srpske prošlosti, a bogme i neka važna pitanja srpske sadašnjosti. Ima u ovoj knjizi ponešto i o Hilandaru, o svetom Savi i Nikolaju, te o Karađorđevoj i Miloševoj Srbiji, zatim o majci Rusiji, o Mokranjcu, o srpskim guslama, o srpskoj šljivi, o Meštrovićevim spomenicima u Beogradu i uopšte o duhovnom zdravlju srpske prestonice, a ima i zgodnih stvari o Nikoli Tesli i proslavi njegovog nedavnog jubileja. Kad sam video o kojim sve važnim stvarima Božić ovde piše, pomislio sam da bi u očima stručnja-

ka pedagoška upotrebljivost njegovog *Žamora* mogla biti mnogo veća i šira nego što mi se u prvi mah učinilo. Jeste ovo delo pre svega pesnička tvorevina, pa će biti korisno štivo u nastavi srpskog jezika i književnosti, ali s obzirom na njegove teme, školska praksa će pokazati da je ono možda još pogodnije za učenje nacionalne istorije. Skoro sam siguran da su tu pogodnost recenzent i urednik imali u vidu kad su delo prihvatili za štampu, da su želeli da ga kao korisno didaktičko i vaspitno sredstvo ponude i profesorima istorije.

Na primer, kad profesori budu đacima govorili o prilikama u Srbiji početkom devetnaestog veka, u ovoj Božićevoj knjizi naći će poetski efektno iznet podatak da je tadašnja prebogata Srbija svinjetinom hranila pomalo iznemoglu i skoro gladnu Evropu. *Smetovi žira hranljivog*, piše Božić, *koji je veselio i gojio groktavu tevabiju namenjenu za transport u prostore zapadne jevropske prekrivao je tlo tih šuma nagizdavljenih. Nepregledna linija stada obrnjičenog prevožena preko velikih reka raznim skelama hranila je postojeće i potencijalne imperije, one koji su već imali sjaj, ostvarenost, trijumfe vojničke i kulturne i u nekim zonama svoga trajanja pokazivali znake umora i dekadencije.* Profesor istorije naći će u ovom izdanju Zavoda za udžbenike pogodan materijal i za lekciju o istorijskim odnosima između Srba i drugih naroda, a posebno između Srba i Hrvata. Pedagoški pogodnu obradu te teme naći će na stranicama Božićevog *Žamora* koje su posvećene Nikoli Tesli i čine posebno poetski zapis pod naslovom *Tesla možda spava izvan jubileja.* Tu će profesori pročitati, a zatim đacima dati da prorade zgodne, sažete i rodoljubivim pregnućem nadahnute opise Tesline domovine, to jest Hrvatske. Prema jednom od tih opisa to je zemlja koja je nastala u Jasenovcu, a drugi je predstavlja kao državu čija je najveća hrabrost da je ničega nije sram. Čitajući Božića saznaće srpski đaci da je za Teslinu tugu, koja se navodno vidi na njegovoj posmrtnoj maski, kriva Hrvatska, odnosno kako to Božić ironično kaže, da je Teslinu tugu izazvalo zlo koje mu je njegova domovina pripremila u znak zahvalnosti što se rodio u srpstvu kao Srbin i što je postao to što jeste. Ali ova lekcija o stradanju jednog srpskog genija zbog fakta da se rodio u Hrvatskoj moći će ipak da se završi nečim lepim, tako reći radosnim. Deca će na kraju čuti da je gospodar svetlosti, ma koliko ga Hrvati mučili, preko svojih struja i munja bio u stalnoj vezi sa Srbijom. A i nešto još radosnije, što će sigurno biti od koristi ne samo u nastavi književnosti i istorije, nego i u verskom obrazovanju, jer Tesla se u ovoj knjizi na kraju preobraća u proroka koji, kako kaže Svetislav Božić, velikim praskom svojih ne-

beskih sasluživanja kao da najavljuje drugi dolazak sina božjeg Isusa Hrista. Nema sumnje, zahvaljujući Teslinom lobiranju i Božićevom sasluženju, i Bog će, kad bude dolazio u ove krajeve, izabrati da se najpre javi Srbima, ostavljajući po strani Hrvate, kao što je to svojevremeno zaobilazeći Hrvate učinio i *Mek Donalds*.

Za školsku obradu temata o zlodelima Hrvata nad Teslom i ostalim Srbima ova Božićeva knjiga nudi još jednu veoma zgodnu ilustraciju. Naime, njen autor nas podseća da su dva možda najvažnija spomenika u Beogradu, Spomenik neznanom junaku i Spomenik pobedniku, našoj prestonici nametnuta, da ih je podigao vešt zanatlija koji je, kao što je poznato, Hrvat. Božića kao Srbina, a bogme i kao muškarca, najviše pogađa besramna golotinja Meštrovićevog Pobednika. To je, kaže on, muškost u samoponiženju, a golotinja Pobednika, ko bi znao zašto, ima neke veze s BITEF-om, jer on nije tek tako bezveze razgaćen, nego je, kaže Božić, bitefovski nag. Njega pri tom, reklo bi se, manje šokira ono što Pobednik pokazuje spreda, a više fakat da je gologuz, to jest kako se Božić pesnički delikatno izrazio – što mu je nag južni deo tela, koji je bezobrazno okrenuo srpskoj prestonici, pa tako izgleda, žali se naš pesnik, kao da se Pobednik podsmehuje svemu muškom što je preteklo i živi u ovom gradu.

Šta se tu sad može? Nemojte dvaput reći. Bar srpski pesnici znaju da je sve moguće, i Božić pesnik ima rešenje, zasad samo magijsko i pesničko, za problem ovog hrvatskog i bitefovskog poniženja srpske muškosti. On zove vetra u pomoć, vetru upućuje molbu da očisti kalemegdanske vidike. Kako? Dolazimo do mesta gde se ovo Božićevo pesničko zazivanje pročišćujućeg vetra spaja s drugim vizijama očišćene Srbije, koje su takođe u početku samo magijske i pesničke, jer on se ovde moli dobrom vetru čistaču ne bi li on, dok naš pesnik spava, prebacio statuu Pobednika put neke usamljene hridi na Hvaru. Naravno, Božić bi bio srećan kada bi, pored vetra, na ovom prenosu poradili drugi, pre svega takozvani sebesvesni Srbi, ali njih, avaj, ima malo, a posebno Beograd oskudeva u takvima, odnosno, kako se slikovito izrazio autor *Žamora*, ovaj grad prosto vapije za duhovno i mentalno, pa i strukovno svesnim rodom koji će se odupreti samrtnim mahinacijama nad sobom. Ali zasad ništa od toga, samo san rodoljubivog pisca o pročišćujućem eugenetskom vetru. On mora zajedno s drugim Srbima, uvređenim u svom srpstvu i svojoj muškosti, ako to nije jedno te isto, da sačeka da učenici kojima je Zavod za udžbenike ponudio ovu njegovu knjigu, kad porastu i stasaju do muževnog doba, uzmu stvar

u svoje ruke i krenu da čiste nacionalno i seksualno zatrovane srpske krajeve nastavljajući slavno delo svojih očeva. A imaće šta da se radi, toliko je započetog, a nedovršenog posla, ne samo na Kalemegdanu i u Beogradu, nego na primer i na levoj obali Drine.

Baš o toj obali i tamošnjem srpskom nedovršenom pregnuću ima u ovoj knjizi veoma zgodnih i podsticajnih stranica. Posebno su zgodne za čitanje u đačkom uzrastu, jer njen pisac govoreći o tim krajevima, o Zvorniku i mestima u njegovoj okolini polazi od svojih đačkih sećanja. Priseća se kako je, kad je kao dete prolazio tim krajevima, svaki put kad bi ugledao minare ili muslimansku kuću ili kad bi čuo mujezina, osetio muku i odbojnost. *Osluškivao sam*, piše Božić, *zapomaganja, a ne poziv na molitvu, koja su se oglašavala sa šiljaka islamskih verskih uporišta potpuno nerazumljiva, melodijski otužna i lepljiva. Nisam osećao strah, nego nelagodu i neku teskobu u duši, stranost koja nije nosila ništa dobro u svom oglašavanju.* Da ne bi neki đak koji ovo čita pomislio da je ova Božićeva dečačka odbojnost prema minaretu i muslimanima bila samo prolazna posledica njegove nezrelosti, neobaveštenosti, on dodaje ovo: *I danas ostajem pri tom utisku koji mi je osenčio utrobu nekim mukom sa kojim raspoznajem sve ono što ću kasnije, nažalost, sagledati kao jednu od najstrašnijih disonanci u slovenskom biću i uopšte slovenskom životu.* Mora biti da su i ove stranice Božićevog *Žamora leta 2006.* u Zavodu za udžbenike ocenjene kao štivo pogodno za pedagoški rad. Zar ovi ovde tako nadahnuto i plastično opisani rani jadi srpskog dečaka ne bi mogli danas da muče našu decu kad se ona nađu na takvim mestima, gde još ima za mladu srpsku dušu mučnih i šokantnih stvari, kao što su turske džamije ili hrvatski gologuzi kipovi? Zar nije dobro da naša deca na vreme spoznaju izvor i uzrok mučnine koja će ih pri takvim susretima nužno spopasti? Zar nije poželjno da što pre shvate da je takva reakcija normalna, zdrava, da osećanje odbojnosti i odvratnosti prema ljudima različitim od nas u stvari ima prirodne, genetske, rasne, odnosno kako bi se danas pre reklo, duhovne izvore?

Božićev *Žamor leta 2006*, delo nadahnuto upravo tim osećanjem, nesumnjivo će pomoći đacima srpskih škola da lakše nauče kako se ono neguje, čuva od zaborava i dalje usavršava, a time i da na vreme steknu svest o svom rasnom identitetu.

SVETLANA LUKIĆ:
Bio je ovo Ivan Čolović. Ivan je jednom rekao da je njegov jedini problem s takozvanom drugom Srbijom *to što je suviše patriotska.*

SRETEN UGRIČIĆ:
Rodoljublje kao prezir

Najbolja sudbina je ne roditi se, tako bar tvrdi Sofokle.

Sofokle kao da je bio Srbin.

Ua, sramota, izdaja, uzviknućete, kakav je to odvratni prezir prema sopstvenom narodu.

Jeste prezir. Da, ali rodoljubivi.

Kako prezirati svoj narod može biti rodoljubivo, upitaćete s indignacijom.

Može.

Recimo, za Austriju i Austrijance, takav je bio Tomas Bernhard, najveći posle Muzila. Čak se i državljanstva odrekao, zabranio da mu knjige štampaju i drame igraju, toliko je dramatično bilo njegovo gađenje.

Patriotizam jeste – pored toga što je uznoseća i objedinjujuća emocija – ili moralna kategorija ili izgovor za nemoć, jalovost i gubitništvo. Ovo ili – ili je doslovno isključujuće. Dakle emocija sa pokrićem ili bez pokrića. Kad je moralni stav, rodoljublje znači pripadanje i dobrom i lošem, nikad pripadanje do kraja, ponos u odgovornosti, dostojanstvo u davanju, nasleđe kao najdraža budućnost i budućnost kao najdraže nasleđe.

Nemojte molim vas baš vi – političari, demagozi, retoričari – da me osuđujete zbog prezrenja. Pa vi se više i sistematičnije od bilo koga s prezrenjem odnosite prema građanima koje biste hteli da predstavljate, prema građanima kojima se ulagujete i kojima manipulišete. Vaše je gromoglasno i udvoričko rodoljublje najviša forma prezrenja naroda. A moje prezrenje naroda je najviša forma rodoljublja.

Više je prezrivi i cinični Bernhard učinio za Austrijance od bilo kog političara njegovog vremena.

Život traži čitav kompleks sposobnosti, moći, znanja, veština, talenata, umeća, vrlina... Sudeći po našoj istoriji i po našoj savremenosti, Srbi tih dragocenih osobina, nažalost, nemaju dovoljno. Imamo, nije da nemamo – umemo da volimo, pevamo, plačemo, da se grdimo i da pravedno sudimo, o drugima naročito, da igramo košarku i vaterpolo – ali ipak nekako nedovoljno je ostalih sposobnosti.

Da se ne lažemo: Srbi žive amaterski. I to iz generacije u generaciju. Od toga kako mi živimo – ne može se živeti. Deficit samoodrživog i kreativnog razvoja je jedina konstanta naših epoha, od Dušana Silnog do danas. To je uzelo mah fatalne samodestrukcije. Mi Srbi smo narod koji je obožavao Miloševića, a ubio Đinđića. Nije lako to voleti, nije lako tome pripadati i sa tim se poistovećivati, nije lako biti srpski patriota. Ali nije ni teško! Srpski patriota ne razlikuje se ni od jednog drugog patriote bilo koje nacije na svetu. I srpski patriota ima prirodnu potrebu da voli svoj narod i zemlju, pa i voli. Tako i ja.

Time kako se ponašamo i šta radimo sami sebe unižavamo, previše često, previše redovno. To boli. Stoga, s gorko-bolnim prezrenjem govoriti o manama sopstvenog naroda sopstvenom narodu jeste moralna i rodoljubiva obaveza. Ko će bolje znati šta ne valja i šta treba da se menja – ko, do mi sami.

I zato: prezirem, jer odveć volim. Odveć volim da bih mirno posmatrao propast. Ne prezirem stvarno, ne stidim se, nego dubokom žalošću žalim, i plačem i pevam, ali bih sem toga i nešto da učinim u prilog samoosvešćenja, suočenja, pokretanja... Pa iz očajanja zauzimam pozu koja hoće da iritira, da izaziva na preispitivanje, da probudi iz samozaborava.

To nije nikakvo izdajstvo, to nije nikakvo odricanje, naprotiv – to je gruba provokacija upućena učmaloj svesti, tupoj na tolike signale nastupajuće propasti, to je krik vapijućeg u pustinji – to je visoka retorička forma rodoljublja.

I zato, kažem vam: kako stvari stoje, i dalje za Srbe važi: najbolja sudbina je ne roditi se. Ah, kako ovo izgovoriti godi ušima, kao gorki lek na ljutu ranu. Ako me neko čuje, možda će se lupiti u čelo i razmisliti malo.

Prezir je esencija rodoljubivog patosa.

...

Svetlana Lukić:
Slušali ste Ekaterinu Veliku *i Milana Mladenovića. U ponedeljak je bilo trinaest godina od njegove smrti. Tekstove Sretena Ugričića i Ivana Čolovića koje ste čuli u emisiji možete pročitati na našem sajtu pescanik.net. Tu je i novi tekst Ljubomira Živkova, pisan za naš sajt, svake subote na pescanik.net je i* Peščani sprud *Teofila Pančića. Sutra imamo promociju u Ivanjici, u ponedeljak u Čačku, vodimo Peru Lukovića, Teofila Pančića, Zorana Ostojića i Mirka Đorđevića, a vi, Beograđani, se tešite u Beoizlogu Kulturnog centra, u kojem su izložene peščaničarske drangulije sa sloganom Nadežde Milenković – Ako vam je dobro, onda ništa.*

PEŠČANIK 16. 11. 2007.

MRAČNA PROPAGANDA

Nastupilo je vreme užasne, brutalne laži...

Neću da ležem i ustajem s Kosovom, hoću da ležem i ustajem s osmehom zato što mi je srećna porodica i komšiluk...

Super bi mi bilo da mogu da kažem - Neću, ko ga šiša, neka pobedi Toma Nikolić...

Teši me Džim Morison koji je rekao - Odavde se niko neće izvući živ...

Slobodan G. Marković, *istoričar*,

Željko Bodrožić, *iz* Kikindskih,

Mirko Đorđević, *publicista*,

Žarko Korać, *iz Socijaldemokratske unije*,

Petar Luković, *novinar*,

Milutin Petrović, *filmski reditelj*,

Bob Dilan na radiju XM

Svetlana Lukić:

Ovo su strašni dani, kada se zgadiš i uplašiš sopstvene zemlje. Snimci one nesrećne dece vezane za krevetiće u tim ćumezima od socijalnih ustanova na najstrašniji način su nas vratili u stvarnost i to taman kada je zemlja počela da tone u zimski san. San koji više liči na belu smrt. O toj nemoćnoj deci koja su prepuštena na milost i nemilost svojoj otadžbini ne mogu da govorim, mogla bih samo da vrištim ili da plačem, ali mogu i hoću da govorim o reakcijama državnih funkcionera: dabogda sledećih jedanaest godina kaišević ima, sajlama i lancima bili vezani za svoje fotelje, dabogda tu jeli, spavali, tu srali i pisali svoje planove za rešenje kosovskog pitanja, pripremali predizborne kampanje i molili se bogu.

Vojislav Koštunica, taj tupi okrutnik, sitni provincijski prorok koji je tako istrajno sebe štedeo od potresa stvarnosti, morao je nešto da kaže o ovom izveštaju i, naravno, rekao je da je to mračna propaganda, koja je namerno tempirana baš u ovom trenutku, kada on, doktor Vojislav Koštunica, profesor Samardžić, profesor Janković, profesor Šormaz i drugi samo što nisu pobedili u kosovskoj bici. Vreme je da neko pogleda u tog čoveka, u njegovu sračunatu svirepost i aktivira požarni alarm.

Pitanje je, međutim, ko će to da učini. Boris Tadić, predsednik, baš ovih dana se odmara od svojih dužnosti i nema šta da kaže, a da ode u neki od tih domova nema smisla. Ispalo bi kao da veruje u tu mračnu i sračunatu propagandu, a i takve posete nisu atraktivne za slikanje. Nije to kao popiti kafu s Darkom Rundekom u Knez Mihailovoj pošto su Rundeka napali neki beogradski dripci. Nije to tako dirljivo kao posetiti patrijarha Pavla u bolnici. Posle takvih događaja može se otići u Klub književnika, može se čak i zapevati, ali posle posete deci ometenoj u razvoju to nekako ne ide. A i ne zna šta da im kaže. Njegov ministar Rasim Ljajić im je već obećao da će ih na leto država poslati na more i šta više od toga Tadić i njegova stranka mogu da učine?

Još je otvoren konkurs za prvo pristojno ljudsko biće u srpskoj vladi. Isti konkurs važi i u patrijaršiji. Pomoćnik Amfilohije privodi razne ljude kod patrijarha Pavla. Amfilohije nam stalno šalje poruku da to nije bolesnička postelja već odar. Amfilohije voli sahrane; na Đinđićevom grobu je igrao, a na grobu majke Radovana Karadžića ridao, a kako i ne bi? Jovanka je rodila sina besmrtnika i svog Radovana vaspitavala kao majka Jugovića i kao majka Jevrosima, govorio je Amfilo-

hije. Amfilohije nije propustio priliku da kod bolesnog patrijarha dovede i starešinu novoformirane, pučističke muslimanske zajednice, Zilkića.

Bog se ovde doslovno zaključao iza nekih vrata, popovi se mole glasno i teatralno, ali više da zastraše pleme nego da za njega izmole božju naklonost.

Prošle nedelje je s neverovatnim zakašnjenjem održana jedna javna rasprava o rešenju statusa Kosova. Tamo je govorio i istoričar Slobodan G. Marković. Njemu, kao i svim ostalim sagovornicima u ovom Peščaniku*, upadaće u reč Petar Luković.*

Slobodan G. Marković:
U stvari imamo dva predloga o rešenju statusa Kosova. Jedan su izneli predsednik vlade i ministar za Kosovo i Metohiju, koji su rekli – Hongkong, a ministar spoljnih poslova je rekao – Hongkong plus. Nisam to shvatio kao preterano ozbiljne predloge i nisam uspeo da shvatim kakve veze imaju Hongkong i Kosovo i Metohija. Predstavnici vlade su vrlo dobro obrazložili u kojem smislu ta veza ne postoji, ali to smo znali i bez njih. Mislim da je to taktički potez, nastao iz želje da se pokaže kako Srbija iznosi neke konstruktivne predloge. Ovaj potez je možda smišljen i da bi se dobilo na vremenu, ali mislim da ga čak i oni koji su ga predložili intimno doživljavaju kao neozbiljan.

Svetlana Lukić:
Često čujem to o potrebi da se kupi vreme, da se dobije na vremenu, a šta se onda radi s tim kupljenim ili dobijenim vremenom?

Slobodan G. Marković:
Ako Kosovu već ne može da se vrati suverenost, a sigurno je da je to nemoguće, mislim da to i najveći optimisti u vladi shvataju, onda se ide na varijantu takozvanog zamrznutog konflikta. Ide se na stvaranje situacije slične onoj na Kipru ili u Moldaviji. U oba slučaja radi se o međunarodno priznatim državama, koje njihova nominalna centralna vlada faktički ne kontroliše. Tako se razmišlja i ovde - ako mi odlažemo rešenje, to će postati zamrznuti konflikt i mi ćemo moći da kažemo - Evo, nisu uspeli da nam oduzmu suverenost. Problem je u tome što se ta reč - suverenost ovde koristi u jednom značenju koje već ne važi. Suveren je onaj koji ima vrhovnu vlast, a mi je na Kosovu nemamo. Znači, govo-

ri se o tome da se očuva nešto čega nema. To je kao kada bi se reklo da mi želimo da sačuvamo svoje rudnike dijamanata, a svi znamo da oni ne postoje. Ili imate suverenost ili je nemate, a ovde suverenost ne postoji, pa prema tome ne može ni da se zadrži ni da se oduzme. Postoji samo ta Rezolucija 1244 koja priznaje ranije granice. Ali kao što to uspešno rade vlade u Nikoziji i Kišinjevu, tako i naša vlada može da tvrdi da je, ako ne dođe do formalnog priznanja, postigla ogroman uspeh. Mislim, dakle, da je to neka vrsta izlazne strategije. Uhvatiti se za neki apstraktni formalizam i reći - Evo, imamo nešto što je sačuvano, iako je to nešto zapravo ništa. Sa stanovišta političkog marketinga to je način da se vlada ne predstavi kao potpuni gubitnik. Ona može da kaže – Nezavisnost Kosova su priznale najvažnije zemlje, ali eto, Ujedinjene nacije nisu i ima šanse da jednoga dana to bude iskorišćeno.

Petar Luković:

Deseti decembar i gotovo, doviđenja, ćao, baj-baj, *the end, never again.* Mogu na raznim jezicima to da vam kažem. I pre neko veče bio je Dnevnik i čujem da je naša delegacija iznela novi predlog. Taman sam hteo da kažem supruzi da malo pojača, kad čujem - Naš predlog je King Kong. Kakav King Kong, jebo te život? Ništa me ne bi iznenadilo, pa zašto ne i King Kong? Mali Albanci u ruci velikog srpskog King Konga, zašto da ne? Čak mi se King Kong učinio kao apsolutno normalna i prirodna ideja. Malo je falilo da kažem - Hvalim te, bože, da se neko setio King Konga, ali zašto smo propustili Frankenštajna i sve filmove katastrofe? Dođem do televizora kad ono, jebiga, nije King Kong nego Hongkong. Bio sam potpuno zbunjen, zašto Hongkong? Ja bih razumeo da u Hongkongu žive ljudi koji govore nekim drugim jezikom nego Kinezi, da su ih Kinezi mlatili, tukli, da se svakoga dana vojska u Hongkongu budi s kineskom zastavom, da peva kinesku verziju pesme - Volimo te, otadžbino naša. Zamislite da sada u Prištini kosovski korpus peva - Volimo te, otadžbino naša, Srbijo. Ili *Bože pravde*, daleko bilo, ne pevam je ni ja. Kom je genijalcu pao na pamet taj Hongkong? To je očajničko traganje za nekim poređenjima u svetu. Sećam se da je na početku bio predložen model Južnog Tirola. Pa smo našli neko ostrvo između Švedske i Norveške. Evo, sečem sve što imam na sebi ako to ostrvo ima više od sto ljudi. Otkud su izvukli to jebano ostrvo, na kojem ljudi žive od ribarenja? I nisam čuo da je neki Norvežanin zaklao Šveđanina, da su se otimali oko kita i napravili neki krvavi pir. Kod nas vlada očajničko traganje za kosmičkim rešenjem kosovskog pitanja.

Sinoć sam gledao nesrećnog predsednika vlade, kaže - Pregovori nisu vremenski ograničeni. To znači da on smatra da se 10. decembra ne dešava ništa, nego ćemo mi i dalje pregovarati. Do kada? Kaže - Dok se ne dogovorimo. Pa nećemo nikad da se dogovorimo, ali šta se to nas tiče, mi ćemo da pregovaramo dok se ne dogovorimo. Svaka ameba i spermatozoid su inteligentniji od celog pregovaračkog tima. I baš nas briga šta svet kaže, ono što mi kažemo je bitno. Imamo posla s maloumnicima. Pa kako da pregovaraš pedeset godina, jesi li ti normalan čovek? Primetili ste na prethodnim izborima da on voli da pobeđuje čak i ako je treći. I sada ćemo imati problem s osobom koja će nam objašnjavati da je on u stvari dobio. Na drugom nivou sam primetio kako se to radi kod nas, kako se crno pretvara u belo.

Ja volim da gledam tenis i ne volim Đokovića, on je meni samo teniser, niti mi je brat, niti mi je rođak, niti je predsednik vlade, niti mi je poslodavac, nije mi ništa. Ja volim Rodžera Federera. Rodžer i ja smo u bližim odnosima nego Đoković i ja. Ali Đoković je kod nas postao, već sada, sa svojih dvadeset godina, nacionalna ikona. U Madridu i Parizu je glatko izgubio, pojma nije imao. I sad, ako vi to napišete, onda vam kažu - Jesi li ti normalan, kako smeš da kažeš da je izgubio? Ne igra on loše, samo je imao slab trenutak; šta je on sve uradio za Srbiju, razvijao zastavu, pravio srce, pokazivao tri prsta, promenio je brend Srbije i ti se sad usuđuješ da kažeš da on loše igra. Pa, kažem - Čekaj, izgubio je - Nije izgubio.

Sinoć gledam Anu Ivanović protiv Šarapove i naš komentator se ubi da nam objasni kako Šarapova ima sreće, kaže - Kad nekom krene, nema kraja. Pa stani, čekaj, zaustavi se, došlo mi je da uđem u televizor da mu jebem... pa priznaj, izgubili smo. Kaže - Umorio se Đoković, trči. Pa šta rade ovi - stoje? I tako ja sad čekam da vidim koje će biti opravdanje za 10. decembar, šta nam se sprema. Imamo ove spotove i nemoj slučajno da vas vidim da okrećete glavu, da zatvarate oči i ćutite. Pokažite odgovornost i solidarnost. Dakle, imamo spotove, imamo medije, imamo zabrinutog predsednika vlade, a imamo i zabrinutog predsednika države. Ako nekom ljubitelju Demokratske stranke to još nije dosadno, to je vrlo opasan simptom i preporučujem hitnu posetu odgovarajućim ustanovama. Ako to nekom nije dovoljan razlog za zabrinutost, neka pogleda šta se dešavalo s novim izborima. To je prvo bilo iz keca u kec fiksirano da će ovaj morati da pristane da izbori budu proglašeni do 31. decembra, a onda je bilo - biće održani eventualno u januaru, možda u februaru, a ako situacija u društvu

bude opasna - nikad. I šta su se oni na kraju dogovorili? - Ništa, sve luđi od luđeg.

Nešto me bole leđa, pa sam dve večeri sedeo pred televizorom, daleko bilo, dve večeri sam izdržao. Pukovnik Radišić, koji je pogledom skidao avione 1999. godine, s Miljom Vujanović, bio je poštovani gost na programu - Gospodine Radišiću, šta mislite o našoj situaciji? Pa pobio bih i gledaoce i voditelja i Radišića i treće oko i čakru i sve ostalo. Kakav narod, pa neverovatno. Znate, kad čitate novine u kojima je glavna vest dilema da li će Ceca da peva Legijinu pesmu ili neće, onda u glavi imam samo sliku golog genocida, masovnog zločina nad svima koji kupe takve novine. Mi bez teškoća rešavamo probleme celog sveta, ali kada pokušavamo da rešimo naš mali problem, svoj život, e tu baš nešto nismo vešti. Tu se onda neprijatelj umeša, pa imamo zaveru, kosmičke sile i Radišića i čakru. I nikada nismo mi krivi. Taman posla da mi izgubimo utakmicu, ni slučajno, nego smo bili umorni.

Svetlana Lukić:
Videla sam podatak da bi formalna suverenost nad Kosovom značila i da mi nastavljamo da plaćamo 3,6 miliona dolara mesečno, koliko Srbija sada izdvaja za otplaćivanje kosovskog duga.

Slobodan G. Marković:
Zanimljivo je da je Božidar Đelić nedavno u Americi već otpočeo pregovore o tome da mi prestanemo da plaćamo tu sumu. I ne samo to, on je tražio da nam se nadoknadi ono što smo do sada uplatili. Država time odustaje od svog glavnog argumenta, a to je - vi nećete nikakvu vezu s Beogradom, a on vam otplaćuje dugove. To je racionalna odluka, jer zašto bi građani trpeli budžetske izdatke za neku apstrakciju koja u stvari ne postoji? Možemo da izvedemo i drugačiju računicu - koliko bi koštalo kada bi Srbija zaista preuzela suverenost na Kosovu. Ako tamo ima dva miliona ljudi, od kojih je polovina nezaposlena i ako je tri dolara dnevno minimum koji država mora da izdvoji za svakog od tih milion ljudi i tako spreči socijalnu eksploziju, to je hiljadu i sto dolara godišnje za svakog od tih ljudi ili milijardu i sto miliona. Na to dodajte troškove administracije, vojske, zdravstva i ostalog i dolazite do najmanje dvostrukog iznosa, to jest još dve milijarde dolara. Računica je prosta. Kada bi Srbiji neko danas rekao - Preuzmite ingerencije na Kosovu, ona to ne bi mogla da plati, ne bi mogla da izdržava tu prenaseljenu oblast. Na Kosovu je naseljenost preko

dvesta ljudi po kvadratnom kilometru, dok je u Srbiji ispod sto, s tendencijom daljeg opadanja.

Na ovom skupu, koji je održan u organizaciji CUPS-a i časopisa *Heretikus*, Jovo Bakić je izneo demografske projekcije po kojima će Srbija i Kosovo 2050. godine imati isti broj stanovnika – po šest miliona. Dakle, imamo staro stanovništvo u Srbiji, koje će bivati sve starije, kojem su vitalni sokovi istrošeni, a na Kosovu imamo jedno od najmlađih stanovništava u Evropi, koje je puno životne energije, koje je u usponu, puno želje da se afirmiše. Naše šanse su tu jednake onima da starac u tuči pobedi mladića. To je biološka situacija koju je besmisleno negirati. Za koju god varijantu da se opredelimo, ona će koštati, ali najvažnije je da naša izlazna strategija ljudima koji žive u Srbiji i ljudima koji će živeti na Kosovu obezbedi budućnost bez bilo kakve mogućnosti da ponovo dođe do nekih oružanih sukoba ili intervencija. I tu se srpska politička elita nečasno ponaša, jer Srbi koji žive na Kosovu, koji su tokom vladavine Slobodana Miloševića postali saveznici Beograda, a sada više ne mogu da žive na Kosovu, još služe kao moneta za potkusurivanje. Juče je *Stratedžik marketing* objavio rezultate ankete po kojima se vidi da bi se većina nealbanaca koji žive na Kosovu, ukoliko dođe do nezavisnosti, iselila. Dajte da vidimo kako da zaštitimo te ljude, pre svega njihova imovinska prava. Valjda ova država ima neke obaveze prema njima. Krajnje je vreme da prestanemo da se igramo ljudima.

Država Srbija treba da formira jedan fond i da kaže – svakome ko nije mogao da ostane na Kosovu, država Srbija će po tržišnoj ceni otkupiti imovinu. Naravno, ako može da je proda, neka je proda, ali ako ne može da je proda ili mu je kuća spaljena, država Srbija će je ili otkupiti ili nadoknaditi, jer nema nikog drugog da to učini. Dajte da prestanemo da se igramo tim ljudima na način na koji smo se igrali srpskim izbeglicama iz drugih krajeva bivše Jugoslavije. I građanima Srbije jednom mora da se kaže - Možete odobriti bilo kakvu državnu politiku, ali za nju morate snositi i materijalne posledice. Svi građani Srbije treba da osete materijalne posledice svojih odluka, pa će sledeći put razmišljati na izborima - Ako treba da isplatimo dve milijarde evra, ako ćemo morati da se zadužimo i narednih deset godina ih vraćamo po dvesta miliona evra godišnje, daj da razmislimo da li da to činimo. Građani Srbije moraju preuzeti odgovornost za svoje odluke. Ne možemo sada da se pravimo ludi, kao da ti ljudi na Kosovu ne postoje. Mislim pre svega na Srbe južno od Ibra.

Kosovo je faktički već podeljeno. Severno od Ibra ne funkcionišu kosovske ustanove, već institucije Republike Srbije. Ako se i taj deo problema ne reguliše, imaćemo zamrznut konflikt, i to ne u smislu da li je Kosovo deo Srbije ili nije, jer ako Kosovo prizna većina država Evropske unije i Sjedinjene Države, to je rešeno pitanje. Ali imaćemo problem na samom Kosovu, u smislu da se severno Kosovo odvojilo.

Ovde se stalno govori kako Kosovo i Metohija čine petnaest odsto teritorije Srbije, što nije tačno. Kosovo i Metohija imaju površinu od 10.087 kvadratnih kilometara, što je 12,32 odsto teritorije Srbije. Severne opštine koje nisu pod kontrolom privremenih ustanova u Prištini zauzimaju oko 1.100 kvadratnih kilometara Kosova i Metohije, što je nešto više od deset odsto celokupne površine Kosova. Ako tome dodamo zaštićene zone oko manastira, moglo bi da se postigne rešenje po kojem su svi na dobitku: Srbija gubi 12,32 odsto teritorije, ali i novonastajuća država na Kosovu takođe nema kontrolu nad 12 odsto svoje teritorije. To ne bi bila podela. Ako delite jabuku, presečete je na pola ili na trećine, ali ako uzmete jedan griz od te jabuke, to nije podela, već simbolično utvrđivanje granica. Uvek treba težiti rešenju po kojem niko nije potpuni pobednik: svako je nešto dobio i svako se odrekao nečega važnog, a poštuje se realnost situacije na terenu. Ja mislim da bi to bio izlaz.

Srpska etnička većina na Kosovu je izgubljena još u osamnaestom veku, to je stvar zaista daleke prošlosti i ne treba da nas se toliko tiče. Jedan popis koji je 1903. sprovela Austro-Ugarska pokazuje da je u Pećkom sandžaku živelo samo 16,4 odsto pravoslavnih Srba i 9,2 odsto Srba muslimana. Situacija nije bila bitno drugačija ni u Kraljevini Jugoslaviji. 1921. u okruzima Kosovo, Metohija, Prizren i Zvečane živelo je 428.000 stanovnika, a od toga je Srba i Hrvata bilo 113.848. To je činilo 26,58 odsto, a Albanaca, koji su u tom popisu navedeni kao Arnauti, bilo je 65 odsto. 1890. godine je obeležena dvestogodišnjica seobe Srba pod patrijarhom Arsenijem Čarnojevićem u Ugarsku. Mnogi srpski istoričari u tadašnjoj Ugarskoj su pisali o tome i oplakivali Kosovo. Dakle, još 1890. u svim tim tekstovima se ne govori - Kosovo će biti vraćeno, nego - Kosovo je trajno izgubljeno.

Ko god je imao vlast na Kosovu i Metohiji, bilo Srbi, bilo Albanci, on je proterivao onu drugu zajednicu, znači, imali smo seriju proterivanja. Mi uvek govorimo da su Albanci proterivali Srbe, ali naravno da su i Srbi proterivali Albance. Takve su bile odmazde nad Albancima

1912-1913. godine. Čim je Srbija ušla na Kosovo, ona je izvršila odmazdu, pa onda ponovo 1945-1946. pod plaštom ideoloških razlika. Radi se o hiljadama ubijenih ljudi. Drenica, koja se često pominje, živi u sećanjima albanskog stanovništva od 1945-1946. Odmazde Albanaca nad Srbima smo imali 1941-1945, krajem devetnaestog i početkom dvadesetog veka i ponovo u novije vreme. Teško je naći dodirne tačke između Srba i Albanaca. Njegoš kaže - Skenderbeg je srca Obilića. Esad paša Toptani je pomogao srpskoj vojsci tokom povlačenja preko Albanije. Postoje primeri na kojima biste mogli nešto da gradite, ali oni su usamljeni. To su pre svega odnosi dve odvojene zajednice koje u tom smislu podsećaju na model koji postoji između Palestinaca i Izraelaca. Srbi i Hrvati su imali periode izuzetne saradnje, koji su ponekad trajali decenijama, dakle, smenjivali su se antagonizam i saradnja. Ovde nikada nije bilo tako. Mislim da uzrok tome pre svega treba tražiti u potpuno različitim jezicima, koji su sprečavali komunikaciju.

I sada na Kosovu vrlo malo Srba govori albanski, a ni mlađi Albanci ne govore srpski. Kako da stvorite zajednicu čiji članovi ne mogu da se sporazumeju? To bi bila zajednica s puno prevodilaca. Svaki od Srba koji bude odlučio da ostane na Kosovu će morati da nauči albanski. Kao da su Mađari bili oduševljeni da 1918. u Subotici uče srpski. Bio je to diktat vremena.

Naša politička elita se bezrazložno boji dana posle. Istraživanja pokazuju da su građani sazreli i da su spremni da prihvate bilo koje rešenje po kojem Srbija nije potpuni gubitnik. Zaista smo u paradoksalnoj situaciji u kojoj će račun za ono što su uradile Socijalistička partija Srbije i Srpska radikalna stranka biti isporučen sadašnjim strankama vladajuće koalicije. Ali one su same krive, zato što su zaboravile da u prethodnih sedam godina podsećaju građane na to. Moramo da budemo svesni i toga da etnički model ne samo da nije mrtav na Balkanu - on nije mrtav ni u Evropskoj uniji. Međunarodna zajednica posebno vodi računa o zemljama koje nisu nastale na etničkom principu, nego su proizvod mirovnih sporazuma. Takve su u Evropi Švajcarska, Belgija i Bosna i Hercegovina i nije slučajno da su baš u tim zemljama sedišta svetskih organizacija. Nijedan analitičar ne sme da vam potpiše da će Belgija opstati kao država. Prva tri meseca ove godine sam proveo u Engleskoj, u kojoj je prevladalo raspoloženje - Ako Škotska hoće da ide, neka ide, neka je. Ako Britanija ne može da zadrži Škotsku, s kojom je nekoliko stotina godina u uniji, ako Belgija koja postoji više od sto sedamdeset godina, u kojoj je cen-

tar Evropske unije, ne samo da ne može da opstane, nego je pre nekoliko dana i izborna jedinica Brisel podeljena, onda to znači da ni Srbija nije izuzetak i da nisu u pravu ljudi koji kažu - Evo, samo se kod nas to dešava. Nije tačno, dešava se svuda u Evropi.

Jugoslavija je bila neka vrsta kolonijalnog eksperimenta, naročito prva. Srba je tu bilo oko 46 odsto i to je bila jedna od svega dve zemlje koje su nastale 1918. godine, a da nisu imale etničku većinu jednog naroda. To su bile Čehoslovačka i Jugoslavija i obe su se raspale. I nije tačno da su Srbi u dvadesetom veku dobijali ratove, a gubili u miru, nego je problem u tome da su se oni u prvoj Jugoslaviji proširili preko svojih mogućnosti. Ako pogledate prvu Jugoslaviju, od četrdeset njenih vlada samo u jednoj Srbin nije bio premijer. Liberalna ideja - jedan čovek, jedan glas u praksi ne izgleda dobro. Albanci ne žele da budu u Srbiji, jer princip jedan čovek - jedan glas na praktičnom nivou znači 65 odsto Srba protiv 20 odsto Albanaca. To niko neće da prihvati. Ta ideja jeste liberalna, ali ne odgovara stvarnosti u kojoj živimo, koja je takva kakva jeste - etnifikovana.

Očigledno je da imamo političku elitu koja se plaši da kaže – Evo, ljudi, došli smo do te tačke, dajte da to analiziramo. Umesto toga, sada se pokušava nešto neverovatno, da se dokaže da su Srbi Kinezi, a da su Albanci stanovnici Hongkonga. I konačno, vi možete da budete ljuti zato što je Buš u Tirani obećao nezavisnost Kosovu, ali nijedna američka administracija neće imati ovoliko uvažavanja za stavove Srbije koliko ih ima sadašnja. Da li neko očekuje da će demokratska administracija, u kojoj će biti dosta ljudi koji su bombardovali Jugoslaviju, imati više razumevanja nego ova? Dakle, ovo je trenutak da se napravi kompromis, a ne kada dođe neko sledeći i kaže - Dosta nam je Srbije, sedamnaest godina se bavimo tom temom, rešićemo unilateralno i tačka.

Svetlana Lukić:
Ovde se računa s tim da će SAD odmah priznati samoproglašenje Kosova kao nezavisne države, ali ima se utisak kao da se igra na podeljenost Evropske unije. To me podseća na Miloševićevo očekivanje da će tokom bombardovanja Jugoslavije doći do rascepa u NATO snagama.

Slobodan G. Marković:
I došlo je, ali ne do dovoljnog da bi Milošević mogao da postigne ono što je hteo. Setite se 1992. i francusko-nemačkog savezništva. Mite-

ran je tada odlučio da je to savezništvo važnije od suprotstavljanja nekim Genšerovim neprincipijelnim stavovima i on je priznao nezavisnost Hrvatske i Slovenije. Sada se Britanija i Francuska zalažu za nezavisnost Kosova, a Nemačka je prema tome uzdržanija. Ali Nemačka neće dovesti u pitanje zajedničko formulisanje spoljne politike Evropske unije. Protiv proglašenja nezavisnosti će ostati samo zemlje koje su i same ugrožene virusom etnifikacije, kao što je Španija, i zemlje koje su bliske Srbiji, kao što su Slovačka, Grčka i Kipar. Da li će nezavisnost Kosova priznati dvadeset ili dvadeset sedam zemalja je sasvim svejedno. U Evropskoj uniji postoji opšti stav da Kosovo treba da bude nezavisno i pri tome oni uopšte nisu oduševljeni tim rešenjem. Kako neko ko raspravlja o tome gde je otišlo 0,1 odsto budžeta može biti ravnodušan prema činjenici da će sada on morati da ulaže te dve milijarde dolara u Kosovo, koje bi inače ulagala Srbija? Pa neće biti oduševljen, ali oni ne vide bolje rešenje. I rešenje po modelu Hongkonga bi opet morala da plati Evropska unija, ne Srbija.

Sjedinjene Američke Države su zemlja u kojoj se reč predsednika veoma ceni. Ako je predsednik u Tirani rekao - Bićete nezavisni - to je obaveza. Možda oko njega postoje ljudi koji smatraju da predsednik nije trebalo to da kaže, ali on je to rekao.

Dušan Bataković u knjizi *Dečansko pitanje* opisuje epizodu s početka dvadesetog veka, kada su u Dečane došli ruski kaluđeri i kada su se u Metohiji stvorile dve stranke, takozvana ruska i srpska stranka. I odjednom ste po selima Metohije mogli da čujete pitanje - Jesi li Rus ili Srbin? Samo nekoliko godina je bilo dovoljno da oni kažu - Mi smo Rusi, i to bez nekog naročitog pritiska iz Petrograda. Danas je među Srbima na Kosovu i Metohiji Vladimir Putin najpopularniji političar. Rusija ima pre svega interese u Ukrajini i ona je to rekla - Ukrajina je naš spoljnopolitički prioritet. Na drugom mestu Rusija ima interese u centralnoj Aziji i konačno, ima interese i na Balkanu. Rusija je povukla svoje trupe s Kosova, to se zaboravlja, one koje su onako spektakularno ušle na aerodrom kod Prištine u junu 1999. godine. Rusija na Kosovu ima veće interese nego što su mnogi od nas mislili, dakle, zanemarili smo taj faktor, ali ga ne treba ni prenaglašavati. I Rusija se bavi pitanjem raketnog štita. U tom kontekstu Rusija pregovara direktno s Vašingtonom i ona će s Vašingtonom naći neko rešenje. Za Srbiju je kratkoročno povoljno to što se Rusija konfrontira sa Zapadom, ali srednjoročno je to za Srbiju nepovoljno. I zato je za nas bitno da se ovo pitanje što pre reši da bismo izašli iz tog štita velikih si-

la, i jedne i druge, jer takav položaj nikada nije povoljan za male države. Zašto bi neko smatrao da Rusija neće žrtvovati piona zvanog Kosovo, ako će dobiti konja ili kraljicu na nekom drugom mestu? A da ne pominjem da smo mi, geostrateški gledano, okruženi Evropskom unijom i NATO-om i sve više ćemo biti okruženi, tako da zaista nemamo mnogo prostora za previše domišljanja.

Svetlana Lukić:
Bio je ovo Slobodan Marković. Prošle nedelje smo bili na promocijama u Smederevskoj Palanci, Čačku i Ivanjici pod snegom. U Ivanjici je govorio i Mirko Đorđević.

Mirko Đorđević:
Evo šta je o stanju stvari kod nas kazao Predrag Mijailović Lune, narodni poslanik Demokratske stranke Srbije i Nove Srbije - Bezbožnici ne treba da budu u skupštini Srbije. Kako će taj gospodin iz vrha Koštuničine stranke da utvrdi ko su pobožni, a ko su bezbožnici? Koliko ja poznajem stanje stvari, i među onima bez mantija i onima s mantijama ima toliko malo zaista pobožnih da bi skupština ostala na nekolicini ljudi, niko ne bi mogao u nju da uđe. Ja ću vam sada citirati izjavu raško-prizrenskog vladike Artemija od pre desetak dana - Izjave predsednika Srbije i ministara Jeremića i Šutanovca da Srbija neće vojskom braniti Kosovo i Metohiju su prava izdaja. A gospodin Dragan Marković Palma rekao je - Ministri treba da se zakunu u crkvu, a ne samo u imovinu. Valjda će tako lakše da kradu, šta li.

Užasno se mnogo laže. Evo vam jednog primera, a tiče se Vidovdana i bitke na Kosovu. Davno je nauka utvrdila da car Lazar uopšte nije slavio slavu koja se zove Vidovdan, nego je slavio svetog proroka Amosa, to je jedan jevrejski prorok. Vidovdan uopšte nije hrišćanski praznik i nije se pominjao u našem crkvenom kalendaru sve do balkanskih ratova. Vidovdan nije bio zapovedni praznik, niti je bio crkveni praznik, a sada su ga digli u status dvostrukog crvenog slova. Zašto? Zato što su ljudi odlučili da fatalno lažu. To je dan vezan za ime jednog paganskog, ratničkog božanstva, koje se zove Beli Vid. Sve to vi znate, nisam ja došao u Ivanjicu da vam držim predavanje o tome, ali vladika zahumsko-hercegovački je doktor nauka i on mirno tvrdi u novinama da je Vidovdan hrišćanski praznik i da je postojao neki sveti Vid koji je stradao na Kosovu. Vladika ima kamilavku na glavi, ali briga njega, smatra da treba da laže i da su svi dužni da mu veruju. Pet para on ne

daje za nekog Čajkanovića, Erdeljanovića i za *Pravoslavnu enciklopediju* koju je objavila naša crkva, u kojoj doslovce stoji da Vidovdan nema nikakve veze sa srpskom pravoslavnom tradicijom.

Nastupilo je vreme užasne, brutalne laži. Analiziraću vam lirsku pesmu veoma poznatog srpskog pesnika, koji je bio predsednik Udruženja književnika Srbije. Pre nekoliko meseci tu pesmu je objavila *Politika* u svom kulturnom dodatku, a zove se Kosovska monahinja Angelina. Ova pesma ima jednu fusnotu, napomenu koja je sastavni deo pesme, koja glasi - na Kosovu januara 2007. monahinja Angelina se mazala balegom, izmetom, kako bi izbegla zlu sudbinu onih monahinja koje su bile silovane na Kosovu i Metohiji. Ta napomena nas zgražava, jer odjednom smo u lirsku pesmu uneli motive skarednog, odvratnog, morbidnog. Junakinju je naružio sam pesnik i pretvorio ju je u biće koje balegom maže božanski lik koji je Tvorac utisnuo u svakog čoveka. To je antihrišćanski, antipravoslavni motiv. A u pesmi piše - Blagoslovena ti balega bila, blažena Angelina. Evo gde smo se srozali, nama je balega postala simbol spasenja.

Svetlana Lukić:
Svi ste već čuli da su radikali ove nedelje u skupštini prodavali, a potom poklanjali Šešeljevu knjigu, sto četvrtu u njegovim sabranim delima, pod nazivom Afera Hrtkovci i ustaška kurva Nataša Kandić*. To, naravno, priliči pljačkašima leševa iz Srpske radikalne stranke, koji su svoj ratni i poratni plen trošili na kupovinu kafića po Zemunu. Vučić je, vidim, pravio kolekciju parfema na koje je, kaže, slab. Problem je opet odsustvo reakcije države. Javni tužilac ćuti, a predsednik skupštine Dulić je novinarima koji su videli radikale kako prodaju knjige preporučio da ih prijave finansijskoj policiji, jer ne izdaju fiskalne račune. Nešto slično je rekla i šefica poslaničkog kluba DS-a, Nada Kolundžija, gospođa koja nam se po novinama ispoveda kako je oduvek sanjala da postane modna kreatorka. Demokratska stranka je u ovoj prilici izabrala da podražava G17 plus – odbila je da zaštiti Natašu Kandić i da pominje neprijatne stvari kao što su zločini, već se brine o finansijskoj disciplini u skupštinskom holu. Kod takvih bi Ajhman na suđenju u Jerusalimu bio oslobođen, jer je gas za koncentracione logore sigurno nabavljao preko legalnog tendera. U nastavku* Peščanika *slušate Željka Bodrožića, koji pokušava da pravi pristojne novine u Kikindi.*

Željko Bodrožić:
I dalje imaš novine koje propagiraju ideologiju krvi i tla i osnovni problem nije u njihovoj maloj ceni, nego u tome što država ćuti na otvoreno raspirivanje mržnje i sprdnju sa žrtvama rata u tim glasilima. Kada pogledaš strukturu reklama u tim takozvanim tabloidima, ti vidiš da se u njima redovno reklamiraju velika javna preduzeća. Reklama za državne lutrije, *Loto* ili *Bingo,* stoji pored velikog naslova - Ivana Dulić-Marković je ustaša. I šta sada da radi Ivana Dulić-Marković, kada zna da je direktor državne lutrije iz njene partije? Skupom reklamom na naslovnoj strani on je toga dana finansirao te novine. Ali to što država na taj način finansira nešto što je zlo jeste problem svih nas. *Telekom*, NIS, svi oni imaju reklame u tabloidima, a mi se čudimo kako ti mediji opstaju. Država je suvlasnik tih novina. Tabloidi mogu da kažu - Mi imamo veliki tiraž, pa privlačimo velike kompanije, ali pornografski časopisi imaju još veći tiraž, pa zašto se tamo ne reklamiraju državna javna preduzeća?

Svetlana Lukić:
Mnoga državna preduzeća nemaju stvarnu potrebu da se reklamiraju, jer su monopolisti.

Željko Bodrožić:
Tačno. Ne govorim o zabrani tih novina, nego o normalnom pravnom poretku, nekom redu u državi. Po toj logici, lako možeš da zamisliš neki proustaški list u Zagrebu ili nacistički list u Berlinu 1946. godine. On bi sigurno imao dobar tiraž. I ako bi ove današnje naslove preneli na ondašnje vreme, imali bi naslove - Gering izdao novu knjigu ljubavne poezije, a iznad toga - Ajzenhauer švercuje cigarete preko Rajne ili - Advokat Hesa: Optužnica na staklenim nogama, Rusi i Amerikanci spaljivali Jevreje u konc-logorima. I taj sluđeni nemački narod bi te 1946. poverovao nekom od tih listova. Znači, mi ovde nismo imali ono što se zove prekid s prošlim sistemom, ti ljudi su oživeli i sada ulažu u medije, koji postaju profitabilni zato što imaju uporište u publici i podršku privatnih kompanija i same države.

Proslavili smo mali jubilej, dve godine otkako smo dobili odluku Komiteta za ljudska prava Ujedinjenih nacija da se ukine presuda po tužbi Dmitra Šegrta protiv mene. Ovog proleća, kada se digla frka zato što su kikindske sudije izdale rešenje da me uhapse zbog neke neplaćene kazne, u službi za ljudska prava mi je rečeno da će to biti brzo

urađeno, samo da prođe Uskrs. Međutim, prošao je i Uskrs i Đurđevdan i rastanak i sastanak i Velika gospojina i evo do danas - ništa. Kako bi država reagovala da je neko, ne daj bože, od ovih koji su kao oštećeni u *Sablj*i dobio pred Ujedinjenim nacijama istu takvu odluku? Ja mislim da bi to bilo u drugom Dnevniku i da bi, brže-bolje, Koštunica izdao saopštenje da se tom čoveku što pre nadomesti sav pretrpljeni bol. Naravno, ima ljudi koji žele da pomognu, naročito otkada je Demokratska stranka ušla u vlast i drži ministarstvo pravde, ali opet se nije odmaklo daleko. Problem je kako legitimnu odluku Ujedinjenih nacija pretvoriti u legalnu. Kada se državni funkcioneri toliko pozivaju na Rezoluciju 1244 Ujedinjenih nacija, mogu i ja da se pozivam na ovu odluku i da kažem - Hajde već jednom da to završimo. Vidim da je Koštunica tu glavni, to vide i moja tetka i baba iz Ruskog sela. Nažalost, državni funkcioneri iz Demokratske stranke i dalje daju izjave za medije koji na najgori mogući način rade protiv osnivača njihove stranke, čoveka koga su ubili ljudi iz istih tih krugova. Obeshrabrujuće je kada to vidiš kao građanin.

Kolumnisti iz tih medija počinju da ti popuju isto kao što su to činili oni strašni komentatori na RTS-u devedesetih godina. To je isti govor - izdajnici, strani plaćenici, nema izbora dok se ne reši Kosovo, sada je biti ili ne biti. Njima je dat legitimitet da oni s pravom brane državu takvu kakvom je oni zamišljaju. Imaju novac i imaju ideologiju koja je opet pobedila. Baš za inat takvima, dođe mi da kažem da hongkonški model treba primeniti na Vojvodinu, jer Srbija i Vojvodina su jedan narod - dva sistema. Srbija hoće taj narodni kapitalizam s domaćinima, a u Vojvodini je ljudima bliži socijaldemokratski kapitalizam. Pa lepo, neka nam fudbaleri igraju u istoj reprezentaciji, ali pusti Vojvodinu da se ekonomski razvija, jer ovako ćemo svi potonuti u blato. Lepo zvuči - Vojvodina Hongkong.

Mi iz *Kikindskih* i dalje idemo na sudove, poslednji nas je tužio predsednik opštine, radikal Branislav Blažić. On se naljutio zbog saopštenja Lige socijaldemokrata Vojvodine, koji su ga pošteno okrpili, to nije sporno, ali su oni samo uzvratili na ono što je on godinama pričao o drugima. Čovek je devedesetih godina svima govorio da su izdajnici, strani plaćenici, ološ, majmuni, a sada se našao uvređenim zbog tog saopštenja i traži sto hiljada dinara od nas i Lige. Sudija je bivši SPS-ovac i već vidim svoje zbogom. Ja ću se pripremiti, imam njegove izjave u kojima naše novine naziva ustaškim i vređa ljude po nacionalnoj osnovi. 1999, kao ministar ekologije je govorio da ako padne

ijedna bomba, nijedan Šiftar, on tako naziva Albance, neće ostati na Kosovu. Gori od tebe te tuži, čovek koji nije prezao ni od čega. Ali kada njegov advokat napriča o meni, ubila bi me rođena porodica, žena i deca bi me se odrekli. U sudu, tužilaštvu, bankama državnim i stranim, svuda sede Miloševićevi ljudi. Ne mogu da dobijem reklamu od njih. Mi list štampamo latinicom i gotovo, kraj priče.

Imala je promociju nova banka i ja kažem Austrijancu - Da je bio poštovan krivični zakon države Srbije i da je bilo zakona o lustraciji, od ovih sto ljudi u sali ostali bismo vi, ja, fotograf iz moje redakcije, snimatelj i novinarka s televizije i tri konobara od pet, jer dvojica rade za Udbu, pa bi i oni bili lustrirani. Baš ti dođe da vrisneš kao ovi kolumnisti iz tabloida - Alo bre, smrdovi, dokle više? A najgore je što ne vidiš neki brzi izlaz. Svi smo se pomirili s tim da će to biti spora evolucija, ali prođe život, bre, dok ti dočekaš malo vazduha.

Svetlana Lukić:
Videla sam Vukašina Obradovića u Vranju. Kad god se vratim u Beograd imam potrebu da kažem ljudima - A znate li kako je ljudima u manjim mestima, pod kakvim su oni pritiskom, koliko su oni usamljeni? Kada odlazimo iz Soko Banje ili Ivanjice, ljudi nas gledaju kao da mi odlazimo u slobodu, a oni ostaju u zatvoru.

Željko Bodrožić:
U malim sredinama se još manje osetio dah promene. Oni su se razmileli po strankama DOS-a i onda je postojalo stanje da si ti kao nešto pobedio 5. oktobra, ali da si postao još veći gubitnik zato što se tvoja ideja pretvorila u potpunu karikaturu. I u malim sredinama ljudi su poplašeni od te vlasti, jer je ostao isti tužilac, iste sudije, ista policija, isti direktori društvenih preduzeća. To što oni pričaju o pogromu nakon 5. oktobra mogu da pričaju nekom drugom. Pogrom je bio 1988, ja sam bio klinac kada su skidali autonomaše, ali tada je bila čistka i ovo što je bilo posle 5. oktobra je boza naspram toga. Glavni igrači su ostali i ispalo je da su oni nagrađeni, a ti si kažnjen. Vukašin je najbolji primer. Jug Srbije je ipak drugačija sredina od nekog grada u Vojvodini. Hajde što su ga kažnjavali na sudu, ali u Vranju mu je i glava bila u torbi. I ti 2007. kažeš - Pa stani, dokle, je l' uopšte ima kraja? To mi i sudije u sudu kažu - Pa što si morao ti? Ja kažem - Je l' vi znate da su to zlikovci, je l' vi znate kakvi su oni? - Pa znam. Pa kako ne možete nekad da mi presudite po pravdi? Ne, ona sudi po tom

i tom članu zakona, a ja treba da se uzdržim i da više ne pišem ili da pišem u basnama. Nisam ja Ezop, hoću da napišem onako kako jeste. Ja sam pisao protiv prote, a Vukašin je u Vranju udario na vladiku. Ja sam za protu naderao i dobio da platim trideset hiljada, a njemu su za vladiku obili redakciju. Kažem, samo čekam tu odluku ministarstva pravde, da mi se ukine presuda i da konačno, pošto sam se stvarno naplaćao tih kazni, i ja dobijem neki novac. Naplatio se i ovaj sudija Đoinčević, uzeo je nekoliko miliona dinara. Ja sam kao onaj srećnik iz vica koji je dobio na lotou, pa ga pitali - Šta ćeš uraditi s parama? - Kaže - Vratiću dugove. - Dobro, dugovi, a ostalo? A on kaže - Ostali neka sačekaju.

U Hagu je unapred poznat pobednik, to je doktor Vojislav Šešelj. Tako se prave vesti na državnoj televiziji i po ovim medijima, da je on čovek, eto, jadan, dopao Haga i još je hrabar, otišao je sam i tamo ga na pravdi boga osuđuju zbog verbalnog delikta, možeš misliti. Hvata te panika kada pomisliš koliko će to biti Šešelja po minutu televizijskog programa, plus radikali koji pre podne koriste parlamentarnu debatu da ponove njegove reči od sinoć. Znači, od tog suđenja može samo da te bude strah, umesto da bude obratno, da ono bude lekovito. Šta je on radio samo u Vojvodini, u Hrtkovcima. Po Sremu imaš crno na belo, čovek ode u selo, pročita spisak ljudi koji nisu srpske nacionalnosti i te večeri već kreću trojke radikala iliti četničkog pokreta, lupaju po prozorima, pucaju ispred tih kuća. To je bio prvi stepen zastrašivanja i ko je bio pametan, taj je odmah otišao. Ko je verovao da se njemu to neće desiti, taj je sutradan ili kroz nedelju dana stradao. Dolazili su kod nas u Kikindu, lepo sednu u vozilo, pa obilaze mađarska mesta okolo. Današnji predsednik opštine Kikinda je organizovao ljude koji su išli u Sentu, Adu, Kanjižu. Stanu nasred grada, odvrnu muziku, pucaju. Samo to je dovoljno da ih svaki normalan sud osudi, da se barem objavi osuđujuća presuda u novinama, uslovna, ne mora da ide u zatvor, ali da se zna da je sud to potvrdio. A on sada iz Haga mirne duše ponovo radi ono što je radio devedesetih godina zato što mu je pripremljen teren. Neću da ležem i ustajem s Kosovom, hoću da ležem i ustajem s osmehom zato što mi je srećna porodica i zato što mi je srećan komšiluk i zato što imam novca da odem na neki koncert u Beograd ili s decom na *Zvezdinu* utakmicu, ali ne da slušam ove divljake koji veličaju četnike i koljače.

Svetlana Lukić:
Drugi krug izbora za predsednika države između Tome Nikolića i Borisa Tadića i odmiče dan i onda dođe pet sati po podne i treba da doneseš neku odluku.

Željko Bodrožić:
Jao, to stalno slušam, i u kući raspravljamo. Danas sam potpuno ljut na sve što se dešava i rekao bih - Ne. E sad, tog jutra kada se probudim pitanje je šta bi u meni prelomilo. Taj deo Srbije koji je mali, kojem ja na neki način pripadam, ima tu potrebu da uvek da nešto od sebe da spreči zlo. Znači, kada je zlo, ti izađeš na ulicu, pa kada je bilo bombardovanje, išao sam kod mog komšije Albanca. Toliko mogu da pomognem da mu stojim ispred kuće, da mu neko ne naudi. Ovo će mi biti baš velika dilema. Raspravljam u redakciji i u kući i kada bih sada sproveo anketu među ljudima iz familije, mislim da bi Boris dobio malo glasova, ali ne znam šta će se desiti toga dana, ne znam koliko ćemo se uplašiti od ovoga zločestog čoveka. Znam ljude, to su mi kasnije priznali, koji su 1997. izašli da glasaju za Milutinovića. Oni to nisu smeli javno da kažu, ali su se toga dana uplašili i glasali za Milana Milutinovića. Razumem one koji već danas imaju jasan, negativan odgovor, ali razumem i one koji će se toga dana možda predomisliti. Možeš li da zamisliš RTS? Verujem da bi Tijanić ostao, on bi bio dobar direktor i za koaliciju radikala i SPS-a. Mogu da zamislim kakav bi to bio Dnevnik, to bi bilo zlo i naopako. I onda kažeš - Ej, hajde bar to da sprečim. Super bi mi bilo da mogu da kažem - Neću, ko ga šiša, neka pobedi Toma Nikolić. Na žalost nekih ljudi koji su to već rešili, ja to ne mogu tako decidno da kažem.

Svetlana Lukić:
Čućete šta su na promociji u Smederevskoj Palanci i Čačku rekli Žarko Korać i Petar Luković.

Žarko Korać:
Nije bitan gospodin Lajčak, bitan je način na koji se ovde razume Dejtonski sporazum. Najcelovitije podatke o žrtvama rata u Bosni ima jedan centar u Sarajevu, koji vodi gospodin Mirsad Tokača. Po tim podacima u Bosni i Hercegovini je poginulo oko sto hiljada ljudi. Poginulih Bošnjaka je nešto više od sedamdeset hiljada, poginulih Srba je više od dvadeset hiljada i Hrvata je osam hiljada. On ima sva imena, ko je poginuo u uniformi, ko je poginuo kao civil, gde je poginuo.

To su užasavajući brojevi. Dejtonski sporazum se može shvatiti kao sporazum koji je zaustavio jedan rat i koji daje šansu Bosni i Hercegovini da postane država u kojoj će ljudi živeti bez rata, slobodno, u kojoj će moći da putuju gde hoće i da žive i rade gde hoće. Dejtonski sporazum se može shvatiti i kao privremeni sporazum kojim je samo zaustavljen rat, ali nije dovršeno ono što je taj rat započeo, a to je da se Bosna i Hercegovina pocepa na tri nacionalna dela. Koštunica i njegov politički krug tako shvataju Dejtonski sporazum, kao sporazum koji nije fer prema srpskom narodu.

U Beogradu je počela kampanja zastrašujućih razmera, koja je prvi put jasno pokazala da veliki broj ljudi bliskih Koštunici Dejtonski sporazum vidi kao provizorij koji je sprečio da se srpski narod u Bosni i Hercegovini izjasni za priključenje matici Srbiji. Mi smo uoči odluke o statusu Kosova i baš sada je napravljena analogija Kosova s Republikom Srpskom. Postavlja se pitanje zašto se jednom narodu dozvoljava da ima prava na samoopredeljenje, a drugom narodu u Bosni i Hercegovini se uskraćuje to pravo. Pitanje je naizgled logično, ali da li to znači da Hrvati u Sremu takođe imaju pravo na samoopredeljenje i pripajanje Hrvatskoj i da li Mađari u Vojvodini imaju pravo da se pripoje Mađarskoj? Dakle, otvara se ogromno pitanje koje smo imali na početku ratova na prostoru bivše Jugoslavije - ko ima pravo da se kome pripoji.

Ne znam da li će u Srbiji biti izbora i kada će oni biti. Doneta je čuvena klauzula koja vas podseća na šalu iz opštenarodne odbrane – vežba pod nazivom - Ništa nas ne sme iznenaditi - nije održana, jer je pala kiša. Znači, ništa nas ne sme iznenaditi, sem da Kosovo postane nezavisno. Mi smo došli u zaista neverovatnu situaciju za zemlju koja za sebe tvrdi da je demokratska i pluralistička - kod nas se raspravlja o tome kada će se održati izbori, iako to određuju ustav i ustavni zakon. Da li vi znate neku zemlju u kojoj se vodi ovakva rasprava? To je stvarno neverovatno. Naša javnost je potpuno otupela i sve to prima kao nešto gotovo normalno, a mi smo na korak od bezakonja. Koštunica od ovog trenutka ulazi u istoriju kao čovek koji je suspendovao ustav i zakone. U tome, nažalost, učestvuje i Tadić.

Petar Luković:
Evo, Žarko nam je pričao o izborima. Zamislite tu prostu stvar - kada će biti izbori u ovoj zemlji, da li postoji prostija stvar? Ja ne tražim čak ni dan, kažite mi mesec, hajde, digao sam ruke, kažite mi godi-

šnje doba - nema ni godišnjeg doba. A šta će nam izbori u ovakvoj situaciji? Ali mi smo večito u ovakvoj situaciji. Kada smo bili u onakvoj? - Nikad, uvek smo bili u ovakvoj situaciji. Uvek je najteži trenutak i ko da misli o izborima baš u ovom trenutku? Nikad nismo imali neki normalan trenutak, stalno je baš najteži trenutak. I tako celog mog života. Dobro, ipak mi njega znamo, ipak je Tadić... - Mrš, glasam ili za normalnog ili neću da glasam uopšte. - Pa doći će ti ovi. - Neka dođu, sve smo preživeli, ne može gore da bude. Neću više da izigravam majku Terezu i pomažem mojim glasovima ludacima. Kada budu izbori, telefon odmah isključujem, ne dolazi u obzir da me nagovaraju - Smrt ili droga ili Nikolić. I smrt i droga, ali pustite me više. Cela ideja te politike je - Pa oni su odvratni, glasajte za mene. Pa, je l' imaš ti nešto da ponudiš, sem toga? Je l' možemo da ponudimo nešto drugo sem da je neko kreten i odvratan? Okej, to znamo, ali da vidim tebe, kakav si ti. Ne, ne, ne, taman posla, nisam bitan ja, samo je važno da Toma ne dođe. E, pa više ne može.

Svetlana Lukić:
Slušate reditelja Milutina Petrovića, uz povremene smetnje u vidu Pere Lukovića.

Milutin Petrović:
Ne, ovde se stvara atmosfera - Kome majku, kome majku? Nemoj majku da mi pominješ. Šta je njima u glavi, kakva je njihova psihologija? Kad god se preslišavam da li sam pogrešan ili nisam, imam tu kontrolnu sliku da je patriotizam isto što i odnos prema majci. Ako ti neko zakuca na vrata, otvoriš i pojavi se tvoja mama i kaže - Juri me policija, brzo me sakrivaj, ti ćeš, naravno, da sakriješ majku od policije. Kada je pitaš - Što te juri policija? - ako ti kaže - Ubila sam čoveka, ali me sakrivaj i dalje - ti ćeš i dalje da sakrivaš svoju majku. Reći ćeš - Uf, uf, ali to je ipak moja majka. Možeš nešto malo falsifikovati, gledati kroz prste, ali postoji neka granica kada svojoj majci moraš da kažeš neke stvari. Na primer, ako ti treći put zakuca na vrata i kaže - Ubila sam čoveka, juri me policija - onda moraš da kažeš - Pobogu, majko, prestani da ubijaš ljude, šta se s tobom dešava? Volim tu metaforu s mamom i narodom i zato što su razni poremećaji ličnosti vezani za odnos prema mami.

Entoni Perkins u *Psihu* mnogo voli svoju mamu, pa zbog toga ubija druge ljude. Oni ljudi koji kažu - Čekaj, sada ću da zovem policiju da

je prijavim, jer ipak ne mogu da idem protiv zakona - oni takođe vole svoju mamu i njima je teško kada to rade. E sad, unutar tog kompleksa slika o načinu na koji možeš voleti svoju mamu, postoji jedna podvrsta, to su oni koji kažu - Kome majku? Nemoj majku da mi pominješ. Mislim da lagano cela Srbija ulazi u tu kategoriju, zajedno s novim korpusom DS-a, Tadićevog DS-a. To je prosto ta situacija, samo hoću da razgovaram o tvojoj mami, a ti već imaš stav - Nemoj, bre, ti moju majku, nemoj, bre, moju majku da pominješ. Tako se ponašaju ljudi koji su pod stresom, u velikim porodičnim problemima, koji su članovi sekte, koji su opsesivno zaljubljeni. Tako otprilike počinje da izgleda narod u kojem smo. Ne može više da se razgovara o bilo čemu, jer čim neko postavi bilo kakvo pitanje kažu - Čekaj, čekaj, je li ovaj iz *prve* ili *druge* Srbije? A ti si iz druge Srbije, ma komunisto jedan, ma šta ti meni, ti ćeš meni Kosovo da otuđuješ. To je postalo kao porodična svađa iz devedesetih, u kojoj je otac za Slobu, a sin za Vuka Draškovića. Meni je tim gore što su to ljudi koje lično poznajem, ljudi meni generacijski bliski ili mlađi od mene, imali smo iste svetonazore, tako da sam potpuno zbunjen. Mnogo mi je lakše bilo za vreme Slobe, kada su to bili neki drugi ljudi. Ne znam bolju sliku od one s ljudima u sektama. Nekoliko puta sam video ljude koji su sreli Hara Krišnu i ušli u tu stvar. Oni imaju to čudno ludilo u očima, kojem ne možeš da priđeš.

Zaista više nemam nikakvu želju ni motiv da analiziram i objašnjavam stvari. Vaše emisije su do pre godinu dana bile emisije u kojima neki ljudi analiziraju i objašnjavaju, pa kažu - Čekajte, pa, pre nedelju dana je Koštunica rekao to i to. Sada u vašim emisijama ljudi prelaze na emotivne tripove, govore vam svoje emocije i ja ih razumem, jer ni sam više ne znam šta da pričam. Gledam na televiziji Veljka Kadijevića i neku ženu koja s njim razgovara i mogao bih vrlo lako da se prebacim u sintaksu Pere Lukovića i da kažem šta mislim o Veljku Kadijeviću. Ali da bi se objasnila ta scena, moraš da objasniš i falš one žene preko puta njega, a njen falš je toliko očigledan i glup da mi je mučno da sada potrošim pet šlajfni teksta da bih objasnio to ludilo, koje opet neće dopreti ni do koga, jer će ljudi unapred reći - On je iz *druge* Srbije, on ima nešto protiv Koštunice i on je dobio drogu od Čekua. Počeo je strašni emotivni porodični rat između istih ljudi, u kojem mi na njih gledamo kao na pomahnitale ljude koji su odlepili i više im ne možeš prići racionalno, a i oni isto tako gledaju na nas. Plašio sam se da ćete tražiti da razgovaramo o ovim ljudima s bilborda i hteo sam da vas molim da o tome ne pričamo, jer me je sramota da pričam o tome.

Petar Luković:
Kampanja se zove *Nije svejedno* i danas je *Politika* na naslovnoj strani objavila ogroman tekst, u kojem se navodi tih dvadeset šest poznatih ličnosti koje su svojim delom, životom i radom priznate ne samo kod nas, nego i u svetu. Snimljena je serija istih spotova, samo su ličnosti druge. Radi se o tome da vas oni ubede da je Kosovo deo Srbije i onda kaže - Kad nekog tuku, ja ne okrećem glavu. Onda se javi drugi i kaže - Kad neko pati, ja ne ćutim, a onda treći kaže - Kad neko plače, ja ne zatvaram oči. A onda se svi pojave zajedno i svi uglas, unisono kažu - Svi zajedno, Kosovo je Srbija. I onda na kraju kaže - Pokažimo odgovornost i solidarnost. I to je kampanja koja će do 10. decembra da se ubrzava i kad god uključite televizor, najebali ste. 9. decembra ću povodom pesme *Volimo te, otadžbino naša* reći - Vrati se, sve ti je oprošteno.

Milutin Petrović:
Srbija je ponovo ušla u biblijski stadijum - svako se oseća kao pravednik. Ne volim film Mela Gibsona *Muke Hristove*. Ne sviđa mi se kako je prikazao negativce, kao u lošim filmovima o Drugom svetskom ratu, u kojima su Nemci zli, dekadentni, ružni ljudi koji zbog toga rade neke užasne stvari. Gibson je celu rulju koja je protiv Hrista prikazao kao ružne, zle ljude. A oni su bili mi. Pilat ih tri puta pita - Pa čekajte, koga hoćete, Barabu koji je ubio nekoliko ljudi ili ovog čoveka koji je nevin i koji ništa nije uradio? Oni su tri puta urlali da hoće da spasu Barabu, a ovoga da razapnu. Nisu oni bili zli i ružni, to je priča o nama, to smo bili mi, vođe, kolumnisti, savetnici, predsednici, prvosveštenici i Sinod, svi su oni bili tu. I nisu to radili jer ih je opseo demon, nego su imali ljudsku priču iza toga. Oni su zaista verovali da time brane svoj narod, da se ovaj uzdigao iznad svetih knjiga, da ne sme da govori da je božji sin. A taj Baraba je bukvalno slika tih Legija, Radovana Karadžića, on pripada paravojnoj jedinici koja se borila protiv rimske globalizacije sveta. I da si sve te ljude posle intervjuisao, svaki od onih koji je vikao i tražio da raspnu Hrista bi ti rekao - Ali ja sam to radio iz najboljih namera, zato što mislim da je moj narod ugrožen i da nije u redu da ovde zavladaju *Koka-kola* i *Mek Donald*s. Sem toga, ovaj čovek mi je bio sumnjiv. Ako je on božji sin, zašto je dozvolio da ga uhvate? A da li vi mirno spavate? Ja svakako mirno spavam. Svi su oni mirno spavali, svi su našli opravdanje za to što su tražili da se spase Baraba.

To mi je sad omiljeno pitanje problematičnim ljudima - Da li mirno spavate. Svi mirno spavaju i više ne znam šta znači metafora mirnog

spavanja. Ako svi mirno spavaju, ona postaje besmislena. Kapiram da jedino monah u isposnici ne spava mirno, dok Veljko Kadijević spava mirno. Mislim da nas mirno spavanje nikuda neće odvesti. Slična biblijskoj priči s Barabom i Pilatom, Olijem Renom ili kako bi se taj već zvao, jeste i priča o tome da smo mi defetisti. Čitao sam neki blog, u kojem se podrazumeva da mi, *Pešćanik*, glasilo druge Srbije, širimo defetizam. Mi smo kao defetisti. Ljudi misle da je Nadeždin slogan - Ako vam je dobro, onda ništa - defetizam. Ljudi misle da je to bedak. - Kakav vam je to slogan, ako mi je dobro, onda to ne valja? Oni promašuju temu i ne znaju koliko je Nadežda osoba vesele naravi i najdivnije biće koje postoji na planeti Zemlji. Ali nas predstavljaju kao izdajice, kukavice, defetiste, strane plaćenike, to je stvarno nepravična stvar, stvarno to nismo.

U prošloj emisiji sam slušao tekst Sretena Ugričića o preziru i rodoljublju i to je to. Hrabra je Nataša Kandić, sitna ženica, ona predstavlja ideju hrabrosti, a ideju kukavičluka predstavljaju oni momci u maskirnim odelima koji ubijaju dečake u šumi. I mućak osećanje, mućak atmosferu koja je oko nas prave ljudi koji su gnjide. Nije hrabrost kada radiš i misliš ono što načelno glavni mediji u zemlji govore između redova da se misli u vladi i upravnim odborima. Sada opet dolazimo do bilborda o kojima ne bih da pričam.

Petar Luković:
Tu je glumac Sergej Trifunović, onako ozbiljan, ljut. Ljudi, iskopali su Mikija Jevremovića. Naravno, kako može ovakva akcija da prođe bez Nemanje Kusturice? Tu je Žika Jelić iz *YU grupe*, tu sam se srušio, Žika Jelić, neviđeno. Naravno, Dule Savić i supruga mu Marina Rajević-Savić, onda se od svih ljudi pojavljuje Slađana Milošević, žena potpuni fijuk, pre dve godine je pričala da je u Pekingu imala koncert pred milion ljudi. Bata Živojinović, koji izgleda kao da će umreti istog trenutka, direktan prenos smrti u reklami. Dragan Bjelogrlić zvani *Vratiće se rode*, Ljiljana Smajlović o kojoj ne smem da pričam, Ceca Lukić mi je zabranila, Nenad Jezdić, onaj što reklamira *Lav* pivo - Kume, *Lav* pivo, Vanja Bulić, jebote, da li može da prođe nešto bez Vanje Bulića? Na konferenciji za štampu kaže Vanja Bulić - Ovo je naš dug srpstvu, jer u vreme komunizma nismo smeli da slavimo slavu i da pevamo naše pesme. Vanja Bulić, disident! Naravno, kako bi ovo prošlo bez Bore Đorđevića?
Nikako. Merima Njegomir, on-

da onaj heroj splavova Marko Bulat i Đorđe David, hevi metal, jebote. I glumac Dragan Jovanović, čija izjava je nesmotreno promakla *Politici*, jer on kaže - Ideja ove kampanje je u tome da pokažemo svima da je Kosovo neotuđivi deo Srbije i da nikada, nikada neće biti albansko i da će zauvek biti srpsko. Tu smo se razumeli, ali onda Draganu Jovanoviću izleti spontano - Mislim da svako treba da pomogne da ne damo Kosovo tako lako. Dakle, mi ćemo ga dati, to kaže Jovanović, ali nećemo ga dati baš tako lako, nego ćemo da imamo ovu malo akciju.

Milutin Petrović:

Ja nas ne doživljavam kao ljude koji su u akciji osvajanja terena, nego kao ljude u situaciji opsade Alamoa. Mi znamo da će da nas pobiju, ali prosto ćemo hrabro živeti do kraja i uvek ćemo pevati naše pesme. Što se mene tiče, to je gotovo, ali me teši što znam da smo mi pravednici i da se, kako je rekao Džim Morison, niko odavde neće izvući živ. Tako da, džabe im, mogu da brendiraju Srbiju koliko god hoće, opet ćemo svi pomreti, a mi ćemo pomreti pevajući. Hteo sam da vas zamolim da na svoj sajt postavite link koji mi je dala moja drugarica Lana. To je link na kojem mogu da se skinu emisije koje Bob Dilan vodi na nekom radiju. Pre godinu i po dana je Bob Dilan počeo da pravi emisije na nekom internet radiju, koji mi ne možemo da slušamo jer moramo da uplatimo 7,98 dolara, a nemamo načina da iz ove zemljice to uradimo, i pored toga što u Beogradu imamo više banaka nego pekara. Tu Bob Dilan jednom nedeljno ima jednosatnu emisiju u kojoj je on di-džej, pušta muziku po svom izboru, a između toga priča. I Lana je pronašla link na kojem može da se skine MP3 tog materijala i ovih dana samo to radim - skidam s interneta i po ceo dan slušam radio-emisije koje vodi Bob Dilan. Ima neverovatan glas. Svaka emisija ima jednu temu, na primer - majka, Teksas, ženska imena, instrumenti, kafa. Tu su i one njegove sumanute rečenice - Slušali smo stvar osnivača *Blue Grassa*, ali ono na šta bih sada skrenuo pažnju je njegov ujak, koji je bio jedan od najvećih svirača - nekog instrumenta za koji nikad nisam čuo. Pušta muziku u rasponu od bizara iz Luizijane, snimak iz 1921. do *Bisti boja*a. I onda čita i-mejl i kaže - Džon iz Oklahome mi kaže: Stalno puštate stare stvari, imate li nešto protiv novih pesama? - a ja moram da mu kažem: Džone, starih stvari ima mnogo više nego novih stvari. Onda citira Konfučija, pa kaže - Konfučije je bio mnogo pametan momak. Tako da, molim vas, postavite taj linkić i ko god ima internet može to da skine, da mu se jesen i zima u Srbiji pretvore u nešto lepo i pametno.

Hit mi je misao moga druga Bambija, s kojim sam ovih dana bio na festivalu u Beču. Gledali smo izložbu *Od Monea do Pikasa*, onda s našim diplomatama bili u kafiću *Kod Mileta* na ćevapima, a onda smo se vratili u zemlju Srbijicu. I onda je Bambi formulisao moju hit misao - Dakle, nije komunizam, izgleda nije ni Tito, nije ni Sloba, izgleda da nešto ozbiljnije nije u redu. Mi smo izgleda laskali sebi. Ja sam bio tabula raza za politiku. Moja infiltracija u ideologiju se odvijala preko Lile Radonjić na *Studiju B*, gosti su Mihiz, Mića Popović i Matija Bećković i ja sam ih slušao i shvatio - Aha, mi smo imali kralja, aha, ono što smo učili nije istina, pa da, udžbenike pišu ovi koji su na vlasti. I tako, mislio sam da je ceo problem u geopolitici, 1945. Rusi ušli, uveli komunizam, oterali četnike, došao Tito koji je bio kominternovski čovek i sad samo treba čekati da se to završi. Au, kao, nije to. Aha, ali Sloba, zli Sloba, došao Sloba, on nas je zeznuo. U, nije ni Sloba, sad su na vlasti moji drugovi i gore je nego što je ikada bilo. Uf, nešto ozbiljno s nama nije u redu. Dvadeset godina svog života bio sam antikomunista, a onda mi je tri-četiri godine kapitalizma bilo sasvim dovoljno da shvatim zašto je moj deda bio komunista. Potpuno mi je jasno šta znači biti antikapitalista. Za ovih nekoliko godina života u kapitalizmu sam na svojoj koži i koži svoje porodice osetio sva zla kapitalizma i svu monstruoznost tog sistema, a vrlo malo dobrog, kojeg neosporno mora biti da ima.

Onaj ko je zlovoljan i ko hoće da manipuliše nema nikakav problem u zemlji Srbiji. On će uvek naći deset, petnaest, sto pedeset, hiljadu dvesta najstrašnijih gnjida. Hoćeš gnjide iz građanskog sektora, hoćeš gnjide akademike, gnjide doktore nauka, gnjide iz prirodnih nauka, hoćeš one gnjide koje su simpatične u *Utisku nedelje*, biraj, uvek ćeš imati korpus gnjida. Ako vidim da Đelić misli da je Kosovo srce Srbije i da ga ne treba dati, ja mislim da na sledećim izborima glasam za Tomu Nikolića. Zašto da ne? Malo bi-bapa, kao sad ja malo glasam za Tomu Nikolića, zašto to ne bih mogao? Nekako je sve toliko besmisleno, sve je sumanuto. Je li zezanje, je l' se igramo advertajzinga, pa trostruki obrti, kako ćemo da se postavimo, pa kao - Aha, sad je demokratija, pa ću ja na demokratski način vama kroz upravni odbor to da uradim, a vi ako ste demokrate, onda tražimo da obe strane kažu svoje. Ako ćemo tako da se igramo, prijatelju, nema problema, evo ja glasam za Tomu Nikolića. Hoćete da ne pričamo o Hrtkovcima? Pa hajde da glasamo za Tomu Nikolića, pa da vidimo šta će da bude. Što bih se ja sad u tom ludilu koje oni prave hvatao za logiku i glasao za Borisa

Tadića? Pa ne, prijatelju, hajde ti meni malo više logike daj, hajde, ti se malo osloni na logiku.

Dakle, formulacija glasi - Mi smo se dogovorili, izbori će biti raspisani, sem ukoliko ne bude ugrožen teritorijalni integritet Srbije. Pre godinu dana bi na takvu vest ceo *Pešćanik* bio posvećen tome da se u sitna crevca fino analizira ta stvar. Sada je glupo da analiziraš, jer se radi o tome da su oni idioti. Neću više da analiziram šta je Tadić rekao Koštunici. I ko će da utvrdi da li je ugrožen teritorijalni integritet Srbije, sinod, akademija nauka, forum za brendiranje Srbije? A drugo, u ovom trenutku trideset hiljada stranih vojnika je na Kosovu. Da li je sada ugrožen teritorijalni integritet zemlje Srbije? Ako jeste i zbog toga ne raspisujemo izbore, zašto smo ih raspisali prošle godine, kada je takođe bio podjednako ugrožen? Kada bi naši vojnici probali da odu na Kosovo, bili bi ubijeni. Da li je to dovoljan stepen ugroženosti teritorijalnog integriteta? O bože, koliko je sve to glupo. Ali kao, nije Tadić glup, nije, nije Tadić glup, super je on, a i plemenit je.

Najstrašnije je kada znaš da ljudi koji su preko puta tebe isto tako ne vole tebe, misle da si ti lud. Oni su potpuno sigurni da si ti lud i pri tome su začarani i ti nikako ne možeš da dođeš do njih i da im bilo šta kažeš. To je baš uznemirujuće. Prosto ne znaš šta da im radiš. Nisu oni neki bezvezni ljudi, a ti superčovek, nego smo i mi trošni, i mi otpadamo i među nama su ljudi koji izdaju i nikada ne znaš šta će sutra i tebi da se desi. I zato mi se nije dopao taj film Mela Gibsona, naivan je i glup. Biblijske priče su velike zbog toga što su, gledane iz bilo čijeg ugla, strašno dobro ispričane. Nije Juda bio neka zlica kao – Sada ću da izdam svog brata, nego je on strašno logično razmišljao. On je razmišljao na način na koji sada razmišlja neki čovek, pa kada ga za deset godina budemo intervjuisali, on će nam reći da mirno spava, jer on je samo pokušavao da ipak Kosovo ne damo tako lako, to niko ne bi dao. Uostalom, ja uvek pomažem ljudima kada su u nevolji, je li tako? Tako će da kažu svi ovi s bilborda. Kada Kosovo bude bilo nezavisno, ustanoviće se da Zemlja nije ravna ploča, nego da je okrugla. Mi smo ljudi koji objašnjavaju da je Zemlja okrugla. Naš položaj je zaista patetičan. Najgori su mi ovi s bilborda, zato neću da pričam o bilbordima, zato što na njima prepoznajem ljude koji su tu dobronamerno, a prepoznajem ljude koji su račundžije i tačno znam šta će se desiti. Kada se sve bude završilo, ovi dobronamerni će da se izbedače, njima će biti bezvezno u životu, a ove račundžije koje sam video već pedeset puta na raznim takvim mestima, će reći - Mene su zamolili, ja sam rekao - Što da ne, uvek treba pomaga-

ti ljudima. To je u krajnjoj liniji humana akcija, meni je bilo jasno da Kosovo odlazi. I tako, svako od njih će uvek imati opravdanje i tu se vraćamo na priču da li je lični integritet nešto što treba poštovati ili ne.

Svetlana Lukić:
Bili su ovo Bob Dilan i Milutin Petrović, Milutin koji ne može da preboli to što su njegovi dojučerašnji poznanici i prijatelji postali vlast i potpuno poludeli. Ima mnogo ljudi koje smo nekada znali, koji se sada ponašaju kao da je nad njima sproveden neki genetski inženjering. Postali su neko drugi i najiritantnije je što tvrde da je to prvi uslov da preživimo, to dakle, da postanemo neko drugi, da se unizimo, da se samosakatimo iz dana u dan. Bio je ovo Peščanik*, do viđenja do idućeg petka.*

PEŠČANIK 23. 11. 2007.

VEČNA SRBIJA

Kvazipatriotske diktature u malim zemljama umeju da budu veoma gadne...

Ako nameravaju da nas za desetak dana sve pošalju u Bujanovac, mene neće sigurno...

Ono što me instinktivno svrstava na stranu Čede Jovanovića jeste spisak njegovih neprijatelja...

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*,

ALEKSANDAR I SLOBODAN,

NEVENA VUČKOVIĆ-ŠAHOVIĆ, *iz Centra za prava deteta*,

MILENA JEROTIJEVIĆ, *psiholog*,

VALENTINA ZAVIŠIĆ, *iz organizacije* Veliki-i mali
iz Pančeva,

TEOFIL PANČIĆ, *novinar*

Svetlana Lukić:
*Ove nedelje je odrađena pretposlednja runda takozvanih pregovora o Kosovu. Koštunica je zborio iste fraze o tome kako nikad, ni u snu ni na javi, ni pod elektrošokovima nećemo priznati taj akt nasilja koji se sprema i uporedio ga s naci*stičkim prekrajanjem granica ili već tako nešto. Kada smo već kod Koštuničinih fraza i kod nacista, Hana Arent je pišući o suđenju Ajhmanu bila zapanjena koliko je taj čovek bio ogrezao u klišeima i frazama. Čak i kada se našao licem u lice sa smrću, pronašao je kliše iz pogrebnih govora. Pod vešalima je bio toliko ushićen mantrama koje je izgovarao da je zaboravio da se radi o njegovom pogubljenju. I Ajhman je sebe doživljavao kao žrtvu koja ispašta zbog drugih i od suda je tražio saosećanje za nevolju koja ga je snašla.*

A šta je pred pretposlednji čin drame zvane rešenje statusa Kosova rekao Havijer Solana? Da neuspeh pregovora ne znači smak sveta i da život ide dalje, što je za nas smrtna uvreda, i da oni, Evropljani, tragaju za zajedničkim stavom Evropske unije. Evropljani se sada pre svega brinu o tome kako da pridobiju još pet-šest svojih članica kojima se ne sviđa ideja o nezavisnosti Kosova. Evropska unija je vrlo osetljiva na nejedinstvo u svojim redovima. Dosta im je toga da im se svi rugaju zato što su tako komplikovana i troma mašinerija. Henri Kisindžer im se podsmevao zbog nejedinstva i neefikasnosti i pitao - Ako hoću da pozovem Evropu, koji pozivni broj treba da okrenem?

Dok predsednik vlade bludi u svojoj beskrajnoj usamljenosti, koja liči na usamljenost bogova koji tragaju beskrajem i ne nalaze nikoga s kim bi mogli da razmene misli, dotle se Evropljani preračunavaju koliko će da ih košta održavanje Kosova i koliko-toliko mirna i stabilna situacija u tom području. Nedavno je neko od zapadnoevropskih stručnjaka za Balkan rekao - Lako je srpskim političarima da govore o Kosovu kao o srpskom Jerusalimu, kada srpski budžet ne snosi troškove stabilnosti na Kosovu. U međuvremenu su Srbi u pet opština u kojima su većina, zbog bojkota izbora na Kosovu izgubili lokalnu vlast i moraju da je predaju Albancima, kojih u tim opštinama praktično i nema. Dušan Proroković, kome je u podeli poslova i velikih plata palo u deo da glumi sekretara sekretarijata za Kosovo, ima odličnu ideju da se te opštine pripoje Srbiji. A Evropljani, opet, razmišljaju o tome kako da pomire dve nepomirljive stvari, da se poštuje izborna volja građana Kosova, a izbegnu scene koje je lako zamisliti na stepe-

ništu opština Leposavić, Štrpci, Novo Brdo, ako neki Albanac pokuša da uđe u kancelariju predsednika opštine.

Proroković i mnogi kvalitetni Srbi nemaju problem da sračunato glume budale samo ako im to obezbeđuje sekretaricu, šofera, koju hiljadu evra i gostovanje na televiziji Košava.

Moj omiljeni stručnjak za kosmos, Hoking, omiljen jer jedino njega razumem, kaže da fizički zakoni sprečavaju putovanje u prošlost, odnosno da je majka priroda stvorila neku vrstu zaštitne tehnologije za to. Samo još da ovde prorade ti fizički zakoni i onda smo, braćo i sestre, na putu za Eldorado.

U međuvremenu će pasti još koja glava. Za sada svi upiru prstom u Čedomira Jovanovića. Tačnije, juče i prekjuče smo prisustvovali onome što muslimani rade na kraju hadžiluka, kolektivnom kamenovanju đavola. Na podnošenje krivičnih prijava LDP-a protiv Koštunice, Mišković a i nekoliko ministara koji su omogućili nelegalno poslovanje vlasniku Delte, *Đelić je već najavio da će tužiti Čedomira Jovanovića. Niko drugi do Mlađan Dinkić ga je nazvao sramotom za srpsku politiku, ministar Milosavljević mentalnim bolesnikom, a Andreja Mladenović je rekao za Jovanovića da je moralna nakaza i narkoman. Ima mnogo razloga zbog kojih je nastala ova nova faza satanizovanja Čedomira Jovanovića. Navešću samo jedan, koji nije prvi ni najvažniji.*

Ova politička kasta, klika koja vlada zemljom je toliko uzajamno povezana da svako svakoga može da uceni i pošalje na nekoliko godina ili decenija na robiju. Kao da su se zavetovali na ćutanje i stvorili neku vrstu pakta o nenapadanju. Jeste li primetili koliko se sada ređe uzajamno vređaju i optužuju? Kada je Dinkić ovoliko morao da ćuti dok ne zalaje? Koliko je teško Velimiru Iliću da trpi, a da nikoga ne šutne? Koliko je Đeliću i Dinkiću teško da se ne svađaju? Ta suspregnuta agresivnost političkog polusveta, koji je navikao da moć demonstrira na najbrutalniji način, morala je da nađe nekoga koga može da udara, a da to nikoga od kolega lopova i moćnika ne ugrozi.

Jovanović je ovde kao dete u nasilnoj porodici, gde odrasli i jaki ne smeju da se pobiju, pa se obrušavaju na dete.

I kad smo kod dece, vlada je odlučila da neće smanjivati PDV na hranu i opremu za bebe, jer, kako kažu u obrazloženju - ranije olakšice nisu uticale na rast nataliteta i oni nisu ludi da sebi otkidaju od usta, a da se Srpčad i dalje ne rađaju. Ne znam koliko bi novorođene Srpčadi

bilo dovoljno da oni odluče da smanje PDV. I patrijarh Pavle je apelovao da se to učini, ali ko ga šiša, sada je bolestan i niko ga ne sluša.

Povodom patrijarhove bolesti pozvao nas je Mirko Đorđević.

MIRKO ĐORĐEVIĆ

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Već dve nedelje iz crkve nema nikakvoga biltena o stanju zdravlja starog patrijarha, što bi bilo sasvim normalno, nego čitamo razne vesti koje izazivaju zabune. Patrijarh ima devedeset tri godine i skoro sedamnaest godina je prvi čovek crkve. On je institucija koja ne pripada Sinodu, ni partijskim moćnicima, ni akademicima, već pripada narodu srpskom. I dok je patrijarh bio zdrav, njime je manipulisano. Pred sam Dejton on je Miloševiću potpisao akt u kojem se u ime svih Srba zalaže za mir, ali mu je taj potpis oduzet i on je bio ponižen. Patrijarh je 24. marta 2005. godine svojom rukom potpisao s kosovskim ministrom kulture memorandum o razumevanju u kojem stoji - obnoviti i zaštititi sve srpske crkve i svetinje, a garant za to su međunarodne institucije. Dva dana iza toga usledilo je iz patrijaršije saopštenje u kojem se kaže - Patrijarhov potpis i ovaj sporazum se smatraju nevažećim. Patrijarh to svakako nije zaslužio, a i najnovije manipulacije njegovom bolešću zabrinjavaju. To što ga je posetio mitropolit Amfilohije je u redu, on je najstariji član Sinoda, ali odjednom su tu i predsednik vlade Koštunica i akademik Matija Bećković. Ljudi se pitaju u kakvu situaciju je stavljen patrijarh.

Od avgusta prošle godine mitropolit Amfilohije obavlja dužnosti koje su u isključivoj nadležnosti patrijarha Pavla. U jednom saopštenju se pominje da Amfilohije zamenjuje patrijarha Pavla. U sledećem se kaže da on pomaže patrijarhu Pavlu. Dok je patrijarh bio zdrav, oni su ga vodili u rovove dične vojske Karadžićeve i Mladićeve, svi su hitali da se s njim slikaju, a uspaljeni nacionalisti su ga u svom ludilu proglašavali za vrhovnog komandanta oružanih snaga. Sve mi govori da se i sada nešto nedostojno prema patrijarhu čini. Laička i crkvena javnost imaju pravo na redovni crkveni bilten o stanju patrijarhova zdravlja. Taj bilten članovi sinoda potpisuju s desne strane, a s leve lekari punim imenom i prezimenom. Patrijarh nije svojina partijskih moćnika u njihovoj partijskoj državi, u kojoj politički uzurpator Koštunica čini šta hoće, mimo volje građana izražene na izborima i saopštene od državne komisije o rezultatima izbora. Srpsku crkvu čini verujući narod, a to je, da budem precizan, svake nedelje i o prazniku milion ljudi koji na njenom kanonskom području ulaze u crkvu.

Zbog toga je sve ovo nedostojno i izaziva ozbiljno uznemirenje javnosti. Iz sata u sat su izdavana saopštenja dok je papa Jovan Pavle Drugi bolovao, svet je bio na nogama, i vernici katolici. Izgleda mi vrlo čudno i sumnjivo i brine me i vređa me kada po tri-četiri dana beogradske novine ni rečju ne pominju stanje patrijarhovog zdravlja. Procuri vest - On bistrim pogledom gleda, iz drugih novina se vidi da su ga već pričestili, iz trećih da kraj uzglavlja sede dvojica monaha. Javnost zapravo ništa ne zna, a red bi bio da zna, jer to je momenat bitan i za njega lično i za Srpsku crkvu.

Brine me što upravo dok se događa sve ovo o čemu govorimo, na sceni imamo ekstremno nacionalističke, profašističke i klerofašističke grupe. Još se nije dogodilo, a čekam da se dogodi da se naša crkva službeno, sinodalnim aktom ogradi od tih paracrkvenih formacija i organizacija. Ukoliko se ne ogradi, krivica će pasti na nju, jer videli smo da ti jurišnici bukvalno fizički traže utočište u crkvi. Kada je kod nas krenula kampanja da su nevladine organizacije delovi stranih agentura koje mute vodu i zlo nam smišljaju, ista ta kampanja nešto pre toga je bila povedena u Rusiji, pod istim sloganima. Kada je kod nas nedavno zbog porasta nasilja u porodici i na javnim mestima ponuđeno objašnjenje - za sve su krive sekte, u Rusiji se u isto vreme vodio rat sa sektama, koji se tamo na drugačiji način završio, jer u Ruskoj crkvi postoje i vrlo razumne struje. Nedavno su Putinu postavili pitanje zbog čega nema veronauke u ruskim javnim školama. On je odgovorio mirno i jednostavno - To ne možemo, jer za to treba menjati ustav, što je u ovom momentu nemoguće. Imao sam čast i priliku da se više puta oglasim u *Peščaniku* i kada vidim sve ovo što se dogodilo u Aranđelovcu, pitam se gde su ti ljudi da dođu na predstavljanja *Peščanika* i da vide pravi primer otvorene tribine; da govorimo o Srbiji, o Kosovu, o srpstvu u atmosferi normalnog dijaloga, a ne u atmosferi nasilja. Čuo sam saopštenje da je predstavljanje *Peščanika* otkazano iz bezbednosnih razloga. Ne dao Bog, čovek pomišlja da neko tu dolazi da prikazuje *Peščanik* noseći bombe u džepu i da ga tamo čekaju drugi s bombama u džepu.

Nikada Srbija u svojoj istoriji nije bila manja, jer su glave u vrućici intelektualne nemoći krojile veliku Srbiju. Na momente se pitam da mi nismo počeli da se uživljavamo u ulogu totalnog gubitnika, da mazohistički prihvatamo tu ulogu. Pozivaju nas da do razrešenja kosovskog statusa mal'ne ne treba da prihvatamo ni infuziju ni transfuziju. Da citiram jednu gospođu koju veoma poštujem, koja kaže - Niko neće

smeti ni da umre do tada. I zato i u mojim rečima ponekad zazvuči nota pesimizma i posustalosti. Imao sam vremena da sustanem u ovom poslu. Mnogi su počeli meni da pripisuju reči apostola Pavla - Ustani, ustani, progovori; ako nećeš ti - ko će, ako nećeš sad - kad ćeš.

Svetlana Lukić:
Hoćemo li, Mirko, da idemo u Aranđelovac?

Mirko Đorđević:
Pomišljao sam da vas molim, spreman sam da idem, ali kada bi moglo u centar Aranđelovca, da se ti ljudi pozovu da budu prisutni, da govorimo o Srbiji, o srpstvu, o svetom Savi i njihovom svetosavlju razborito i razumno. Ja čak verujem da će oni posle tih razgovora odustati od svojih nauma da treba dizati temperaturu i gušiti javnu reč. *Pešćanik* je baš primer otvorenih tribina, koje ljudima dolaze na noge u gradić, u hladnu dvoranu, na gradski trg, u čitaonicu, bilo gde. Da sam u jednom momentu primetio da se neko u *Pešćaniku* ruga crkvi, ja bih javno u *Pešćaniku* zbog toga protestovao, ali dopustite, ako su mera duhovnosti, a to je u rečniku Koštunice i Matije i bratije valjda neki balističko-artiljerijski pojam, ako su mera naše duhovnosti Pahomije, otac Gavrilo ili vladika Filaret, teško nama i crkvi i državi i teško duhu. Kad sebe slušam, počinje da me hvata strah i pitam se sluša li neko ovo što ja govorim. Dok sam bio aktivan sa studentima imao sam zadovoljstvo da razgovaram s desetinama mladih ljudi i video sam da to ostavlja neki trag. Kada danas govorimo, osim mržnje i pakosti nema drugog odjeka.

Svetlana Lukić:
Čuli ste Mirka Đorđevića, kome kao i većini pravih hrišćana nije dovoljno to da ovih dana na slavama pojede prvu sarmu i popije prvu kuvanu rakiju, nego bi želeo da zna šta se dešava sa zdravljem pedeset petog po redu patrijarha Srpske pravoslavne crkve, koji sedi na prestolu svetog Save. Nažalost, mnoge vladike Srpske pravoslavne crkve se ponašaju tako kao da im se još nije dogodilo hrišćanstvo, mada sve ostalo jeste. Mladi hrišćani, Srbi iz Aranđelovca su uz pomoć lokalnih vlasti sprečili promociju Peščanika *u tom gradu. Momci koji su to inicirali podsećaju na mlade Irance koji su išli ulicama Teherana i sklanjali iz radnji lutke Barbike i na njihovo mesto stavljali Saru, lutku s čadorom. Mladi hrišćani iz Aranđelovca i nešto stariji hrišćani iz lokalnih vlasti ovoga puta su uspeli, a videćemo da li će uspeti i sledeći*

put. Slušate Aleksandra i Slobodana, koji su pokušali da organizuju promociju naše devete knjige u Aranđelovcu.

ALEKSANDAR:
Direktor Doma kulture nam je, na moje veliko iznenađenje, jer sam znao da je on tu postavljen od SPS-a, izašao u susret i izdao nam salu. Imao sam sa svih strana informacije da će doći stvarno mnogo ljudi. Nameravao sam da to bude jedno divno veče za Aranđelovac, koji je zadnjih godina sterilan po pitanju bilo kakvih kulturnih dešavanja. Ja sam slušalac *Pešćanika* i meni ovo nije bilo potrebno. Slušao bih emisiju narednog petka, pa bih je slušao. Jednostavno sam hteo da više ljudi upoznam sa vama, da i neka od knjiga *Pešćanika* bude prodata, da se ta ideja malo proširi. Sve je bilo u redu do nedelje uveče, kada su se iznenada na televiziji *Šumadija* pojavila neka četiri lika, koji su počeli neverovatnu priču. Jedan od njih je predsednik nekog udruženja *Naši*. Oni sebe predstavljaju kao pravoslavne vernike, znači, smeta im bilo kakva kritika Srpske pravoslavne crkve. Bili su tu i članovi udruženja *Ravnogorski pokret* i *Svetozar Miletić*. Trebalo je to da čujete, žao mi je što ne možemo da dođemo do tog snimka. Ne mogu da podnesem da upravo ti ljudi, koji podržavaju Srpsku pravoslavnu crkvu, ne pominju njene *svetle* tačke, Pahomija i Ilariona. Čim ih ne pominješ, znači da ih prihvataš, a prihvataš ih, kao što je rekao taj Anić iz te *Naše Šumadije*, zato što ih je rodila srpska majka. Pa srpska majka je rodila i Legiju i Zvezdana Jovanovića, pa šta sad treba da radimo, da ih pustimo iz zatvora?

Ja se ne stidim da kažem da je meni pop na opelu mog oca tražio četiri i po hiljade dinara za to opelo. Ne stidim se da kažem da je taj isti sveštenik na venčanju mog brata tražio šest i po hiljada dinara i po hiljadu dinara kumovima, znači, tu postoji neka tarifa. Ja sam vaspitan u kući u kojoj se Sveti Stefan slavio otkad znam za sebe. Ja da ćutim za takve stvari neću.

SVETLANA LUKIĆ:
Direktorka televizije je rekla da je ta emisija emitovana u plaćenom terminu.

SLOBODAN:
Kada sam ih pitao gde im je kajron na kojem piše da je termin iznajmljen, rekli su mi da im ne radi kompjuter. Termin je uplaćen naknad-

no, 19. novembra, kada je već najavljena poseta Senke Vlatković sa B92. Mi smo dali reklamu za *Peščanik* lokalnom radiju *Fleš* i radiju i televiziji *Šumadija.* Nismo smatrali da skup treba da obezbeđuje policija. Pred ovu emisiju me je pozvao direktor Kulturnog centra Simonović i rekao mi da on dobija strahovite pretnje i da trpi pritisak od određenih ljudi iz opštine. U tom trenutku on nije smatrao da treba da otkaže zakup sale i ja sam mu rekao - Slušaj, ako primaš pretnje, javi se policiji. – Ma – kaže - nemoj, molim te da angažujemo policiju. Posle ove emisije ja sam zvao načelnika SUP-a, dao nam je uredno dozvolu i rekao da će policija obezbeđivati skup i u principu nisam očekivao da će išta značajno da se desi. Motivi za protest i pozivanje građana su navodno skrnavljenje pravoslavne crkve i navodno promovisanje pederastije. Oni tvrde da emisija *Peščanik* to promoviše.

Oko deset sati ujutro me je zvao direktor Kulturnog centra i rekao mi da on mora da otkaže, da je pod velikim pritiskom, da tu može da padne krv, da Kulturni centar nije mesto na kojem treba da se dešavaju takve stvari. Onda sam ja tražio da mi to napiše računajući na to da moram da imam neko opravdanje pred voditeljkama *Peščanika.* On mi je rekao - Nema nikakvih problema. Mi smo posle dva sata došli kod njega, on je otkucao saopštenje i dok smo tako sedeli kod njega u kancelariji, javlja mu se dečko i kaže - Je li, je l' dolaze ovi večeras? Hoćemo da ih deremo. Baš takvim rečima. Direktor odgovara - Šta ako njih bude više, pa oni vas oderu? Takvu vrstu tenzije imaš u gradu na osamdeset kilometara od Beograda. Grad ima trideset hiljada ljudi, a cela opština možda pedeset hiljada. Došlo je mnogo izbeglica u prethodnom periodu, ali ipak je to dugo bio otvoren grad.

Aleksandar:
Oni brane neku teoriju lokalpatriotizma, koja stvarno može da nas uništi. Ako nemamo menadžera za naš grad, hajde, ljudi, platićemo, neka dođe, neka nam da pet super ideja od kojih ćemo živeti narednih petnaest godina. Ali nećemo te ideje bazirati samo na siru i kajmaku.

Slobodan:
Kao banja smo nestali s turističke scene, ljudi više ne dolaze u taj grad. Rekao sam jednom koji je bio u toj emisiji - Dečko, ti moraš da shvatiš da smo mi različiti, ali ta različitost mora da donese neki kvalitet, a ne da se ti i ja tučemo na ulici zato što smo različiti. Nisam očekivao da će biti toliko napeto da će emisija morati da se otkaže. Vi

ste nas pitali da li na drugom mestu možemo da nađemo salu, ali Aranđelovac je grad u kojem pored sala za svadbe nema većeg prostora. Mogli smo jedino da vas dovedemo u privatnu kuću, da dođe trideset-četrdeset ljudi. Ali ovo nije 1941. godina, da se bavimo ilegalom. Mi smo bili suorganizatori, a ideja je potekla još letos od nekih starijih ljudi koji su ljubitelji *Peščanika*, članovi lokalnog udruženja *Baština i budućnost*. Bilo je zainteresovanih i iz okolnih mesta. Nakon svega, od ozbiljnijih partija jedino su Demokratska stranka i Nova Srbija izdale saopštenja, naravno potpuno suprotnog sadržaja. Demokratska stranka je revoltirana, oni kažu da je to skandal i da je opštinska vlast pokazala veliku nemoć, dok je Nova Srbija zadovoljna što se takva antisrpska emisija nije pojavila u Aranđelovcu.

Aleksandar:
Ja ću citirati njihovo saopštenje za javnost - da su zajedničkom akcijom uspeli da spreče divljanje belosvetskih hohštaplera u cilju takozvanih nezavisnih medija i njihovih nazovi nezavisnih produkcija, čitaj soroševskih, u kojima se pljuje sve ono što je svakom Srbinu sveto, svetosavlje, patriotizam, ljubav i nada da će u ovoj zemlji jednom biti bolje.

Svetlana Lukić:
Da li su te organizacije tako moćne da mogu da narede, da nogom u vrata uđu u TV Šumadiju *i da dovedu do otkazivanja promocije ili su oni samo nečija udarna pesnica?*

Aleksandar:
Naravno da nisu toliko moćni. Imali su nekoliko akcija koje su mi se dopale, na primer, okrečili su vrtić. Kada sam vozio za Beograd video sam plakate koji najavljuju dolazak zvezda *Granda* u Aranđelovac. I šta sad, zato što ne volim da slušam takvu muziku ja treba da okupim ljude da demonstriramo zato što oni zaglupljuju narod? Ali jeftina demagogija pali kod ljudi u Aranđelovcu. Oni se rukovode izjavama lokalnih gazda, koji su za vreme Miloševića govorili - Čiji se dedovski odžak ne vidi sa Bukulje, taj nema šta da traži u Aranđelovcu. Moj otac je došao u Aranđelovac po konkursu za veterinara koji je bio otvoren godinu dana, jer veterinarska stanica nije mogla da nađe trećeg veterinara. Ja sam se tu rodio i moja želja je da Aranđelovac postane pristojnije mesto. Predsednik opštine, koji je u već dva mandata narodni poslanik, uspeo je da upropasti sve što je moglo da se

upropasti. Ja sam siguran da je ovo njegovo maslo. Boban je pričao malopre o tom pozivu dok mi sedimo kod direktora Kulturnog centra i kad smo ga pitali ko je to, on kaže - To je neki Neša iz DSS-a. Ja kažem - Koji Neša? On kaže - To ne mogu da ti kažem.

Slobodan:
Direktorka televizije *Šumadija* mi je rekla - Znaš ti, ja sam ovde rođena, a ti si došao. Novinar koji je vodio tu emisiju mi je rekao - Je l' znaš ti ko je ovde na vlasti, a ti dovodiš *Peščanik*; zar to nije provokacija lokalne vlasti?

Aleksandar:
Koju smo poruku dobili od aranđelovačke vlasti? - Ako ste različiti, nemojte slučajno da dolazite ovde. Kakva crna Evropa? Kada je bio referendum za ustav, oko šest po podne, kada je postalo izvesno da taj referendum neće uspeti, ministar Ilić se pojavio u medijima i rekao - Ma nemoj sutra da mi je neko došao, pa da mi nešto traži, a nije glasao, jer ljudi, Kosovo je u pitanju. I evo, super, sačuvali su Kosovo. Ako nameravaju da nas za desetak dana sve pošalju u Bujanovac, mene neće sigurno. Neka me ni ne zovu, neka me odmah proglase dezerterom. Ja pušku u ruke da uzimam i da se bijem ni s kim neću, to nije moj način borbe protiv bilo čega.

Slobodan:
Strašno u celoj priči je što su ti *Naši* i pokret *Svetozar Miletić* na budžetu opštine. Iza takvih organizacija stoje lokalne vlasti. A i ako ne stoje, strašno je da lokalna vlast bude indiferentna prema takvima. Isto nam se dešava na saveznom nivou. Pojavi se neka garda cara Lazara i to nikome ne smeta, kažu - Oni ne ugrožavaju bezbednost Srbije. Znači, nije bitno da li će neko da zvecka oružjem i sebe predstavlja kao oružanu formaciju. Zaboravili smo da kažemo, onog dana kada su dolazili novinari iz B92, prvo nisu mogli da dobiju adekvatnu izjavu od direktorke televizije *Šumadija.* Ona je dovela te dečake iz *Naših* da joj budu kao telohranitelji. I kada je konačno taj materijal pušten u vestima B92 u jedanaest sati, je l' možete da verujete da su minut-dva pre emitovanja tih vesti nestali i struja i kablovska televizija u Aranđelovcu? Kablovsku su pustili kada je počeo sport. U kojoj mi državi živimo, u kom gradu? Ja sam sutradan pitao načelnika SUP-a, koji mi se žalio da je pod velikim pritiscima - Znate šta, vi ste prema suorganizatoru bili korektni, odobrili ste obezbeđenje, ja ništa

drugo od vas nisam ni tražio, ali da li vi stvarno mislite da je struja nestala slučajno i da je slučajno nestala kablovska televizija kada je trebalo da se emituje prilog u jedanaest sati? Odgovorio mi je da ne misli da je to bilo slučajno. Da se takve stvari dešavaju posle petnaest godina, stvarno je sramota.

ALEKSANDAR:
Neko se iz te lokalne vlasti setio da letos organizuje nekoliko koncerata. *Naši* su i to osudili, njima ne valja da dođe *Van Gog*. Pa šta onda valja? Valja samo ono što rade oni, krečenje vrtića ili ne znam šta. Dobro, ako ste vi moleri, vi radite taj posao i nemojte se mešati ljudima u bilo šta drugo. Ako znate da krečite, aj'mo da okrečimo ceo Aranđelovac. Evo, ja ću vam kupiti dve kante poludisperzije, krečite šta god možete. Ja s njima više nemam šta da razgovaram. Vi samo postojite, neka vas podržava ko vas podržava. Ni njihov prvi veći incident, kada je dolazio Čeda, nije kažnjen. To im je dalo zeleno svetlo da nastave dalje. Pravo svakog građanina je da se buni, ali buni se kako treba da se buniš.

SLOBODAN:
Predsednik opštine se uopšte nije oglasio o ovom incidentu. Oni pokušavaju da zatvore oči pred svakim problemom. Aranđelovac je grad koji za vreme bivšeg predsednika opštine nije imao trotoare. On radi u Agenciji za privatizaciju, a nijedna privatizacija u Aranđelovcu nije obavljena kako treba. Sada su navodno počeli da sređuju trotoare, da stavljaju behaton ploče i misle da je to dovoljno. Ovo što se desilo je veliki problem za mali grad, ali svi misle - svake halabuke dosta za tri dana. Ali mi smo rešili da organizujemo promociju *Pešćanika* u Aranđelovcu.

ALEKSANDAR:
Ljudi verovatno nisu svesni značaja filozofije asfalta. Ta Nova Srbija asfalt gleda kao nešto sveto, to je proizvod koji im daje neverovatnu moć. Pomoću asfalta oni su ostvarili neverovatan rezultat na parlamentarnim izborima. Čudo jedno šta možete da uradite s jednim kamionom asfalta. Predsednik opštine Topola, koji je verovatno već proglašen lokalnim svecem, išao je dotle da je oko mauzoleja na Oplencu, po originalnoj kaldrmi udario vrući asfalt. Kaldrma više ne važi, ovo je dvadeset prvi vek i stavljamo asfalt, i to vrući asfalt. I molim lepo.

Slobodan:
Jedan moj drugar koji ima asfaltnu bazu igra s nama tenis i ja mu često kažem - Ti si jedan od najjačih političara u gradu. On mi kaže - Stani čoveče, ja se ne bavim politikom. - Kako se ne baviš? Asfaltiraš, bre. Ko ovde više asfaltira, on je bolji političar.

Svetlana Lukić:
Samo još jedno praktično pitanje. Za sada vi ne možete da nađete nijedan zatvoreni prostor ili neku salu gde bismo mogli da dođemo?

Aleksandar:
Naći ćemo, pa makar iznajmili veliku sportsku salu. Ovome je dat toliki publicitet da možda možemo i sportsku salu da popunimo. Sada ni ona Ceca ne bi mogla dovede više ljudi. Čak ni ove zvezde *Granda.*

Svetlana Lukić:
Što mi ne izađemo na ulicu? Da tražimo da održimo javni skup na ulici? Ozbiljno to govorim.

Slobodan:
To nije loša ideja.

Svetlana Lukić:
Nama je važno da ne idemo kod nekoga privatno u kuću. Ipak ne idemo na slavu. Možemo da dođemo i na slavu, ako nas pozovete, ali ovo je drugo.

Aleksandar:
Ne, oni verovatno misle da mi ni slavu ne slavimo, da ja ne znam šta to znači vera, da ja nikad nisam išao u crkvu, da ne znam šta je kolač, da ne znam ko je Isus Hrist. Pa je l' oni znaju da je Isus Hrist razapet zato što je mislio drugačije od ostalih? I oni bi sada da se ponašaju kao ti ljudi koji su ga razapeli. Pa dajte ljudi, bre, mislite malo glavom.

Mi ćemo u svakom slučaju organizovati predstavljanje *Peščanika.* U sledeće dve nedelje ćete biti naši gosti u Aranđelovcu. Ako ne obezbedimo zatvoreni prostor, tražićemo od opštine otvoreni, to nije loša ideja. Mislim da sada stvarno neće smeti da nas odbiju. Verovatno će se oni opet okupljati, moja je zamisao i bila da vam oni postave neko-

liko pitanja, šta im tu nije jasno, zašto su oni Srbi, a vi niste. Žao mi je što se to nije desilo, ali evo, ja im obećavam da ću im obezbediti razgovor s vama, neka vas pitaju sve što im nije jasno.

SVETLANA VUKOVIĆ:
Da li ste vi tu u bilo kakvoj opasnosti?

SLOBODAN:
Znate šta, ja sam ginekolog, radim u bolnici, igrao sam aktivno fudbal za fudbalski klub *Šumadija*, stalno sam na ulici, ja od tih ljudi ne osećam nikakvu pretnju. Oni meni, iskreno rečeno, nikada i nisu pretili, jer mi smo ipak ljudi koji imaju kakvu-takvu težinu u tom gradu, voleli nas ili mrzeli. U svakom slučaju, još verujem da bezbednost u tom gradu može da održi policija i ljudi koji su zaduženi za to. U svakom slučaju ne smemo da dozvolimo da Aranđelovac bude zatvoreni grad. Mi smo čitav vek bili mondensko, turističko mesto Beograđana, koji su svaki vikend provodili u Aranđelovcu. Mi ne smemo da dozvolimo da taj grad bude zatvoren, to je u interesu svih građana, pa i tih koji su napravili nepromišljeni eksces i ta tribina mora da se održi. Uostalom, mislim da će se i sve opštinske strukture ovoga puta angažovati. Mi ćemo otići direktno kod njih i zatražiti pomoć u organizaciji i mislim da posle ovoga što se desilo ne bi smeli da nas odbiju.

SVETLANA LUKIĆ:
Juče je na sednici vlade, osim što je doneta odluka o dodeli nagrada kajakašima, usvojen i izveštaj o stanju u ustanovama za smeštaj dece i odraslih s posebnim potrebama. Vlada je, dakle, juče i zvanično saopštila da je izveštaj međunarodne organizacije za pravo mentalno obolelih pod naslovom, sećate se, Mučenje kao lečenje - *neistinit, zbog čega je stvorena lažna slika o stanju u tim ustanovama u Srbiji. Koštunica kao predsednik vlade nije ni čekao izveštaj svoje vlade, nego je odmah rekao da je to nastavak mračne propagande o Srbiji, koju vode oni koji tvrde da u Srbiji ima fašizma. Ni ministru zdravlja Milosavljeviću nije bio potreban izveštaj vlade. Još pre nekoliko dana je rekao da je izveštaj ove međunarodne organizacije maliciozan i da on, Tomica Milosavljević, nikada nije ni kontaktirao s tim amaterima za koje jedva da je i čuo.*

Međutim, kada je londonski Gardijan *2002. godine objavio porazni izveštaj ove međunarodne organizacije o stanju u socijalnim i psihija-*

trijskim ustanovama na Kosovu, ministar Milosavljević je izdao saopštenje, kojim je obavestio domaću i svetsku javnost da su - navodi ove organizacije potpuno tačni i da pokazuju krajnje nehumano ponašanje Albanaca zaposlenih u zdravstvu. Za ove četiri godine se ostarilo, pa je Milosavljević zaboravio šta je to MDRI. Jedna od naših današnjih sagovornica nas je podsetila da je 1991. rumunski premijer video izveštaj o stanju u ovim institucijama u svojoj zemlji i zaplakao. Ljajić je nešto pominjao da nije mogao da spava kada je video fotografije, ali se brzo oporavio od nespavanja i krenuo na turneju, smeškao se deci, nudio im u ime vlade letovanja i stanove.

Čak šezdeset nevladinih organizacija uputilo je pismo Koštunici, Đeliću, Ljajiću i Tomici Milosavljeviću, u kojem se traže najelementarnije stvari: da se zaštiti pravo mentalno obolelih osoba u psihijatrijskim ustanovama i da vlada Srbije ne negira kršenje ljudskih prava, već da kaže da će nešto učiniti. U današnjoj emisiji čućete Nevenu Vučković-Šahović s Pravnog fakulteta Union *i iz Centra za prava deteta. Govoriće i Valentina Zavišić iz organizacije* Veliki i mali *iz Pančeva i psiholog Milena Jerotijević.*

Nevena Vučković-Šahović:
To je valjda potreba ljudi da kada dođu na vlast pravdaju stanje misleći da će na taj način da spasu svoj obraz ili obraz svoje zemlje. Oni počinju da se identifikuju sa svojom državom i štite joj ugled na taj način što misle da, kao što stara poslovica kaže - prljav veš ne treba da se iznosi. Međutim, to je na početku dvadeset prvog veka vrlo nepraktična reakcija. U međunarodnim organizacijama poput Ujedinjenih nacija i UNICEF-a postoji institucija koja se zove - pružanje tehničke pomoći državama. Prema tome, najpametnija reakcija bi bila da se obratimo međunarodnim organizacijama i kažemo - Mi sami možda nismo bili svesni, prevideli smo, nismo obilazili, nije rađena inspekcija, bili smo preokupirani političkim problemima, eto, prosto se nismo fokusirali, hajde sada nešto da uradimo. I htela bih kao pravnik da obrazložim, ne ulazeći u to da li je bilo opravdano ili nije, zašto se može takav naslov staviti na ceo izveštaj. Tortura ili mučenje se ne odnosi samo na čin mučenja u nekoj ustanovi. Dakle, mi kvalifikujemo da je do torture došlo ne samo kada neko od zaposlenih vrši torturu nad korisnicima usluga, već i kada je sam ambijent - ambijent mučenja, i to ne samo za korisnike, nego i za one koji su tu zaposleni.

Zašto je to mučenje, a nije obično nasilje? Zato što se dešava u ustanovi koja je u nadležnosti države. Da se to desi u porodici, mi bismo to zvali zlostavljanjem, ali kada dolazi od države, u pravu se to kvalifikuje kao mučenje. Prema tome, taj izraz nije za brigu. Ovih dana dolaze u posetu Srbiji ljudi iz komiteta Saveta Evrope koji se zove Komitet protiv mučenja, i čiji rad je zasnovan na međunarodnoj konvenciji protiv torture. To je nešto sasvim uobičajeno i kada bi ljudi samo malo više o tome znali, ne bi imali toliki strah od toga.

MILENA JEROTIJEVIĆ:
Mučenje se ne dešava samo onda kada postoje mašine za mučenje. Najveći mučitelji su ljudi. Ovde se deca i ljudi koji su u institucijama zatvorenog tipa muče i tu nema mnogo priče. Ne treba da filozofiramo o tome da li je nešto mučenje ili nije. Niko se ne bavi osobama koje to trpe. I moj utisak je da ministar Milosavljević brani nešto što ne poznaje. Njega to nije interesovalo, on ne zna šta se dešava i kakvo je zdravstveno stanje dece s posebnim potrebama. Nikada mu nije prošlo kroz glavu da ta deca ne mogu da poprave zube, da ne znaju da kažu ako ih boli slepo crevo, da lekari ne znaju da priđu toj deci. On nije saznao od države i resornog ministarstva za teške muke tih porodica, jer ne mogu da svojoj deci pruže osnovnu zdravstvenu zaštitu. Roditelji se boje to da kažu, zaposleni u tim institucijama se boje da kažu šta se tamo radi, korisnici usluga tih institucija ne znaju kome to da kažu, nekad i ne umeju to da formulišu, nego samo kroz agresiju i autoagresiju pokazuju da se mučenje nad njima sprovodi. To jeste mučenje po svim definicijama, a ministar zdravlja je tako reagovao zato što on nema pojma šta se tamo dešava. Kao da je prvi put sve to čuo i na prvu loptu je počeo da se brani, potpuno neargumentovano, difuzno.

Ministar Ljajić očigledno ima neke informacije i čovek je možda video i neke druge izveštaje, pa prosto zna da je to tako. I svi mi kao ozebli sunce gledamo u njega, hoće li dati neki ljudski mig u svojim izjavama, da li će nešto uraditi. Ja hvatam i najmanju notu ljudskosti i blagonaklonosti prema tim osobama i prema ovom izveštaju, hvatam se za slamku, jer želim da verujem da će država nešto da uradi. Ali šta se dešava? On govori kako će preduzeti mere, zabranio je da se nova deca dovode u Kuline, a paralelno s tim ide snimak - igračke, divan prostor, svi ih maze, smeju se i sve je lepršavo.

Valentina Zavišić:
Zaista nisam očekivala baš ovakvu reakciju vlade. Šesnaest godina smo bili neprijatelji države i opet je sve isto. Mi smo i dalje neprijatelji države ako ukazujemo na to da je na svima nama odgovornost da nešto preduzmemo. To je zastrašujuće i poražavajuće za mene lično i činjenica je da me Srbija jako boli u ovom trenutku.

Nevena Vučković-Šahović:
Pedeset godina posle Drugog svetskog rata naš pojam o ljudskim pravima je bio vezan za prava u ekonomskoj i socijalnoj oblasti. Mi smo mislili da ako narodu obezbediš zdravstvo, obrazovanje, hranu, ti si u stvari zadovoljio sva ljudska prava. I naš narod i predstavnici vlasti su bili naučeni da tako misle. Drugim rečima, kada im sada pokažete ustanovu koja je okrečena i u kojoj su čisti krevetići, svi smatraju da su time zadovoljena i ispunjena ljudska prava. Međutim, ljudska prava dece i ljudi koji imaju neki oblik invaliditeta podrazumevaju da oni takođe imaju pravo na obrazovanje, na učešće u društvenom životu, na život u porodici. Mnogi od tih ljudi i dece ne bi bili u takvom stanju invaliditeta da je na vreme obezbeđena podrška njihovim porodicama, a ne institucijama. To je i mnogo jeftinije. Jeftinija je pomoć porodici od troška za svako dete u instituciji.

Mi se i dalje nosimo s odnosom naše javnosti prema ljudima koji su marginalizovani. Mi imamo jako veliki problem s tim da prihvatimo različitost i mnogo nam je lakše da ljude koji pripadaju različitoj grupi ne gledamo i zbog toga je cela ideja o dislociranju takvih ustanova kod nas naišla na vrlo plodno tlo. Mi zato imamo dom u Kulinama, koje se nalaze dvadeset pet kilometara od Aleksinca, gde roditelj ne može da poseti svoje dete, gde lekari neće da žive i rade, gde nema vode, nego mora da se donosi cisternama. Tako da je poruka da mi treba da probamo da vidimo te ljude, da oni mogu da budu među nama, prihvaćeni takvi kakvi jesu. Ako mora da postoji, institucija je u centru grada. Treba da probudimo solidarnost ljudi, ako je to moguće, a mislim da je moguće. To je jedini način da počnemo da rešavamo problem.

Valentina Zavišić:
U zakonu stoji da dete, osoba s invaliditetom ima pravo na smeštaj u instituciji. To ne može da bude pravo, ako se na taj način krši pravo da dete živi u porodici, da ima adekvatan tretman, da ima pristup obrazovnim institucijama. Pre četiri-pet godina na nekom okruglom

stolu pričajući o tome jedan direktor Centra za socijalni rad je rekao - Dok ne kršimo zakon, mi ne kršimo prava. Ne može neko pravo da bude dobro za nekoga, a za nas ostale loše. Ako je stvarno dobro to pravo na život u institucijama, to onda treba da preporučimo svima.

MILENA JEROTIJEVIĆ:
Ako je to tako prestižna stvar, zašto lekari ne bi iz želje za prestižom bili lekari u tim institucijama? Zašto psiholozi zbog prestiža ne bi tamo bili psiholozi ili vaspitači? To je čista demagogija. Institucije niko ne voli. I kasarne se sada ukidaju. Sada su porodilišta prijateljska prema bebi i ona je s majkom. Znači, sve se menja, samo su ove institucije dobre. I zaista je sramna formulacija stručnjaka iz tih institucija, koji su rekli - Mi sprovodimo blage fiksacije. Šta znači fiksacija? To znači - Vežem te, zavežem te za krevet i ne možeš da mrdaš, dok ne počne da deluje lek, dakle, dok drugo fiksaciono sredstvo ne počne da deluje i dok ne padneš onesvešćen. Kada ne možeš da mrdaš, ne moram da te gledam. To zbog čega naši stručnjaci vezuju decu i odrasle jeste posledica odnosa struke prema njima. Elementarna potreba jednog deteta jeste da ima dodir preko kože, da se kreće, da ima stimulacije preko centra za ravnotežu i da na jako ranom uzrastu ima stimulacije preko zone usta, dakle, sisanje. Zašto postoje cucle, zašto hranjenje mora da bude ritualno, zašto dojenje? Zato što su to informacije koje idu direktno u mozak i razvijaju mozak i stvaraju svest o sopstvenosti, o sopstvenom telu. Tako se razvija JA svakoga od nas. Dakle, tako stičem svoj identitet. Ako vi lišite dete tih stimulacija, a to se dešava u instituciji, onda deca počinju da prave ono što se zove roking, odnosno da se klate ne bi li na taj način aktivirala svoj centar za ravnotežu, ne bi li na taj način imali dodir preko kože, da bi stimulisali mozak, jer to mora da se dešava da bi mogli da dožive svoje telesne granice. Ako ga još vežete, pa to ne može ni samo da uradi, onda ste vi napravili dete koje odbija hranu, počinje dramatično da slabi, mekšaju mu kosti.

Smatra se da deca koja se nose nemaju rahitis. Nije rahitis eliminisan samo hranom. Kažu da žene u menopauzi treba da hodaju, jer hodanje je najbolja prevencija osteoporoze. A vi malo dete vežete. Je l' shvatamo šta radimo? I onda neko kaže - Moramo blago da ih fiksiramo zato što su oni štetni po sebe. Ono što je posledica odnosa prema njima, oni su sad obrnuli protiv njih.

Nevena Vučković-Šahović:
Roditelji su dovodili decu s invaliditetom u našu kancelariju nakon traumatičnih događaja u nekim od institucija, pri kojima je deci u postupku disciplinovanja nanesena telesna povreda. Bilo je lomova kostiju, bilo je iščašenja ruku. Nasilje koje vrše odrasli nad decom je mnogo jače i veće i lakše u institucijama za decu s invaliditetom nego u institucijama za decu bez roditeljskog staranja ili u školama. Dete u školi ima način da se suprotstavi nasilju, može da kaže, može da prijavi. Dete bez roditeljskog staranja u institucijama je u nepovoljnijem položaju, ali opet može negde to da kaže, nekom da se požali. Dete koje ima neki oblik invaliditeta najčešće ne može da se požali i to ide tako dok se ne vidi neka dramatična posledica poput loma ili iščašenja.

Milena Jerotijević:
Rođeno je dete s Daunovim sindromom i roditelji su savetovani u porodilištu da dete smeste u instituciju. Majka kaže - Ja ne znam kako su me skleptali da to uradim. Dete je tamo počelo ozbiljno da propada, posle određenog vremena majka je vratila dete i posle nekoliko meseci dete je živnulo i počelo da se razvija u skladu sa svojim mogućnostima. Kada vi date detetu dovoljno prilike i sve što mu je potrebno, onda se vidi da definicije ograničenja ne stoje. To je prevaziđeno i dok ne damo šansu detetu, mi ne znamo koje su njegove mogućnosti. U jednoj beogradskoj instituciji koja radi s decom sa autizmom, dečaka su besomučno pretukli vaspitači. Ti roditelji još nisu uspeli da ostvare ništa od svojih prava, jer su se drugi roditelji uplašili i povukli, jer su ostali zaposleni stali u zaštitu tog kolege, jer gradski sekretarijat ništa nije mogao da preduzme, jer su se čak i roditelji koji su u odgovarajućem udruženju podelili iz straha. To vam je definitivno Kafka. Odjednom ostanete sami na ledini.

Pre nekoliko godina pretučen je jedan momak u instituciji zatvorenog tipa blizu Beograda. Izbijen mu je zub i slomljena ključna kost. Majka je pokrenula postupak, ali na kraju ništa nije mogla da uradi. Zašto? Zato što je institucija koja je radila s tim detetom pre nego što je smešteno u ovu instituciju zatvorenog tipa stala u odbranu te institucije zatvorenog tipa zato da se ne zameri kolegama, jer je to, bože moj, težak posao. Pa hajde da svi radimo lak posao, hajde da se bavimo nečim što nema veze s ljudskim životom. A da ne govorim već o toj floskuli - Mi smo humani. Ja sam to više puta u poslednje vreme

ponovila - Ne zanima me, bre, tvoja humanost, daj mi da ostvarim svoja prava i mani me se s tvojom humanošću.

U Engleskoj sada postoje timovi koji rade na posredovanju u sukobu između komšiluka i malih zajednica u kojima borave osobe s invaliditetom. Znači, ni tamo nije svest kod svih bog zna kakva, svi ljudi na celoj zemaljskoj kugli su isti, ali država mora da radi na tome da te stvari rešava. Ima mnogo primera dobre prakse. Beogradsko Udruženje za pomoć osobama sa autizmom je napravilo projekat kojim predviđa dnevni centar, ne boravak, mi ne volimo tu reč, nego centar za mlade s problemima iz autističnog spektra, gde oni dolaze ujutro i imaju potpuno ravnopravan položaj s onima koji s njima rade. U tom centru rade dve apsolventkinje političkih nauka, baletski pedagog, dolazi jedna slikarka, dolaze volonteri iz Udruženja studenata s hendikepom. I u svemu što se dešava u tom dnevnom centru ovi mladi s problemima iz autističnog spektra ravnopravno učestvuju, počev od spremanja doručka, kupovine, nabavke, uređivanja prostora, odlaženja u druge delove grada, korišćenja gradskog prevoza, u koji neki od tih mladih ljudi mnogo godina unazad nikada nisu hteli da uđu. Zahvaljujući jednom roditelju koji se bavi stolarijom oni rade na električnim mašinama, bez ikakvih strahova od toga da mogu da se povrede.

Nevena Vučković-Šahović:
Sećam se jednog slučaja, došla je jednog dana majka, sama, radi, razvedena, njen dečak ima već trinaest-četrnaest godina, fizički je postao jako veliki, a zahtevao je potpunu negu, kao što je kupanje i presvlačenje. Žena je već bila na ivici izdržljivosti, prosto nije mogla da ide na posao, da radi i zarađuje. Da skratim priču, njoj je savetovano da dete smesti u instituciju. I onda je ona došla kod nas i to je bilo dramatično, ona je plakala i bila očajna i rekla da nema drugog izbora, da nema pomoć i prosto je od nas tražila savet u koju instituciju da ga smesti, gde bi bila sigurna da se ove stvari o kojima pričamo ne bi dešavale. I na kraju, mi smo nevoljno preporučili jednu instituciju zato što smo znali da će moći da uzima dete svakog vikenda. Međutim, ona je bila očajna, njoj je trebalo jako malo novčane i psihološke podrške, pa bi imala više snage da zaradi nešto dodatno, da plati nekog da joj sve to radi. Ona je već bila potrošena, na ivici i na kraju je donela odluku koju je donela. Doživela je poraz, osećala se kao da je izgubila najveću bitku svog života, kao da je ona kriva što je izgubila svoje dete.

Valentina Zavišić:
Mi nažalost i dan-danas imamo to da u porodilištu lekari savetuju majci da odmah smesti dete u instituciju. Prvo, način na koji se to saopštava. Niko ih nije obučio kako se saopštavaju vesti koje nisu vesele, koje će zahtevati od porodice bolno prestrojavanje. Ne, nego se majci savetuje da ne doji dete da se ne bi vezivala za njega i da ga da u instituciju, jer će se tamo brinuti o njemu, jer od njega nikada neće biti čovek. Izostaje i minimum podrške od samog početka. Što smo udaljeniji od civilizacije, gradova, pritisak je veći, pitamo se zašto smo rodili takvo dete, da li će nas prihvatiti i tako dalje. Problemi su još veći kada je ugroženo zdravlje deteta, kada mu je potrebna fizikalna terapija i podrška da se uključi u vršnjačku grupu. Kada sve to izostane, porodica se nađe u kolapsu i pred dramatičnom odlukom da ostavi dete u instituciji. Sada se vraćamo na finansijsku konstrukciju. Porodice se suočavaju s nemogućnošću da ostvare pravo na tuđu negu i pomoć. Roditelji jako teško refundiraju troškove za lekove, pa da li su baš ti lekovi na pozitivnoj listi, da li mogu da se nabave, da li imaju rođaka u inostranstvu da im to pošalje i tako dalje. A ako se dete smesti u instituciju, onda to plaća država.

Surova realnost u institucijama je da država snosi potpune troškove kada je dete kategorizovano kao teže i teško ometeno. Ako je umereno ili lako oštećeno, onda roditelj participira ili plaća sve. Sretali smo roditelje koji su bili očajni zato što su morali da daju dete u instituciju, a onda da prelaze kilometre da bi ga posetili. Svi znamo kakav je trošak putovanje. I na kraju još plaćaju ili doplaćuju troškove u instituciji. Ljudi su u situaciji da pokušavaju da svoje dete rekategorišu u teži slučaj, da bi lečenje bilo besplatno.

Nevena Vučković-Šahović:
Mi ne želimo da vidimo siromaštvo, jer nas to ugrožava, ne želimo da vidimo strance, crnce, mi imamo izreke tipa - Udaće se za njega, makar bio crni Ciganin. To govori o tome kako se mi odnosimo prema različitosti. Šta je za nas Ciganin? To je simbol i sinonim svega što je najgore i toga se treba rešiti i ne gledati. Isti odnos postoji prema ljudima koji imaju neki oblik invaliditeta i smatra se da je najveća tragedija za porodicu da dobije dete koje ima neki oblik invaliditeta. Kada su ta deca bez roditeljskog staranja, mi ne možemo da nađemo usvojitelje za decu invalide u Srbiji. A postoje zahtevi za usvojenjem iz drugih zemalja. Naravno, postoje službe koje prate kako je to dete

smešteno, kako mu je u novoj porodici. Sve su to neka moguća rešenja, a najgore rešenje je institucionalno rešenje. Treba biti jako obazriv i s naglim zatvaranjem institucija. Sećamo se rumunskog slučaja, kada su oni 1991. imali veliki problem suočavanja sa stanjem u kome su bila deca u njihovim institucijama, uglavnom deca bez roditeljskog staranja. I to je bilo toliko strašno, slike su obišle svet i premijer se rasplakao kada je video te slike. I onda su pod pritiskom međunarodne zajednice i domaće javnosti oni pola institucija zatvorili, a nisu našli dobra rešenja i dobili su ono što zovemo deca ulice. Odjednom se od stotinu hiljada dece pedeset hiljada našlo na ulici, počeli su da spavaju po kontejnerima i cevima.

Kod nas u institucijama za decu s invaliditetom ima možda oko dve hiljade dece, a u institucijama za decu bez roditeljskog staranja nešto više od dve hiljade dece. U Bugarskoj koja ima oko devet miliona ljudi, ima skoro trideset hiljada dece koja žive u ustanovama i oni imaju mnogo teži slučaj. Ali naš problem je rešiv i ministarstvo je počelo projekat individualnog mapiranja problema i pravljenja individualnog plana za svako dete koje je u nekom od oblika institucionalnog smeštaja. Mi ovde govorimo i o budžetu koji je neadekvatan, netransparentan kada je u pitanju izdvajanje za takve vrste potreba i uopšte izdvajanje za decu. Mi nismo u stanju da izmerimo kolike su budžetske alokacije za decu. Ono što znamo jeste da je Srbija na poslednjem mestu u Evropi po budžetskim alokacijama za obrazovanje.

Valentina Zavišić:
I ako postoji potreba za dnevnim centrima, oni moraju da budu tamo gde smo mi. Ako je meni potreban vrtić, škola, bioskop, mi moramo da verujemo da je to potrebno i toj deci, tim ljudima. Znači, nisu oni tužni, tužni smo i jadni mi ako im ne pružimo ono što im je potrebno. I oni postaju tužni zato što ne dobijaju ono što treba da dobiju sva ljudska bića.

Milena Jerotijević:
Šta inkluzivni pokret podrazumeva? Šta je inkluzija? - Ne zanima me šta ne može, nego šta može. Kako ja mogu da stvorim uslove da ta osoba može? I ove institucije i ovo poricanje ovog izveštaja su deo tog starog modela, jer se ljudi još nisu odlepili od toga da kada govore o osobama s problemima u funkcionisanju pre svega govore o njihovim ograničenjima, nemogućnostima, nedostacima. Važno je da se mrdne-

mo s nedostataka, s hendikepa na potencijal, a da hendikep shvatimo onako kako se on sada definiše - on je problem nas koji činimo okruženje. Mi nismo učinili sve da otklonimo ono što je prepreka osobi s nekom poteškoćom da se uključi u život zajednice. Najjednostavniji primer su rampe, liftovi, zvučni semafori, ali za svaku vrstu problema koji može da se javi u funkcionisanju postoji mogućnost da mi taj hendikep koji je u sredini, a ne u osobi, eliminišemo ili barem smanjimo.

Svetlana Lukić:
Čuli ste Milenu Jerotijević, Valentinu Zavišić i Nevenu Vučković-Šahović. Dakle, nas je sedam ili već koliko miliona, imamo oko četiri hiljade dece bez roditeljskog staranja i dece ometene u razvoju, dece koja su najnemoćniji deo ovog društva, a ova država je upravo na njihovom primeru pokazala svu svoju brutalnost i neosetljivost. Ponavljam, dakle, vest da su odbili da smanje PDV za bebi opremu i hranu, jer im izgleda srpske majke ne isporučuju dovoljno dece. Da vas podsetim, pre godinu-dve Srpska pravoslavna crkva je ponovila svoj stav prema abortusu i pozvala žene da rađaju i ako ne mogu da gaje decu, da ih daju crkvi, pa će ih crkva negovati. Zanimljivo je da je tu ponudu u ime Srpske pravoslavne crkve izneo niko drugi do vladika Pahomije.

Samo čekamo da se neko seti kolege Sergeja Morozova, gubernatora Uljanovske oblasti, koji je pozvao ruske bračne parove da bežе s posla i vode ljubav kako bi napravili neko Rušče i da će svi koji uspeju u tom naumu dobiti kao nagradu frižider ili televizor. Guverner je pozvao i poslodavce da zaposlenim parovima svakog meseca odobre makar jedan slobodan dan i tako se svi zajedno uključe u kampanju Kremlja za povećanje broja Rusa na nekadašnjih sto četrdeset pet miliona.

I evo vesti koja je stigla, jedna osoba je stradala, a više njih je povređeno pri rušenju tunela u izgradnji u beogradskom naselju Resnik, rečeno je u policiji. Ekipe hitne pomoći su iz ruševina izvukle jednu osobu koja je davala znake života, međutim, ona je ubrzo preminula. Policija i ekipe tragaju za još jednom osobom koja je ostala ispod ruševina.

Opširnije o ovom događaju i druge vesti ćete slušati odmah nakon Peščanika*, a za kraj slušate kolumnistu lista* Vreme *Teofila Pančića.*

Teofil Pančić:
Ljudi još zdravi u glavi prosto vide da to u Aranđelovcu nije tvoj ili moj ili privatni problem tih ljudi koji su to hteli da organizuju, nego da taj događaj, mada naizgled sitan, jedna od mnogih promocija *Pešćanika* u jednom od mnogih gradića Srbije, ima užasno jak simbolični naboj. Ja sam to pokušao u svom tekstu za *Vreme* da naznačim. Zato sam namerno počeo s tim kako sam 2000. godine agitovao da se glasa za Vojislava Koštunicu na tribinama širom Srbije, na kojima smo gledali hoće li policija da upadne sada ili će da upadne malo kasnije. Smatrali smo da, šta god se desilo u toj postpetooktobarskoj Srbiji, neke stvari su iza nas. Verovali smo da više ne postoji mogućnost da se nekim normalnim ljudima uskrati odlazak u ceo jedan grad, koji se proglašava nekom zabranjenom zonom. E, to se desilo, i to upravo u ovom trenutku, kada ka vrhuncu kreće histerizacija javnog diskursa o Kosovu, da će nama da otmu petnaest odsto duše i teritorije. Mislim da su onda ljudi prepoznali da tu ima nečega krupnog, da je taj događaj veći od samog sebe. Znači, da on može biti simptom i naznaka vraćanja onih vremena kada su kvazipatriotski komesari mogli da mere nivo patriotizma u krvi i da na osnovu toga izriču presude. Zato smatram da je taj Aranđelovac jako važan. Znači, nije on važan u smislu da li ćemo ti i ja da isteramo neku svoju stvar, nego je važan utoliko što to ne sme da se desi, što to nikome ne sme da se desi.

Ako mi dopustimo da to tako prođe, onda će to sutra da se desi ponovo tebi i meni ili nekom drugom. To je ona stara priča, kao u vreme nacizma - ako se to desi nama, onda će neko da pomisli - dobro, oni su ionako ekstremisti. Sutra će to da se desi nekome ko nije ekstremista, pa će onda preksutra da se desi nekome ko je još manje ekstremista i tome nema kraja kada jednom krene. Važno je da su ljudi osetili da je ta stvar nešto što se potencijalno zaista tiče svakoga od nas.

Meni se čini da naša situacija ovde sve više liči na vrstu putinizma bez gasa i nafte. Mi smo slični putinovskoj Rusiji po svemu, osim što nemamo gas i naftu, pa ni pare. Putin ima tu organizaciju koja se zove *Naši*, to je nešto što su svi prevideli kada su govorili o ovom aranđelovačkom slučaju, da se ova misteriozna organizacija zove *Naši.* Dakle, *Naši* su neka vrsta putinovskih omladinskih jurišnika, to je nekakva mešavina, od velikoruskih neofašista preko monarhista do nostalgičara Sovjetskog Saveza; sve što vuče na velikodržavlje i samodržavlje, autoritarnost, antizapadnjaštvo i antiliberalizam u svakom mogućem vidu. Sve se to tu zgrudvalo, zgrušalo u nešto što se

zove *Naši*, kao ideološki, eklektički pokret. To su ljudi koji na ulicama ruskih gradova zavode vrstu političkog terora. Oni kažu - Mi pomažemo policiji da obavlja svoj posao. Šta to znači - vi pomažete policiji? To je vrsta jurišničke, ulične, parapolicijske bande. To je nešto što mi ovde još nemamo, hvala bogu, ali nisam siguran da nećemo nešto slično dobiti. To je ono što nismo videli ovde za vreme Miloševića. Parapolicijske, paravojne trupe za vreme Miloševića su delovale izvan Srbije. Sada imamo slabu, formalno demokratsku vlast, koja ima jake autoritarno-nacionalističke recidive, koji tek mogu potpuno da dođu do izražaja kada bude proglašena nezavisnost Kosova. Ja se bojim da će onda ta vlast, ne kažem organizovati neke *Naše*, ali možda jednostavno neće umeti ili hteti da spreči da nešto takvo nastane.

Svetlana Lukić:
Ne znam da li si video snimak kada Putin odlazi među omladinu, to je bilo da se smrzneš. Dolazi u ogromnu salu gde su svi od dvadesetdvadeset pet godina, zastave Sovjetskog Saveza, crkvene zastave, ruske zastave. Govor koji im je održao počinje sa - Neki ljudi idu u strane ambasade.

Teofil Pančić:
To je organizacija *Naši* i upravo o tome govorim, o ideološkom eklekticizmu, može i crkva i Sovjetski Savez. Rekao bi čovek - kako spojiti crkvu i Sovjetski Savez? Odavno je o tome Vladimir Vojnovič napisao proročanski roman, izdat je na srpskom, zove se *2042. godina*. Treba to čitati danas, tu se ljudi ne krste, nego se zvezde. To je neka vrsta ideološkog sinkretizma koji pomiruje levo i desno, ateističko i religiozno, sve je dobro samo da je u slavu velike Rusije. U isto vreme ovde imaš ljude koji idu pred skupštinu Srbije i govore da su oni garda cara Lazara. Čekaj, čoveče božji, imaš nekoga ko ti javno govori da je paravojna formacija i još se hvali da navodno ima ne znam koliko oružja. I sad pitaju Jočića - Hoće li to da destabilizuje Srbiju, a on kaže - Ma sve je to kul. Šta je, bre, kul? Ti ljudi šetaju Srbijom. Znaš, Rusija je velika i ozbiljna zemlja, u njoj stvari mogu da budu veoma strašne, kao što su često u istoriji i bile, ali su uvek nekako i ozbiljne. A ovo kod nas će da se pretvori u neku vrstu operete. A to što će da bude opereta, uopšte ne znači da je bezopasno. Kvazipatriotske diktature u malim zemljama umeju da budu veoma, veoma gadne. Onog trenutka kada Kosovo bude šta god, otvara se mogućnost da u Srbiji svaki ludak radi šta hoće.

Ovde se vlast deli na one koji nažalost ne znaju šta rade i na one koji nažalost znaju šta rade. Ovi prvi su oni koji bi trebalo da budu svetlija strana ove vlasti, demokrate, G17 i ti neki pridruženi elementi kao što je Rasim Ljajić. Ali ti imaš dojam da ti ljudi uopšte ne pričaju svoju priču, bilo zato što nemaju tu priču ili zato što misle da ovo nije vreme za tu priču. Imaš ove druge koji pričaju svoju priču, Koštunica, Velja Ilić i ta ekipa, a ta priča koju oni pričaju je potpuno suicidalna, ali ne za njih, naravno, ne za njihovu politiku, nego suicidalna za šanse ove zemlje, ovog društva da išta učini od sebe. I meni je to najstrašnije. Evo, slušam i danas Koštunicu kako govori - Svi nas teraju da popustimo oko Kosova, ali mi to nećemo nikad. Način na koji on koristi reč – nikad, mene užasno plaši. Ne može predsednik vlade jedne zemlje da govori da Srbija nešto neće nikad, jer on to niti zna, niti ima pravo na to - to je totalitaran potez. Ti možeš reći - ja neću, ali neka si sto puta premijer, ne možeš ti da kažeš da Srbija ili Nemačka ili Estonija ili Madagaskar neće nikad ovo, neće nikad ono, hoće uvek ovo, hoće uvek ono. Ti na to nemaš pravo. Ta vrsta jezika, ta vrsta izričaja zapravo otkriva tu slepu mrlju, tu slabu tačku nacionalističke ideologije. Sve je to lepo, mi smo liberali, volimo Aleksisa de Tokvila, ali odjednom ja više nisam ja, nego sam ja Srbija, i to ne samo sadašnja Srbija, nego sam ja večna Srbija. I ja, večna Srbija, ću sada da kažem da Srbija nikada neće to i to. Ne možeš tako, to niko nema pravo da kaže.

Kad pogledaš kako se ponašaju oni koji, nažalost, znaju šta rade u ovoj vlasti, onda imaš sve moguće razloge da se plašiš toga da ova zemlja ide u vrstu izolacionističko-autoritarnog režima, u kojem će se opet, kao u svetlim trenucima devedesetih, kuvati u sopstvenom sosu. Ova zemlja je izvozila haos, a pošto to više ne može da radi, taj haos može samo da ključa tu, da vri unutar same Srbije. Ja ne kažem - oni su zli, pa su opasni, uopšte se ne bavim time da li su oni zli. Samo kažem da su oni objektivno opasni, jer ne vide ništa osim svoje fiksideje, osim svog fetiša. Njihov fetiš je sada Kosovo i neka ceo svet propadne, neka Srbija propadne, neka Srbija izgori, ali oni će samo taj fetiš da gledaju i samo to je važno, ništa drugo, neka se sve drugo raspadne, neka svi pocrkamo. To je politika koja je u osnovi nihilistička.

U ovom trenutku, kada nad Srbijom visi to famozno kosovsko pitanje, ja bih voleo da postavim pitanje svim tim vrlim patriotama. Hajde da zamislimo da je istorija Srbije od 1990, 1991. godine do danas išla nekim drugim tokom, zamislimo da nije bilo ratova u Hrvatskoj

i u Bosni, zamislimo da Srbija nije posezala za teritorijama drugih država, kao što jeste posezala, ali neuspešno. Da ne mistifikujemo stvari, da nije bilo tih ratova, da nije bilo Sarajeva, Srebrenice, Vukovara i svega po redu, da li bi bilo moguće da Kosovo dobije nezavisnost, da ga dobije na ovaj način, da ga dobije ovim tempom i u ovom, najgorem mogućem obliku? Predstojeća nezavisnost Kosova nije velika sreća ni za koga, to nije nešto što će da usreći ni Albance, a kamoli Srbe, Srbiju, Balkan, međunarodnu zajednicu. Nikoga neće da usreći iz milijardu razloga. Ali to je jedina opcija koja je u ovom trenutku preostala kao relativno suvisla. Ti moraš tom Kosovu da daš neki oblik, ono mora da postane nešto, ono sada nije ništa, ne znamo šta je to, pošto ne može više da bude deo Srbije. Je l' treba sad da govorim zašto ne može, je l' treba da nabrajam i objašnjavam? Je l' bi mogao da zamisliš bombardovanje '99. godine da pre toga nije bilo ratova? Šta, odjednom samo tako dođe jedna sila i krene na mirnu zemlju? Pa zašto nije bombardovala Slovačku? Kada spirala rata i nasilja krene, ona ide, ona ide. Ona je krenula '91. do '95. i mlela sve pred sobom, onda se uspostavilo neko primirje, ali Srbija je označena kao zemlja kojoj nije strano da makar pokuša da menja granice u svoju korist. E, kad ti ideš da menjaš granice u svoju korist, može da ti se dogodi da dobiješ promenu granica na svoju štetu.

Kad danas slušam naše političare, vrle političke analitičare kako urlaju o svetinji granica, o tome da se granice ne mogu menjati tek tako jednostrano, silom, u svemu sam saglasan s njima, osim što bih voleo da su to pričali i '91, '92, '93. godine. Ne, tada su granice bile administrativne, avnojske, nepravedne, proizvoljne, na štetu naroda srpskog. Druga stvar, kažu - Ne mogu Albanci da dobiju drugu nacionalnu državu u Evropi, već imaju jednu. To super zvuči, ali šta ćemo onda s Republikom Srpskom? A šta je Republika Srpska? Ona je nastala s intencijom da bude država, dakle, upravo ono za šta optužujemo Albance sada i to verovatno sa solidnim razlozima. Ali mi smo to radili petnaest godina ranije s Republikom Srpskom, pravili drugu srpsku državu na Balkanu, s namerom da je u pogodnom trenutku fuzionišemo sa Srbijom. Kada optužuju Albance, oni zapravo čitaju vlastiti misaoni tok, ono isto što su oni radili, jer svi nacionalisti funkcionišu isto. Stavi ih pred tu vrstu iskušenja i dobićeš istu stvar, zvali se oni ujedinitelji srpskog ili albanskog ili hrvatskog ili mađarskog naroda, to je isti mentalni i vrednosni i pojmovni kod. Ljudi, ništa od ovoga na Kosovu ne bi moglo da se odvija na taj način, da nije Srbija

samu sebe delegitimisala u milion ključnih stvari preko ratova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

SVETLANA LUKIĆ:
Pre nego što nastavite da slušate Teofila Pančića, evo dopune vesti koju sam vam maločas pročitala, a koja je glasila da je jedan radnik poginuo pri rušenju tunela u izgradnji u beogradskom naselju Resnik. Nažalost, stradala su dva radnika. Načelnik sektora za spasavanje Predrag Marić je rekao da je jedan od radnika preminuo na putu do bolnice, a da je telo drugog upravo pronađeno.

PREDRAG MARIĆ:
Jedan je davao znake života u trenutku dolaska naših ekipa, a ekipe su izašle u roku od devet minuta na mesto događaja, gde se čekalo skoro četrdeset minuta zbog velike količine vlažne zemlje koja se obrušila i činjenice da je vrlo uzak prostor koji se stalno obrušavao. Uspeli su da ga izvuku napolje, ali i pored reanimacije verovatno je usled unutrašnjih povreda preminuo.

SVETLANA LUKIĆ:
Ekipa B92 je krenula na mesto nesreće i više informacija čućete u narednim vestima.

TEOFIL PANČIĆ:
Nacionalistički um je čudo. Ovih dana sam čitao kako je neki od diplomata svađajući se s nekim od ovih naših nacoša rekao - Pa šta hoćete? Ne bi bio presedan druga albanska država, i Nemci žive u tri države, imate Nemačku, imate Austriju, imate Švajcarsku, a ovaj mu poučitelno kaže - Ne, ne, izvinite, u Nemačkoj žive Nemci, u Austriji žive Austrijanci, a u Švajcarskoj žive Švajcarci. Super, ali ne bi rekao da u Bosni žive Bosanci, to ne, i da u Vojvodini žive Vojvođani, pa svet bi se srušio. Ali da u Švajcarskoj žive Švajcarci, iako Švajcarci također ne postoje kao nacija, to je u redu. Čudo su ljudi.

Imaš politiku koja je nihilistička, gubitnička, suicidalna, iracionalna, iznad svega iracionalna i koja će ne samo da proizvede ogromnu štetu Srbiji, nego će i dole na Kosovu da proizvodi svakakvu štetu. Pa ćemo dolaziti u potpuno apsurdne situacije da u jednom mestu u kome nema Albanaca Albanci treba da vrše vlast, jer su Srbi odbili da izađu na izbore. Srbi će sada, bože moj, da prave paralelne instituci-

je. Šta to znači? Opet SAO? To je politika koja je doživela najstrašniji mogući brodolom, ta saoizacija svega postojećeg. I ničemu se pametnijem Koštunica i njegovi vrli savetnici, Samardžići, Batakovići, Kojeni i ostali kosovski magovi naši nisu dosetili, nego da prave SAO Severno Kosovo. Zamisli, kako ih nije sramota? To je neodgovorno i opasno za te ljude dole.

Svetlana Lukić:
Pa da, ali zato Batakovic kaže - Srbija ne može da preživi ako Kosovo ne bude deo Srbije - i ode u Kanadu za ambasadora. Poveo je celo pozorište da mu igra predstavu na preuzimanju ambasade.

Teofil Pančić:
To je bezobrazna, drska izjava, to da bilo koja država i bilo koja nacija ne može da preživi bez dela svoje teritorije. Kada je shvatio da je definitivno izgubio rat, da nema više Trećeg rajha, da nadiru Rusi s jedne strane, Ameri s druge, Hitler je bio u fazonu - Daj da spalimo celu Nemačku, pa nemački narod ne zaslužuje da nadživi slom moga poretka. Čemu uopšte Nemačka ako nije nacistička? Pa izvinite, molim vas, to je taj način razmišljanja - Srbija ne može da nadživi Kosovo. Ma daj, molim te, kako te nije sramota, koja je to poruka za sedam miliona ljudi koji ovde žive, za decu koja trče po ulici? Čović je imao onaj predlog da svi idu na granicu. Ovo je novi predlog - Hajde da svi izvršimo kolektivno samoubistvo.

Ako nam stvarno otmu petnaest odsto teritorije i sto odsto duše, hajde onda lepo svi da izvršimo harakiri. Je li to ideja? Pri tome je Srbija, da prostite, živela bez Kosova i te kako, u vreme koje se danas slavi kao uspon srpske državnosti, od oslobođenja od Turaka do 1912. Nemojmo se zezati. Ta vrsta neodgovornog brbljanja je mučna, a kada se brbljanje završi u Kanadi, onda to dobija i prizvuk cinizma.

Svetlana Lukić:
Šta ti čitaš u vestima o Mišković i Čedomiru Jovanoviću?

Teofil Pančić:
Meni je sve to zajedno krajnje netransparentno. Samo znam da Mišković definitivno na nivou Beograda jeste monopolista. Kada izađeš na ulicu, pa jebiga, sve je postalo *Maksi*. To u Srbiji nije toliko izraženo i možda on nije monopolista u celoj Srbiji, ali u Beogradu jeste, ni-

ko ne može da me ubedi da nije. S druge strane, otkud ja znam šta je Čeda Jovanović radio dok je bio na vlasti, nisam mu držao sveću, nemam pojma, ja sam čoveka video jednom u životu. Ali ono što me instinktivno u milion situacija svrstava na stranu Čede Jovanovića - to je spisak njegovih neprijatelja. Ne možeš da nemaš neku vrstu simpatije za čoveka koji ima baš takve neprijatelje, jer kada pogledaš spisak tih imena i prezimena, pa to je gotovo bez izuzetka sve najgore što u Srbiji sad postoji na javnoj i političkoj sceni. Samo pogledaj ko su ti ljudi. Pa i da ti je Čeda antipatičan, on mora da ti postane simpatičan. Pobogu ljudi, kako neko ko je uspeo da skupi baš takvu galeriju neprijatelja može da bude negativac? Teško je da u to poveruješ.

Ne znam ja šta Čeda radi u životu, nemam pojma, ali kada vidim ko ga napada, ja za početak stanem na njegovu stranu, dok me neko ne ubedi u suprotno. Dakle, dok me neko ne ubedi suvislim dokazima, a ne time da je Čeda, kako ono beše, pio šampanjac i kupao se u bazenu. Jebo vas šampanjac i jebo vas bazen.

Svetlana Lukić:
U toku je privatizacija DDOR-a iz Novog Sada, tu se govori o stotinama miliona evra i odjednom vidiš da devet velikih svetskih kompanija bojkotuje taj tender. Svetlana jako mrzi kada upotrebljavam te metafore, ali ako je ova država organizam, njoj svakoga dana uzimaju i prodaju bubreg. Ima nekih stvari koje su nepovratne, ti ne možeš da imaš šest NIS-ova, ti nemaš šest JAT-ova. U celoj toj priči je li Čeda ovo, da li je Mišković ovo, ti samo vidiš da smo ostali bez oba bubrega.

Teofil Pančić:
Najgore je što ne znaš baš tačno ni ko je te bubrege prodao, ni ko je tu lovu uzeo i da li je baš ta cena prava. Porodično srebro će da se potroši i onda ćemo da se pitamo šta ćemo. Utisak o ekonomskom boljitku se gradi u poređenju s devedesetim godinama. Naravno da se danas ekonomski živi bolje nego što se živelo pre deset godina. Ali taj život se bazira na dvema stvarima, jedno su donacije, drugo je prodaja velikih, javnih preduzeća. Međutim, šta ćemo kada i jedno i drugo prestane? Ti ne znaš više da li je, bre, majku mu, ova zemlja samoodrživa. A istovremeno ideš u direktnu političku, diplomatsku i svaku drugu konfrontaciju s onima koji te realno izdržavaju. Mene to podseća na one ludake iz Severne Koreje koji govore sve najgore o celom svetu, jer jedino su oni ispravni, jedino su oni super, a najgore govore o

svojoj braći Južnokorejcima. Znači, ako je ceo svet odvratan, Južna Koreja je epicentar odvratnosti i onda nakon što tu tiradu isprazne protiv Južne Koreje, na kraju kažu - A sada nam dajte malo pirinča. I onda Južna Koreja šalje milione tona pirinča u Severnu Koreju kao humanitarnu pomoć da bi Severni Korejci preživeli, da bi mogli i dalje Južnu Koreju da grde kako je odvratna i gnusna.

Svetlana Lukić:
Šta je adut Severnoj Koreji? Ima atomsku bombu i kaže - Nemoj da se zezaš, nemoj da se kačiš, znaš da mogu da poludim.

Teofil Pančić:
Ako poludim, mogu da napravim probleme, jeste da ću pre svega sebi da ih napravim, ali svejedno ćeš i ti da osetiš. To je to, to je naša atomska bomba, naša atomska bomba smo mi sami.

Negde sam pročitao Tačijevu izjavu da neće do 15. februara ništa da radi, kao evo, neću pre 15. februara, obećavam. Onda će Samardžić biti u velikom problemu, jer moraće da raspišu izbore. Naš je problem što na tim izborima imamo takve adute kakve imamo i što imamo samo Tadića i Nikolića kao predsedničke kandidate koji mogu da pobede, to je činjenica. Imaš jednog predsedničkog kandidata u vidu sadašnjeg, aktuelnog predsednika, koji je dobar u onome što ne čini. Najbolje strane Tadića su ono što on ne radi, što nije prost, što nije vulgaran, što nije agresivan, to je mnogo bolje od onoga što radi. Ono što radi je prilično bezlično i kratkog dometa i neupotrebljivo i neuverljivo. A s druge strane imaš čoveka koji je simbol svega najgoreg što postoji u Srbiji. I to ti je izbor, a između njih imaš Koštunicu i Samardžića, pa ti vidi. Možeš da biraš između toga da ostane ovako kako je do sada bilo ili da sve ode u božju mater. Ako pobedi opcija da ostane sve kako je do sada, to će ti biti super, jer ćeš pomisliti - Jao, moglo je da bude i mnogo gore.

Svetlana Vuković:
Ima ljudi koji su rešili da u tom drugom zamišljenom krugu izbora neće glasati, neće izaći i neće podržati Tadića, po cenu da dođe Toma Nikolić.

Teofil Pančić:
Razumem tu vrstu principijelnosti, ali nisam čovek sa autodestruktivnim nagonima, tako da ako do toga dođe, ja ću, naravno, izaći na izbore.

Svetlana Lukić:
Čovek može da kaže - da nije bilo bombardovanja, ne znamo koliko bi Milošević još vladao, jer je bombardovanje nekim ljudima otvorilo oči i shvatili su da će nas on sve povesti u samoubistvo. Toma Nikolić kao predsednik države figurira kao to bombardovanje.

Teofil Pančić:
Da, ali zar nismo to već imali? Toma Nikolić je parodija Šešelja. Toma Nikolić ne nudi nikakav novi kvalitet čak ni pod navodnicima, on je samo figura koja treba da nam zameni odsutnog ludog ujaka. Imaš u romanima lude ujake, e, pa ludi ujak je u Hagu, a sad nam treba neko ko će njega tu da izigrava, dok se ovaj ne vrati trijumfalno da oslobodi Beograd. Ludilo devedesetih godina je bilo krvavo i autentično. Ako to opet imaš 2007. godine, to je totalna degeneracija, potpuni raspad. To ti je kao da 1952. u Nemačkoj zavladaju nacisti. Pa čekaj, majku mu, sedam godina ranije si imao pakao, srušilo Berlin, srušilo Drezden, pa ne ide, ne mere, žalim slučaj. Jednostavno, ako bi ljudi svojom voljom slobodno izabrali Tomislava Nikolića za predsednika Srbije, oni bi se diskvalifikovali, to ne možeš ozbiljno da shvataš. To je kao kada sam čuo da su Nišlije izabrale Smiljka Kostića za gradonačelnika. Prvo sam se smejao deset minuta, jer je to smešno, izvinite, ali to je zaista smešno, a onda sam shvatio koliko je strašno. Ja volim Nišlije, imam sve moguće privatne veze s Nišom, ali onda to nije ozbiljan grad. Jebote, ne može ozbiljan grad da izabere Smiljka Kostića za gradonačelnika. Alo bre, trista hiljada ljudi tamo živi i izaberu Smiljka. Isto ti je i s ovim. 1997. je to akt gluposti i strave, a 2007. to je akt neozbiljnosti. Ti imaš posla s ljudima koji jednostavno kažu - More, baš me briga, i za mene me baš briga, i za decu mi me baš briga i za grad me baš briga, i za svet i za državu me baš briga. Ništa, ja ću si izaberem Tomu Nikolića, pa šta si bude, neka si bude. E, pa jebiga.

Svetlana Lukić:
Bio je ovo još jedan Peščanik, *hvala vam što ste nas slušali, do viđenja do idućeg petka.*

PEŠČANIK 23. 11. 2007.

VEČNA SRBIJA

Kvazipatriotske diktature u malim zemljama umeju da budu veoma gadne...

Ako nameravaju da nas za desetak dana sve pošalju u Bujanovac, mene neće sigurno...

Ono što me instinktivno svrstava na stranu Čede Jovanovića jeste spisak njegovih neprijatelja...

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*,

ALEKSANDAR I SLOBODAN,

NEVENA VUČKOVIĆ-ŠAHOVIĆ, *iz Centra za prava deteta*,

MILENA JEROTIJEVIĆ, *psiholog*,

VALENTINA ZAVIŠIĆ, *iz organizacije* Veliki-i mali
iz Pančeva,

TEOFIL PANČIĆ, *novinar*

Svetlana Lukić:
*Ove nedelje je odrađena pretposlednja runda takozvanih pregovora o Kosovu. Koštunica je zborio iste fraze o tome kako nikad, ni u snu ni na javi, ni pod elektrošokovima nećemo priznati taj akt nasilja koji se sprema i uporedio ga s naci*stičkim prekrajanjem granica ili već tako nešto. Kada smo već kod Koštuničinih fraza i kod nacista, Hana Arent je pišući o suđenju Ajhmanu bila zapanjena koliko je taj čovek bio ogrezao u klišeima i frazama. Čak i kada se našao licem u lice sa smrću, pronašao je kliše iz pogrebnih govora. Pod vešalima je bio toliko ushićen mantrama koje je izgovarao da je zaboravio da se radi o njegovom pogubljenju. I Ajhman je sebe doživljavao kao žrtvu koja ispašta zbog drugih i od suda je tražio saosećanje za nevolju koja ga je snašla.*

A šta je pred pretposlednji čin drame zvane rešenje statusa Kosova rekao Havijer Solana? Da neuspeh pregovora ne znači smak sveta i da život ide dalje, što je za nas smrtna uvreda, i da oni, Evropljani, tragaju za zajedničkim stavom Evropske unije. Evropljani se sada pre svega brinu o tome kako da pridobiju još pet-šest svojih članica kojima se ne sviđa ideja o nezavisnosti Kosova. Evropska unija je vrlo osetljiva na nejedinstvo u svojim redovima. Dosta im je toga da im se svi rugaju zato što su tako komplikovana i troma mašinerija. Henri Kisindžer im se podsmevao zbog nejedinstva i neefikasnosti i pitao - Ako hoću da pozovem Evropu, koji pozivni broj treba da okrenem?

Dok predsednik vlade bludi u svojoj beskrajnoj usamljenosti, koja liči na usamljenost bogova koji tragaju beskrajem i ne nalaze nikoga s kim bi mogli da razmene misli, dotle se Evropljani preračunavaju koliko će da ih košta održavanje Kosova i koliko-toliko mirna i stabilna situacija u tom području. Nedavno je neko od zapadnoevropskih stručnjaka za Balkan rekao - Lako je srpskim političarima da govore o Kosovu kao o srpskom Jerusalimu, kada srpski budžet ne snosi troškove stabilnosti na Kosovu. U međuvremenu su Srbi u pet opština u kojima su većina, zbog bojkota izbora na Kosovu izgubili lokalnu vlast i moraju da je predaju Albancima, kojih u tim opštinama praktično i nema. Dušan Proroković, kome je u podeli poslova i velikih plata palo u deo da glumi sekretara sekretarijata za Kosovo, ima odličnu ideju da se te opštine pripoje Srbiji. A Evropljani, opet, razmišljaju o tome kako da pomire dve nepomirljive stvari, da se poštuje izborna volja građana Kosova, a izbegnu scene koje je lako zamisliti na stepe-

ništu opština Leposavić, Štrpci, Novo Brdo, ako neki Albanac pokuša da uđe u kancelariju predsednika opštine.

Proroković i mnogi kvalitetni Srbi nemaju problem da sračunato glume budale samo ako im to obezbeđuje sekretaricu, šofera, koju hiljadu evra i gostovanje na televiziji Košava.

Moj omiljeni stručnjak za kosmos, Hoking, omiljen jer jedino njega razumem, kaže da fizički zakoni sprečavaju putovanje u prošlost, odnosno da je majka priroda stvorila neku vrstu zaštitne tehnologije za to. Samo još da ovde prorade ti fizički zakoni i onda smo, braćo i sestre, na putu za Eldorado.

U međuvremenu će pasti još koja glava. Za sada svi upiru prstom u Čedomira Jovanovića. Tačnije, juče i prekjuče smo prisustvovali onome što muslimani rade na kraju hadžiluka, kolektivnom kamenovanju đavola. Na podnošenje krivičnih prijava LDP-a protiv Koštunice, Mišković a i nekoliko ministara koji su omogućili nelegalno poslovanje vlasniku Delte, *Đelić je već najavio da će tužiti Čedomira Jovanovića. Niko drugi do Mlađan Dinkić ga je nazvao sramotom za srpsku politiku, ministar Milosavljević mentalnim bolesnikom, a Andreja Mladenović je rekao za Jovanovića da je moralna nakaza i narkoman. Ima mnogo razloga zbog kojih je nastala ova nova faza satanizovanja Čedomira Jovanovića. Navešću samo jedan, koji nije prvi ni najvažniji.*

Ova politička kasta, klika koja vlada zemljom je toliko uzajamno povezana da svako svakoga može da uceni i pošalje na nekoliko godina ili decenija na robiju. Kao da su se zavetovali na ćutanje i stvorili neku vrstu pakta o nenapadanju. Jeste li primetili koliko se sada ređe uzajamno vređaju i optužuju? Kada je Dinkić ovoliko morao da ćuti dok ne zalaje? Koliko je teško Velimiru Iliću da trpi, a da nikoga ne šutne? Koliko je Đeliću i Dinkiću teško da se ne svađaju? Ta suspregnuta agresivnost političkog polusveta, koji je navikao da moć demonstrira na najbrutalniji način, morala je da nađe nekoga koga može da udara, a da to nikoga od kolega lopova i moćnika ne ugrozi.

Jovanović je ovde kao dete u nasilnoj porodici, gde odrasli i jaki ne smeju da se pobiju, pa se obrušavaju na dete.

I kad smo kod dece, vlada je odlučila da neće smanjivati PDV na hranu i opremu za bebe, jer, kako kažu u obrazloženju - ranije olakšice nisu uticale na rast nataliteta i oni nisu ludi da sebi otkidaju od usta, a da se Srpčad i dalje ne rađaju. Ne znam koliko bi novorođene Srpčadi

bilo dovoljno da oni odluče da smanje PDV. I patrijarh Pavle je apelovao da se to učini, ali ko ga šiša, sada je bolestan i niko ga ne sluša.

Povodom patrijarhove bolesti pozvao nas je Mirko Đorđević.

MIRKO ĐORĐEVIĆ

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Već dve nedelje iz crkve nema nikakvoga biltena o stanju zdravlja starog patrijarha, što bi bilo sasvim normalno, nego čitamo razne vesti koje izazivaju zabune. Patrijarh ima devedeset tri godine i skoro sedamnaest godina je prvi čovek crkve. On je institucija koja ne pripada Sinodu, ni partijskim moćnicima, ni akademicima, već pripada narodu srpskom. I dok je patrijarh bio zdrav, njime je manipulisano. Pred sam Dejton on je Miloševiću potpisao akt u kojem se u ime svih Srba zalaže za mir, ali mu je taj potpis oduzet i on je bio ponižen. Patrijarh je 24. marta 2005. godine svojom rukom potpisao s kosovskim ministrom kulture memorandum o razumevanju u kojem stoji - obnoviti i zaštititi sve srpske crkve i svetinje, a garant za to su međunarodne institucije. Dva dana iza toga usledilo je iz patrijaršije saopštenje u kojem se kaže - Patrijarhov potpis i ovaj sporazum se smatraju nevažećim. Patrijarh to svakako nije zaslužio, a i najnovije manipulacije njegovom bolešću zabrinjavaju. To što ga je posetio mitropolit Amfilohije je u redu, on je najstariji član Sinoda, ali odjednom su tu i predsednik vlade Koštunica i akademik Matija Bećković. Ljudi se pitaju u kakvu situaciju je stavljen patrijarh.

Od avgusta prošle godine mitropolit Amfilohije obavlja dužnosti koje su u isključivoj nadležnosti patrijarha Pavla. U jednom saopštenju se pominje da Amfilohije zamenjuje patrijarha Pavla. U sledećem se kaže da on pomaže patrijarhu Pavlu. Dok je patrijarh bio zdrav, oni su ga vodili u rovove dične vojske Karadžićeve i Mladićeve, svi su hitali da se s njim slikaju, a uspaljeni nacionalisti su ga u svom ludilu proglašavali za vrhovnog komandanta oružanih snaga. Sve mi govori da se i sada nešto nedostojno prema patrijarhu čini. Laička i crkvena javnost imaju pravo na redovni crkveni bilten o stanju patrijarhova zdravlja. Taj bilten članovi sinoda potpisuju s desne strane, a s leve lekari punim imenom i prezimenom. Patrijarh nije svojina partijskih moćnika u njihovoj partijskoj državi, u kojoj politički uzurpator Koštunica čini šta hoće, mimo volje građana izražene na izborima i saopštene od državne komisije o rezultatima izbora. Srpsku crkvu čini verujući narod, a to je, da budem precizan, svake nedelje i o prazniku milion ljudi koji na njenom kanonskom području ulaze u crkvu.

Zbog toga je sve ovo nedostojno i izaziva ozbiljno uznemirenje javnosti. Iz sata u sat su izdavana saopštenja dok je papa Jovan Pavle Drugi bolovao, svet je bio na nogama, i vernici katolici. Izgleda mi vrlo čudno i sumnjivo i brine me i vređa me kada po tri-četiri dana beogradske novine ni rečju ne pominju stanje patrijarhovog zdravlja. Procuri vest - On bistrim pogledom gleda, iz drugih novina se vidi da su ga već pričestili, iz trećih da kraj uzglavlja sede dvojica monaha. Javnost zapravo ništa ne zna, a red bi bio da zna, jer to je momenat bitan i za njega lično i za Srpsku crkvu.

Brine me što upravo dok se događa sve ovo o čemu govorimo, na sceni imamo ekstremno nacionalističke, profašističke i klerofašističke grupe. Još se nije dogodilo, a čekam da se dogodi da se naša crkva službeno, sinodalnim aktom ogradi od tih paracrkvenih formacija i organizacija. Ukoliko se ne ogradi, krivica će pasti na nju, jer videli smo da ti jurišnici bukvalno fizički traže utočište u crkvi. Kada je kod nas krenula kampanja da su nevladine organizacije delovi stranih agentura koje mute vodu i zlo nam smišljaju, ista ta kampanja nešto pre toga je bila povedena u Rusiji, pod istim sloganima. Kada je kod nas nedavno zbog porasta nasilja u porodici i na javnim mestima ponuđeno objašnjenje - za sve su krive sekte, u Rusiji se u isto vreme vodio rat sa sektama, koji se tamo na drugačiji način završio, jer u Ruskoj crkvi postoje i vrlo razumne struje. Nedavno su Putinu postavili pitanje zbog čega nema veronauke u ruskim javnim školama. On je odgovorio mirno i jednostavno - To ne možemo, jer za to treba menjati ustav, što je u ovom momentu nemoguće. Imao sam čast i priliku da se više puta oglasim u *Peščaniku* i kada vidim sve ovo što se dogodilo u Aranđelovcu, pitam se gde su ti ljudi da dođu na predstavljanja *Peščanika* i da vide pravi primer otvorene tribine; da govorimo o Srbiji, o Kosovu, o srpstvu u atmosferi normalnog dijaloga, a ne u atmosferi nasilja. Čuo sam saopštenje da je predstavljanje *Peščanika* otkazano iz bezbednosnih razloga. Ne dao Bog, čovek pomišlja da neko tu dolazi da prikazuje *Peščanik* noseći bombe u džepu i da ga tamo čekaju drugi s bombama u džepu.

Nikada Srbija u svojoj istoriji nije bila manja, jer su glave u vrućici intelektualne nemoći krojile veliku Srbiju. Na momente se pitam da mi nismo počeli da se uživljavamo u ulogu totalnog gubitnika, da mazohistički prihvatamo tu ulogu. Pozivaju nas da do razrešenja kosovskog statusa mal'ne ne treba da prihvatamo ni infuziju ni transfuziju. Da citiram jednu gospođu koju veoma poštujem, koja kaže - Niko neće

smeti ni da umre do tada. I zato i u mojim rečima ponekad zazvuči nota pesimizma i posustalosti. Imao sam vremena da sustanem u ovom poslu. Mnogi su počeli meni da pripisuju reči apostola Pavla - Ustani, ustani, progovori; ako nećeš ti - ko će, ako nećeš sad - kad ćeš.

Svetlana Lukić:
Hoćemo li, Mirko, da idemo u Aranđelovac?

Mirko Đorđević:
Pomišljao sam da vas molim, spreman sam da idem, ali kada bi moglo u centar Aranđelovca, da se ti ljudi pozovu da budu prisutni, da govorimo o Srbiji, o srpstvu, o svetom Savi i njihovom svetosavlju razborito i razumno. Ja čak verujem da će oni posle tih razgovora odustati od svojih nauma da treba dizati temperaturu i gušiti javnu reč. *Pešćanik* je baš primer otvorenih tribina, koje ljudima dolaze na noge u gradić, u hladnu dvoranu, na gradski trg, u čitaonicu, bilo gde. Da sam u jednom momentu primetio da se neko u *Pešćaniku* ruga crkvi, ja bih javno u *Pešćaniku* zbog toga protestovao, ali dopustite, ako su mera duhovnosti, a to je u rečniku Koštunice i Matije i bratije valjda neki balističko-artiljerijski pojam, ako su mera naše duhovnosti Pahomije, otac Gavrilo ili vladika Filaret, teško nama i crkvi i državi i teško duhu. Kad sebe slušam, počinje da me hvata strah i pitam se sluša li neko ovo što ja govorim. Dok sam bio aktivan sa studentima imao sam zadovoljstvo da razgovaram s desetinama mladih ljudi i video sam da to ostavlja neki trag. Kada danas govorimo, osim mržnje i pakosti nema drugog odjeka.

Svetlana Lukić:
Čuli ste Mirka Đorđevića, kome kao i većini pravih hrišćana nije dovoljno to da ovih dana na slavama pojede prvu sarmu i popije prvu kuvanu rakiju, nego bi želeo da zna šta se dešava sa zdravljem pedeset petog po redu patrijarha Srpske pravoslavne crkve, koji sedi na prestolu svetog Save. Nažalost, mnoge vladike Srpske pravoslavne crkve se ponašaju tako kao da im se još nije dogodilo hrišćanstvo, mada sve ostalo jeste. Mladi hrišćani, Srbi iz Aranđelovca su uz pomoć lokalnih vlasti sprečili promociju Peščanika *u tom gradu. Momci koji su to inicirali podsećaju na mlade Irance koji su išli ulicama Teherana i sklanjali iz radnji lutke Barbike i na njihovo mesto stavljali Saru, lutku s čadorom. Mladi hrišćani iz Aranđelovca i nešto stariji hrišćani iz lokalnih vlasti ovoga puta su uspeli, a videćemo da li će uspeti i sledeći*

put. Slušate Aleksandra i Slobodana, koji su pokušali da organizuju promociju naše devete knjige u Aranđelovcu.

ALEKSANDAR:
Direktor Doma kulture nam je, na moje veliko iznenađenje, jer sam znao da je on tu postavljen od SPS-a, izašao u susret i izdao nam salu. Imao sam sa svih strana informacije da će doći stvarno mnogo ljudi. Nameravao sam da to bude jedno divno veče za Aranđelovac, koji je zadnjih godina sterilan po pitanju bilo kakvih kulturnih dešavanja. Ja sam slušalac *Pešćanika* i meni ovo nije bilo potrebno. Slušao bih emisiju narednog petka, pa bih je slušao. Jednostavno sam hteo da više ljudi upoznam sa vama, da i neka od knjiga *Pešćanika* bude prodata, da se ta ideja malo proširi. Sve je bilo u redu do nedelje uveče, kada su se iznenada na televiziji *Šumadija* pojavila neka četiri lika, koji su počeli neverovatnu priču. Jedan od njih je predsednik nekog udruženja *Naši*. Oni sebe predstavljaju kao pravoslavne vernike, znači, smeta im bilo kakva kritika Srpske pravoslavne crkve. Bili su tu i članovi udruženja *Ravnogorski pokret* i *Svetozar Miletić*. Trebalo je to da čujete, žao mi je što ne možemo da dođemo do tog snimka. Ne mogu da podnesem da upravo ti ljudi, koji podržavaju Srpsku pravoslavnu crkvu, ne pominju njene *svetle* tačke, Pahomija i Ilariona. Čim ih ne pominješ, znači da ih prihvataš, a prihvataš ih, kao što je rekao taj Anić iz te *Naše Šumadije*, zato što ih je rodila srpska majka. Pa srpska majka je rodila i Legiju i Zvezdana Jovanovića, pa šta sad treba da radimo, da ih pustimo iz zatvora?

Ja se ne stidim da kažem da je meni pop na opelu mog oca tražio četiri i po hiljade dinara za to opelo. Ne stidim se da kažem da je taj isti sveštenik na venčanju mog brata tražio šest i po hiljada dinara i po hiljadu dinara kumovima, znači, tu postoji neka tarifa. Ja sam vaspitan u kući u kojoj se Sveti Stefan slavio otkad znam za sebe. Ja da ćutim za takve stvari neću.

SVETLANA LUKIĆ:
Direktorka televizije je rekla da je ta emisija emitovana u plaćenom terminu.

SLOBODAN:
Kada sam ih pitao gde im je kajron na kojem piše da je termin iznajmljen, rekli su mi da im ne radi kompjuter. Termin je uplaćen naknad-

no, 19. novembra, kada je već najavljena poseta Senke Vlatković sa B92. Mi smo dali reklamu za *Peščanik* lokalnom radiju *Fleš* i radiju i televiziji *Šumadija.* Nismo smatrali da skup treba da obezbeđuje policija. Pred ovu emisiju me je pozvao direktor Kulturnog centra Simonović i rekao mi da on dobija strahovite pretnje i da trpi pritisak od određenih ljudi iz opštine. U tom trenutku on nije smatrao da treba da otkaže zakup sale i ja sam mu rekao - Slušaj, ako primaš pretnje, javi se policiji. – Ma – kaže - nemoj, molim te da angažujemo policiju. Posle ove emisije ja sam zvao načelnika SUP-a, dao nam je uredno dozvolu i rekao da će policija obezbeđivati skup i u principu nisam očekivao da će išta značajno da se desi. Motivi za protest i pozivanje građana su navodno skrnavljenje pravoslavne crkve i navodno promovisanje pederastije. Oni tvrde da emisija *Peščanik* to promoviše.

Oko deset sati ujutro me je zvao direktor Kulturnog centra i rekao mi da on mora da otkaže, da je pod velikim pritiskom, da tu može da padne krv, da Kulturni centar nije mesto na kojem treba da se dešavaju takve stvari. Onda sam ja tražio da mi to napiše računajući na to da moram da imam neko opravdanje pred voditeljkama *Peščanika.* On mi je rekao - Nema nikakvih problema. Mi smo posle dva sata došli kod njega, on je otkucao saopštenje i dok smo tako sedeli kod njega u kancelariji, javlja mu se dečko i kaže - Je li, je l' dolaze ovi večeras? Hoćemo da ih deremo. Baš takvim rečima. Direktor odgovara - Šta ako njih bude više, pa oni vas oderu? Takvu vrstu tenzije imaš u gradu na osamdeset kilometara od Beograda. Grad ima trideset hiljada ljudi, a cela opština možda pedeset hiljada. Došlo je mnogo izbeglica u prethodnom periodu, ali ipak je to dugo bio otvoren grad.

Aleksandar:
Oni brane neku teoriju lokalpatriotizma, koja stvarno može da nas uništi. Ako nemamo menadžera za naš grad, hajde, ljudi, platićemo, neka dođe, neka nam da pet super ideja od kojih ćemo živeti narednih petnaest godina. Ali nećemo te ideje bazirati samo na siru i kajmaku.

Slobodan:
Kao banja smo nestali s turističke scene, ljudi više ne dolaze u taj grad. Rekao sam jednom koji je bio u toj emisiji - Dečko, ti moraš da shvatiš da smo mi različiti, ali ta različitost mora da donese neki kvalitet, a ne da se ti i ja tučemo na ulici zato što smo različiti. Nisam očekivao da će biti toliko napeto da će emisija morati da se otkaže. Vi

ste nas pitali da li na drugom mestu možemo da nađemo salu, ali Aranđelovac je grad u kojem pored sala za svadbe nema većeg prostora. Mogli smo jedino da vas dovedemo u privatnu kuću, da dođe trideset-četrdeset ljudi. Ali ovo nije 1941. godina, da se bavimo ilegalom. Mi smo bili suorganizatori, a ideja je potekla još letos od nekih starijih ljudi koji su ljubitelji *Peščanika*, članovi lokalnog udruženja *Baština i budućnost*. Bilo je zainteresovanih i iz okolnih mesta. Nakon svega, od ozbiljnijih partija jedino su Demokratska stranka i Nova Srbija izdale saopštenja, naravno potpuno suprotnog sadržaja. Demokratska stranka je revoltirana, oni kažu da je to skandal i da je opštinska vlast pokazala veliku nemoć, dok je Nova Srbija zadovoljna što se takva antisrpska emisija nije pojavila u Aranđelovcu.

Aleksandar:
Ja ću citirati njihovo saopštenje za javnost - da su zajedničkom akcijom uspeli da spreče divljanje belosvetskih hohštaplera u cilju takozvanih nezavisnih medija i njihovih nazovi nezavisnih produkcija, čitaj soroševskih, u kojima se pljuje sve ono što je svakom Srbinu sveto, svetosavlje, patriotizam, ljubav i nada da će u ovoj zemlji jednom biti bolje.

Svetlana Lukić:
Da li su te organizacije tako moćne da mogu da narede, da nogom u vrata uđu u TV Šumadiju *i da dovedu do otkazivanja promocije ili su oni samo nečija udarna pesnica?*

Aleksandar:
Naravno da nisu toliko moćni. Imali su nekoliko akcija koje su mi se dopale, na primer, okrečili su vrtić. Kada sam vozio za Beograd video sam plakate koji najavljuju dolazak zvezda *Granda* u Aranđelovac. I šta sad, zato što ne volim da slušam takvu muziku ja treba da okupim ljude da demonstriramo zato što oni zaglupljuju narod? Ali jeftina demagogija pali kod ljudi u Aranđelovcu. Oni se rukovode izjavama lokalnih gazda, koji su za vreme Miloševića govorili - Čiji se dedovski odžak ne vidi sa Bukulje, taj nema šta da traži u Aranđelovcu. Moj otac je došao u Aranđelovac po konkursu za veterinara koji je bio otvoren godinu dana, jer veterinarska stanica nije mogla da nađe trećeg veterinara. Ja sam se tu rodio i moja želja je da Aranđelovac postane pristojnije mesto. Predsednik opštine, koji je u već dva mandata narodni poslanik, uspeo je da upropasti sve što je moglo da se

upropasti. Ja sam siguran da je ovo njegovo maslo. Boban je pričao malopre o tom pozivu dok mi sedimo kod direktora Kulturnog centra i kad smo ga pitali ko je to, on kaže - To je neki Neša iz DSS-a. Ja kažem - Koji Neša? On kaže - To ne mogu da ti kažem.

Slobodan:
Direktorka televizije *Šumadija* mi je rekla - Znaš ti, ja sam ovde rođena, a ti si došao. Novinar koji je vodio tu emisiju mi je rekao - Je l' znaš ti ko je ovde na vlasti, a ti dovodiš *Peščanik*; zar to nije provokacija lokalne vlasti?

Aleksandar:
Koju smo poruku dobili od aranđelovačke vlasti? - Ako ste različiti, nemojte slučajno da dolazite ovde. Kakva crna Evropa? Kada je bio referendum za ustav, oko šest po podne, kada je postalo izvesno da taj referendum neće uspeti, ministar Ilić se pojavio u medijima i rekao - Ma nemoj sutra da mi je neko došao, pa da mi nešto traži, a nije glasao, jer ljudi, Kosovo je u pitanju. I evo, super, sačuvali su Kosovo. Ako nameravaju da nas za desetak dana sve pošalju u Bujanovac, mene neće sigurno. Neka me ni ne zovu, neka me odmah proglase dezerterom. Ja pušku u ruke da uzimam i da se bijem ni s kim neću, to nije moj način borbe protiv bilo čega.

Slobodan:
Strašno u celoj priči je što su ti *Naši* i pokret *Svetozar Miletić* na budžetu opštine. Iza takvih organizacija stoje lokalne vlasti. A i ako ne stoje, strašno je da lokalna vlast bude indiferentna prema takvima. Isto nam se dešava na saveznom nivou. Pojavi se neka garda cara Lazara i to nikome ne smeta, kažu - Oni ne ugrožavaju bezbednost Srbije. Znači, nije bitno da li će neko da zvecka oružjem i sebe predstavlja kao oružanu formaciju. Zaboravili smo da kažemo, onog dana kada su dolazili novinari iz B92, prvo nisu mogli da dobiju adekvatnu izjavu od direktorke televizije *Šumadija.* Ona je dovela te dečake iz *Naših* da joj budu kao telohranitelji. I kada je konačno taj materijal pušten u vestima B92 u jedanaest sati, je l' možete da verujete da su minut-dva pre emitovanja tih vesti nestali i struja i kablovska televizija u Aranđelovcu? Kablovsku su pustili kada je počeo sport. U kojoj mi državi živimo, u kom gradu? Ja sam sutradan pitao načelnika SUP-a, koji mi se žalio da je pod velikim pritiscima - Znate šta, vi ste prema suorganizatoru bili korektni, odobrili ste obezbeđenje, ja ništa

drugo od vas nisam ni tražio, ali da li vi stvarno mislite da je struja nestala slučajno i da je slučajno nestala kablovska televizija kada je trebalo da se emituje prilog u jedanaest sati? Odgovorio mi je da ne misli da je to bilo slučajno. Da se takve stvari dešavaju posle petnaest godina, stvarno je sramota.

ALEKSANDAR:
Neko se iz te lokalne vlasti setio da letos organizuje nekoliko koncerata. *Naši* su i to osudili, njima ne valja da dođe *Van Gog*. Pa šta onda valja? Valja samo ono što rade oni, krečenje vrtića ili ne znam šta. Dobro, ako ste vi moleri, vi radite taj posao i nemojte se mešati ljudima u bilo šta drugo. Ako znate da krečite, aj'mo da okrečimo ceo Aranđelovac. Evo, ja ću vam kupiti dve kante poludisperzije, krečite šta god možete. Ja s njima više nemam šta da razgovaram. Vi samo postojite, neka vas podržava ko vas podržava. Ni njihov prvi veći incident, kada je dolazio Čeda, nije kažnjen. To im je dalo zeleno svetlo da nastave dalje. Pravo svakog građanina je da se buni, ali buni se kako treba da se buniš.

SLOBODAN:
Predsednik opštine se uopšte nije oglasio o ovom incidentu. Oni pokušavaju da zatvore oči pred svakim problemom. Aranđelovac je grad koji za vreme bivšeg predsednika opštine nije imao trotoare. On radi u Agenciji za privatizaciju, a nijedna privatizacija u Aranđelovcu nije obavljena kako treba. Sada su navodno počeli da sređuju trotoare, da stavljaju behaton ploče i misle da je to dovoljno. Ovo što se desilo je veliki problem za mali grad, ali svi misle - svake halabuke dosta za tri dana. Ali mi smo rešili da organizujemo promociju *Pešćanika* u Aranđelovcu.

ALEKSANDAR:
Ljudi verovatno nisu svesni značaja filozofije asfalta. Ta Nova Srbija asfalt gleda kao nešto sveto, to je proizvod koji im daje neverovatnu moć. Pomoću asfalta oni su ostvarili neverovatan rezultat na parlamentarnim izborima. Čudo jedno šta možete da uradite s jednim kamionom asfalta. Predsednik opštine Topola, koji je verovatno već proglašen lokalnim svecem, išao je dotle da je oko mauzoleja na Oplencu, po originalnoj kaldrmi udario vrući asfalt. Kaldrma više ne važi, ovo je dvadeset prvi vek i stavljamo asfalt, i to vrući asfalt. I molim lepo.

Slobodan:
Jedan moj drugar koji ima asfaltnu bazu igra s nama tenis i ja mu često kažem - Ti si jedan od najjačih političara u gradu. On mi kaže - Stani čoveče, ja se ne bavim politikom. - Kako se ne baviš? Asfaltiraš, bre. Ko ovde više asfaltira, on je bolji političar.

Svetlana Lukić:
Samo još jedno praktično pitanje. Za sada vi ne možete da nađete nijedan zatvoreni prostor ili neku salu gde bismo mogli da dođemo?

Aleksandar:
Naći ćemo, pa makar iznajmili veliku sportsku salu. Ovome je dat toliki publicitet da možda možemo i sportsku salu da popunimo. Sada ni ona Ceca ne bi mogla dovede više ljudi. Čak ni ove zvezde *Granda.*

Svetlana Lukić:
Što mi ne izađemo na ulicu? Da tražimo da održimo javni skup na ulici? Ozbiljno to govorim.

Slobodan:
To nije loša ideja.

Svetlana Lukić:
Nama je važno da ne idemo kod nekoga privatno u kuću. Ipak ne idemo na slavu. Možemo da dođemo i na slavu, ako nas pozovete, ali ovo je drugo.

Aleksandar:
Ne, oni verovatno misle da mi ni slavu ne slavimo, da ja ne znam šta to znači vera, da ja nikad nisam išao u crkvu, da ne znam šta je kolač, da ne znam ko je Isus Hrist. Pa je l' oni znaju da je Isus Hrist razapet zato što je mislio drugačije od ostalih? I oni bi sada da se ponašaju kao ti ljudi koji su ga razapeli. Pa dajte ljudi, bre, mislite malo glavom.

Mi ćemo u svakom slučaju organizovati predstavljanje *Peščanika.* U sledeće dve nedelje ćete biti naši gosti u Aranđelovcu. Ako ne obezbedimo zatvoreni prostor, tražićemo od opštine otvoreni, to nije loša ideja. Mislim da sada stvarno neće smeti da nas odbiju. Verovatno će se oni opet okupljati, moja je zamisao i bila da vam oni postave neko-

liko pitanja, šta im tu nije jasno, zašto su oni Srbi, a vi niste. Žao mi je što se to nije desilo, ali evo, ja im obećavam da ću im obezbediti razgovor s vama, neka vas pitaju sve što im nije jasno.

SVETLANA VUKOVIĆ:
Da li ste vi tu u bilo kakvoj opasnosti?

SLOBODAN:
Znate šta, ja sam ginekolog, radim u bolnici, igrao sam aktivno fudbal za fudbalski klub *Šumadija*, stalno sam na ulici, ja od tih ljudi ne osećam nikakvu pretnju. Oni meni, iskreno rečeno, nikada i nisu pretili, jer mi smo ipak ljudi koji imaju kakvu-takvu težinu u tom gradu, voleli nas ili mrzeli. U svakom slučaju, još verujem da bezbednost u tom gradu može da održi policija i ljudi koji su zaduženi za to. U svakom slučaju ne smemo da dozvolimo da Aranđelovac bude zatvoreni grad. Mi smo čitav vek bili mondensko, turističko mesto Beograđana, koji su svaki vikend provodili u Aranđelovcu. Mi ne smemo da dozvolimo da taj grad bude zatvoren, to je u interesu svih građana, pa i tih koji su napravili nepromišljeni eksces i ta tribina mora da se održi. Uostalom, mislim da će se i sve opštinske strukture ovoga puta angažovati. Mi ćemo otići direktno kod njih i zatražiti pomoć u organizaciji i mislim da posle ovoga što se desilo ne bi smeli da nas odbiju.

SVETLANA LUKIĆ:
Juče je na sednici vlade, osim što je doneta odluka o dodeli nagrada kajakašima, usvojen i izveštaj o stanju u ustanovama za smeštaj dece i odraslih s posebnim potrebama. Vlada je, dakle, juče i zvanično saopštila da je izveštaj međunarodne organizacije za pravo mentalno obolelih pod naslovom, sećate se, Mučenje kao lečenje - *neistinit, zbog čega je stvorena lažna slika o stanju u tim ustanovama u Srbiji. Koštunica kao predsednik vlade nije ni čekao izveštaj svoje vlade, nego je odmah rekao da je to nastavak mračne propagande o Srbiji, koju vode oni koji tvrde da u Srbiji ima fašizma. Ni ministru zdravlja Milosavljeviću nije bio potreban izveštaj vlade. Još pre nekoliko dana je rekao da je izveštaj ove međunarodne organizacije maliciozan i da on, Tomica Milosavljević, nikada nije ni kontaktirao s tim amaterima za koje jedva da je i čuo.*

Međutim, kada je londonski Gardijan *2002. godine objavio porazni izveštaj ove međunarodne organizacije o stanju u socijalnim i psihija-*

trijskim ustanovama na Kosovu, ministar Milosavljević je izdao saopštenje, kojim je obavestio domaću i svetsku javnost da su - navodi ove organizacije potpuno tačni i da pokazuju krajnje nehumano ponašanje Albanaca zaposlenih u zdravstvu. Za ove četiri godine se ostarilo, pa je Milosavljević zaboravio šta je to MDRI. Jedna od naših današnjih sagovornica nas je podsetila da je 1991. rumunski premijer video izveštaj o stanju u ovim institucijama u svojoj zemlji i zaplakao. Ljajić je nešto pominjao da nije mogao da spava kada je video fotografije, ali se brzo oporavio od nespavanja i krenuo na turneju, smeškao se deci, nudio im u ime vlade letovanja i stanove.

Čak šezdeset nevladinih organizacija uputilo je pismo Koštunici, Đeliću, Ljajiću i Tomici Milosavljeviću, u kojem se traže najelementarnije stvari: da se zaštiti pravo mentalno obolelih osoba u psihijatrijskim ustanovama i da vlada Srbije ne negira kršenje ljudskih prava, već da kaže da će nešto učiniti. U današnjoj emisiji čućete Nevenu Vučković-Šahović s Pravnog fakulteta Union *i iz Centra za prava deteta. Govoriće i Valentina Zavišić iz organizacije* Veliki i mali *iz Pančeva i psiholog Milena Jerotijević.*

Nevena Vučković-Šahović:
To je valjda potreba ljudi da kada dođu na vlast pravdaju stanje misleći da će na taj način da spasu svoj obraz ili obraz svoje zemlje. Oni počinju da se identifikuju sa svojom državom i štite joj ugled na taj način što misle da, kao što stara poslovica kaže - prljav veš ne treba da se iznosi. Međutim, to je na početku dvadeset prvog veka vrlo nepraktična reakcija. U međunarodnim organizacijama poput Ujedinjenih nacija i UNICEF-a postoji institucija koja se zove - pružanje tehničke pomoći državama. Prema tome, najpametnija reakcija bi bila da se obratimo međunarodnim organizacijama i kažemo - Mi sami možda nismo bili svesni, prevideli smo, nismo obilazili, nije rađena inspekcija, bili smo preokupirani političkim problemima, eto, prosto se nismo fokusirali, hajde sada nešto da uradimo. I htela bih kao pravnik da obrazložim, ne ulazeći u to da li je bilo opravdano ili nije, zašto se može takav naslov staviti na ceo izveštaj. Tortura ili mučenje se ne odnosi samo na čin mučenja u nekoj ustanovi. Dakle, mi kvalifikujemo da je do torture došlo ne samo kada neko od zaposlenih vrši torturu nad korisnicima usluga, već i kada je sam ambijent - ambijent mučenja, i to ne samo za korisnike, nego i za one koji su tu zaposleni.

Zašto je to mučenje, a nije obično nasilje? Zato što se dešava u ustanovi koja je u nadležnosti države. Da se to desi u porodici, mi bismo to zvali zlostavljanjem, ali kada dolazi od države, u pravu se to kvalifikuje kao mučenje. Prema tome, taj izraz nije za brigu. Ovih dana dolaze u posetu Srbiji ljudi iz komiteta Saveta Evrope koji se zove Komitet protiv mučenja, i čiji rad je zasnovan na međunarodnoj konvenciji protiv torture. To je nešto sasvim uobičajeno i kada bi ljudi samo malo više o tome znali, ne bi imali toliki strah od toga.

MILENA JEROTIJEVIĆ:
Mučenje se ne dešava samo onda kada postoje mašine za mučenje. Najveći mučitelji su ljudi. Ovde se deca i ljudi koji su u institucijama zatvorenog tipa muče i tu nema mnogo priče. Ne treba da filozofiramo o tome da li je nešto mučenje ili nije. Niko se ne bavi osobama koje to trpe. I moj utisak je da ministar Milosavljević brani nešto što ne poznaje. Njega to nije interesovalo, on ne zna šta se dešava i kakvo je zdravstveno stanje dece s posebnim potrebama. Nikada mu nije prošlo kroz glavu da ta deca ne mogu da poprave zube, da ne znaju da kažu ako ih boli slepo crevo, da lekari ne znaju da priđu toj deci. On nije saznao od države i resornog ministarstva za teške muke tih porodica, jer ne mogu da svojoj deci pruže osnovnu zdravstvenu zaštitu. Roditelji se boje to da kažu, zaposleni u tim institucijama se boje da kažu šta se tamo radi, korisnici usluga tih institucija ne znaju kome to da kažu, nekad i ne umeju to da formulišu, nego samo kroz agresiju i autoagresiju pokazuju da se mučenje nad njima sprovodi. To jeste mučenje po svim definicijama, a ministar zdravlja je tako reagovao zato što on nema pojma šta se tamo dešava. Kao da je prvi put sve to čuo i na prvu loptu je počeo da se brani, potpuno neargumentovano, difuzno.

Ministar Ljajić očigledno ima neke informacije i čovek je možda video i neke druge izveštaje, pa prosto zna da je to tako. I svi mi kao ozebli sunce gledamo u njega, hoće li dati neki ljudski mig u svojim izjavama, da li će nešto uraditi. Ja hvatam i najmanju notu ljudskosti i blagonaklonosti prema tim osobama i prema ovom izveštaju, hvatam se za slamku, jer želim da verujem da će država nešto da uradi. Ali šta se dešava? On govori kako će preduzeti mere, zabranio je da se nova deca dovode u Kuline, a paralelno s tim ide snimak - igračke, divan prostor, svi ih maze, smeju se i sve je lepršavo.

Valentina Zavišić:
Zaista nisam očekivala baš ovakvu reakciju vlade. Šesnaest godina smo bili neprijatelji države i opet je sve isto. Mi smo i dalje neprijatelji države ako ukazujemo na to da je na svima nama odgovornost da nešto preduzmemo. To je zastrašujuće i poražavajuće za mene lično i činjenica je da me Srbija jako boli u ovom trenutku.

Nevena Vučković-Šahović:
Pedeset godina posle Drugog svetskog rata naš pojam o ljudskim pravima je bio vezan za prava u ekonomskoj i socijalnoj oblasti. Mi smo mislili da ako narodu obezbediš zdravstvo, obrazovanje, hranu, ti si u stvari zadovoljio sva ljudska prava. I naš narod i predstavnici vlasti su bili naučeni da tako misle. Drugim rečima, kada im sada pokažete ustanovu koja je okrečena i u kojoj su čisti krevetići, svi smatraju da su time zadovoljena i ispunjena ljudska prava. Međutim, ljudska prava dece i ljudi koji imaju neki oblik invaliditeta podrazumevaju da oni takođe imaju pravo na obrazovanje, na učešće u društvenom životu, na život u porodici. Mnogi od tih ljudi i dece ne bi bili u takvom stanju invaliditeta da je na vreme obezbeđena podrška njihovim porodicama, a ne institucijama. To je i mnogo jeftinije. Jeftinija je pomoć porodici od troška za svako dete u instituciji.

Mi se i dalje nosimo s odnosom naše javnosti prema ljudima koji su marginalizovani. Mi imamo jako veliki problem s tim da prihvatimo različitost i mnogo nam je lakše da ljude koji pripadaju različitoj grupi ne gledamo i zbog toga je cela ideja o dislociranju takvih ustanova kod nas naišla na vrlo plodno tlo. Mi zato imamo dom u Kulinama, koje se nalaze dvadeset pet kilometara od Aleksinca, gde roditelj ne može da poseti svoje dete, gde lekari neće da žive i rade, gde nema vode, nego mora da se donosi cisternama. Tako da je poruka da mi treba da probamo da vidimo te ljude, da oni mogu da budu među nama, prihvaćeni takvi kakvi jesu. Ako mora da postoji, institucija je u centru grada. Treba da probudimo solidarnost ljudi, ako je to moguće, a mislim da je moguće. To je jedini način da počnemo da rešavamo problem.

Valentina Zavišić:
U zakonu stoji da dete, osoba s invaliditetom ima pravo na smeštaj u instituciji. To ne može da bude pravo, ako se na taj način krši pravo da dete živi u porodici, da ima adekvatan tretman, da ima pristup obrazovnim institucijama. Pre četiri-pet godina na nekom okruglom

stolu pričajući o tome jedan direktor Centra za socijalni rad je rekao - Dok ne kršimo zakon, mi ne kršimo prava. Ne može neko pravo da bude dobro za nekoga, a za nas ostale loše. Ako je stvarno dobro to pravo na život u institucijama, to onda treba da preporučimo svima.

MILENA JEROTIJEVIĆ:
Ako je to tako prestižna stvar, zašto lekari ne bi iz želje za prestižom bili lekari u tim institucijama? Zašto psiholozi zbog prestiža ne bi tamo bili psiholozi ili vaspitači? To je čista demagogija. Institucije niko ne voli. I kasarne se sada ukidaju. Sada su porodilišta prijateljska prema bebi i ona je s majkom. Znači, sve se menja, samo su ove institucije dobre. I zaista je sramna formulacija stručnjaka iz tih institucija, koji su rekli - Mi sprovodimo blage fiksacije. Šta znači fiksacija? To znači - Vežem te, zavežem te za krevet i ne možeš da mrdaš, dok ne počne da deluje lek, dakle, dok drugo fiksaciono sredstvo ne počne da deluje i dok ne padneš onesvešćen. Kada ne možeš da mrdaš, ne moram da te gledam. To zbog čega naši stručnjaci vezuju decu i odrasle jeste posledica odnosa struke prema njima. Elementarna potreba jednog deteta jeste da ima dodir preko kože, da se kreće, da ima stimulacije preko centra za ravnotežu i da na jako ranom uzrastu ima stimulacije preko zone usta, dakle, sisanje. Zašto postoje cucle, zašto hranjenje mora da bude ritualno, zašto dojenje? Zato što su to informacije koje idu direktno u mozak i razvijaju mozak i stvaraju svest o sopstvenosti, o sopstvenom telu. Tako se razvija JA svakoga od nas. Dakle, tako stičem svoj identitet. Ako vi lišite dete tih stimulacija, a to se dešava u instituciji, onda deca počinju da prave ono što se zove roking, odnosno da se klate ne bi li na taj način aktivirala svoj centar za ravnotežu, ne bi li na taj način imali dodir preko kože, da bi stimulisali mozak, jer to mora da se dešava da bi mogli da dožive svoje telesne granice. Ako ga još vežete, pa to ne može ni samo da uradi, onda ste vi napravili dete koje odbija hranu, počinje dramatično da slabi, mekšaju mu kosti.

Smatra se da deca koja se nose nemaju rahitis. Nije rahitis eliminisan samo hranom. Kažu da žene u menopauzi treba da hodaju, jer hodanje je najbolja prevencija osteoporoze. A vi malo dete vežete. Je l' shvatamo šta radimo? I onda neko kaže - Moramo blago da ih fiksiramo zato što su oni štetni po sebe. Ono što je posledica odnosa prema njima, oni su sad obrnuli protiv njih.

Nevena Vučković-Šahović:
Roditelji su dovodili decu s invaliditetom u našu kancelariju nakon traumatičnih događaja u nekim od institucija, pri kojima je deci u postupku disciplinovanja nanesena telesna povreda. Bilo je lomova kostiju, bilo je iščašenja ruku. Nasilje koje vrše odrasli nad decom je mnogo jače i veće i lakše u institucijama za decu s invaliditetom nego u institucijama za decu bez roditeljskog staranja ili u školama. Dete u školi ima način da se suprotstavi nasilju, može da kaže, može da prijavi. Dete bez roditeljskog staranja u institucijama je u nepovoljnijem položaju, ali opet može negde to da kaže, nekom da se požali. Dete koje ima neki oblik invaliditeta najčešće ne može da se požali i to ide tako dok se ne vidi neka dramatična posledica poput loma ili iščašenja.

Milena Jerotijević:
Rođeno je dete s Daunovim sindromom i roditelji su savetovani u porodilištu da dete smeste u instituciju. Majka kaže - Ja ne znam kako su me skleptali da to uradim. Dete je tamo počelo ozbiljno da propada, posle određenog vremena majka je vratila dete i posle nekoliko meseci dete je živnulo i počelo da se razvija u skladu sa svojim mogućnostima. Kada vi date detetu dovoljno prilike i sve što mu je potrebno, onda se vidi da definicije ograničenja ne stoje. To je prevaziđeno i dok ne damo šansu detetu, mi ne znamo koje su njegove mogućnosti. U jednoj beogradskoj instituciji koja radi s decom sa autizmom, dečaka su besomučno pretukli vaspitači. Ti roditelji još nisu uspeli da ostvare ništa od svojih prava, jer su se drugi roditelji uplašili i povukli, jer su ostali zaposleni stali u zaštitu tog kolege, jer gradski sekretarijat ništa nije mogao da preduzme, jer su se čak i roditelji koji su u odgovarajućem udruženju podelili iz straha. To vam je definitivno Kafka. Odjednom ostanete sami na ledini.

Pre nekoliko godina pretučen je jedan momak u instituciji zatvorenog tipa blizu Beograda. Izbijen mu je zub i slomljena ključna kost. Majka je pokrenula postupak, ali na kraju ništa nije mogla da uradi. Zašto? Zato što je institucija koja je radila s tim detetom pre nego što je smešteno u ovu instituciju zatvorenog tipa stala u odbranu te institucije zatvorenog tipa zato da se ne zameri kolegama, jer je to, bože moj, težak posao. Pa hajde da svi radimo lak posao, hajde da se bavimo nečim što nema veze s ljudskim životom. A da ne govorim već o toj floskuli - Mi smo humani. Ja sam to više puta u poslednje vreme

ponovila - Ne zanima me, bre, tvoja humanost, daj mi da ostvarim svoja prava i mani me se s tvojom humanošću.

U Engleskoj sada postoje timovi koji rade na posredovanju u sukobu između komšiluka i malih zajednica u kojima borave osobe s invaliditetom. Znači, ni tamo nije svest kod svih bog zna kakva, svi ljudi na celoj zemaljskoj kugli su isti, ali država mora da radi na tome da te stvari rešava. Ima mnogo primera dobre prakse. Beogradsko Udruženje za pomoć osobama sa autizmom je napravilo projekat kojim predviđa dnevni centar, ne boravak, mi ne volimo tu reč, nego centar za mlade s problemima iz autističnog spektra, gde oni dolaze ujutro i imaju potpuno ravnopravan položaj s onima koji s njima rade. U tom centru rade dve apsolventkinje političkih nauka, baletski pedagog, dolazi jedna slikarka, dolaze volonteri iz Udruženja studenata s hendikepom. I u svemu što se dešava u tom dnevnom centru ovi mladi s problemima iz autističnog spektra ravnopravno učestvuju, počev od spremanja doručka, kupovine, nabavke, uređivanja prostora, odlaženja u druge delove grada, korišćenja gradskog prevoza, u koji neki od tih mladih ljudi mnogo godina unazad nikada nisu hteli da uđu. Zahvaljujući jednom roditelju koji se bavi stolarijom oni rade na električnim mašinama, bez ikakvih strahova od toga da mogu da se povrede.

Nevena Vučković-Šahović:
Sećam se jednog slučaja, došla je jednog dana majka, sama, radi, razvedena, njen dečak ima već trinaest-četrnaest godina, fizički je postao jako veliki, a zahtevao je potpunu negu, kao što je kupanje i presvlačenje. Žena je već bila na ivici izdržljivosti, prosto nije mogla da ide na posao, da radi i zarađuje. Da skratim priču, njoj je savetovano da dete smesti u instituciju. I onda je ona došla kod nas i to je bilo dramatično, ona je plakala i bila očajna i rekla da nema drugog izbora, da nema pomoć i prosto je od nas tražila savet u koju instituciju da ga smesti, gde bi bila sigurna da se ove stvari o kojima pričamo ne bi dešavale. I na kraju, mi smo nevoljno preporučili jednu instituciju zato što smo znali da će moći da uzima dete svakog vikenda. Međutim, ona je bila očajna, njoj je trebalo jako malo novčane i psihološke podrške, pa bi imala više snage da zaradi nešto dodatno, da plati nekog da joj sve to radi. Ona je već bila potrošena, na ivici i na kraju je donela odluku koju je donela. Doživela je poraz, osećala se kao da je izgubila najveću bitku svog života, kao da je ona kriva što je izgubila svoje dete.

Valentina Zavišić:
Mi nažalost i dan-danas imamo to da u porodilištu lekari savetuju majci da odmah smesti dete u instituciju. Prvo, način na koji se to saopštava. Niko ih nije obučio kako se saopštavaju vesti koje nisu vesele, koje će zahtevati od porodice bolno prestrojavanje. Ne, nego se majci savetuje da ne doji dete da se ne bi vezivala za njega i da ga da u instituciju, jer će se tamo brinuti o njemu, jer od njega nikada neće biti čovek. Izostaje i minimum podrške od samog početka. Što smo udaljeniji od civilizacije, gradova, pritisak je veći, pitamo se zašto smo rodili takvo dete, da li će nas prihvatiti i tako dalje. Problemi su još veći kada je ugroženo zdravlje deteta, kada mu je potrebna fizikalna terapija i podrška da se uključi u vršnjačku grupu. Kada sve to izostane, porodica se nađe u kolapsu i pred dramatičnom odlukom da ostavi dete u instituciji. Sada se vraćamo na finansijsku konstrukciju. Porodice se suočavaju s nemogućnošću da ostvare pravo na tuđu negu i pomoć. Roditelji jako teško refundiraju troškove za lekove, pa da li su baš ti lekovi na pozitivnoj listi, da li mogu da se nabave, da li imaju rođaka u inostranstvu da im to pošalje i tako dalje. A ako se dete smesti u instituciju, onda to plaća država.

Surova realnost u institucijama je da država snosi potpune troškove kada je dete kategorizovano kao teže i teško ometeno. Ako je umereno ili lako oštećeno, onda roditelj participira ili plaća sve. Sretali smo roditelje koji su bili očajni zato što su morali da daju dete u instituciju, a onda da prelaze kilometre da bi ga posetili. Svi znamo kakav je trošak putovanje. I na kraju još plaćaju ili doplaćuju troškove u instituciji. Ljudi su u situaciji da pokušavaju da svoje dete rekategorišu u teži slučaj, da bi lečenje bilo besplatno.

Nevena Vučković-Šahović:
Mi ne želimo da vidimo siromaštvo, jer nas to ugrožava, ne želimo da vidimo strance, crnce, mi imamo izreke tipa - Udaće se za njega, makar bio crni Ciganin. To govori o tome kako se mi odnosimo prema različitosti. Šta je za nas Ciganin? To je simbol i sinonim svega što je najgore i toga se treba rešiti i ne gledati. Isti odnos postoji prema ljudima koji imaju neki oblik invaliditeta i smatra se da je najveća tragedija za porodicu da dobije dete koje ima neki oblik invaliditeta. Kada su ta deca bez roditeljskog staranja, mi ne možemo da nađemo usvojitelje za decu invalide u Srbiji. A postoje zahtevi za usvojenjem iz drugih zemalja. Naravno, postoje službe koje prate kako je to dete

smešteno, kako mu je u novoj porodici. Sve su to neka moguća rešenja, a najgore rešenje je institucionalno rešenje. Treba biti jako obazriv i s naglim zatvaranjem institucija. Sećamo se rumunskog slučaja, kada su oni 1991. imali veliki problem suočavanja sa stanjem u kome su bila deca u njihovim institucijama, uglavnom deca bez roditeljskog staranja. I to je bilo toliko strašno, slike su obišle svet i premijer se rasplakao kada je video te slike. I onda su pod pritiskom međunarodne zajednice i domaće javnosti oni pola institucija zatvorili, a nisu našli dobra rešenja i dobili su ono što zovemo deca ulice. Odjednom se od stotinu hiljada dece pedeset hiljada našlo na ulici, počeli su da spavaju po kontejnerima i cevima.

Kod nas u institucijama za decu s invaliditetom ima možda oko dve hiljade dece, a u institucijama za decu bez roditeljskog staranja nešto više od dve hiljade dece. U Bugarskoj koja ima oko devet miliona ljudi, ima skoro trideset hiljada dece koja žive u ustanovama i oni imaju mnogo teži slučaj. Ali naš problem je rešiv i ministarstvo je počelo projekat individualnog mapiranja problema i pravljenja individualnog plana za svako dete koje je u nekom od oblika institucionalnog smeštaja. Mi ovde govorimo i o budžetu koji je neadekvatan, netransparentan kada je u pitanju izdvajanje za takve vrste potreba i uopšte izdvajanje za decu. Mi nismo u stanju da izmerimo kolike su budžetske alokacije za decu. Ono što znamo jeste da je Srbija na poslednjem mestu u Evropi po budžetskim alokacijama za obrazovanje.

Valentina Zavišić:
I ako postoji potreba za dnevnim centrima, oni moraju da budu tamo gde smo mi. Ako je meni potreban vrtić, škola, bioskop, mi moramo da verujemo da je to potrebno i toj deci, tim ljudima. Znači, nisu oni tužni, tužni smo i jadni mi ako im ne pružimo ono što im je potrebno. I oni postaju tužni zato što ne dobijaju ono što treba da dobiju sva ljudska bića.

Milena Jerotijević:
Šta inkluzivni pokret podrazumeva? Šta je inkluzija? - Ne zanima me šta ne može, nego šta može. Kako ja mogu da stvorim uslove da ta osoba može? I ove institucije i ovo poricanje ovog izveštaja su deo tog starog modela, jer se ljudi još nisu odlepili od toga da kada govore o osobama s problemima u funkcionisanju pre svega govore o njihovim ograničenjima, nemogućnostima, nedostacima. Važno je da se mrdne-

mo s nedostataka, s hendikepa na potencijal, a da hendikep shvatimo onako kako se on sada definiše - on je problem nas koji činimo okruženje. Mi nismo učinili sve da otklonimo ono što je prepreka osobi s nekom poteškoćom da se uključi u život zajednice. Najjednostavniji primer su rampe, liftovi, zvučni semafori, ali za svaku vrstu problema koji može da se javi u funkcionisanju postoji mogućnost da mi taj hendikep koji je u sredini, a ne u osobi, eliminišemo ili barem smanjimo.

Svetlana Lukić:
Čuli ste Milenu Jerotijević, Valentinu Zavišić i Nevenu Vučković-Šahović. Dakle, nas je sedam ili već koliko miliona, imamo oko četiri hiljade dece bez roditeljskog staranja i dece ometene u razvoju, dece koja su najnemoćniji deo ovog društva, a ova država je upravo na njihovom primeru pokazala svu svoju brutalnost i neosetljivost. Ponavljam, dakle, vest da su odbili da smanje PDV za bebi opremu i hranu, jer im izgleda srpske majke ne isporučuju dovoljno dece. Da vas podsetim, pre godinu-dve Srpska pravoslavna crkva je ponovila svoj stav prema abortusu i pozvala žene da rađaju i ako ne mogu da gaje decu, da ih daju crkvi, pa će ih crkva negovati. Zanimljivo je da je tu ponudu u ime Srpske pravoslavne crkve izneo niko drugi do vladika Pahomije.

Samo čekamo da se neko seti kolege Sergeja Morozova, gubernatora Uljanovske oblasti, koji je pozvao ruske bračne parove da bežе s posla i vode ljubav kako bi napravili neko Rušče i da će svi koji uspeju u tom naumu dobiti kao nagradu frižider ili televizor. Guverner je pozvao i poslodavce da zaposlenim parovima svakog meseca odobre makar jedan slobodan dan i tako se svi zajedno uključe u kampanju Kremlja za povećanje broja Rusa na nekadašnjih sto četrdeset pet miliona.

I evo vesti koja je stigla, jedna osoba je stradala, a više njih je povređeno pri rušenju tunela u izgradnji u beogradskom naselju Resnik, rečeno je u policiji. Ekipe hitne pomoći su iz ruševina izvukle jednu osobu koja je davala znake života, međutim, ona je ubrzo preminula. Policija i ekipe tragaju za još jednom osobom koja je ostala ispod ruševina.

Opširnije o ovom događaju i druge vesti ćete slušati odmah nakon Peščanika*, a za kraj slušate kolumnistu lista* Vreme *Teofila Pančića.*

Teofil Pančić:
Ljudi još zdravi u glavi prosto vide da to u Aranđelovcu nije tvoj ili moj ili privatni problem tih ljudi koji su to hteli da organizuju, nego da taj događaj, mada naizgled sitan, jedna od mnogih promocija *Pešćanika* u jednom od mnogih gradića Srbije, ima užasno jak simbolični naboj. Ja sam to pokušao u svom tekstu za *Vreme* da naznačim. Zato sam namerno počeo s tim kako sam 2000. godine agitovao da se glasa za Vojislava Koštunicu na tribinama širom Srbije, na kojima smo gledali hoće li policija da upadne sada ili će da upadne malo kasnije. Smatrali smo da, šta god se desilo u toj postpetooktobarskoj Srbiji, neke stvari su iza nas. Verovali smo da više ne postoji mogućnost da se nekim normalnim ljudima uskrati odlazak u ceo jedan grad, koji se proglašava nekom zabranjenom zonom. E, to se desilo, i to upravo u ovom trenutku, kada ka vrhuncu kreće histerizacija javnog diskursa o Kosovu, da će nama da otmu petnaest odsto duše i teritorije. Mislim da su onda ljudi prepoznali da tu ima nečega krupnog, da je taj događaj veći od samog sebe. Znači, da on može biti simptom i naznaka vraćanja onih vremena kada su kvazipatriotski komesari mogli da mere nivo patriotizma u krvi i da na osnovu toga izriču presude. Zato smatram da je taj Aranđelovac jako važan. Znači, nije on važan u smislu da li ćemo ti i ja da isteramo neku svoju stvar, nego je važan utoliko što to ne sme da se desi, što to nikome ne sme da se desi.

Ako mi dopustimo da to tako prođe, onda će to sutra da se desi ponovo tebi i meni ili nekom drugom. To je ona stara priča, kao u vreme nacizma - ako se to desi nama, onda će neko da pomisli - dobro, oni su ionako ekstremisti. Sutra će to da se desi nekome ko nije ekstremista, pa će onda preksutra da se desi nekome ko je još manje ekstremista i tome nema kraja kada jednom krene. Važno je da su ljudi osetili da je ta stvar nešto što se potencijalno zaista tiče svakoga od nas.

Meni se čini da naša situacija ovde sve više liči na vrstu putinizma bez gasa i nafte. Mi smo slični putinovskoj Rusiji po svemu, osim što nemamo gas i naftu, pa ni pare. Putin ima tu organizaciju koja se zove *Naši*, to je nešto što su svi prevideli kada su govorili o ovom aranđelovačkom slučaju, da se ova misteriozna organizacija zove *Naši.* Dakle, *Naši* su neka vrsta putinovskih omladinskih jurišnika, to je nekakva mešavina, od velikoruskih neofašista preko monarhista do nostalgičara Sovjetskog Saveza; sve što vuče na velikodržavlje i samodržavlje, autoritarnost, antizapadnjaštvo i antiliberalizam u svakom mogućem vidu. Sve se to tu zgrudvalo, zgrušalo u nešto što se

zove *Naši*, kao ideološki, eklektički pokret. To su ljudi koji na ulicama ruskih gradova zavode vrstu političkog terora. Oni kažu - Mi pomažemo policiji da obavlja svoj posao. Šta to znači - vi pomažete policiji? To je vrsta jurišničke, ulične, parapolicijske bande. To je nešto što mi ovde još nemamo, hvala bogu, ali nisam siguran da nećemo nešto slično dobiti. To je ono što nismo videli ovde za vreme Miloševića. Parapolicijske, paravojne trupe za vreme Miloševića su delovale izvan Srbije. Sada imamo slabu, formalno demokratsku vlast, koja ima jake autoritarno-nacionalističke recidive, koji tek mogu potpuno da dođu do izražaja kada bude proglašena nezavisnost Kosova. Ja se bojim da će onda ta vlast, ne kažem organizovati neke *Naše*, ali možda jednostavno neće umeti ili hteti da spreči da nešto takvo nastane.

Svetlana Lukić:
Ne znam da li si video snimak kada Putin odlazi među omladinu, to je bilo da se smrzneš. Dolazi u ogromnu salu gde su svi od dvadesetdvadeset pet godina, zastave Sovjetskog Saveza, crkvene zastave, ruske zastave. Govor koji im je održao počinje sa - Neki ljudi idu u strane ambasade.

Teofil Pančić:
To je organizacija *Naši* i upravo o tome govorim, o ideološkom eklekticizmu, može i crkva i Sovjetski Savez. Rekao bi čovek - kako spojiti crkvu i Sovjetski Savez? Odavno je o tome Vladimir Vojnovič napisao proročanski roman, izdat je na srpskom, zove se *2042. godina*. Treba to čitati danas, tu se ljudi ne krste, nego se zvezde. To je neka vrsta ideološkog sinkretizma koji pomiruje levo i desno, ateističko i religiozno, sve je dobro samo da je u slavu velike Rusije. U isto vreme ovde imaš ljude koji idu pred skupštinu Srbije i govore da su oni garda cara Lazara. Čekaj, čoveče božji, imaš nekoga ko ti javno govori da je paravojna formacija i još se hvali da navodno ima ne znam koliko oružja. I sad pitaju Jočića - Hoće li to da destabilizuje Srbiju, a on kaže - Ma sve je to kul. Šta je, bre, kul? Ti ljudi šetaju Srbijom. Znaš, Rusija je velika i ozbiljna zemlja, u njoj stvari mogu da budu veoma strašne, kao što su često u istoriji i bile, ali su uvek nekako i ozbiljne. A ovo kod nas će da se pretvori u neku vrstu operete. A to što će da bude opereta, uopšte ne znači da je bezopasno. Kvazipatriotske diktature u malim zemljama umeju da budu veoma, veoma gadne. Onog trenutka kada Kosovo bude šta god, otvara se mogućnost da u Srbiji svaki ludak radi šta hoće.

Ovde se vlast deli na one koji nažalost ne znaju šta rade i na one koji nažalost znaju šta rade. Ovi prvi su oni koji bi trebalo da budu svetlija strana ove vlasti, demokrate, G17 i ti neki pridruženi elementi kao što je Rasim Ljajić. Ali ti imaš dojam da ti ljudi uopšte ne pričaju svoju priču, bilo zato što nemaju tu priču ili zato što misle da ovo nije vreme za tu priču. Imaš ove druge koji pričaju svoju priču, Koštunica, Velja Ilić i ta ekipa, a ta priča koju oni pričaju je potpuno suicidalna, ali ne za njih, naravno, ne za njihovu politiku, nego suicidalna za šanse ove zemlje, ovog društva da išta učini od sebe. I meni je to najstrašnije. Evo, slušam i danas Koštunicu kako govori - Svi nas teraju da popustimo oko Kosova, ali mi to nećemo nikad. Način na koji on koristi reč – nikad, mene užasno plaši. Ne može predsednik vlade jedne zemlje da govori da Srbija nešto neće nikad, jer on to niti zna, niti ima pravo na to - to je totalitaran potez. Ti možeš reći - ja neću, ali neka si sto puta premijer, ne možeš ti da kažeš da Srbija ili Nemačka ili Estonija ili Madagaskar neće nikad ovo, neće nikad ono, hoće uvek ovo, hoće uvek ono. Ti na to nemaš pravo. Ta vrsta jezika, ta vrsta izričaja zapravo otkriva tu slepu mrlju, tu slabu tačku nacionalističke ideologije. Sve je to lepo, mi smo liberali, volimo Aleksisa de Tokvila, ali odjednom ja više nisam ja, nego sam ja Srbija, i to ne samo sadašnja Srbija, nego sam ja večna Srbija. I ja, večna Srbija, ću sada da kažem da Srbija nikada neće to i to. Ne možeš tako, to niko nema pravo da kaže.

Kad pogledaš kako se ponašaju oni koji, nažalost, znaju šta rade u ovoj vlasti, onda imaš sve moguće razloge da se plašiš toga da ova zemlja ide u vrstu izolacionističko-autoritarnog režima, u kojem će se opet, kao u svetlim trenucima devedesetih, kuvati u sopstvenom sosu. Ova zemlja je izvozila haos, a pošto to više ne može da radi, taj haos može samo da ključa tu, da vri unutar same Srbije. Ja ne kažem - oni su zli, pa su opasni, uopšte se ne bavim time da li su oni zli. Samo kažem da su oni objektivno opasni, jer ne vide ništa osim svoje fiksideje, osim svog fetiša. Njihov fetiš je sada Kosovo i neka ceo svet propadne, neka Srbija propadne, neka Srbija izgori, ali oni će samo taj fetiš da gledaju i samo to je važno, ništa drugo, neka se sve drugo raspadne, neka svi pocrkamo. To je politika koja je u osnovi nihilistička.

U ovom trenutku, kada nad Srbijom visi to famozno kosovsko pitanje, ja bih voleo da postavim pitanje svim tim vrlim patriotama. Hajde da zamislimo da je istorija Srbije od 1990, 1991. godine do danas išla nekim drugim tokom, zamislimo da nije bilo ratova u Hrvatskoj

i u Bosni, zamislimo da Srbija nije posezala za teritorijama drugih država, kao što jeste posezala, ali neuspešno. Da ne mistifikujemo stvari, da nije bilo tih ratova, da nije bilo Sarajeva, Srebrenice, Vukovara i svega po redu, da li bi bilo moguće da Kosovo dobije nezavisnost, da ga dobije na ovaj način, da ga dobije ovim tempom i u ovom, najgorem mogućem obliku? Predstojeća nezavisnost Kosova nije velika sreća ni za koga, to nije nešto što će da usreći ni Albance, a kamoli Srbe, Srbiju, Balkan, međunarodnu zajednicu. Nikoga neće da usreći iz milijardu razloga. Ali to je jedina opcija koja je u ovom trenutku preostala kao relativno suvisla. Ti moraš tom Kosovu da daš neki oblik, ono mora da postane nešto, ono sada nije ništa, ne znamo šta je to, pošto ne može više da bude deo Srbije. Je l' treba sad da govorim zašto ne može, je l' treba da nabrajam i objašnjavam? Je l' bi mogao da zamisliš bombardovanje '99. godine da pre toga nije bilo ratova? Šta, odjednom samo tako dođe jedna sila i krene na mirnu zemlju? Pa zašto nije bombardovala Slovačku? Kada spirala rata i nasilja krene, ona ide, ona ide. Ona je krenula '91. do '95. i mlela sve pred sobom, onda se uspostavilo neko primirje, ali Srbija je označena kao zemlja kojoj nije strano da makar pokuša da menja granice u svoju korist. E, kad ti ideš da menjaš granice u svoju korist, može da ti se dogodi da dobiješ promenu granica na svoju štetu.

Kad danas slušam naše političare, vrle političke analitičare kako urlaju o svetinji granica, o tome da se granice ne mogu menjati tek tako jednostrano, silom, u svemu sam saglasan s njima, osim što bih voleo da su to pričali i '91, '92, '93. godine. Ne, tada su granice bile administrativne, avnojske, nepravedne, proizvoljne, na štetu naroda srpskog. Druga stvar, kažu - Ne mogu Albanci da dobiju drugu nacionalnu državu u Evropi, već imaju jednu. To super zvuči, ali šta ćemo onda s Republikom Srpskom? A šta je Republika Srpska? Ona je nastala s intencijom da bude država, dakle, upravo ono za šta optužujemo Albance sada i to verovatno sa solidnim razlozima. Ali mi smo to radili petnaest godina ranije s Republikom Srpskom, pravili drugu srpsku državu na Balkanu, s namerom da je u pogodnom trenutku fuzionišemo sa Srbijom. Kada optužuju Albance, oni zapravo čitaju vlastiti misaoni tok, ono isto što su oni radili, jer svi nacionalisti funkcionišu isto. Stavi ih pred tu vrstu iskušenja i dobićeš istu stvar, zvali se oni ujedinitelji srpskog ili albanskog ili hrvatskog ili mađarskog naroda, to je isti mentalni i vrednosni i pojmovni kod. Ljudi, ništa od ovoga na Kosovu ne bi moglo da se odvija na taj način, da nije Srbija

samu sebe delegitimisala u milion ključnih stvari preko ratova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

SVETLANA LUKIĆ:
Pre nego što nastavite da slušate Teofila Pančića, evo dopune vesti koju sam vam maločas pročitala, a koja je glasila da je jedan radnik poginuo pri rušenju tunela u izgradnji u beogradskom naselju Resnik. Nažalost, stradala su dva radnika. Načelnik sektora za spasavanje Predrag Marić je rekao da je jedan od radnika preminuo na putu do bolnice, a da je telo drugog upravo pronađeno.

PREDRAG MARIĆ:
Jedan je davao znake života u trenutku dolaska naših ekipa, a ekipe su izašle u roku od devet minuta na mesto događaja, gde se čekalo skoro četrdeset minuta zbog velike količine vlažne zemlje koja se obrušila i činjenice da je vrlo uzak prostor koji se stalno obrušavao. Uspeli su da ga izvuku napolje, ali i pored reanimacije verovatno je usled unutrašnjih povreda preminuo.

SVETLANA LUKIĆ:
Ekipa B92 je krenula na mesto nesreće i više informacija čućete u narednim vestima.

TEOFIL PANČIĆ:
Nacionalistički um je čudo. Ovih dana sam čitao kako je neki od diplomata svađajući se s nekim od ovih naših nacoša rekao - Pa šta hoćete? Ne bi bio presedan druga albanska država, i Nemci žive u tri države, imate Nemačku, imate Austriju, imate Švajcarsku, a ovaj mu poučitelno kaže - Ne, ne, izvinite, u Nemačkoj žive Nemci, u Austriji žive Austrijanci, a u Švajcarskoj žive Švajcarci. Super, ali ne bi rekao da u Bosni žive Bosanci, to ne, i da u Vojvodini žive Vojvođani, pa svet bi se srušio. Ali da u Švajcarskoj žive Švajcarci, iako Švajcarci također ne postoje kao nacija, to je u redu. Čudo su ljudi.

Imaš politiku koja je nihilistička, gubitnička, suicidalna, iracionalna, iznad svega iracionalna i koja će ne samo da proizvede ogromnu štetu Srbiji, nego će i dole na Kosovu da proizvodi svakakvu štetu. Pa ćemo dolaziti u potpuno apsurdne situacije da u jednom mestu u kome nema Albanaca Albanci treba da vrše vlast, jer su Srbi odbili da izađu na izbore. Srbi će sada, bože moj, da prave paralelne instituci-

je. Šta to znači? Opet SAO? To je politika koja je doživela najstrašniji mogući brodolom, ta saoizacija svega postojećeg. I ničemu se pametnijem Koštunica i njegovi vrli savetnici, Samardžići, Batakovići, Kojeni i ostali kosovski magovi naši nisu dosetili, nego da prave SAO Severno Kosovo. Zamisli, kako ih nije sramota? To je neodgovorno i opasno za te ljude dole.

Svetlana Lukić:
Pa da, ali zato Batakovic kaže - Srbija ne može da preživi ako Kosovo ne bude deo Srbije - i ode u Kanadu za ambasadora. Poveo je celo pozorište da mu igra predstavu na preuzimanju ambasade.

Teofil Pančić:
To je bezobrazna, drska izjava, to da bilo koja država i bilo koja nacija ne može da preživi bez dela svoje teritorije. Kada je shvatio da je definitivno izgubio rat, da nema više Trećeg rajha, da nadiru Rusi s jedne strane, Ameri s druge, Hitler je bio u fazonu - Daj da spalimo celu Nemačku, pa nemački narod ne zaslužuje da nadživi slom moga poretka. Čemu uopšte Nemačka ako nije nacistička? Pa izvinite, molim vas, to je taj način razmišljanja - Srbija ne može da nadživi Kosovo. Ma daj, molim te, kako te nije sramota, koja je to poruka za sedam miliona ljudi koji ovde žive, za decu koja trče po ulici? Čović je imao onaj predlog da svi idu na granicu. Ovo je novi predlog - Hajde da svi izvršimo kolektivno samoubistvo.

Ako nam stvarno otmu petnaest odsto teritorije i sto odsto duše, hajde onda lepo svi da izvršimo harakiri. Je li to ideja? Pri tome je Srbija, da prostite, živela bez Kosova i te kako, u vreme koje se danas slavi kao uspon srpske državnosti, od oslobođenja od Turaka do 1912. Nemojmo se zezati. Ta vrsta neodgovornog brbljanja je mučna, a kada se brbljanje završi u Kanadi, onda to dobija i prizvuk cinizma.

Svetlana Lukić:
Šta ti čitaš u vestima o Mišković i Čedomiru Jovanoviću?

Teofil Pančić:
Meni je sve to zajedno krajnje netransparentno. Samo znam da Mišković definitivno na nivou Beograda jeste monopolista. Kada izađeš na ulicu, pa jebiga, sve je postalo *Maksi*. To u Srbiji nije toliko izraženo i možda on nije monopolista u celoj Srbiji, ali u Beogradu jeste, ni-

ko ne može da me ubedi da nije. S druge strane, otkud ja znam šta je Čeda Jovanović radio dok je bio na vlasti, nisam mu držao sveću, nemam pojma, ja sam čoveka video jednom u životu. Ali ono što me instinktivno u milion situacija svrstava na stranu Čede Jovanovića - to je spisak njegovih neprijatelja. Ne možeš da nemaš neku vrstu simpatije za čoveka koji ima baš takve neprijatelje, jer kada pogledaš spisak tih imena i prezimena, pa to je gotovo bez izuzetka sve najgore što u Srbiji sad postoji na javnoj i političkoj sceni. Samo pogledaj ko su ti ljudi. Pa i da ti je Čeda antipatičan, on mora da ti postane simpatičan. Pobogu ljudi, kako neko ko je uspeo da skupi baš takvu galeriju neprijatelja može da bude negativac? Teško je da u to poveruješ.

Ne znam ja šta Čeda radi u životu, nemam pojma, ali kada vidim ko ga napada, ja za početak stanem na njegovu stranu, dok me neko ne ubedi u suprotno. Dakle, dok me neko ne ubedi suvislim dokazima, a ne time da je Čeda, kako ono beše, pio šampanjac i kupao se u bazenu. Jebo vas šampanjac i jebo vas bazen.

Svetlana Lukić:
U toku je privatizacija DDOR-a iz Novog Sada, tu se govori o stotinama miliona evra i odjednom vidiš da devet velikih svetskih kompanija bojkotuje taj tender. Svetlana jako mrzi kada upotrebljavam te metafore, ali ako je ova država organizam, njoj svakoga dana uzimaju i prodaju bubreg. Ima nekih stvari koje su nepovratne, ti ne možeš da imaš šest NIS-ova, ti nemaš šest JAT-ova. U celoj toj priči je li Čeda ovo, da li je Mišković ovo, ti samo vidiš da smo ostali bez oba bubrega.

Teofil Pančić:
Najgore je što ne znaš baš tačno ni ko je te bubrege prodao, ni ko je tu lovu uzeo i da li je baš ta cena prava. Porodično srebro će da se potroši i onda ćemo da se pitamo šta ćemo. Utisak o ekonomskom boljitku se gradi u poređenju s devedesetim godinama. Naravno da se danas ekonomski živi bolje nego što se živelo pre deset godina. Ali taj život se bazira na dvema stvarima, jedno su donacije, drugo je prodaja velikih, javnih preduzeća. Međutim, šta ćemo kada i jedno i drugo prestane? Ti ne znaš više da li je, bre, majku mu, ova zemlja samoodrživa. A istovremeno ideš u direktnu političku, diplomatsku i svaku drugu konfrontaciju s onima koji te realno izdržavaju. Mene to podseća na one ludake iz Severne Koreje koji govore sve najgore o celom svetu, jer jedino su oni ispravni, jedino su oni super, a najgore govore o

svojoj braći Južnokorejcima. Znači, ako je ceo svet odvratan, Južna Koreja je epicentar odvratnosti i onda nakon što tu tiradu isprazne protiv Južne Koreje, na kraju kažu - A sada nam dajte malo pirinča. I onda Južna Koreja šalje milione tona pirinča u Severnu Koreju kao humanitarnu pomoć da bi Severni Korejci preživeli, da bi mogli i dalje Južnu Koreju da grde kako je odvratna i gnusna.

Svetlana Lukić:
Šta je adut Severnoj Koreji? Ima atomsku bombu i kaže - Nemoj da se zezaš, nemoj da se kačiš, znaš da mogu da poludim.

Teofil Pančić:
Ako poludim, mogu da napravim probleme, jeste da ću pre svega sebi da ih napravim, ali svejedno ćeš i ti da osetiš. To je to, to je naša atomska bomba, naša atomska bomba smo mi sami.

Negde sam pročitao Tačijevu izjavu da neće do 15. februara ništa da radi, kao evo, neću pre 15. februara, obećavam. Onda će Samardžić biti u velikom problemu, jer moraće da raspišu izbore. Naš je problem što na tim izborima imamo takve adute kakve imamo i što imamo samo Tadića i Nikolića kao predsedničke kandidate koji mogu da pobede, to je činjenica. Imaš jednog predsedničkog kandidata u vidu sadašnjeg, aktuelnog predsednika, koji je dobar u onome što ne čini. Najbolje strane Tadića su ono što on ne radi, što nije prost, što nije vulgaran, što nije agresivan, to je mnogo bolje od onoga što radi. Ono što radi je prilično bezlično i kratkog dometa i neupotrebljivo i neuverljivo. A s druge strane imaš čoveka koji je simbol svega najgoreg što postoji u Srbiji. I to ti je izbor, a između njih imaš Koštunicu i Samardžića, pa ti vidi. Možeš da biraš između toga da ostane ovako kako je do sada bilo ili da sve ode u božju mater. Ako pobedi opcija da ostane sve kako je do sada, to će ti biti super, jer ćeš pomisliti - Jao, moglo je da bude i mnogo gore.

Svetlana Vuković:
Ima ljudi koji su rešili da u tom drugom zamišljenom krugu izbora neće glasati, neće izaći i neće podržati Tadića, po cenu da dođe Toma Nikolić.

Teofil Pančić:
Razumem tu vrstu principijelnosti, ali nisam čovek sa autodestruktivnim nagonima, tako da ako do toga dođe, ja ću, naravno, izaći na izbore.

Svetlana Lukić:
Čovek može da kaže - da nije bilo bombardovanja, ne znamo koliko bi Milošević još vladao, jer je bombardovanje nekim ljudima otvorilo oči i shvatili su da će nas on sve povesti u samoubistvo. Toma Nikolić kao predsednik države figurira kao to bombardovanje.

Teofil Pančić:
Da, ali zar nismo to već imali? Toma Nikolić je parodija Šešelja. Toma Nikolić ne nudi nikakav novi kvalitet čak ni pod navodnicima, on je samo figura koja treba da nam zameni odsutnog ludog ujaka. Imaš u romanima lude ujake, e, pa ludi ujak je u Hagu, a sad nam treba neko ko će njega tu da izigrava, dok se ovaj ne vrati trijumfalno da oslobodi Beograd. Ludilo devedesetih godina je bilo krvavo i autentično. Ako to opet imaš 2007. godine, to je totalna degeneracija, potpuni raspad. To ti je kao da 1952. u Nemačkoj zavladaju nacisti. Pa čekaj, majku mu, sedam godina ranije si imao pakao, srušilo Berlin, srušilo Drezden, pa ne ide, ne mere, žalim slučaj. Jednostavno, ako bi ljudi svojom voljom slobodno izabrali Tomislava Nikolića za predsednika Srbije, oni bi se diskvalifikovali, to ne možeš ozbiljno da shvataš. To je kao kada sam čuo da su Nišlije izabrale Smiljka Kostića za gradonačelnika. Prvo sam se smejao deset minuta, jer je to smešno, izvinite, ali to je zaista smešno, a onda sam shvatio koliko je strašno. Ja volim Nišlije, imam sve moguće privatne veze s Nišom, ali onda to nije ozbiljan grad. Jebote, ne može ozbiljan grad da izabere Smiljka Kostića za gradonačelnika. Alo bre, trista hiljada ljudi tamo živi i izaberu Smiljka. Isto ti je i s ovim. 1997. je to akt gluposti i strave, a 2007. to je akt neozbiljnosti. Ti imaš posla s ljudima koji jednostavno kažu - More, baš me briga, i za mene me baš briga, i za decu mi me baš briga i za grad me baš briga, i za svet i za državu me baš briga. Ništa, ja ću si izaberem Tomu Nikolića, pa šta si bude, neka si bude. E, pa jebiga.

Svetlana Lukić:
Bio je ovo još jedan Peščanik, *hvala vam što ste nas slušali, do viđenja do idućeg petka.*